

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CATRA EFESINI

A celui întru sînți părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinoplei

Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1852

de

Archim. Theodosie Athanasiu

Egumenul Bis. Sf. Spiridon

I A Ș I

TIPOGRAFIA „DACIA” P. ILIESCU & D. GROSSU

1902

COMENTARIILE
SAU
EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ EFESENI
A celui întru sfinți părintelui nostru
IOAN CHRISOSTOM
Arhiepiscopul Constantinoplei

SUBJECTUL.

Efesul era metropola Asiei, unde se adora Artemida (Diana), pe carea cetățenii o respectau acolo ca pe un zeu, și erau stăpâniți de atâta superstițiune, în cât nici că nu voiau a face cunoscut numele celui ce a dat foc aceluia templu*). Acolo și fericitul evanghelist Ion a viețuit cel mai mult timp, acolo a fost și exilat, și tot acolo a și încetat din viață. Și pe Timotheiū l-a lăsat acolo Pavel, după cum ține scriindu-i: „Precum te-am rugat, ca să rămâi în Efes“ (I Timoth. 1, 3). Chiar și dintre filosofi, cari au strălucit mai cu samă, cei mai mulți erau din Asia. Voiesc a spune de cei de pe lângă Parmenide, adică de Zenon și Democrit. Se ține apoi că și Pîthagora tot de acolo era, căci insula Samos era insulă Ionică. Dară chiar și astăzi ar putea găsi cine-va mulți filosofi acolo. Acestea nu vi se spun așa în treacăt și fără scop, ci voind a arăta, că Pavel avea nevoie de o mare serioșitate scriind unor astfel de oameni. Se ține chiar că li-a încredințat lor și cele mai profunde cugetări, cu unora ce deja erau catichizați. De aceea și epistola aceasta este plină de cugetări și dogme înalte. Epistola este scrisă din Roma, pe când Pavel era în lanțuri, după cum însuși spune: „Rugați-vă pentru mine, ține, ca să mi se dea mie cuvânt întru deschiderea gurei mele, cu îndrăzneală a arăta taina

*) Templul Artemidei din Efes a fost incendiat de Erostrat, eară la 262 p. Chr. distrus de Goți, împreună cu orasul. Trad.

evangeliei, pentru care fac solie în legături“ (Efes. 6, 19. 20). E plină cu adevărat această epistolă de cugetări înalte și profunde. Cea ce nicăieri aproape nu spune, aici le vorbește, cum de ex. când dice: „Ca să se cunoscă acum începătorilor și Domniilor, întru cele cerești prin biserică, înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri“ (Ibid. 3, 10), și earăși: „Și împreună cu dânsul ne-a sculat, și ne-a pus a ședea întru cele cerești întru Christos Iisus“ (Ibid. 2, 6), și earăși: „Care întru alte neamuri nu s-a cunoscut de fiil oamenilor, precum s-a descoperit acum sântilor lui Apostoli, și Prorocilor întru Duhul, ca să fie neamurile împreună moștenitori, și împreună un trup, și împreună pătași făgăduinței lui întru Christos prin evanghelie“ (Ibid. 3, 5. 6).

OMILIA I.

„Pavel apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu, sântilor celor ce sunt în Efes, și credincioșilor întru Christos Iisus: Char vouë și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru, și Domnul nostru Iisus Christos“ (Cap. 1, 1. 2).

Iată că aici particula „prin“ o atribuie tatălui. Dară ce? nu cum-va vom numi pentru aceasta pe fiul inferior tatălui? Cătuși de puțin. „Sântilor, dice, celor ce sunt în Efes, și credincioșilor în Christos Iisus“. Iată că aici numesce sânti pe cei ce aveau femei, copii, bărbați și servitori. Aceasta se învederează mai ales la finele epistolei, unde dice: „Femeilor supuneți-vă bărbaților voștri“ (Efes. 5, 22. 6, 1. 5), și earăși: „Copiilor, ascultați pre părinții voștri“, și „servilor, ascultați pre stăpânii voștri“. Vom pricepe deci de aici, cât de mult s'au rărit acum faptele virtuose, câtă lene ne stăpânesce, și câtă aplecare spre virtute era pe atunci, de vreme ce chiar laicii sunt numiți de apostol sânti și credincioși. „Char vouë și pace de la Dumnezeu tatăl nostru, și Domnul nostru Iisus Christos“. A dis char, eară pe Dumnezeu l-a numit tată; dară aceasta e tocmai dova da celui char, și cum? Ascultă pe același apostol dicând în altă parte: „Eară, căci sunteți fi, a trimis Dumnezeu pre Duchul fiului său în inimile voastre care strigă: Abba părinte“ (Galat. 4, 6).—„Și Domnul nostru Iisus Christos“, carele pentru noi s-a născut și s-a arătat în corp. „Bine-cuvântat este Dumnezeu, dice, și tatăl Domnului nostru Iisus Christos“ (Vers. 3)

Iată aici Dumnezeu al celui intrupat, eară de nu voesci, părinte a lui Dumnezeu Cuvântul. „Care ne-a bine-cuvântat pre noi intru totă bine-cuvântarea duhovnicească intru cele cerești, în Christos.” Aici face alusiune la bine-cuvântarea Iudaică, pentru că și aceea era bine-cuvântare, însă nu spirituală, precum: „Dumnezeu să te bine-cuvinteze” (Num. 6, 24. Deuteron. 7, 13. 28, 6. Psal. 120, 8) „Dumnezeu să bine-cuvinteze rodul pântecelui tău, să bine-cuvinteze intrarea și ieșirea ta.” Aici însă nu e așa, și cum? „Intru totă bine-cuvântarea duhovnicească”. Așa dară ce-ți mai lipsește încă? Ai devenit nemuritoriu, ai devenit liber, ai devenit fiu, drept, frate, compăraș elironomiei, compăraș împărăției și ești slăvit împreună cu dănsul, cu un cuvânt toate ți s-au dăruit. „Cum nu împreună cu el, ȋice, și toate ni va dăruî noue”? (Rom. 8, 32.). Christos, carele s-a sacrificat pentru tine și carele este începutul sacrificiului tău (ἀρχή), este slăvit de Îngerî, de Cheruvimî și de Serafimî; ce-ți lipsește încă? „Intru totă bine-cuvântarea duhovnicească”. Nimic corporal aici. De aceea cele corporale le scôte din rândul celor spirituale, ȋicând: „În lume necazuri ve-ți avea” (Ioan 16, 33), aducându-ne spre cele dintău. Căci după cum cei dădați faptelor corporale, nu pot suferi să audă vorbindu-se de cele spirituale, tot așa și cei ce se dădău celor spirituale, nu vor putea progresa în ele, dacă mai dinainte nu se vor desbrăca de cele corporale. Ce este „bine-cuvântarea duhovnicească intru cele cerești”? Adică nu bine-cuvântare pămentească, după cum era la Iudei; „Cele bune ale pământului ve-ți mânca” (Isaia 1, 19. Exod. 3, 8. Dent. 7, 13), sau „Pământ din care curge lapte și miere”, și „Dumnezeu să bine-cuvinteze pământul tău”. Aici însă nimic din acestea, dară ce? „De mă iubescce cine-va pre mine, cuvântul meu va păzi, și Tatăl meu îl va iubi pre el, și la el vom veni, și locaș la dănsul vom face” (Ioan 14, 23.), și earăști: „Deci tot cel ce aude cuvintele acestea, și le face pre ele, asemăna-l-voiî pre el bărbatului înțelept, care ș-a zidit casa sa pre

peatră ; și s'a pogorit plóea, și au venit rurile, și au suflat vânturile, și s-au pornit spre casa aceea, și n-a căzut, că era întemeiată pre peatră" (Math. 7, 24. 25). Dară peatra care este? de cât lucrurile ceresci, care sunt mai presus de ori-ce prefacere. „Cine mă va mărturisi, dice, înaintea ómenilor, voiú mărturisi și eu de dñsul înaintea tatálui meu celui din ceriuri“, și „care se va lepáda de mine, mă voiú lepáda și eu de dñsul“, și earáși: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumneđeú“, și earáși: „Fericiți cei sáraci cu duchul, că acelora este împărăția ceriurilor“, și earáși: „Fericiți cei izgoniți, pentru dreptate, că plata vóstre multă este în ceriuri“ (Math. 10, 32. 33. 5, 8. 3. 10.). Veđi cum el pune peste tot locul ceriurile și de dñsele vorbesce, și nici de cum de cele de pe pámént? Și earáși: „Că petrecerea nóstré în ceriuri este, de unde și pre Mántuitoriul asceptám, pre Domnul nostru Iisus Christos“, și earáși: „Cele de sus gândiți, eará nu cele páméntesci“ (Filip. 3, 19. 20, Collos. 3, 2).

„De la Christos Iisus“, adecá că această bine-cuvéntare e prin Iisus Christos, eará nu prin Moisi; ast-feliú că noi ne deosebim nu numai prin calitate, ci și prin mijlocitoriul unei ast-feliú de bine-cuvéntări, după cum dice și în epistola către Ebrei; „Și Moisi adecá a fost credincios intru tótá casa lui ca o slugă, spre mărturia celor ce era să se gráiască, eará Christos ca un fiú în casa sa, a căruia casă suntem noi.“ (Ebr. 3, 5. 6).

„Precum ne-a ales pre noi intru dñsul, dice, mai'nainte de întemeierea lumei, ca să fim noi sánți și fără de prichaná înaintea lui“ (Vers. 4). Ceia ce dice, așa și este; prin care ne-a bine-cuvéntat, prin acela ne-a și ales. El, deci, ni va acorda acolo totul, el este judecătorul, și tot el va dice: „Veniți bine-cuvéntați părintelui meu, de mosceniți împărăția care este gătită voué de la întemeierea lumei“, și earáși: „Unde sunt eu, voesc ca și il să fie“ (Math. 25, 34. Ioan 17, 24). și cu un cuvént, aprópe în tóte epistolele se încearcă

să probeze, că cele ce se petrec cu noi nu sunt neașteptate, ci au fost prescrise de sus, și nu din căință, ci pentru că astfel au fost economisit și destinat. Acest fapt încă probează marea îngrijire părintască a lui Dumnezeu. Dară ce este „ne-a ales pre noi întru dănsul“ ? Adecă că prin credința în el a reușit la aceasta Christos, mai înainte de a fi noi, și chiar mai-nainte de întocmirea (πρὶν ἢ τὸν κόσμον καταβλεψάμεν) lumii. Și bine a făcut că a dis καταβλεψάμεν (facerea, întemeierea), dovedind prin aceasta, că Dumnezeu ca dintr-o înălțime mare a aruncat jos această lume. Căci cu adevărat mare și negrăită este înălțimea lui Dumnezeu; nu în ce privesce locul, ci în privința lui, care e mai presus de legile firei, și deci mare este și depărtarea dintre creatură și creatorii. Rușineze-se deci ereticii auzind acestea. Dară pentru ce ne-a ales ? „Ca să fim noi sânti și fără de prichană înaintea lui„. Deci ca nu cum-va auzind că ne-a ales, să'ți închipuți că ajunge numai credința, adaoge și modul vieții: fără de prichană. „De aceea, zice, ne-a ales, ca să fim sânti și neprichăniți“. Au fost aleși altă dată și Iudeii, după cum dice: „Ca popor sânt ești tu, și pre tine te-a ales Dumnezeu“. (Denter. 14, 2). Dară dacă ômenii când aleg, de sigur că ce e mai bun aleg, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. În această alegere e probă de iubirea de ômeni a lui Dumnezeu, în același timp însă e probă și de virtutea lor, căci el în general alege pe cei încercați. Ne-a făcut cu adevărat sânti, dară trebuie a rămânea sânti. Sânt e cel ce se împărtășește de credință, eară neprichănit acel ce are viață ireproșabilă. De căl sântenia și neprichănirea ei nu o cere așa cum s-ar întâmpla, ci a se arăta înaintea Lui astfel. Pentru că sunt sânti și fără prichană, creșuți astfel de cătră ômeni, însă aceștia seamănă cu mormintele văruiate, și cu cei îmbrăcați în pielea ôiei. El, însă, nu caută de aceștia, ci de aceia despre care dice Profetul: „Dupre curețenia mânelor mele“, care ? „Cea dinaintea ochilor lui“ (Ps. 17, 27.), adecă sântenia pe care o vede ochiul lui Dumnezeu. A dis și despre faptele acestora, dară earăși îi ridică în charul lui, căci sântenia nu se capătă numai după ostenele și nici că vine de la fapte numai, ci din iubirea lui. Dar nici din iubirea lui numai, și nici numai din virtuțile noastre, pentru că dacă ar purcede numai din iubire, ar trebui ca toți să se măntuiască, și dacă ar rezulta numai de la virtuțile noastre, apoi prezența lui, ca

și toate cele economisite pentru noi, ar fi fost de prisos. Așa dară nici din iubire numai și nici din propria noastră virtute numai, ci din amândouă acestea. „Precum ne-a ales pre noi”, dice, însă cel ce alege, știe ce anume alege. „Întru dragoste dice, rânduindu-ne” (Vers. 5). Deci nimeni nu ar fi folosit virtutea, dacă nu era iubirea. Căci, spune-mi, cu ce s-ar fi folosit Pavel, și cum și-ar fi arătat desfoinicia lui, pe care a și arătat-o, dacă nu l-ar fi chemat de sus, și dacă nu l-ar fi atras către densul din iubire? De alt-feliu, ca să se învredniciască cine-va de asemenea daruri, este fructul iubirei lui, eară nu al propriei sale virtuți. De a deveni virtuțioși, de a crede și a ne apropia de el, este cu adevărat faptul celui ce ne chiamă, însă nu mai puțin că depinde și de noi; dară după ce ne-am apropiat de el și după ce ne învrednicim de atâta onoare, că imediat de la dușmănie ne duce la înfiere, apoi aceasta cu adevărat că este rezultatul iubirei lui celei nemărginite.

„Întru dragoste, dice, mai dinainte rânduindu-ne pre noi spre moscenire fiască, prin Iisus Christos.” Vedeți cum nimic nu e fără Christos? Cum nimic fără de Tatăl? Acesta a hotărit mai dinainte, eară acela ne-a atras la sine. Acestea le înseamnă Pavel spre a înălța și a lauda faptele desfășurate, după cum dice și în alt loc: „Pe lângă aceasta ne și laudăm prin Domnul nostru Iisus Christos”... (Rom. 5, 11). Mari cu adevărat sunt cele date nouă, însă cu mult mai mari devin prin aceia, că ni sunt date prin Iisus Christos; căci nu a trimis dora pe vre-unul din servii săi, ci pe însuși unul născut fiul său. „Dure buna-voință, dice, a voei sale”, adică pentru aceia că a voit mult. Dorința lui, cum ar dice cine-va, aceasta este; căci pretutindene buna voință este premergătoare voinței. Dară apoi mai este și o altă voință, precum: anteia voință de a nu se perde cel păcătoși, și a doua voință de a fi pedepsiți cei răi. Nu-i pedesește din vre o necesitate, ci fiind-că voește. Acest fapt se poate vedea petrecându-se și cu Pavel, când dice: „Voesc ca toți oamenii să fie ca mine”. „Voesc earași ca cele tinere să se marite și să nască copii” (I Corintheni 7, 7. I Timoth. 5, 14). Deci buna voință (εὐδοκία) este anteia voință, voință aprinsă, voință unită cu poftă, cum am dice noi. De cât, din cauza celor mai sim-

pli, nici că voiău conțeni, ci voiău întrebuința un cuvânt comun spre a clarifica chestiunea. Cea ce noi dicem în deobște: pisma (πισμα), „și după pisma noastră” (κατά τό πισμα ἡμῶν), adică, a dori grozav un lucru, — aceasta tocmă se înțelege prin buna-voință (εὐδοκία) a lui Dumnezeu; adică că dorește mult, că poftescă mult mântuirea noastră*). Dară ôre din ce cauză ne iubește ast-feliu? De sigur că pentru bunătatea lui cea mare. „De aceea, dice, ne-a hotărît mai dinainte spre înfiere, voind și încă mult, pentru ca ast-feliu slava charului lui să se arate.” „Dupre buna-voință a voei sale, dice, spre lauda slavei charului său, cu care ne-a miluit pre noi intru cel iubit”. Așa dară, dacă spre aceasta ne-a miluit, spre lauda slavei charului lui, și ca să se arate charul lui, să rămânem în acest char. „Spre lauda slavei lui”, dice. Dară cine să’l laude? cine să’l slăvească? noi? îngerii? sau archangeii? sau întreaga natură? Și ce este aceasta, față de densus? Nimic de sigur, pentru că Dumnezeu nu este lipsit de nimic (ἀνευδὲς γάρ ἐστίς). Deci pentru ce voește a fi laudat și slăvit de noi? De aceea, ca iubirea noastră către densus să se facă mai fierbinte. Pentru că în definitiv nu dorește nimic din partea noastră, de căl numai mântuirea noastră; nu are nevoie nici de serviciul nostru, nici de slavă, și nici de alt-ceva din parte-ni; totul el face numai pentru mântuirea noastră. Cel ce laudă și admiră charul acordat lui de Dumnezeu, va fi tot-deauna mai cu bagare de samă și mai serios. „Cu care ne-a miluit pre noi”. Nu a dis „care ni l-a dăruit”, ci „Cu care ne-a miluit pre noi”, adică că nu numai ne-a curățit de păcate, ci încă ne-a făcut și vrednici de iubit. Întocmai ca și cum ar lua cine-va un riios, prăpădit de această bolă molipsitoare, de bătrânețe, serăcie și fîme, și de-odată l-ar face tîner și frumos, întrecînd pe toți ômenii în frumuseță, din obrazul lui ieșind o culôre ca aurora dimineții, eară cu aruncăturile lui de ochi întunecînd strălucirea sôrelui; apoi l-ar gratifica cu flôrea virstei omenești, și l-ar îmbrăca cu haină împărătească și cu diademă, și în fine cu totă podôba,—în așa feliu a lucrat Dumnezeu cu sufletul nostru pe care l-a făcut frumos, scump și dragălaș. In-

*) Cuvîntul pisma de și ‘și are origina sa din limba greacă, totuși în limba Română a cădut în însemnarea de *viclenie, invidie, rîenitate*. Trad.

gerii doresc ca să priviască un ast-feliu de suflieț, și nu numai ingerii, ci și archangelii și toți sânteii; într'atât ne a făcut de grațioși și de scumpi lui. „Va pofti, ăice, împăratul frumuseța ta“ (Ps. 44, 13). Privește deci, ce vorbe vătămătoare vorbesc unia, și ce vorbe bine-cuvântale vorbim noi acum. Noi nu admirăm cătuși de puțin bogăția, nu admirăm cele de aici, ci cele cerești și cele din ceriuri. Nu ăicem noi ăre, că acel copil e grațios, care împreună cu frumuseța corpului are încă și multă grație în cuvinte? Ei bine, ast-feliu sunt credincioșii. Privește acum ce vorbesc credincioșii și cei inițiați în dogmele credinței. În adevăr, ce ar putea să fie mai grațios ca gura unui credincios, carea scôte cuvinte miraculoase, și care cu inimă curată și cu buze nespurcate se împărtășește din masa cea de taină, cu toată strălucirea și cu tot curajul? Ce pôte fi mai grațios de cât cuvintele prin care ne lepădăm de diavolul? prin care apoi ne împreunăm cu Christos? ca cuvintele din mărturisirea aceea dinainte de botez, ca și aceea de după botez? Să pricepim deci aceasta toți, căți am corupt taina botezului și să suspinăm, ca să putem earăși a dobândi ceia ce am perdut. „Întru care avem rescumpărarea prin sângele lui“ (Vers 7). Cum? Nu numai că a dat pe fiul său cel iubit, ci în așa mod, în cât să fie și sacrificat. Privește bogăția iubirei sale către om: pe fiul său cel iubit l-a dat pentru cei vrednici de ură. De aici poți vedea cât ne prețuiește. Dacă, pe când noi 'l uram și eram dușmanii lui și a dat totuși pe fiul său cel iubit, ce nu va face la urmă, când ne facem prietini cu el? „Iertarea păcatelor“. De la cele de sus se pogoră la cele de jos. Spunând mai înainte de înfiere, de sântire și viața neprichănită, vorbe-ce acum și de patimă, nu ca un slăbi sau ar înjosi cuvântul, de la faptele cele mari pogorându-l la cele mici, ci din contra ridicându-l de la cele mici la cele mari. Nimic nu e mare ast-feliu, ca a se vărsa sângele fiului său pentru noi. A nu cruța nici pe fiul său, aceasta e cu mult mai mare și de cât înfierea, și de cât toate cele-lalte daruri. Mare lucru este a ni se ierta păcatele, dară mai mare încă că am câștigat-o prin sângele stăpânului. Cum că acest fapt e mai mare de cât toate cele-lalte, privește cum și aici strigă apostolul: „Dupre bogăția harului lui, pe care l-a prisosit întru noi“ (Vers. 8). Bogăție e și înfierea, însă aceasta e cu mult mai mare. „Pe care

I-a prisosit, dice. Intru noi". Și bogăție, și încă cu prisosință dată, adică a fost vărsat charul lui asupra omenilor într'un mod de nepovestit. Nu e posibil de a presenta cu cuvântul ceea ce am încercat prin fapte. Căci cu adevărat că este bogăție, și încă bogăție mare, pe carea ni a dat-o cu prisosință; bogăție prisoselnică nu omenilor, ci lui Dumnezeu, ast-feliu că e cu reputința de a fi povestită.

„Arătându-ni nouă taina voei sale după buna-voința sa, care mai'nainte a rânduit intru dēnsul“ (Vers 9), adică, stăpânul adevăratei înțelepciuni și al adevăratei priceperi ne a făcut înțelepți și pricepuți. Vai, câtă prietenie, de vreme ce ni spune până și misterile sale. „Taina voei sale“, dice, ca și cum ar dice cine-va, că ni a făcut cunoscut cele din inima lui. Acesta este misterul cel plin de toată înțelepciunea și priceperea. Ce anume cauți egal cu această înțelepciune? Pe cei nevrednici în totul, pe aceia 'i-a găsit vrednici să 'i îmbogățiască. Ce pōte fi egal cu această iscusință? Dușmanul, cel cu totul urit altă dată, acesta fără de veste s-a ridicat la cele înalte. Și nu numai atâtă, dară și aceia că faptul s-a petrecut în acest timp, și prin cruce, și aceasta a fost după înțelepciunea lui. Aici într'adins întinde vorba, voind a arata cum aceasta a rezultat din înțelepciune, și cum și pe noi ne-a făcut înțelepți. Pentru care earăși dice: „După bună-voința sa, care mai'nainte a rânduit intru dēnsul“, adică, aceasta a dorit, sau cum ar dice cine-va: aceasta și-a pus în gând, ca să ni comunice și nouă taina sa. Și care e acea taină? Aceia că voesce a ședea omul în ceruri. Aceasta, deci, s'a și făcut, „Pentru iconomia împlinirei vremurilor, ca toate să le uniască sub un cap intru Christos, și cele din ceruri și cele de pe pământ, intru dēnsul (Vers. 10). „Se despărți-se, dice, cele cereșci de cele pământești, nu aveau un singur cap“. După cuvântul creațiunei Dumnezeu a fost unul singur; dară împrăsciindu-se retăcirea din mitologia greacă, cu credința în mai mulți dumnezei, omeni erau despărțiți și fugiți de sub ascultarea lui Dumnezeu. „Pentru iconomia, dice, împlinirei vremurilor“, A numit aceasta plinirea timpurilor. Privește, cât de precis vorbește. Arătând începutul de la tatăl, scopul, voința, aștepta impulsione, eară aștepta îndeplinire a lucrurilor prin Iisus Christos, el (apostolul) nicăiri nu-l numește serv.

„Precum ne-a ales pre noi întru dânsul, dice, mai'nainte de întemeierea lumii rânduindu-ne pre noi spre moşcenirea fiască prin Iisus Christos, cătră sine,..... ca toate să le uniască sub un cap întru Christos, şi cele din ceriuri, şi cele de pe pământ întru dânsul“. Cum veşti, deci, nicăiri nu l-a numit serv. Dacă însă particulele: „în“ şi „prin“ se pot atribui servului, privesce unde ajunge lucrul. Chiar de la capăt începând epistola „Prin voinţa“ adaoge imediat „tatălui“. Tatăl a voit, dice, şi fiul a lucrat, a activat. Dară nici fiul n'a fost lipsit de voinţă, fiind-că tatăl a voit, şi nici tatăl nu a fost lipsit de activitate, fiind-că fiul a activat, a lucrat, ci toate sunt comune tatălui şi fiului. „Toate ale mele, dice, a le tale sunt, şi ale tale ale mele“ (Ioan 17, 10). Plinitatea timpurilor a fost prezenţa lui. Deci, fiind-că toate le-a întrebuinţat, şi prin ingeri, şi prin Profeţi, şi prin lege, şi totuşi nimic nu s-a făcut, ba încă se primejduia înseşi creaţiunea omului, că adevărat în zadar a fost creat, şi încă mai mult spre rău, toţi fiind perduţi mai mult chiar ca pe timpul potopului, a găsit aceasta iconomie a charului, ca ast-feliu omul să nu fie făcut fără scop şi în zadar. Deci aceasta o numeşte apostolul plinitatea timpurilor şi înţelepciune, că adevărat pe când tocmăi erau pe punctul de a fi perduţi, atunci au fost mântuiţi. „Ca toate să le uniască“ (ἀνακεφαλαιώσασθαι). Dară ce înseamnă acest cuvânt? A strînge adevărat la un loc, a uni cele despărţite. De cât să căutăm a ne apropia încă mai bine de adevăr. Printre noi, cum şi în obicinuinţa dîlnică, ἀνακεφαλαιώσεις = recapitulăţie, se numeşte abreviaţiunea celor vorbite pe larg, sau toate cele vorbite pe larg a le spune pe scurt. Mai este apoi şi altă semnificaţie, şi anume: cele iconomisite de un timp îndelungat le-a adunat la un loc şi le-a concentrat în el, adevărat le-a scurtat. „Căci Domnul cuvânt scurt va face pe pământ (λόγον γὰρ συντελών καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνη) cu dreptate“ (Rom. 9, 28), adevărat pe acelea le-a cuprins, şi pe altele le-a adăugat. Aceasta este ἀνακεφαλαιώσεις sau recapitulăţie. Dară acest cuvânt mai învederează încă ce-va, şi anume; un singur cap a dat tuturor, pe Christos cel întrupat, adevărat şi ingerilor şi oamenilor a dat aceeaşi căpetenie, unora pe Christos după corp, şi altora pe Dumnezeu Cuvântul. Ca cum ar dice cine-va, că a reclădit o

casă, care avea unele părți stricate și unele tari, adică că i-a pus o temelie mai puternică și a făcut casa mai sănătoasă: întocmai așa și aici, prin faptul că a pus pe toți sub un singur cap. Căci numai ast-feliu se va face unirea, numai ast-feliu se va face conexitatea exactă, când toate vor fi puse sub un singur cap, care are o legătură de sus.

Deci, după ce ne-am învrednicit de atâta dar, de atâta filantropie, să nu rușinăm pe bine făcătorul nostru, și să nu facem a fi zadarnic atâta char dăruit nouă; să arătăm deci viață îngerească și să avem virtute îngerească. Da, vă rog și vă îndemn, ca nu cum-va să ni se facă toate acestea spre judecată sau spre osînda, ci spre dobândirea bunătăților, cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duch, i se cuvine slavă, stăpânire și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II.

„Întru care și sîrta ne-am făcut, mai 'nainte fiind hotărâți duple rînduiala celui ce toate le lucrează, duple sfatul voci sale; ca să fim noi spre lauda mîriri lui, care am nădăduit mai înainte întru Christos; prin care și voi auzind cuvîntul adevărului mîntuirii vîstre, întru care și creșdend, v'ăți pecetluit cu duchul făgăduinței cel sînt; care este arvona moșcenirii nîstre, spre rescumpărarea cîștigului, spre lauda mîriri lui.“ (Cap. 1, 11—14).

Peste tot locul s-a încercat Pavel, pe cît i-a fost posibil, de a ni arăta iubirea de omeni cea negrăită a lui Dumnezeu. Cum că aceasta însă, nu e cu puțința a o cunoște cu exactitate, ascultă ce ăice el: „O adăncul bogăției și al înțelepciunii și al cunoștinței lui Dumnezeu! Că sunt de nepătrunse judecățile lui, și neurmărite căile lui“ (Rom. 11, 33.); totuși aici arată cam în ce felu este. Deci, ce ăice el? „Întru care și sîrta ne-am făcut“, adică am primit moșcenire. Mai sus a ăis: „Ne-a ales pre noi“, eară aici ăice „am pri-

mit moscenire". Dară fiind-că moscenirea este mai mult fapt de noroc, de cât rezultatul intențiunei saū al virtuței,—căci mai totdeauna se împrietinește cu ignoranța și cu norocul orb, lăsând la o parte de multe-ori pe cei virtuoși, și lipindu-se locmai de cei nevrednici,—privesce cum el corectează aceasta. „Mai'nainte rânduindu-ne pre noi ȳice, după buna-voința voei sale," adecă, că nu am moscenit cum s-ar întâmpla, și că nici nu am fost aleși earăși cum s-ar întâmpla,—pentru că cel ce a ales este Dumnezeu, și tot el este care a dat moscenirea,—ci după buna-voința sa. Aceasta scriind-o și în epistola către Romani (8, 28. 30) ȳice: „Celor chemați dupre rânduirea lui Dumnezeu... Pre carii i-a hotărit mai dinainte, pre aceștia i-a și chemat, și pre carii i-a chemat, pre aceștia i-a și îndreptat, și pre carii i-a îndreptat, pre aceștia i-a și proslăvit" ȳicând mai'nainte „Celor chemați dupre rânduirea lui Dumnezeu", și voinđ a arata distincțiunea acordată unora, a vorbit și de moscenire, pe care o pune aici ca rezultat mai mult al sancțiunei lui, pentru ca ast-feliu liberul arbitru să nu fie anihilat. Căci sorțul moscenirei (κλήρος) nu este rezultatul virtuței în sine, ci al întâmplărei norocoșe, cum ar ȳice cine-va. Ca și cum pare-că ar ȳice: „dându-se sorțul v-a ales pe voi, însă totalitatea faptului e rezultată din buna lui dispozițiune". Fiind hotărâți, ȳice, adecă, alegându-ne, ne-a afierosit lui-și, saū că mai'nainte încă de a ne nasce, el ne privia ca moscenitori. E în adevăr minunată prevederea lui Dumnezeu, care cunósce totul mai'nainte chiar de nașcerea noastră. Tu însă, privesce, cum el peste tot locul voeșce a arăta precis, că faptul acesta nu e rezultatul căinței, ci că a fost prescris de sus. ca cu nimic să nu fim mai pe jos de lui-vei, și deci pentru acest scop totul face. Dară cum însuși Christos ȳice: „Nu sunt trimis, fără numai către oile cele perdute ale casei lui Israil", și earăși ȳicea discipulilor: „Pe calea păgânilor să nu mergeți, și în cetatea Samaritenilor să nu intrați", și chiar Pavel ȳicea: „Era cu puțința de a se grăi cuvântul lui Dumnezeu voue mai'nțciu; dară fiind-că'l lepadați, și v-e judecați pre voi nevrednici de viața cea vecnică, iată că ne întorcem la nea-

muri" (Math. 15, 24. 10, 5. Fapt. 13, 46)? Tocmai pentru aceasta s-au ȋis, că adev c  să nu creadă cine-va că asemenea fapt s-a petrecut intr'un mod int mpl toriu. „Dupre buna-voin a sa, ȋice, care mai'nainte a r nduit intru d nsul“, adev c , că nimic după aceasta n-a lucrat; t te au fost prescrise de sus astfelu,  i el p rt  totul după planul voei sale. A a-dară el nu a chemat g n ile din cauză că Iudei  nu-l dau  atențiune,  i nici că a fost silit  i impins la aceasta de ce-va. „Ca să fim noi, spre lauda slavei sale, cari  mai'nainte am nădăjduit intru Christos, prin care  i voi a d ind cuv ntul adev rului m ntuirii v stre, intru care  i cre d nd, v-a i pecetluit cu Duchul făgăduinței cel s nt“ (Vers. 12. 13)—Privesce, cum în tot locul pe Christos 'l da ca cauză a celor s v r ite,  i cum nicăiri nu vei găsi denumirea de func ionariu ( παρρηγός) sau servitori , dupre cum scrie  i în epistola c tr  Ebrei, ȋicând; „De de mult grăind Dumne  u p rin ilor noștri prin proroci, în ȋilele acestea mai de pre urmă ni-a grăit nou  intru fiul“ (Ebr. 1. 1. 2), adev c  „prin fiul“. „Cuv ntul adev rului“, ȋice,  i nici de cum cuv ntul tipului său al ic nei, al imaginii,  i ce încă? „Evangelhia m ntuirii n stre“*). Bine o numesce evangelhia m ntuirii, pentru că pe de o parte face alusiune la lege, eară pe de alta la pedeapsa viitoare. Nimic alta nu este predica, de c t evangelhia m ntuirii, căci cel vrednică se eliberează  i nici de cum nu se perd.

„Intru care  i cre d nd v-a i pecetluit cu Duchul făgăduinței cel s nt, carele este arvona mo cenirii n stre“ (Vers. 13. 14). A fi sigilați, ear  i e un exemplu al marel sale proni ; nu numai a fi afierosi i  i nici numai a mo cenii, ci încă a fi  i sigilați. Ca cum cine-va ar face cunoscut pe cel ce a  c  tigat la lot rie, astfelu  i Dumne  u a hotărit pe unia spre a crede,  i i-a sigilat în a clironomisi cele viitoare. Ve i cum, cu trecerea timpului  i face pe acestia de admirai? Pe c t timp erau în presc in a ( ν τ  προγνώσει=in precunoscin a), nim -

*) Textul original este: „ ν   και  μεις ακούσαντες τ ν λόγων τ ς αληθείας, τ  ευαγγέλιον τ ς σωτηρίας  μ ν“, astfelu că în edi iunea Română de Buzău lipse ce partea de la urmă. Trad.

nu! nu erau cunoscuți, dară după ce au fost sigilați, s'au făcut cunoscuți, însă nu ca voi, cari veți fi cu adevărat cunoscuți, afară de puțină pote. Au fost sigilați și Israiliții, însă în circumcisiune, ca și animalele care pasc earbă; am fost sigilați și noi, însă în spirit, ca fiți al lui. Dară ce înseamnă ore: „cu Duchul sânt al făgăduinței”? Adecă după făgăduința pe care am primit'o. Doue sunt făgăduințele date; una prin profeti, și ceea-l-altă prin fiul. Asupra făgăduinței dată prin profeti, ascultă pe Ioil profetul, carele dice: „Voiți turna din Duchul meu peste tot trupul, și vor proroci feciorii voștri, și fetele vóstre, și tinerii voștri vedenii vor vedea, și bătrânii voștri visuri vor visa“ (Ioil 2, 28). Acum ascultă și pe Christos, carele dice: „Veți lua putere, venind Duchul sânt peste voi, și veți fi mie mărturii în Ierusalim, și în totă Iudeia și Samaria, și până la marginea pământului.“ (Eapt. 1, 8). De și trebuia a fi cređut ca Dumneđu, dice, totuși el nu se întemeiază mult pe aceasta, ci examinează faptul omenesce, precum dice și în epistola către Ebrei (6, 18): „Ca prin doue lucruri ce nu se pot muta, în care este cu neputință să mință Dumneđu, să avem tare îndemnare“. Ast-feliu și aici dă dovada promisiunei celor viitoare, care dejă ni s-au acordat. Tocmai de aceea și numesce aceasta arvonă, pentru că arvona este o parte a întregului. A cumpărat de la noi mântuirea noastră, și pentru aceasta ni-a dat arvonă. Pentru ce însă nu a dat întregul preț imediat? Fiind-că nici noi nu am lucrat totul, am cređut numai, dară acesta e începutul; de aceea și el ni-a dat numai arvonă. Numai când deci vom proba credința noastră prin fapte, atunci și el va plăti prețul întreg. Mai ales încă că a dat și un alt preț,—propriul lui sânge,—și earăși a făgăduit alt preț. Precum când este resboiu între națiuni se dau ostatici, tot așa și Dumneđu a dat pe fiul său ca gaj de pace și de armistițiu, cum și pe spiritul cel sânt al său. Cei ce cu adevărat se împărtaşesc de sântul Duch, știu că este arvonă a clironomieî noastre. Ast-feliu a fost Pavel, carele de aici dejă gusta cele de acolo, pentru care se și grăbea, în același timp se și intrista a părăsi cele de aici și suspina, pentru că privia cu alți ochi, transportându-și totă mintea lui acolo. Nu participi la fapte, de aceea cađi și din vorbe. Dacă ne-

am fi împărtăşit cu toţi de Duchul sânt, cum ar fi trebuit, am fi privit şi ceriurile şi fericirea de acolo. Arvona în ce scop şi pentru ce ni s'a dat? Pentru rescumpărare şi buna îngrijire; căci adevărata rescumpărare atunci se face. Acum însă noi trăim în lume şi cădem în multe fapte rele, şi trăim împreună cu cei necucernici.

De aceia ne am depărtat acum de ceriuri. Însă adevărata rescumpărare atunci este, când nu sunt nici păcate, nici patimi omeneşti, şi nici nu ne amestecăm cu de acestea; de vreme ce viaţa noastră nu este pe pământ, căci aici noi suntem ca musafiri. Deci fără păcate trebuie să fim, dacă voim să fim „lauda slavei sale“. Incontinuu pune această dicere, ca fiind suficientă spre a convinge pe auditori. „Căci dacă le făcea toate acestea pentru noi, dice, ar fi fost chestiunea discutabilă; dară fiind-că le-a făcut pentru dânsul, spre a arăta bunătatea lui, ca o mărturie ôre-care, apoi şi pune cauza pentru care nu s-ar fi petrecut acestea în vre-un alt mod“, ceea ce şi vedem petrecându-se cu Israelitii: „Fa pentru numele tău“ (Psalm 109, 21), şi earăşi în alt loc, unde însuşi Dumnezeu dicea: „Pentru mine făcut-am aceasta“ (Isaia 48, 11), cum şi Moisi: „Fa aceasta nouă pentru numele tău, dacă nu pentru alt-ceva“. Aceasta convinge pe auditori şi-i linişteşte, aflând că va face numai pentru bunătatea lui, ceea ce a promis.

Dară auzind noi acestea să nu ne lenevim, căci dacă face pentru dânsul, totuşi cere şi conlucrarea noastră. Pentru că dacă dice: „Pe cei ce mă slăvesc îi voi slăvi, şi cei ce mă despreţuiesc, vor fi despreţuiţi“ (I Reg. 2, 30), vom pricepe că cere şi cele cuvenite din parte-ni. Lauda slavei lui este de a mântui pe duşmanii lui tocmai, însă numai pe aceia, cari după ce au devenit prieteni persistă în prietenie, căci dacă se reîntorc earăşi la vechea duşmănie, toate au fost în zădar şi de prisos. Alt mijloc de scăpare nu este şi nici vre-o împăcare din nou, ci „ôre-care aşceptare înfricoşată a judecăţii, şi iuţimea focului care va să mănânce pre cei protivnici“ (Ebr. 10, 27). Dacă ar urma ca vecnic noi să cerem iertare de la dânsul şi în acelaşi timp să-l duşmănim, de sigur că nu vom înceta de al duşmăni, moleşindu-ne şi făcându-ne mai răi, şi vătămându-ne pe noi înşine la venirea sôrelui dreptăţii. Nu vezi raza aceluî sôre deschidându-ţi ochii? Acea rază l-a făcut sănătos, bun şi pătrundător. Ţi-a arătat déjà lumina cea adevărată;

dară dacă tu fugi de lumină și te bagi în întunec, care îți va fi justificarea, și ce iertare vei avea? Nici-una, pentru că purtarea ta este semn de dușmănie nespusă. Când nu cunoștea pe Dumnezeu și-l dușmănia, avea ore care scusă; dară după ce dejă ai gustat din bunătate și din miere, și totuși îl părăsești și te întorci ca cănele la vârsătura sa, nimic alt nu arăți, de cât semnul celei mai mari urii și despreț. „Inse nu, dici, ci sunt silit de natură; eu iubesc în adevăr pe Christos, inse dacă calc poruncile lui, este că sunt silit de natură la aceasta“. Dacă cu adevărat că ai fost silit, de sigur că vei avea iertare; eară dacă cați din cauza lenevirei tale, nu vei avea cătuși de puțin. Haide, deci, să cercetăm și să vedem care din două: se fac ore păcatele din cauza vreunei necesități? suntem ore forsați de a le face, sau că le facem din prea marea trândăvie și din despreț? „Să nu uciți“, dice. Care este necesitatea de a ucide? Care e sila ce te împinge? Nu este nici o silă care să împingă la omor. Cine dintre noi ar avea gustul ca să implanteze cuțitul în gâtul aprôpelui și să-și moie în sânge mâna lui? Nici unul. Așa dară, vești că e cu totul din contra, adică că nu e necesitatea nici sila care ne împinge la omor, ci pofta de a păcătui. Dumnezeu a înrădăcinat în natura noastră dragostea de a ne iubi unii pe alții „Tota vita, dice, iubesc pe cel asemenea eiși și omul pe aprôpele lui“ (Sirach. 13, 18). Vești, deci, că de la natură avem în noi germenul virtuții? Deci germenul răului este contra naturii, și dacă acesta ne stăpânește mai mult, apoi e dovada marelui noastre trândăvii. Dară ce? Care necesitate te împinge spre a curvi? „Tirania poftii, răspunși“. Dară pentru ce? spune-mi: nu se pôte ca să usezi de femeia ta, și ast-feliu să conteniască acea tiranie? „Dară, dici, m-a cucerit amorul de femeia aprôpelui“. Dară aceasta nu e din cauza vreunei necesități: amorul nu provine din vre-o necesitate sau silă; nimeni nu iubesc cu deasila, ci de bună voea sa. Promiscuitatea pôte că este o necesitate: Inse a iubi pe cutare sau pe cutare, nu este din necesitate; faptul acesta nu e nici măcar poftă de promiscuitate, ci o slavă deșartă, insultă și desfătare peste măsură. Care fapt este logic? spune-mi: A avea pe femeia ce ai luat-o cu garanții, și tovarășă în facerea copiilor, sau pe cea pe care nu o cunoști? Nu știți că conviețuirea naște prietenia? Nu acns poftă în sine; inse ea a fost dată pentru căsnicie, a fost acordată pentru facerea de copii,

eară nu pentru precurvie și corupțiune. Obicinuiesc și legile de a ierta păcatele forșate; însă din cele enunțate aici nici unul nu provine din vre-o necesitate sau silă, ci toate din despreț către Creatoriul. Nu a creat Dumnezeu natura noastră în așa mod, ca să fim siliți a păcătui, căci de ar fi așa, nu ar fi pedeapsa. Celor se sunt forșati de a face un fapt rău, nici noi nu le cerem vre-un cuvânt, și nici Dumnezeu, carele e atât de bun și filantrop. Dară ce? A fura este pôte din necesitate? „Da, dicit, căci sărăcia îl împinge la aceasta.” Dară sărăcia for-aza pe cineva mai mult de a lucra, de cât de a fura. Sărăcia, deci, face tocmai contrariul; căci a fura este fapt rezultat din trândăvie, pe când sărăcia nasce iubirea de muncă, eară nu trândăvia. Și ca să afli, ia spunemi: ce pôte li mai greu și mai desgustătoriu? A perinda nopțile treaz, și a sparge zidurile, a păși prin întunerec, și a fi cu sufletul în mână, a se pregăti de omor, a tremura și a muri de frică, sau a fi cu bagare de samă la ocupațiunile dîlnice, și a se bucura în linisce de o mare siguranță? Aceasta e mai ușor, și cum că este mai ușor, dovada e că sunt mai mulți în lume de cei ce muncesc, de cât de cei ce fură.

Așa dară, vești că virtutea e după legile naturei, eară răutatea e contra legilor naturei, după cum sunt bola și sănătatea? Dară ce? A spune minciuni și a jura strimb este din cauza vre-unei necesități sau siluirii? Nu este nici una din acestea, ci de bună voe facem aceasta. Nu suntem creduți, dicit: dară aceasta e fiind-că nu voim, pentru că în definitiv noi ar trebui să fim creduți mai cu samă din portare, de cât din jurăminte. Pentru ce, spunemi, pe unia cari jură nu-i credem, eară pe alții 'l credem de fideli și fără jurământ? «Dacă cutare, dicit, va spune faptul, eu 'l cred și fără jurământ, pe tine însă, chiar cu jurământ nu te cred.» Așa dară jurământul este de prisos, ba încă chiar e o dovadă mai mult de necredință, de cât de credință. Ușurința de a jura e o probă de nerespect către cele sante. Ast-feliu dară eel ce incontinuu usază de jurământ nu are nici-odată vre-un folos din el, pe când din contra, cel ce nici-odată nu întrebuintază jurământul, acesta tocmai se folosește. E necesitate de jurământ, dicit, spre a fi creduți; dară noi vedem că tocmai cei ce nu se jură sunt creduți. Dară ce? Este ôre vre-o necesitate sau vre-o siluire de a insulta pe un altul? «Da, dicit; din cauză că inima mi se infuriază și clocotește de mânie, și nu'mi lasă spiritul în liniște.» Dară nu e cauza inimei, o-

mule, ci cauza micimei tale de suflet și pofteri de a insulta; pentru că dacă ar fi din cauza inimii, toți ȋmnenii s-ar infuria și ar insulta. Avem inimă nu ca să insultăm pe aproapele, ci ca să întorcem la pocăință pe cel ce păcătuiesc. să fim treji, eară nu trândavi. Inima este în noi ca să serviască de impuls pentru noi, spre a scrășni cu dinții contra diavolului, spre a fi grozavi contra lui, și nici de cum contra ȋmnenilor. Avem arme date de Dumnezeu, nu ca să ne resboim pe noi înși-ne, ci ca să întrebuițăm întregul armament contra vicleanului diavol, care ne atacă. Te infuriez? Fie, însă contra păcatelor tale; imboldește-ți spiritul, biciauesce-ți conștiința, fii judecătoriu grozav și ne'nduplecat al propriilor tale greșeli. Acesta e câștigul cel vei avea din infurierea ta, pe carea tocmai pentru aceasta ți-a dat-o Dumnezeu. Dară răpirea este ȋre din necesitate? Cătuși de puțin. Ce necesitate e de a răpi, spune-mi, sau ce te silește la aceasta? «Sărăcia, dici, și lipsa celor necesare.» Dară tocmai de aceasta nu trebuie să răpești; căci o ast-feliu de bogăție nu e sigură. Tu, însă, faci același lucru, ca și cel ce fiind întrebat că de ce pune temelii casei sale pe năsip? el răspunde că spre a fi apărată de ploa și geruri mari. Dară tocmai pentru aceasta nu trebuie să o pună pe năsip; căci o va prăbuși curând plôea, vijeliile și vânturile. Decă dacă voești a te îmbogăți, nu răpi. De voești a lăsa copiilor avere, adună-o cu dreptate. O ast-feliu de avere de sigur că va rămânea: cea strinsă, însă, pe nedreptul iute se va perde și deteriora. Voești a te îmbogăți, și răpești avutul altora? Dară aceasta nu e bogăție, ci bogăție e de a stăpâni avutul tău propriu, eară cel ce stăpânesce lucruri streine, nu pôte fi numit bogat. Pentru că de ar fi așa, apoi și neguțitorii cari vind haine de mătase, luate de la alții, s'ar putea numi cei mai bogați și mai cu dare de mână dintre toți ȋmnenii; de cât noi nu numim bogați pe aceștia. Și din ce cauză? Pentru aceia tocmai că pȋrtă de vindare haine streine. Dară chiar de ar fi pȋte ale lor, totuși valoarea hainelor nu e a lor, sau dacă ar fi și a lor, totuși aceasta nu se numește bogăție. Dacă polțiile date nu fac pe cine-va bogat, prin faptul că iute ne despărțim de ele, apoi lucrurile răpite cum pot face pe cine-va bogat? Dacă însă voești cu ori-ce preț a te îmbogăți, apoi află că faptul acesta nu provine din vre-o necesitate. Pentru că în adevăr, de ce anume voești să te bucuri mai mult? ȋre de viață mai lungă? Dară tocmai unia ca a-cesția se sfârșese mai curând. De multe-ori aceștia plătesc

cu o moarte prematură prețul răpirei și al lăcomiei lor, și de proprietățile lor nu se bucură, ci încă puțin după ducerea lor de aici vor lua ca moșcenire gheena. De multe-ori apoi, fie din cauza desmerdărilor, fie din a osteneților și a grijilor, se perd topiți de boale. Ași fi voit să știu cauza, pentru care bogăția e atât de dorită și de alungată de omeni. Dumnezeu, însă, a pus hotare și măsură naturii noastre, ca să nu avem nici o necesitate de a umbla după bogății. El a poruncit de a ne îmbraca corpul cu o haină numai, sau și două, eară mai mult nu e necesar. Deci, pentru ce și la ce servesc mulțimea hainelor, pe care le mănâncă motilele? A pus apoi măsură hotărîtă pântecului, eară dincolo de această măsură tot ce e dat forsat, vătămă ori-cé vietate. Deci, pentru ce și la ce servesc cireșile de vite, turmele de oi și sfășierea cărnurilor? Avem nevoie de un singur acoperământ; de ce dară atâtea ziduri mari și atâtea case luxoase? Pentru ca să viețuiască în acele case luxoase vulturii și ciórele tu desbrați pe cel sarac? Apoi cum nu sunt acestea vrednice de gheena? De multe-ori apoi chiar pe locuri pe care nici nu le-au vădút macar, îi clădesc case strălucite, cu colóne și petre prețioase, în care scop ce nu sunt în stare de a săvârși? Dară la urmă nici îi nu se bucură de acele case, și nici alții, pentru că singurătatea locului nu-i împinge spre ele. Ai vădút deci, că se fac lucruri de acestea, care nu sunt nici macar în scop de câștig, ci numai din cauza prostiei și a slavei deșarte? Vă rog dară, de a fugi de o ast-feliú de purtare, pentru ca ast-feliú să putem a departa de la noi și alte rele, și să ne putem bucura de bunătățile făgăduite celor ce-l iubesc pe el, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III.

„Drept aceia și eu auzind credința voastră întru Domnul Iisus, și dragostea cea către toți sântii, nu încetez a mulțami pentru voi, pomenire de voi făcând la rugăciunile mele, ca Dumnezeuul Domnului nostru Iisus Christos, Tatăl mării, să

vă dea vouă Duchul înțelepciunii și al descoperirii, spre cunoștința lui, ochii minții voastre luminați, ca să știți voi care este nădejdea chemării lui, și care este bogăția mării moștenirii lui întru sânti, și care este mărirea cea prea înaltă a puterii lui întru noi, cari credem după lucrarea puterii tării lui" (Cap. 1, 15—19).

Nimic nu era egal cu frageda iubire apostolică; nimic nu se putea egala cu simpatia și iubirea părintască a fericitului Pavel, care 'și făcea toate rugăciunile lui pentru orașe și țeri întregi, și către toți seria: „Nu încetez a mulțami pentru voi, pomenire de voi făcând la rugăciunile mele". Înțelegeți, deci, câți avea el în cugețul lui, spre a-l pomeni în rugăciuni; pe câți-l pomenia în rugăciuni, pentru toți se ruga lui Dumnezeu, ca cel ce singur acordă darurile sale cele bogate. „Pentru aceea", dice, adecă pentru viitorii și pentru bunurile ce stau de față celor ce cred și viețuiesc cu dreptate. E demn de a mulțami lui Dumnezeu pentru toate cele acordate de el neamului omenesc, și înainte de aceasta și după aceasta, dară e demn încă de a-l mulțami și pentru credința celor ce cred. „Auzind, dice, credința voastră în Domnul Christos, și dragostea cea către toți sântii". Peste tot locul el împreună și înjugă credința și iubirea, ca o pereche de telegari admirabili. „Nu numai către conaționali, dice, ci către toți fără excepțiune". „Nu încetez a mulțami pentru voi, pomenire făcând pentru voi în rugăciunile mele". Dară pentru ce-l rogi, și ce anume ceri de la el? „Pentru ca Dumnezeu Domnului nostru Iisus Christos și Parintele slavei, dice, să vă dea vouă Duchul înțelepciunii și al descoperirii". Două lucruri necesare cere apostolul ca îi să aște: pentru ce au fost chemați, și cum au fost mântuiți de păcatele anterioare; el însă dice, că acestea sunt trei la număr. Dară cum sunt trei? Adecă, să cunoștem și despre cele viitoare. Pentru că în adevăr, din bunurile ce ni aparțin noi vom cunoște bogăția cea nepovestită și minunată; de la cunoștința exactă apoi, cine eram și cum am creștut, vom cunoște puterea și taria lui, cum ne-a întors la adevăr pe noi, cari am fost instrăinați atâta timp. „Că ce

este nebun al lui Dumnezeu, este mai tare de cât omeni" (I Corinth. 1, 25). Cu aceeași putere, cu care a sculat din morți pe Christos, ne-a atras și pe noi către dânsul. Și această putere nu este numai până la înviere, ci și cu mult mai departe. „Și l-a pus a sedea de adreapta sa întru cele cerești, mai pre sus de cât totă începătoria, și stăpânia, și puterea, și domnia, și de cât tot numele ce se numesce, nu numai în veacul de acum, ci și în cel viitoriu; și toate le-a supus sub picioarele lui, și pre el l-a dat cap bisericii mai presus de toate, carea este trupul lui, împlinirea celui ce se împlinește cu toate într-un toți" (Vers. 20—23). Cu adevărat că ne-a făcut părtași a marii și negrăite misterii. Dară acestea nu e cu puțință în alt mod a le afla, de cât împărtaşindu-ne de sântul Duch și bucurându-ne de mult char. De aceia și Pavel se roga ca: „Părintele slavei", dice, adecă carele ni-a dat mari bunătăți. Apostolul numește pe Dumnezeu plecând de la ideea subjectelor din discuțiune, precum: „Părintele îndurarilor și Dumnezeu l-a totă mângăierea" (II Corinth. 1, 3), și cerăști Profetul: „Domnul este puterea mea și ajutorul meu" (Psalm. 17, 2. 3). „Părintele slavei", dice. Veți, cum el nu pôte să represinte în alt mod numele, și de aceia peste tot locul îl numesce slavă, nume ce printre noi este considerat ca mai presus de orice strălucire. Iată acum că este părintele slavei, și Dumnezeu lui Christos. Dară ce? Este ôre fiul mai mic în slavă de cât tatăl? Dară aceasta nu ar dice-o nimeni, și nici chiar un nebun. „Să vă dee voină", adecă să înalțe cugetul vostru și să-l înaripeze, căci în alt-feliu nu e cu puțință de a pricepe acestea. „Omul sufletesc^{*)} nu primește cele ale duchului, căci 'i sunt nebulie" (I Corinth. 2, 14). Așa dară avem nevoie de înțelepciune duhovnicească, ca să înțelegem cele duhovnicesci, ca să vedem cele ascunse; el (duchul) toate le descopere. El va povesti

*) În ediția societății britanice se dice: *omul firesc*, ceea ce nu represintă exact cuvântul din original *ψυχικός άνθρωπος*, după cum nici traducerea din ediția de Buzău nu exprimă ideea în mod clar. *Ψυχικός άνθρωπος* = om psihic, om trupeș, om în carne și sânge. (Comp. Facer. 2, 7. cu I Corinth. 5, 44, 47 și 50). Trad.

tainele lui Dumnezeu, căci tainele lui Dumnezeu numai Dumnezeu le cunoaște, el care cercă și cele adânci a lui Dumnezeu, și nu inger, nici arhanghel și nici vre-o altă putere creată. „Să vă dea vouă“, adică să vă acorde charul lui. Deci dacă aceasta este din apocalips (descoperire), apoi sunt de prisos descoperirile minții omenești. Cel ce a aflat pe Dumnezeu și l-a cunoscut, nici-o dată nu se va îndoi de ce-va; el nu va dice: „aceasta e imposibil, ceialaltă e posibil, sau cum s-a făcut aceasta“. Dacă vom cunoaște pe Dumnezeu, după cum trebuie a-l cunoaște, și dacă-l vom cunoaște de la cel ce trebuie a cunoaște, adică de la însuși Dumnezeu sânt, nici că ne vom îndoi vre-odată de ce-va. De aceea dice: „Spre cunoștința deplină a lui, și ochi luminați minții voștre“. Cel ce a aflat ce este Dumnezeu, nu se va îndoi de promisiunile date, nu va fi necredincios asupra faptelor deja întâmplate.

Se roga prin urmare a li se da lor Dumnezeu înțelepciunea și al revelațiunii, dară pe lângă aceasta și el pe cât poate demonstrează din raționamente și din faptele deja existente. Deci, fiindcă trebuia a vorbi de faptele deja întâmplate, pe cele ce urmau a se petrece în viitoriu le certifică din cele întâmplate. Ast-feliu bună-ora dicend: „Spre a cunoaște voi, care este nădejdea chemării lui“, aceasta e încă nesigur pentru mulți, nu însă și pentru credincioși; „Și care este bogăția slavei moșcenirei lui Întru sânti“, ce deasemenea e nesigur. Dară ce anume e sigur? Aceia că am crezut că el a sculat pe Christos din morți prin puterea slavei lui; căci a scula din morți e cu mult mai minunat de cât de a convinge spiritele. Și tocmăi aceasta mă voi încerca de a o proba. Ascultă deci. Christos a dis celui mort: „Lazare, vină afară“ și îndată a ascultat. Petru de asemenea a dis: „Tabitha, scola-te“, și nu s-a împotrivit. Aceiași va dice el în ziua cea de pe urmă, și toți vor învia, și încă cu atâtă grabă în cât cei vii nu vor întrece pe cei adormiți, adică într-o secundă, în clipeala ochiului toate se vor petrece și se vor desfășura. Nu tot așa însă, când e vorba de a crede, ci ascultă-l pe el earăși dicend: „De câte ori am voit să adun pre fiii tei.... și nu ai voit“ (Luca 13, 34). Așa dară, vezi că aceasta e cu mult mai greu? Ast-feliu că de aici, adică din credință, se săvâr-

șesce totul. E cu mult mai greu de a convinge prin raționamente judecata omenească, de cât de a lucra natura asupra ei și a o convinge. Causa la aceasta este, că el voesce ca de bună voea noastră să ne facem buni. De aceea a și ăis cu drept cuvânt: „Marimea cea prea înaltă a puterei lui întru noi carii credem”. Când Profetii nimic nu au isbutit, când ingerii și archanghelii, când întreaga natură vedută și nevedută cu nimic nu puteau să ajute, atunci și el a iconomisit prezența lui printre oameni, arătând prin aceasta, că faptul salvării omului avea nevoie de puterea dumnezească. „Bogația slaveri”, adică slavă negrăită. Căci în adevăr, care cuvânt ar putea reprezenta acea slavă, de care atunci se vor împărtăși sântii? Care cuvânt? Nici unul, ci cu adevărat că spre a pricepe cugetul nostru, e nevoie de charul său, ca ast-feliu să primim măcar o mică rază de pricepere. Au știut oamenii ce-va și mai înainte, el însă a voit ca mai mult să afle și mai clar să cunoască. Veți, deci, câte a făcut? A sculat pe Christos din morți, ceea ce nu e puțin lucru. Privește apoi mai departe. A ședut deadreapta sa; și care cuvânt ar putea reprezenta aceasta? Pe cel de pe pământ, pe cel mai fără de glas de cât pescii, pe cel ce a fost jucăria demonilor, privește unde l-a ridicat. Cu adevărat că aceasta e mărirea cea prea înaltă a puterei lui. Și privește încă unde l-a ridicat: „În ceriuri”, ăice, și l-a făcut superior întregii naturi create, „mai pre sus de cât totă începătoria și stăpânirea”. Cu adevărat că pentru cunoștința sa exactă, noi avem nevoie de ajutorul Duchului și de o judecată înțeleaptă; cu adevărat că e necesitate de revelațiune. Înțelegi, câtă depărtare e între natura omului și a lui Dumnezeu, și cum din această înjosire l-a ridicat la acea cinste. Nu a ăis în mod simplu sus, ci „mai pre sus”, adică nu a întrecut numai cu o treaptă, sau două, sau trei. De cât puterile de sus Dumnezeu este mai pre sus, ast-feliu că l-a ridicat acolo pe cel dintre noi; din cel mai înjosit loc l-a ridicat la cea mai înaltă stăpânire, de unde nu mai este altă cinste mai mare. „De cât totă începătoria”, ăice, adică nu acestora numai, sau numai acelorora, ci «de cât totă începătoria, și stăpânirea, și puterea, și domnia, și de cât tot numele ce se numesce», adică ori-ce este în ceriuri, de cât toate e mai presus. Aceasta cât privește pentru cel ridicat diu morți, ceea ce e vrednic de admirat; eară nu în ce

privește pe Dumnezeu Cuvântul, căci în asemenea cas întreaga creațiune e față de Dumnezeu, ceea ce sunt ținării față de noi oamenii. Dacă toți oamenii vor fi considerați ca picăturile din vadră și ca praful din balanță (Isaia 40, 15), apoi pune la socoteală puterile nevădute ca ținări. Dară pentru cel dintre noi aceasta cu adevărat că e lucru mare și miraculos, căci l-a ridicat de la cele mai de jos ale pământului. Dacă toate popoarele sunt înaintea lui ca o picătură, apoi un singur om a cătea parte din picătură este? Și totuși pe acesta l-a făcut superior tuturor, „nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitoriu“. Așa dară mai sunt nume și de alte puteri nedesluite și necunoscute nouă. „Și toate le-a supus sub picioarele lui“, adică nu în mod simplu l-a făcut superior, spre a fi preferat lor, nici prin comparațiune, ci mai presus de densul ca serv. Vai! Cu adevărat faptul acesta este înfricoșat. Întreaga natură creată a devenit sclavă omului din cauza lui Dumnezeu-Cuvântul, carele a viețuit în el. E posibil de a fi cine-va sus și să nu aibă supuși, ci numai să fie preferat; aici însă nu este așa, ci totul a supus sub picioarele lui, și nu cum s-ar întâmpla a supus, ci cu cea mai de pe urmă supunere. Pentru aceia a și dis: „Sub picioarele lui“. „Și pre el l-a dat cap bisericii mai pre sus de toate“. Vai, earăși, unde a ridicat și biserica! Intocmai ca cu o mașină a ridicat-o la înălțime și a așezat-o în același tron. Căci unde este capul, acolo este și corpul, eară capul și corpul nu sunt separate prin nimic intermediar, căci de vor fi separate, nu se poate dice că e corp, sau cap. „Mai pre sus de toate“, dice. Dară ce înseamnă aceasta? Adecă că nici inger, nici arhanghel și pe nimeni altul n-a lăsat superior lui. Dară nu numai cu aceasta ne-a cinstit pe noi, că adecă a ridicat la înălțime pe cel dintre noi, ci pentru că a și regulat ca întregul gen omenesc să-l urmeze lui, de densul să se bucure și pe el să-l secundeze. „Care este trupul lui“. Pentru ca nu cum-va auzind de cap să-l iei numai ca cel întâi, ci să ai și convingerea că nu e numai o căpetenie simplă, de aceia 'l numește ca cap al corpului. „Împlinirea celui ce se împlinește cu toate într-un toți“. Apoi ca și cum nu ar fi suficiente toate acestea de a arata afinitatea și apropierea, dice că plinătatea lui Christos este biserica. Căci și plinătatea capului este corpul, cum și plinătatea corpului este capul. Privește de câtă orânduială face us

Pavel, cum el nu crută nici un cuvânt, numai și numai spre a reprezenta slava lui Dumnezeu. Plinătatea, ădăcă precum capul se împlinește (complectează) prin corp, așa și corpul se împlinește prin toate membrele la un loc, și prin fie-care în particular. Căci de nu vom fi mulți, dintre cari unul să fie mână, altul picior, eară un altul vr'un alt membru, nu se împlinește (complectează) întregul corp. Prin toate acestea deci se împlinește corpul lui. Atunci se împlinește și capul, atunci și corpul devine perfect, căud cu toții vom fi uniți la un loc și vom fi lipiți cu dragoste.

*) Ai vădut bogăția slavei clironomiei? Ai vădut măreția cea prea 'naltă a puterii către cei ce cred? Ai vădut speranța chemării? Să respectăm deci capul nostru, să înțelegem al cărui cap suntem noi corpul, cap căruia totui a fost supus. După acest exemplu noi trebuie a fi mai buni de cât îngerii și mai deosebiți de cât arhangheții, ca cei ce suntem preferați tuturor.

„Nu pre îngerii a luat când-va Dumnezeu“, după cum ădăcă în epistola către Ebrei, „ci sămânța lui Abraam“ (Ebr. 2, 16). Nu a luat nici începătoriile, nici slăpâniile, nici domniile și nici vre o altă putere ôre-care, ci natura noastră a luat'o, și a aședat'o deadreapta lui. Și ce ădăcă, a aședat'o? Așternut i-a făcut lui, și toate a supus sub picioarele lui. Câți morți voeșci a fi puși sub picioarele lui? câte suflete? mil și milioane? Dară nimic nu vei spune exact. Două lucruri mari a săvârșit; și el a ajuns până la cea mai de pe urmă umilință, și pe om l-a ridicat până la cea mai mare înălțime, și l-a mântuit prin sângele lui. Mai 'ntăiu a ădis aceia, că ădăcă s-a umilit până la afăta pe dănsul; apoi spune și ceia ce este mai puternic încă, faptul acela cu adevărat mare și principal. De și nu am fost vrednici de nimic, el totuși ne-a ajutat; deci dacă ne-am făcut vrednici și fără aceasta, era de ajuns faptul și fără a fi sacrificat; dară când și ambele (nevrednicia și sacrificiul) au fost, cum să nu ne uimiască? Nu e mare lucru învierea, când noi judecăm aceste împrejurări. Despre dănsul ădăcă: „Dumnezeul domnului nostru Iisus Christos“, și nu despre Dumnezeu Cuvântul. Să ne știm deci de apropierea lui, de legătura cu el; să ne temem ca nu cum-va să fie tăiat cine-va de la acest corp, nu cum-va să cadă, nu

*) Partea morală. Despre darul corpului stăpânului a toate, și cum că cel ce nu se împărtășește din el, nu trebuie nict maeat a sta la rugăciunile pentru proaducere. (Codicul Veronensis).

cum-va să se arate nevrednic. Dacă cine-va n-*ar* pune o diadema pe cap, sau o coronă de aur, *ore* nu am face totul ca să ne arătăm demni de aceste petre neînsușite? Acum, însă, nu vre-o diademă e pusă pe capul nostru, ci Christos chiar a devenit capul nostru, cea ce este cu mult mai însemnat; și noi nu facem nici o vorbă? Dacă ingerii se sfîșesc de dînsul, și archangelii și toate puterile ceresii, noi însă, fiind și corpul lui, nici pentru aceasta și nici pentru aceia să nu ne sîm? Și care ni va fi *ore* speranța de mîntuire? Înțelege dară, ce feliu este tronul împărătesc, pricepe apoi și cîntea nemărginită de care te bucuri; acest fapt ar fi de-ajuns, de am voi, ca să pôta a ne înfricoșa pe noi mai mult de cât gheena. Eară dacă nu este gheena, și noi carii ne învrednicim de atîta cînte ue vom găsi nedemni și rei, apoi de ce osîndă și de ce pedeapsă nu vom fi vrednici? Pricepe deci, de cine șade mai cu apropiere capul tîu, carele e Christos, și în dreapta cui se găsește, mai presus de cât toată începătoria și stăpînirea și puterea; pe cînd corpul lui este călcat în picîore de demoni! Inșe, să nu fie una ca aceasta! Un ast-feliu de corp atunci nu s-ar mai numi corp. De capul tîu (Christos) se înfricoșază chiar cei mai încercați dintre servi, pe cînd tu supui corpul celor ce-l desprețuiesc? Și de ce osîndă nu vei fi *ore* vrednic? Dacă cine-va ar lega picîorele regelui cu lanț și cătușe, *ore* nu ar fi responsabil de cea mai mare pedeapsă? Tu însă, întregul corp îl predați fiavelor selbatice, și pentru aceasta nu te înfricoșezi?

Dară fiind-că veni ră vorba despre trupul domnului, e bine să amintim și despre trupul aceluia, care a fost crucificat, străpuns cu cui și sacrificat. Dacă deci ești trupul lui Christos, ia crucea, căci și el a purtat-o; suferă scufpiri, suferă bătăi, suferă cui. Ast-feliu a fost corpul lui. Acel corp „pecat n-a făcut, nici viclesug nu s-a^u aflat în gura lui” (I Petru 2, 22); mînele lui făcea^u toate spre folosința celor ce aveau nevoie. și gura lui nimic nu a pronunțat din cele ce nu se cuvea. I s-a *dis* bună-*oră*; „Ai drac” (Ioan 7, 20), și el nimic nu a răspuns. Vorba ni e despre corpul Domnului din cina cea de taină, care întru nimic nu se deosebesce de corpul lui. Se înțelege că noi carii ne împărtășim din corpul și din sângele lui, ne împărtășim chiar din corpul aceluia ce este în ceruri și închinat de ingeri. Vai, câte căi nu ni s-a dat spre mîntuirea noastră! Ne-a făcut corpul lui. corpul lui l-a dat nouă, și totuși nimic din toate acestea nu ne

abate de la rele! O adâncul cel mare al răutății, al întunecimii și al nesimțirii! „Cele de sus gândiți..., unde este Christos ședând deadreapta lui Dumnezeu.” (Coloseni 3, 2. 1.) și cu toate acestea, unia iubesc slava, se îngrijesc de a aduna bani și sunt stăpâniți de patimă. Dară nu vedeți că chiar în corpul nostru cea-ce este de prețios și netrebnic se taie și se desparte? Nu vedeți că nu este nici un folos pentru corp, dacă acel membru e beteag, dacă e mort. dacă e nutred și dacă vațămă și pe cele-lalte mădulări a le corpului? Să nu ne încurajăm că deja suntem în corp. căci dacă corpul acesta fiind natural și totuși se taie în anumite împrejurări, dară încă când nu stăruiesce în cele a le voinței libere, ce nenorocire nu ar putea suferi? Când corpul nu se împărtășește de această hrană, când porii se astupă, atunci corpul este beteag; eară când se astupă canalurile arterelor, atunci este mort. Tot ast-feliu și noi când astupăm urechele și nu vom a auzi, ni se betejește sufletul nostru. Când nu ne împărtășim cu hrana duhovnicească, când niscare-va vicleni ne infectează, ca nisce sucuri stricate, toate acestea la un loc, nasc cea bătă care pricinuieste pultrădire, bătă primejdiată, din care causă va fi nevoie de acel foc la urmă, va fi nevoie de a fi tăiat și despărțit în două; pentru-că cu un ast-feliu de corp nu suferă Christos de a intra în camera de nuntă. Dacă a respins și a scos afară pe cel ce avea haina murdară, apoi ce nu va face celui ce pe lângă haina și-a adăos și murdăria corpului? Ce nu va dispune cu el? Ved pe mulți împărtășindu-se cu corpul lui Christos cum s-ar întâmpla, mai mult ca obicei și ca lege, de cât ca impus de cuget. „Când va sosi, dice, timpul Sântului Măre pōst, sau când va sosi ziua Arătării Domnului (Epifania) în voi împărtăși cu sântele tăine,» de și timpul de câștig nu este epifania, nici pōstul mare, ci sinceritatea și curățenia sufletului. Cu acestea apropiete, fără acestea, însă, nici-odata. „De câte-ori veți face aceasta, mōrtea Domnului veți vesti” (I. Corinth. 11. 26), adică, faceți amintire de mântuirea vōstră, de bine-facerea lui cătră voi. Înțelegeți, cum cel ce sacrifică în legea veche se purtau cu atâta sfiată în timpul sacrificiului, căci ce nu făceau ei pentru curățirea lor? Neconținut se curățeau; eară în, apropiindu-te de jorțfă, de care se înfricoșază și ingerii, hotărășci perioade de timpuri pentru aceasta? Si cum te vei presenta înaintea tronului lui Christos cu mânele murdare, și cu buze necura-

te? Vei îndrăzni ôre a te atinge de corpul lui? Tu nu ai îndrăzni cătuşi de puţin de a săruta pe Rege cu gura impuţită; eară pe Împăratul ceriului îndrăzneşti a-l săruta cu spiritul fiind impuţit? Dară aceasta e o mare insultă. Spune-mi, ôre ai prefera ca să te atingi de jertfă cu mânele nespalate? Eu nu cred, şi chiar sunt sigur că nici ai primi a te apropia, de cât să te atingi cu mânele murdare. Deci dacă eşti evlavios la asemenea fapte mici, având sufletul murdar te apropii, şi îndrăzneşti a te atinge? De şi sântele taine pentru puţin timp le ai în mână, pe când în spirit ele se descompun în totalitatea lor. Dară-ce? Nu veşti sântele vase acoperite ast-feliu, şi strălucind ast-feliu? Apoi sufletele noastre trebuie a fi mai curate şi mai strălucite de cât acestea, mai sante de cât acestea. Pentru ce ôre? Pentru că acestea sunt făcute pentru noi; şi ele nu se împărtăşesc cu cel ce este, nu simţesc, pe când noi da, simţim că ne împărtăşim cu sântele taine dintrênsele. Acum, tu nu ai primi a te apropia cu haina murdară, eară cu sufletul necurat te apropii? Vêd aici o mare anomalie. În alte timpuri chiar de sunteţi curaţi, nu vă apropiaţi, eară în ziua de Paşti, ca cum ar fi îngăduit vouê, vă apropiaţi. Ô, ce obicei! Ô, ce prejudiciu! Jertfa zilnică este în zadar; în zadar am stat înaintea sanctuarului, căci nu e nimeni care să se împărtăşască.

Acestea nu le dic, ca adecă să vă împărtăsiţi cum s-ar întâmpla, ci ca să vă faceţi vrednici de aceasta. Nu eşti vrednic de jertfă? Nu eşti vrednic de împărtăşire? Deci nu eşti vrednic nici de a sta la rugăciune. Audi, de sigur, pe preotul ce stă faţă la rugăciune si dice: câţi sunteţi în căinţă, rugaţi-vê toţi (*ὅσοι ἐν μετανοίᾳ, δεήθῃτε πάντες*). Câţi nu se împărtăşesc, sunt în căinţă. Dacă deci eşti dintre cei ce se căiesc, nu trebuie a te împărtăşi, căci tot cel ce nu se împărtăşeşte, face parte dintre cei ce se căiesc. Deci pentru ce dice preotul: «câţi nu puteţi a vă ruga, eşti» (*ἀπέλθετε οἱ μὴ δυνάμενοι δεηθῆναι*), eară tu ai stat pe loc cu obraznicie? Iosé nu eşti pôte dintr'aceştia ei dintre cei ce pot să se împărtăşască, si totuşi de nimic nu te îngrijeşti. Iaptui acesta? credi de nimic? Judecă, te rog: masa împărătească este de faţă, ingerii servesc la masa, însusi împăratul este la masă, şi tu ai rămas dormitând cu gura cascătă? Hanele tale sunt murdare, şi tu nu dici nimic? Dară pôte sunt curate? Atunci aşază-te la masă şi te împărtăşeşte. El vine în fie-care zi, ca să vadă pe cei de la masă, şi tuturor li vorbeşte: eară

acum el va dice în conștiința ta: «prietene, cum de ai intrat aici, neavând haine de nuntă»? El nu dice de ce te-ai pus la masă? ci chiar mai'nainte de a te așeza, și mai'nainte de intrare el te scie de nevrednic; căci nu a dis: de ce te-ai pus la masă? ci de ce ai intrat? Acestea le dice și acum către noi toți, cari cu nerușinare și cu obraznicie stăm în fața lui. Căci tot cel ce nu se împărtășește cu santele taine, și totuși stă față, nerușinat este și obraznic. Pentru aceasta cei păcătoși sunt scoși cei ăntei. Precum când vine la masă stăpânul, nu se cuvine a sta față acel dintre servitori cari l-au supărat, ci se fac neveduți, ast-feliu și aici: jertfa fiind proadusă, Christos fiind sacrificat, mielul împărătesc fiind stăsiat, când auzi: „să ne rugăm cu toții împreună“; când vezi deschidându-se ușile împărătesci (τά βασιλικὰ), atunci închipiți, că se deschide ceriul și îngerii se pogoră. Deci, precum nu trebuie a sta față nimeni dintre necredincioși, tot ast-feliu nu trebuie a sta nici unul chiar dintre credincioși dară murdariu. Spune-mi, te rog, când cine-va este chemat la masă, când s-a spălat mânele și s-a așezat deja și este gata pentru mâncare, și totuși nu mănâncă, ore nu insultă pe cel ce l-a chemat? Și nu ar fi fost mai bine ca unul ca acesta să nu fi venit? Ast-feliu și tu ai venit, ai cântat împreună cu toți cei-l-alți imnul Dumnezeesc, ai mărturisit că ești dintre cei vrednici, și nu dintre cei nevrednici cari au fost ieșit deja la timp; deci, cum ai ramas și din masa împărătească nu te împărtășești? «Sunt nevrednic», dici: apoi atunci esti nevrednic și de a lua parte în comun la rugăciuni. Nu numai pentru darurile ce sunt puse înainte se pogoră în tot-deauna Sf. Duch, ci și pentru cântările și rugăciunile credincioșilor. Nu vezi cum servitorii noștri spală masa cu buretele, curăță casa și așaza tașerile pe masă? Intocmai așa se face și în biserică, prin rugăciuni și la glasul preotului; spălăm ca cu un burete biserică prîmprejur, ca ast-feliu toate înăuntru să se așeze în biserică curate, ca să nu fie nici-o pată, nici-o mîcșetură (ποτίς=șbărcitură). Sunt nevrednici și ocni de aceste privesți, sunt nevrednice și urechele de a auzi. „Chiar vre-o vită, dice, de se va atinge de munte, se va ucide cu petre.“ (Exod. 19, 13). Ast-feliu, deci, nu erau demni nici macar de a se sui pe munte, de și după aceasta s-au apropiat și au vădut locul unde a stat Dumnezeu. E permis după terminarea Sf. Liturghiei de a te apropia și a vedea; dară când El este prezent,

pleacă, căci nu'ți-e permis mai mult, de cât e permis și catichumenului a vedea. Căci nu e tot una, de a nu lua parte la santele misterii, cu a-i despretui după ce ai luat parte, însă ai fost nevrednic de acea priveleşce.

Ar fi trebuit de a vă vorbi mai multe și mai înfricoșate, însă, ca să nu îngreuiez cugetul vostru, ajung și acestea. Cel ce nu se vor înțelepți cu acestea, de sigur că nici cu mai multe nu se vor înțelepți.

Deci, pentru ca nu cum-va să fim siliți a pronunța contra voastră vre-o hotărîre de condamnare mai aspră, vă sfătuim nu ca să nu veniți la biserică, ci ca venind să vă faceți mai întîi vrednici de prezența și de apropierea voastră de sanctuariu. Spune-mi, te rog, dacă ôre-care Rege ar porunci și ar dice : «dacă veți face cutare lucru, apoi împărtașiți-vă din masa mea», — ôre nu ați face totul pentru aceașta ? Pe noi ne-a chemat în ceriuri, la masa împăratului celui mare și minunat, și ne lepădăm și zăbovim încă, și nu ne grăbim, și nu alergăm ? Și care speranță de mîntuire o vom avea ? Să nu pretextăm că din cauza slăbăciunii noastre, că din-causa naturii noastre întărdiem ; nu, ci numai lenevirea ne-a făcut pe noi nevrednici.

Acestea vi s-a spus de noi acum, însă Cel ce îmboldește inimile spre umilință, Cel ce dă spiritul de cucernicie, să întărească inimile voastre spre evlavie, și să pună în fundul lor sămînțele cele mîntuitoare, ca ast-feliu să concepim în pîntecele nostru din frica lui, să nascem spiritul mîntuirii, și cu curaj să ne apropiem de dînsul. „Fiit tîi, dice, ca nisce tinere mlădițe de maslin împrejurul mesei tale“ (Psalm. 127, 3). Nimic vechi, nimic sălbatec. Ast-feliu sunt plantele cele tinere, și plantate din nou ; sunt apte de a produce fruct, și încă fruct miraculos — vorbesc de fructul maslinului ; sunt puternice acele plante, așa că toate sunt puse împrejurul mesei, și nu se adună aici cum s-ar întîmpla, ci cu frică și grăză. Nu mai așa deci, veți vedea cu curaj pe Christos acolo, și vă veți învrednici de împărăția ceriurilor. Căria fie a nu învrednici, în Christos Iisus Domnul nostru, cu care împreună se cuvine slava, stăpînirea și cinstea, Tatălui și Sf. Duch, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV.

„Și pre voi cari erați morți cu greșalele și cu păcatele văstre, întru care ore-când ați umblat după veacul lumii aceștia, după domnul stăpânirii văzduhului, a dăchului celui ce acum lucrează întru fiii neascultarei, întru care și noi toți am petrecut ore-când întru poștele trupului nostru, făcând voile trupului nostru și ale cugetelor, și eram fii din fire ai mâniei ca și cei-l-alti“ (Cap. 2, 1—3).

Este mărte corporală, este însă și mărte spirituală. De cât cea di'ntăi nu atrage după sine vre-un păcat sădă vre-un pericūl, căci faptul nu vine din vre-o intențiune, ci de la natură. A intrat în lume de la abaterăa protopărinților noștri, eară la urmă a devenit naturală, de și de-alt-feliu iute se și desleagă. Mărtea spirituală însă, fiind rezultată din intențiune, are în sine păcatul și nici-o deslegare. Privește deci cum Pavel arătând deja faptul acesta ca foarte mare, și dicēnd că este cu mult mai greū de a vindeca un suflet mort, de cât de a învia morții, pune și de asta-dată același fapt, căci dicē: „și pre voi, cariți erați morți cu greșalele și cu păcatele văstre, întru care ați umblat ore-când după veacul lumii acestia, după Domnul stăpânirii văzduhului, a dăchului celui ce acum lucrează întru fiii neascultarei“. Veți dulceța în vorbă a lui Pavel, și cum peste tot locul mângăe auditoriul neîngreuiindu-l? Căci după ce a șis, că ați alergat la cea mai de pe urmă reutată,—și aceasta este de a muri spiritualmente,—pentru ca să nu-l îngreueze peste măsură,—căci omeni se rușinează de relele dinainte când sunt puse la mijloc, chiar de ar fi fost dispărut ele și nu ar mai fi nici un pericūl,—li dă lor un conlucrătoriū în faptele cele rele, ca să nu creadă il că totul depinde de dēșii, și încă un conlucrătoriū puternic. Și care e acel conlucrătoriū? Diavolul. Această o face el și în epistola către Corintheni (I. Corinth. 6, 9—11), căci dicē: „Să nu vă înșelați; nici curvarii, nici idololatrii“, și prenumerând toate cele-l-aite fapte,

adaoge : „nu vor moșceni împărăția lui Dumnezeu“, și apoi încheie : „Și aceste ați fost unia dintre voi“. El nu ȳice simplu „erați“ ci „ați fost unia dintre voi“, adecă, cam așa vę purtați. Dară ereticii se acațā de noi, și spun, cā tōte acestea au fost ȳice cu privire la Dumnezeu, și scoțendu-și limbele pește māsura ȳic, cā acețea se atribuie lui Dumnezeu, ceia ce de alt-feliu numai diavolului se pōte atribui. Deci cum li vom astupa gurile? Din inșeși vorbele lor. Dacă Dumnezeu este drept, dupā cum ȳiceți și voi, și totuși a fācut aceasta, apoi faptul nu este al unui Dumnezeu drept, ci al unui fōrte nedrept și scārbos. Inșe Dumnezeu nedrept și scārbos nu ar putea fi nict-odată. Dară de ce l-a numit ōre pe diavol domnul și stāpānitoriul seculului lumii acestia? De aceia tocmai pentru cā aprōpe întreaga naturā omeneascā s-a pre-dat lui, și tōți sersesc lui de bunā voea și cu asentimentul lor. Lui Christos, carele a promis mii de bunătăți, nu-i dā nimeni vre-o atențiune; pe cānd diavolului, carele nimic nu a promis din acelea, ci încă duce și în gheena, tōți i se supun. Dară dacā el stāpānescē în seculul acestā, și are sub stāpānirea sa mai mulți de cāt are chiar Dumnezeu, și de dēnsul ascultā mai mult de cāt de Dumnezeu,—afarā de puține excepțiuni,—apoi aceasta provine din cauza trāndāviei nōstre. „Dupre stāpānirea, ȳice, a duchului vāzduchului“. Aceasta o ȳice earāși ca sā arate, cā diavolul are loc de ședere sub ceriū, și cā spiritele din aer sunt puteri necorporale. Cum cā stāpānirea lui este secularā, adecă cā în seculul (viața) present se desființāzā, ascultā pe Pavel, ceia ce ȳice pe la finea epistolei : „Nu este lupta nōstrē în potriva trupului și a sāngelui, ci împotriva începătoriilor, a domniilor, împotriva stāpānitorilor întunerecului veacului acestuia“ (Cap. 6, 12). Pentru ca sā nu credi cā diavolul este stāpānitoriul absolut al lumii, și sā ții închipui cā el este necreat, de aceia pe aiurea el numesce secul viclean timpul cel viciat, și nu vorbesce de creaturi. Mie mi se pare cā a devenit stāpānitoriū sub ceriū dupā greșala stremōșilor nōstri. „Celul ce lucreazā acum, ȳice, întru fiii neascultārei“. Veți așa darā, cā nu cu deasila, nict în mod tiranic sunt atrași, ci cu binele? A ȳis neascultare, ca cum ar ȳice cine-va înșelaciune, cāci cu înșelaciunea și cu momeala pe tōți-i atrage. Dară

apoi nu-l mângâie numai cu aceia că li dă tovarăș, ci și cu aceia că se pune și pe sine în rândul lor. „Întru care, dice, și noi toți am petrecut ore-când“. „Toți“ căci nu trebuia a dice că făcea cine-va excepțiune. „Întru, postele trupului nostru, făcând voile trupului și a cugetelor, și eram fiți ai mâniei din fire, ca și toți cei-l-alti“. Dară ce înseamnă: „din fire“? Arată aici că cu adevărat îi au fost fiili mâniei, în mod veritabil și firești. „Ca și toți cei-l-alti“, adică neucetând nimic din cele duhovnicești. Și ca să nu creadă cine-va că el defaimă corpul, său să și închipuie că nu este vre-o greșală mare, privește cum se asigură: „Voile trupului nostru, dice, și a le cugetelor noastre“, adică, făcând postele plăcerilor. Am întăritat pe Dumnedeu, i-am mâniat, adică eram înseși urgia, și nimic alt. Precum fiul omului de la natură, său cum se dice din fire este om, ast-feliu și noi, ca și toți cei-l-alti, eram fiiri urgiei, fiiri mâniei.

„Dară Dumnedeu bogat fiind în milă“ (Vers. 4). Nu dice numai milostiv, ci bogat în milă, după cum se dice și în alt loc: „Dupre mulțimea îndurărilor tale“ (Psalm. 50, 1), și earăși: „Miluește-mă Dumnedeule dupre mare mila ta“ (Ibid.), și earăși: „Dupre mulțimea milei tale auzi-mă“ (Psalm. 68, 16). „Pentru dragostea lui cea mare, cu care ne-a iubit pre noi“ Dară cum ne-a iubit pe noi? căci faptele săvârșite nu sunt demne de iubire, ci de urgie și de cea mai grozavă pedeapsă. Deci și aceasta e rezultatul milei lui celor mări. „Și fiind noi morți cu păcatele, ne-a înviat împreună cu Christos“ (Vers. 5). Earăși Christos e pus la mijloc, ast-feliu că faptul e demn de credință. Căci dacă Christos care e începătura (ἀρχὴ) noastră viază, apoi și noi suntem vii, pentru că împreună cu deosul ne-a înviat și pe noi. Veți deei, cum toate acestea au fost dișe cu privire la corpul lui Christos? Ai vădut măreția cea covârșitoare a puterii lui cătră noi, cari am crezut? Pe cei morți, pe fiiri urgiei, pe aceștia i-a înviat. Ai vădut speranța chemărei? „Ne-a sculat împreună cu el și ne-a pus a ședea împreună cu el“ (Vers. 6). Ai vădut slăvia clironomiei lui? Cum că ne-a sculat împreună cu el, aceasta este învederat; dară că ne-a pus să stăm îm-

preună cu el“ cum s-a făcut? Tot așa precum ne-a și sculat împreună cu el. Nicî-o dată nu este cine-va ridicat, sau sculat de jos, de cît odată cu capul. Tot așa și noi ne-am sculat, după cum se spune și acolo, că închinându-se Iacob, în același timp și femeea lui s-a închinat lui Iosif. Intocmai așa și noi am stat împreună cu el; când capul stă, și corpul stă împreună cu el. Pentru aceia și adaoge: „între Christos Iisus“. Dară dacă nu este aceasta, apoi ne-a sculat împreună cu el prin baea renașcerii. Dară cum ne-a pus să stăm împreună cu el? „De răbdăm, vom și împărăși împreună cu el, de murim, vom și învia împreună cu el“ *) dîce (II Timoth. 2, 12). Cu adevărat că e nevoie de Duchul Sânt și de descoperire, spre a pricepe cine-va adîncimea acestor mistere. Apoi ca nu cum-va să cađă în necredință, privește ce adaoge el: „Ca să arate în veacurile viitoare bogăția cea mare a charului său, între bunătate cătră noi între Christos Iisus“ (Vers. 7). Deci, fiindcă a spus cele cu privire la Christos, eară acestea nu se rapoartă la noi, ar putea cine-va să dîcă; „și ce e cu noi, dacă el a înviat?“ iată însă că Pavel a arătat dejă, că și la noi se rapoartă învierea lui, dacă cu adevărat că s-a unit cu noi ast-feliu; pentru care și spune deadreptul cele cu privire la noi: „Pe noi, dîce, cari eram morți cu păcatele ne-a sculat împreună cu el, și ne-a pus să stăm împreună cu el“, așa că, după cum am dîs, nu fîi necredincios, ci ia dovada din cele dinainte, și de la cap, cum și din voința lui de a-și arăta bunătatea lui cea nemărginită. Căci cum se va arăta acea bunătate dacă nu este în realitate? „Se va arăta, dîce, în veacurile viitoare“; dară cum? Că adevărat acele bunătăți au fost mari, în același timp și mai demne de credință dintre toate cele-l-alte. Celor necredincioși li se par acum cele vorbite de noi ca, bărfire, atunci însă cu toții vor cunoște. Voești să afli și cum ne-a pus să stăm împreună cu el? Ascultă pe însuși Christos dîcînd: Veți șede pe douăspre-zece scaune, judecînd pe cele douăspre-zece semînții ale lui Israil“, și earăși: „Eară a șe-

*) În ediția Românească de Buzet lipsesc partea finală a pasajului, eară în loc o pus: „de ne vom lepăda de el, și el se va lepăda de noi“, cea ce nu este în originalul Grec. Trad.

dea deadreapta mea și deastânga, nu este al meu a da, ci celor ce s-au gătit de la tatal" (Math. 19, 28. 20, 23). Ast-feliu deci s-a fost pregătit. „Întru bunătate spre noi întru Christos Iisus". Și bine a ăis, căci a ședea deadreapta este o onoare mai presus de orice altă onoare, duple cum nici nu este alta. Deci, ăice că și noi vom ședea împreună cu el. Cu adevărat că e bogăție covârșitoare; cu adevărat că e ne'ntrecută măreția puterei lui, spre a sta noi împreună cu Christos! Deci dacă ai avea chiar miș de sușete, ore nu le-ai da pe toate pentru Christos? Dacă ar trebui să intri în foc, ore nu ai primi să suferi de bună voe? Insuși el ăice earăși: „Și unde voiți fi eu, acolo și sluga mea va fi" (Ioan 12, 26). Deci dacă ar trebui ca să fi tăiat și îmbucăit pe fiecare ăi, nu ar trebui ore a primi cu mulțămire pentru aceste bunătăți? Pricepe, deci, unde a ședut el. A ședut în ceriș sus, și mai presus de orice începătorie și stăpănie. Pricepe, cu cine vei sta împreună? Cu el. Cine fiind tu? Mort și fiu al urgiei. Și ce fapte ai săvârșit? Nimic! Cu adevărat că aici e timpul potrivit de a striga cu același apostol: „O adăncul bogăției, al înțelepciunei și al cunoscăței de Dumneșeu" (Rom. 11, 33). „Căci cu charul sunteți mântuiți" ăice (Vers. 8). Apoi ca nu cum-va măreția bine-facerilor să te îngăme, priveșce cum te mărgineșce: „Cu charul sunteți mântuiți, ăice, prin credință." Și ca nu cum-va să se vatăme liberul arbitru, a pus și ceia ce depinde de noi: apoi earăși a resturnat și aceasta, căci adaoge: „și aceasta nu de la noi", adecă că uici credința nu depinde numai de noi, căci dacă nu ar fi venit și nu ne-ar fi chemat, cum am fi putut crede? „Cum vor crede, ăice, dacă nu vor aui?" Așa că nici a crede nu este propriu al nostru. „A lui Dumneșeu, ăice, este darul". A ăis că credința mântuieșce; deci fiind-că a voit Dumneșeu, credința a mântuit. Fiind-că de altminterea cum mântuieșce credința, fără fapte? spune'mi. Chiar aceasta este darul lui Dumneșeu. „Ca să nu se laude cine-va" (Vers. 9), pentru ca să ne facă a fi recunoscători charului. Dară ce? Ne-a impedeat el ore de a ne îndreptăți din fapte? Cătuși de puțin; dară fiind-că nimeni nu s-a îndreptătit din fapte,—ca ast-feliu să se arate charul lui Dumneșeu și filantropia,

—nu ne-a îndepărtat de la dănsul fiind-că aveam fapte, ei fiind-că eram nedestoinici și lipsiți de ele, ne-a mântuit prin har, ca ast-feliu să nu pôta nimeni a se lăuda.

Apoi, ca nu cum-va auzind că nu prin fapte, ci numai prin credință s-a reușit totul, și așa să se leneviescă cine-va, privește ce a adăos el: „Că a lui făptură suntem, zidiți întru Christos Iisus spre fapte bune, care mai'nainte a gătit Dumnezeu, ca să umblăm întru ele“ (Vers. 10). Privește, ce dice el aici: face alu-siune la renaștere. În adevăr că renașcerea este o a doua creațiune, căci din ceia ce nu eram am fost aduși la ceia ce suntem. Ceia ce eram mai'nainte am murit, adecă omul cel vechiu; și ceia ce am devenit, nu eram mai'nainte. Prin urmare faptul acesta este creațiune, și mai prețuită chiar de cât ceia-l-altă; pentru că dacă din aceia avem viața, apoi din aceasta am câștigat cunoștința de a via bine, după voea lui Dumnezeu. „Spre fapte bune, care mai înainte a gătit Dumnezeu, ca să umblăm întru ele“, adecă nu numai să începem, ci să umblăm întru ele. Așa dară avem nevoie de virtute încontinuu, adecă săvârșită până la sfârșitul vieții noastre. Pentru că cu nimic nu ne-ar folosi, dacă trebuind a călători la cetatea împărătească, am face cea mai mare parte din cale, eară pe la fine lenevindu-ne, ne-am pune jos și am intrerupe călătoria. Aceasta este speranța chemărei. „Spre fapte bune“ dice, căci deall-feliu cu nimic nu ne-ar folosi renașcerea.

*) Ast-feliu deci și aici nu ni se ordonă de a săvârși numai un fapt bun, ci toate. Căci precum avem cinci simțuri, și de toate trebuie a face us la nevoile noastre, tot așa trebuie de a săvârși toate virtuțile. Dacă cine-va bună-ora ar fi înțelept, însă nemilostiv; sau ar fi milostiv, însă răpitoriu de averi streine; sau că pôte nu s-ar atinge de cele streine, însă nu ar împărtăși pe nimeni din al său, apoi atunci toate sunt în zadar. Nu e deajuns numai o singură faptă bună, spre a ne presenta cu curaj înaintea tronului lui Christos, ci ni trebuie multe și variate, și cu un cuvânt toate faptele bune. Ascultă-l pe dănsul dicend discipulilor: „Mergând învățați toate neamurile....învațându-i pe dănsii să păzască toate câte am poruncit voue“ (Math. 28, 19), și

*) Partea morala. Cel ce voește a se învrednici de împărăția cerurilor, trebuie a face toate faptele bune; pe când dacă pe unele le face eară pe altele nu, va fi seos din împărăție. (Veron).

earăși: „Cel ce va strica una din aceste porunci mai mici, mai mic se va chema în împărăția cerurilor“, adică la înviere. Obicnuiește Mântuitorul de a numi împărăție chiar și timpul învierii. «Una de ar strica dice, mai mic se va chema», așa că avem nevoie de toate. Și privește, cum nu e cu putință de a intra în împărăția cerurilor fără milostenie, ci chiar singură aceasta de ar lipsi, ne vom duce în focul cei vecinic. „Duceți-vă dice, de la mine blestemaților în focul cel vecinic, care este gatit diavolului și ingerilor lui“ (Ibid. 25, 41. 42.). Și pentru ce ore? „Ca am flămândit și nu mi-ați dat să mănânc, am insetat și nu mi-ați dat să beau“. Ai vădut cum fără să fie acușat pentru alt-ceva, a fost perduțit totuși numai pentru aceasta? Și cele cinci feciøre numai pentru aceasta au fost scôse afară, de și erau caste. De alt-feliu tot Pavel dice: „Și sântenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“ (Ebr. 12, 14). Așa dară înțelege, că fără castitate nu e posibil de a vedea pe Domnul; și totuși nu în tot-deauna se poate vedea chiar având castitatea, pentru că de multe-ori a fost la mijloc câte vre-un alt obstacol. Și earăși: dacă toate le-am face, eară pe aprôpele cu nimic nu l-am folosi, nici atunci nu vom intra în împărăția cerurilor. De unde se invederează aceasta? De la servitori cărora li s-a incredințat talanții. Acolo virtutea întreagă era neștirbilă, și nimic nu lipsia, însă fiind-că a fost leneș la treabă acel servitoriu, cu drept cuvânt a fost scos din rândul celor-l-altți. E posibil apoi a cădea în gheena numai din cauza insultei. „Căci cel ce dice fratelui său: nebunule, vinovat este de focul gheenei“ (Mat. 5, 22). Chiar de ar face cine-va toate faptele cele bune, însă ar fi bațjocoritoriu, nu va intra în împărăția cerurilor. Dară din aceasta causă să nu atribuie cine-va lui Dumnezeu vre-o cruțime, dacă pe cei ce greșesc chiar în cele mici, îi scôte din împărăția cerurilor. Căci dacă priute noi ômenii când face cine-va vre-o faptă contra legii își atrage urgie și pedeapsă din partea Împăratului; chiar o singură lege de ar călca dintre cele în ființă, chiar de ar bațjocori, chiar de ar precurvi și s-ar dovedi de vinovat, s-ă făcut nevrednic; și chiar de ar fi făcut mii de fapte bune, e totuși condamnat; chiar de ar fi plănuit vr'un omor și s-ar dovedi, e suficient de a-l perde. Deci dacă legile ômenesci se bucură

de atâta băgare de samă, cu atât mai mult cele Dumne-
deșci. „Dară, ȳici pōte, Dumneȳeu este bun“. De
cāt, pānā cānd ōre vom pronunȳa aceastā vorbā nebuneascā?
Am ȳis nebuneascā nu cā dōrā el nu este bun, ci pentru
cā ne inchipuim cā bunāteāa lui ni este de folosinȳa cānd
facem asemenea fapte, cu iōte cā de mil de ōri v-am vor-
bit despre aceasta. Ascultā ce ȳice scriptura: „Sā nu ȳici:
mila lui este mare, și va curāȳi mulȳimea pēcate-
lor mele“ (Sirach. 5, 6). Nu ne impedicā de a ȳice cā in-
durarea lui este mare, nu ne indeamnā la aceasta, ci vo-
eșce mai ales ca necontenit sā o ȳicem aceasta și sā o
avem în mintea nōstrē. Pentru aceasta și Pavel tōte le
pune în mișcare spre atingerea aceluī scop, însă pen-
tru urmātōrele consideraȳiuni: «Sā nu te minunezi, ȳice,
de iubirea de ōmeni a lui Dumneȳeu, cānd tu pēcătueșci, și
sā ȳici: Mulȳimea pēcatelor mele va șterge. Pentru
aceasta și noi spunem alātea despre bunāteāa lui, nu dō-
rā ca încurājāndu-ne sā facem tōte relele, fiind-cā în ase-
menea cas bunāteāa lui va fi spre vālāmarea mântuirii
nōstre, ci ca sā nu ne descurājām cānd ne gāsīm în pē-
cate, și ca sā ne pocāim». „Bunāteāa lui Dumneȳeu te
aduce la pocāinȳa“ (Rom. 2, 4), earā nu la mai mare
rēutate. Decī, dacā devii netrebnic din cauza bunāȳei lui,
tu mai cu samā o defaimi înaintea ōmenilor. Vēd pē mulȳi
cā acusā iudelunga răbdare a lui Dumneȳeu; însă vor da
samā, dacā nu o întrebuiȳază la timp și cu rānduialā.
Este Dumneȳeu iubitorii de ōmeni? În același timp însă,
este și drept judecātorii. Iartā greșalele? În același timp
însē, și respālășce fie-cāruia duple faptele lui. Trece cu
vederea nedreptātea, șterge fārā de legea? În același timp
însē, face și cercetarea acestor fapte. Decī, ōre tōte ace-
stea nu sunt contrare și nu se contrāȳic în persōna lui
Dumneȳeu? Nu sunt contrare de loc, dacā noi le împār-
ȳim în timpuri. De exemplu: șterge fārā de legile nōstre
aici, alāt prin baea renașcerii, cāt și prin pocāinȳa, însă
instruirea celor sāvērșite și examinarea lor o va face a-
colo prin foc și muncē. «Dară, ȳici tu, dacā fac chiar nu-
mai un pēcat, în loc de miile de pēcate, pe care le face
un altul, și totuși pentru acel pēcat sunt scos afarā și cad
din împārāȳie, de ce atunci sā nu fac înalteāa tōte pēca-
tele? Cuvēnt ieșit din gura servului nerecunoscētorii!
Totuși noi vom deslega și acest cuvēnt. Nu face rele, pen-
tru ca tu singur sā fi folosit. Din împārāȳie cu toȳii vom

cădea pôte, dară în gheena nu vom suferi aceeași osândă, ci unul mai mare, altul mai ușoră. De exemplu: și tu și acela ai desprețuit, fie pe aprôpele, fie vre-o poruncă a bisericei; în asemenea cas și unul și altul veți cădea din împărăția cerurilor. Dară dacă nu ai desprețuit deopotrivă, ci unul mai mult, eară altul mai puțin, apoi în gheena veți simți deosebirea. Și de ce, dici tu, amenință pe cel ce nu fac milostenie, că se vor duce în focul cel nestins? Și încă nu dice simplu: în foc, ci «în focul cel nestins, care este gătit diavolului și ingerilor lui»? De ce anume? Pentru că să afli că nimic nu întărită pe Dumnezeu ca nemilostenia, și că acest păcat îl pune înaintea tuturor celorlalte. În adevăr, dacă trebuie a iubi până și pe dușmanii, apoi ôre cel ce respinge pe cel săracul, carii nici chiar dușmanii nu-l sunt, de ce osândă nu va fi vrednic, când prin purtarea lui se face mai rău chiar de cât barbarii? De aici deci se pôte vedea mărimea păcatului, care și contribuie ca să se ducă împreună cu diavolul în gheena. „Val de cel ce nu face milostenie“! (Sirach 13, 3?). Deci dacă era așa în legea veche, cu atât mai mult trebuie a fi în legea nouă. Dacă acolo (în legea veche) unde se permitea câștigare de averi, folosința de ele și îngrijire, și totuși se luase atâtea măsuri de a veni în ajutoriul săracilor, cu cât mai mult aici (în legea nouă), unde ni se poruncește de a arunca de la noi totul? Ce nu făceau Iudeii? Deciu ei și earăși alte deciu ei strîngeau și dădeau orfanilor, văduvelor și proseliților. Cine-va admirând pe un altul nu spunea: cutare dă deciu ei *). Câtă nerușinare! Apoi dacă la Iudei nu era de admirat un asemenea fapt, ôre ia Creștinii s-a făcut vrednic de admirat? Dacă atunci se credea că o primejdie mare de a nu responde deciu elile la timp, înțelege de aici căta primejdie nu este acum. Bețivul earăși nu va moșteni împărăția cerurilor. Dară care e cuvântul de incurajare pentru mulți? Iată care: «dacă și eu și un altul ne găsim în aceleași păcate, nu mică este mângâierea ce o putem avea de aici». Deci, ce am dice? Că atunci pôte avea o mângâiere tovarășia de păcate, când au simetrie în mărirea lor; când însă păcatele unuia întrec pe a le celui-alt, atunci pe unul ca acela păcatele îl aruncă într'un fel de ultimire și nici că-l lasă de a mai avea vre-o mângâie-

*) Ideia e confusă. Probabil că pe când vorbea Sf. Chrisostom, unul din auditorii l-a întrerupt cu aceste cuvinte, pronunțate în mod sarcastic. Trad.

re. Di bună-ură celui băgat în foc și muncit acolo : «că și cutare pătimește aceiași osândă», căci el nu va simți macar mângăerea ce'i o aduci. Ore nu toți Israiliții s-au perdut deodată la un loc? Dară acest fapt ce mângăere li-a adus? Nu ore tocmai acest fapt i-a întristat mai mult? pentru care și diceau : „Ne-am pierdut, ne-am nimicit, ne-am potopit” (Num. 17, 12). Deci ce mângăere e aceasta? În zadar ne mângăem cu aceste speranțe. O singură mângăere este, de a nu cădea în focul acela nestins, căci odată căduți nu e cu putință de a avea mângăere acolo, unde este scrișnirea dinților, unde este plângere, unde este viermele cel neadormit, unde este focul nestins. Deci vei înțelege cam câtă putere are mângăerea când te găsești în scârbe și incurcături mari? Vei fi deci după aceasta în mințile toate? Vă rog și vă sfătuiesc, ca să nu ne amăgim în zadar și să ne mângăem numai cu vorbe de acestea, ci să facem aceia ce va putea fi spre mântuirea noastră. E vorba ca să stai împreună cu Christos, și tu încă te frământă cu examinarea cuvintelor? Chiar de nu am avea alt păcat, totuși numai pentru aceste vorbe câtă osândă nu ar trebui să suferim, pentru că suntem atât de molaticii atât de nenorociți și de leneși, căci fiind vorba de alăta cinstă noi încă mai vorbim asemenea lucruri? Când vei vedea fericiți pe cei ce au reușit cu faptele cele bune, ore nu te vei topi de necaz? Când vei vedea dintre sclavi și dintre cei moșici,—carii puțin poate s-au obosit aici,—alături de tronul împărătesc, ore toate acestea nu ți vor fi mai rele de cât toate muncile iadului? Dacă aici vădând pe unia prosperând și te topești de necaz, căci o crești aceasta mai grozavă ca ori-ce altă pedeapsă, și plângi, și te jelești, și te crezi vrednic de mii de morți, dară acolo ce nu vei suferi? Dacă nu ar fi gheena, inseși ideea despre împărăția lui Dumnezeu nu ar fi ore suficientă de a pierde și a nimici pe cei păcătoși? Dară că faptul este așa, e deajuns a ne convinge din experiența lucrurilor. Deci să nu ne rătăcim în zădar cu asemenea vorbe, ci să fim cu băgare de samă și să ne îngrijim de mântuirea noastră. Să ne sirguim cu faptele cele bune, și să ne îndemnăm pe noi înșine spre practicarea celor bune, ca ast-feliu să ne învrednicim de acea slavă cerească, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V.

„Pentru aceia aduceți-vă aminte, că voi când erați odinioară păgâni în trup, care vă chemați nețaiere împrejur de către cei ce se chemau tăiere împrejur în trup, făcuta de mână, că erați în acel timp fără de Christos, instrăinați de petrecerea lui Israel, și străini de așezământurile făgăduinței, nădejde neavând, și fără de Dumnezeu în lume“ (Cap. 2, 11. 12).

Multe fapte probează filantropia lui Dumnezeu. Mai întâi că prin sine a mântuit nămul omenesc, al doilea că în ce stare fiind omenirea o a salvat, și al treilea că unde a ridicat-o. Acestea toate deci, prin ele înseși poartă cea mai mare dovadă de filantropia lui, și tocmai pe acestea și Pavel le pune de față acum scriind Efesenilor. A dis că fiind noi morți prin păcate și fiți urgiei, ne-a mântuit, eară acum spune cu cine ne-a făcut egali. „Pentru aceia, dice, aduceți-vă aminte“. Obiceiul nostru al tuturor este că, de 'ndată ce ne ridicăm de la o stare de jos sărăcăcioasă la alta cu totul contrară, sau la o mai mare cinste, nici că ni mai aducem aminte de cele dinainte, atât suntem de îngâmfați de slava la care am ajuns. De aceia tocmai dice Apostolul: Pentru aceia aduceți-vă aminte“. „Pentru aceia“. Pentru ce? De ce să ne aducem aminte? De aceia că am fost creați pentru săvârșirea faptelor bune, și aceasta e suficient de a ne convinge ca să ne sirguim în practicarea virtuței. „Aduceți-vă aminte“ adică că chiar numai amintirea aceia e suficientă de a ne face recunoscători față de bine-făcătorul nostru „Că voi ôre-când erați păgâni în trup“. Priveșee, cum el calitățile Iudaice le pogăre din valoarea lor, le diminuează, pe căud defectele ginților le admiră, care de alt-feliu nici nu erau defecte, și convinge și pe unii și pe alții, că acestea se apreciază din modul vieții cul-va. „Carii vă chemați (numlați).“ Așa dară valoarea unora era în vorbe, calitatea altora era în corp; însă și ne-cirumcisiunea și circumcisiunea nu înseamnă nimic. „De către cei ce se chiama, dice, tăiere împrejur în trup, făcuta de mână; că

erați în acel timp fără Christos, înstrăinați de petrecerea lui Israil, și străini de așezăminturile făgăduinței, ne-având nădejde și fără de Dumnezeu în lume“, voi adevărat ast-feliu sunteți numiți de către Iudei. Dară ce? El voește ca să arate, că binefacerea acordată lor tocmai în aceia stă, că adevărat (păgânii) să fie părtași cu Israil; apoi de ce atunci earăși diminuează demnitatea Israilitică? Nu o diminuează, ci în cele necesare, ca bună-ură împrietenirea cu Dumnezeu și speranța bunurilor viitoare, el o ridică, eară în altele, în care nu au avut nici o comunicație, o diminuează, pentru că și dice el mai departe: „Împreună cetățenii cu sântii sunteți și deapropo (familiari) ai lui Dumnezeu“ (Vers. 19). Veți deci că el nu diminuează. «Acestea, dice, sunt îndesări. Să nu credeți că dacă nu v'ați circumcis și vă găsiți în ne-circumcisiune, este vre-o deosebire. Răul cel mare acolo era, că vă găsiți fără Christos, străini de petrecerea lui Israil». A fi străini de așezămintele făgăduinței, a nu avea speranța viitoare, a fi fără Dumnezeu în lumea aceasta, toate acestea erau defectele giuților. A vorbit de lucrurile cele cerești, vorbește acum deci și de cele pământești, fiind-că despre acestea Iudeii aveau o mare idee. Tot ast-feliu și Christos când incuraja pe discipuli, după ce a dis: „Fericiți cei isgoniți pentru dreptate, că acela este împărăția ceriurilor“, adăoge: „caci ast-feliu au gonit și pe Prorocii cei dinaintea voastră“. Pune anteiu propozițiunea majoră și apoi pe cea minoră. Această din urmă comparativ cu măreția ideii dinainte este inferioară; comparativ însă cu apropierea faptului de cunoștința lor, e ce-va mare și suficient de a crede în, și are multă putere. Prin urmare așa feliu trebuia să viețuiască în. Nu a dis: separați, ci înstrăinați de petrecerea lui Israil. Nu a dis: ne-având sau fiind fără atențiune, ci nici că chiar aveau vre-o relațiune ore-care, și erau străini. Emfaza cuvintelor e foarte mare, și arată cât de mare a fost diferența dintre densii. De alt-feliu erau și Israiliți lipsiți de petrecerea lui Israil (της πολιτείας ἡσαν-ἐντός), însă nu erau considerați ca străini, ci ca lenesi și trândăvi; au căzut și din făgăduinți, însă nu ca străini, ci ca nedemoni. Dară care erau ore așezămintele făgăduinței? „Ție și seminției tale voiți da pământul acesta“ (Genesa 13, 15), și altele pe care le-a promis. „Ne-având.

nădejde, dice, și fără de Dumnezeu în lume“, de și de alt-feliu se închinău unor zei ce nu existaū; căci dōră idolul nu este nimic.

„Eară acum întru Christos Iisus, voi cariți erați ôre-când departe, v-ați făcut aprôpe prin sângele lui Christos. Pentru că el este pacea noastră, care a făcut amândouē una, și peretele cel din mijloc al zidului l'a sfărîmat, vrajba în trupul său“ (Vers. 13—15). «Dară ce? Acesta e ôre faptul acela mare, diciți pôte, că adevă am ajuns în petrecerea Iudaică? Ce spui? Tôte cele din ceriuri și cele de pe pămînt le a recapitulat, ie a concentrat într'una, și acum vorbești de petrecerea Israiliților?» „Da, dice el. Acelea trebuie a le primi prin credință (cele cu privire la așezămintele făgăduinței), eară acestea a le primi împreună cu faptele lor.“

„Eară acum, dice, întru Christos Iisus, voi cariți erați ôre-când departe, v-ați făcut aprôpe“, adevă v-ați apropiat de petrecerea lui Israil. A fi însă departe, sau aprôpe, e rezultatul intențiunei numai. „Pentru că el este pacea noastră, care a făcut amândouē una.“

Dară ce înseamnă „amândouē una“? Nu dice dōră că ne-a ridicat pe noi la acea nobleță, ci că și pe noi și pe aceia ne-a ridicat la o nobleță mai mare, afară numai că bine-facerea făcută cu noi e mai mare. Acelora li s-a și promis, și mai aprôpe de el erau; nouē însă nici nu ni s-a promis, și eram și mai depărtați. De aceia dice: „Eară neamurile să proslăviască pe Dumnezeu pentru mila“ (Rom, 15, 9). A promis Israilitenilor, însă s-au arătat nedemni; nouē nu ni s-a promis, căci eram străini, și nimic comun nu aveam cu dēșii. Cu tôle acestea ne a făcut pe toți una, nu că dōră ne-a alăturat pe noi lângă aceia, ci și pe aceia și pe noi într'una ne-a unit. Vē voi da un exemplu. Să ne închipuim că cine-va are douē statui: una de argint și alta de plumb, și că topindu-le le-a ridicat earăși, însă de astă-dată amândouē de aur. Iată că pe amândouē le-a făcut una. Sau să vē spun și alt exemplu: fie bună-ôră un sclav, eară altul adoptat; ambii însă au supărat mult pe bine-făcătoriul lor, și acel ce era înfiat și acum desmoștenit, cum și sclavul care a fugit și nici nu cunoscea pe stăpânul său; apoi ambii au devenit deodată clironomi și fii adevărați. Iată că l-a ridicat pe amândoi în aceeași cinste; ambii au devenit una, unul ve-

nind mai de departe, eară cela-l-alt mai de aproape, și mai veritabil chiar, de cât cum era mai înainte de a supăra pe bine-facătoriul lui. „Peretele cel din mijloc, ȳice, l-a sfărîmat.“ Dară care e acel perete din mijloc? „Vrajbă în trupul său, ȳice, legea poruncilor cu dogmele stricând“. Unia ȳic, că peretele cel din mijloc (τὸ μεσότοιχον) dintre Iudei și Elini consta în aceea, că nu se permitea aceloră de a se amesteca cu Elinii *). Mie însă nu mi se pare adevărat, ci peretele acela din mijloc e comun tuturor, adevă e vrajba în corp, și acest perete era care despărția, precum ȳice și Profetul: „Ci păcatele văstre fac osebite între voi și Dumneȳeu“ (Isaia 59, 2). Peretele cel din mijloc deci, era dușmănia, inimiȳia ce o avea și cătră Iudei și cătră Elini; căci legea existănd, nu numai că nu a paralisat păcatul, ci încă că l-a și mărit, după cum ȳice în alt loc; „Că legea mănie lucrează“ (Rom. 4, 16). așa că precum acolo nu se prevede totul în ea (lege), ci după ce am călcat-o se sub-înțelege greșala, tot așa și aici el numește legea peretele din mijloc, fiind-că nefiind ascultată aducea inimiȳie. Legea era ca un gard, făcut ca pentru siguranță, pentru care a și fost numit φραγμός, ca ast-feliu să îngrăȳiască de jur-împrejur (περιφράττει). Ascultă earăști pe Profetul care ȳice: „Și o am îngrădit, și șanț am făcut împrejurul ei“ (Isaia 5, 2), și earăști: „Pentru ce ai surpat gardul ei (viei) și o culeg toți cei ce trec pe cale“? (Ps. 79, 12), arătănd acolo nesiguranța în care se găsia, și earăști: „strică-voiu gardul ei, și va fi călcată în picioare“ (Isaia 5, 5), și earăști: „Legea o a dat spre ajutoriu“ (Ibid. 8, 20), și earăști: „Cel ce face milostenie Domnul și ȳudecata..... cunoscute a făcut fiilor lui Israil voile sale“ (Ps. 102, 6. 7.). Deci gardul a devenit peretele cel din mijloc, nu ca să-l păȳiască în siguranță, ci ca să-l despărȳă de Dumneȳeu, pentru că aceasta e deosebirea între peretele din mijloc și gard. Și care e acel perete din mijloc? „Vrajbă în trupul său, legea poruncilor cu dogmele stricând.“ Cum și în ce mod? Sacrificăndu-se și deslegănd acolo

*) Notă. Sf. Chrisostom dese-ori prin cuvântul de Elini înȳelege pe gînȳi fără excepȳiune. Trad.

(în corp) inimizilia. Dară nu s'a mărginit numai la aceasta, căci dacă ne-am izbăvit de păcatele de dinainte, apoi earăși să fim siliți de a păzi legea? Atunci de sigur că tot una era. De aceia deci și legea o a desființat. „Legea poruncilor cu dogmele, ȳice, stricând“. O! câtă iubire de ômeni a arătat! Ni-a dat legea ca să o păzim, și după ce nu o am păzit și eram vicioși și demni de osândă, el a desființat legea. Intocmai ca cum cine-va ar da copilul său unui Pedagog spre creștere, și dacă vede că copilul nu se supune, dă drumul Pedagogului din serviciu. Câtă filantropie! Dară ce înseamnă: „cu dogmele stricând?“ (ἐν δόγμασι καταργήσας), pentru că mare e deosebirea între poruncă (ἐντολὴ) și precept (δόγμα). Sau că pe credința o numesce aici dogmă, căci numai prin credința a mântuit, sau că numesce dogme poruncile date de Mântuitorul în diferite ocașii, precum ȳice Christos: „Eū însē vē ȳic vōuē, că tot cel ce se mănē..... etc.“ (Math. 5, 22). De aceia și ȳice apostolul în altă parte: „De vei crede că Dumneȳeu l-a sculat pe el din morți, te vei mântui“ (Rom. 10, 6—9), și earăși: „Eară dreptatea cea din credința așa ȳice: să nu ȳici întru inima ta: cine se va sui în ceriū? sau cine se va pogori întru adânc? adecă să ridice pe Christos din morți“ (Ibid). Așa dară a introdus credința în locul vieții după poruncile legii, și pentru ca să nu salveze neamul omenesc cum s'ar întâmpla, și el a primit a fi osândit și torturat, dară și de la noi a cerut credința prin dogme, adecă prin preceptele acelea admirabile.

„Ca pe amândoi să-i zidiască întru sine într'un om nou, făcând pace“. Ai vēdut așa dară că nu s'a făcut Elinul Iudeu, ci și acela și acesta a ajuns într'o altă stare? Nu pe unul l'a înlocuit cu cela-l-alt, ci pe amândoi i-a zidit. De alt-feliu bine și întrebuințază apostolul cuvântul „a zidi“, de care și face us peste tot locul. Nu a ȳis: ca să-i transforme, să-i prefacă, ci să-i zidiască, ca ast-feliu să arate puterea faptului sāvērșit, și că de și zidirea (creațiunea) este nevēdută, totuși nu e mai pe jos de ântea creațiune, și că noi nu trebuic a ne depărta de ea, ca și cum am fugi de nișce împrejurări naturale. „Ca pe amândoi să-i zidiască, ȳice, întru sine“, adecă prin sine. Nu a ordonat alt-cui-va să facă

aceasta, ci prin sine însuși contopind pe unul cu cela-l-alt, a scos de aici unul singur minunat, el însuși făcându-se ast-feliu mai'nțelii, cea ce este cu mult mai mare de cât anteia creațiune. Aceasta înseamnă „întru sine“, adecă el mai'nțelii s'a dat ca tip și exemplu noué. De aici el atrage pe Iudeu, eară de acolo pe Elin, și făcându-se centrul lor de gravitate, și contopindu-i și făcând a dispărea dintre dênșii tot cea ce-i instréina, l-a regenerat, l-a replăsmuit din nou prin foc și apă, și nu prin apă și pământ. A devenit Iudeu circumcis, a devenit blestemat, a devenit Elin afară din lege, și mai pre sus de Elini și de Iudei. „Intr'un om nou, dice, făcând pace“, adecă pace între dênșii și Dumneđu, sau pace între dênșii. Căci de rămăneau Iudei și Elini, nu s'ar fi împăcat, și ne'impăcându-se nu ar fi putut a ajunge la o stare mai bună de cât cea dintâi. Pentru că Iudeul atunci se unește cu Elinul, când devine credincios; întocmai ca și cum doi având locuințe în rândul de jos al caselor, și deasupra lor un altul o locuință mare și admirabilă, nu ar putea să se vadă uniți pe alții, până ce nu s-ar ridica în rândul al doilea. „Făcând pace“, mai ales cu Dumneđu, după cum dice pasajul ce urmează: „și pe amândoi să-i reimpăce într'un trup cu Dumneđu prin cruce“ (Vers. 16). Nu a dis: să-i împăce (καταλλάξῃ) ci să-i reimpăce (ἀποκαταλλάξῃ), arătând prin aceasta că natura omenească mai'nainte de aceasta era lesne de împăcat (εὐκατάλλακτος, pe când în codicile A. C. D. E. F se găsește ἀκατάλλακτος=ne-impăcat. Trad.), ca în timpul sântilor și mai'nainte de lege. „Intr'un trup“, dice, adecă în trupul lui „cu Dumneđu“. Și cum se face aceasta? «Pedeapsa datorită, dice, a suferit'o el însuși». „Prin cruce, omorind vrajba întru sine“. Nimic nu e mai propriu și mai expresiv ca aceste cuvinte. «Mórtea lui, dice, a omorit vrajba, adecă a rănit'o și a nimicit'o, nu că dóră a poruncit altuia să facă aceasta, și nici că numai a lucrat pentru aceasta, ci a și suferit.» Nu a dis: deslegând'o, sau desființând'o, ci tocmai ce e mai grozav „omorind'o“, ca ast-feliu să nu se mai ridice, să nu mai învie nici-odată. Cum deci învie ea? Din cauza prea marelui răntăi ce ne stăpânesc. Pe câtă vreme vom rămănea în corpul lui Christos, pe câtă vreme vom fi uniți, nu înviază, ci stă jos mórta, și nici-odată nu se mai ridică; și chiar de am zămisli o alta în

locu-i, totuși nici că se pôte asemăna cu cea dinainte; tu însă nasci alta în locul celei omorite. „Cugetul trupului, dice, e vrăjmaș la Dumnezeu“ (Rom. 8, 7). Deci, dacă nu vom cugeta nimic corporal, nu se va naște în noi altă vrajbă, ci va rămănea pacea aceea.

*) Înțelegi dară, cât rău pôte veni asupra noastră, că atâtea a făcut Dumnezeu pentru ca să ne împăce cu el, și după ce a isbutit și a terminat opera sa, noi earăși ne-am reintors la inimiciție. Aceasta nu se mai numesce ba-ea renașcerii, ci gheenă este și gheenă rămăne; nu mai este iertare de păcate, ci cercetarea și examinarea lor. Cugetul trupului e desmerdarea și desfătarea în mâncări și băuturi; cugetul trupului este lăcomia și tot păcatul. Și pentru că ôre se numesce cugetul trupului, de și nimic nu ar putea face corpul fără spirit? Nu dice aceasta ca cum ar defăima corpul, fiind-că și atunci când dice: „om psihic“, (Ψυχικός ἄνθρωπος. I Corinth. 2, 14), nu o dice aceasta defăimând spiritul. Nici corpul prin sine însuși și nici spiritul prin sine numai nu vor putea săvârși nimic mare și generos, de nu vor avea impulsune de sus. De aceea deci numesce acelea, pe care spiritul le face prin sine însuși psihice, spirituale, eară pe acestea, pe care corpul le face corporale, nu fiind-că sunt naturale, ci fiind-că nu se bucură de protecțiunea cea de sus, și se nimicesc. De alt-feliu și ochii sunt buni, însă fără lumină mi de rele pot face; eară aceasta e mai mult rezultatul slăbăciunii lor, de cât al naturii. Dacă relele ar fi naturale, nici-odată nu am face us de ele la trebuințele noastre. Nu este nici un rău natural. De ce deci numesce păcatele cugete corporale? Pentru aceea, că dacă corpul e mai puternic și stăpânește pe vizitiu (pe spirit), apoi imbuibându-se produce mi de nenorociri. Meritul corpului e de a se supune spiritului, eară răutatea lui e de a slă-pâni pe spirit. Căci precum un cal nu se arată frumos și ager fără de vizitiu, tot ast-feliu și corpul; atunci se arată frumos, când'i vom tăia din rădăcină sărilurile și abaterile lui. Dară nici vizitiul nu se face cunoscut fără știința de meșteșugul său, căci în asemenea cas și el va face mai mari rele. Ast-feliu deci peste tot locul e de tre-

*) Partea morală. Că adevă păcatele de și se numesc corporale, însă nu sunt numai a le corpului, ci și a le spiritului; și care anume sunt păcatele spiritului numai, fără ajutorul corpului. (Codi-cele Veron.)

buintă ca duchul să lie de față, căci atunci face ca spiritul să fie mai puternic. El numai înfrumusețează și spiritul și corpul. Căci precum spiritul când este unit cu corpul, îl arată pe acesta frumos, eară când îl părăsește și îl lipsesce de energia lui, se descompune și se înlămplă ca și pictorul, care amestecând colorile grăbește alterarea fie-cărei părți a tabloului și pricinuește mare desgust privitorului,—tot ast-feliu și cu duchul. Când el părăsește pustiul și spiritul și corpul, desgustul devine și mai urit, și mai mare. Decî nu huli corpul, fiind-că e inferior spiritului, căci nici eu nu pot suferi a fi hulit spiritul, prin faptul că fără ajutorul duchului nu pôte face nimic. Eară dacă trebuie a spune ce-va, apoi spiritul e demn de o mai mare acusațiune, căci corpul nimic nu ar putea săvârși fără spirit, pe când spiritul multe pôte face și fără corp. De pildă: când corpul e bolnav sau vătămat, din care cauză nici nu-i vine a sburda, spiritul multe lucrează și atunci. Dupre cum vătămă fermecătorii, magii, vrăjitorii și pismătareții, mai mult încă vătămă pe corp cele ale spiritului. De alt-feliu nici imbuibarea nu este dora vre-o necesitate a corpului, ci o nebagare de samă a spiritului, căci necesitatea corpului e de hrană și nu de imbuibare. Dacă eu voi voi să string bine iriul, atunci am dămolit calul, pe când corpul nu pôte să impiedice spiritul în relele ce le face. Pentru ce deci numesce apostolul cugetare corporală? Pentru că devine în totul corporală, adică că îndeplinește toate poftele corpului. Când deci corpul stăpânește, adică când i se ridică autoritatea spiritului, atunci păcătuiesce. Prin urmare meritul corpului stă în a urma spiritului, adică a se supune lui, fiind-că spiritul prin sine singur nu este nici rău nici bun. De asemenea și corpul, ce ar putea el ore face prin sine singur? Așa că numai prin contactul lui cu spiritul și prin supunerea lui spiritului devine bun, fiind-că de alt-feliu și el nu este nici bun și nici rău, sau mai bine dis, apt și cătră una și cătră ceia-l-altă extremitate, având cătră amândouă înclinare.

1. Corpul poftește, însă nu curvie și nici precurvie, ci promiscuitate; corpul poftește nu imbuibare, ci hrană, nu beție, ci băutură. Cum că corpul nu poftește beție, judecă de acolo, că el nu pôte suferi mai mult, dacă cum-va ai trecut peste măsură, dacă ai depășit marginile necesității. Acestea sunt ale corpului, eară toate cele-lalte sunt ale spiritului, în timp ce el se pogoră la cele corporale, în timp ce el se tâmpesce. Corpul chiar de ar fi bun, totuși e foarte inferior spiritului, după cum plumbul e inferior

aurului. Dară după cum e nevoie și de plumb, căci lipește metalurile, tot ast-feliu și spiritul are nevoie de corp. Ca și un copil nobil el (corpul) are nevoie de pedagog; și după cum când dicem «acestea sunt lucruri copilărești» noi nu defăimăm prin aceasta vîrsta copilărească, ci faptele copilăriei, tot așa e și cu corpul. De vom voi însă, ni este posibil de a nu fi în corp, precum nici pe pămînt, ci în ceruri și în duch. Căci a fi unde-va, nu înțelegem pozițiunea sa și locul numai de cât, ci dispozițiunea. De exemplu, mulți din noi dicem: «tu nu ești aici, sau nu ești acolo», sau de multe-ori dicem cul-va: «nu ești în sineți» sau «nu sunt în mine însumi», de și de alt-feliu ce pîte fi mai corporal ca aceasta, că adevă eu'i vorbesc și mă apropiu de el? și cu toate acestea dicem că el nu este în sine. Să devenim deci în noi înșine, în ceruri, în duch. Să rămănem în pacea și în charul lui Dumnezeu, ca ast-feliu scăpându-ne de toate cele corporale, să putem a ne invrednici de bunurile făgăduite, prin Christos Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, i se cuvine slava, stăpînirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI.

„Și venind a bine-vestit pace vouă celor de departe și celor deapropo; căci printrînsul avem amândoi apropierea într'un duch către Tatăl. Pentru aceia deci de acum nu mai sunteți străini și nemernici, ci împreună cetățeni cu sînții și deapropo ai lui Dumnezeu; fiind zidiți pe temelie apostolilor și a prorocilor, fiind peatra cea din capul unghiului singur Iisus Christos; intru care totă zidirea alcătuindu-se crește intru locaș sânt intru Domnul; intru care și voi împreună vî zidiți spre locaș lui Dumnezeu intru Duchul“ (Vers. 17--22).

«Nu a trimis pe altul, ȋice, nici că ni-a vestit acestea prin altul, ci el prin sine. Nu a trimis inger, nici arhanghel, pentru că spre a indrepta al tea rele nu era posibil nimeni, ci a fost nevoie de prezen a sa, de a corecta, de

a vesti și a spune cele făcute». Așa dară stăpânul a luat asupra-sî aprôpe rolul servitoriului. A venit „și a binevestit pace voue, ȕice, celor de departe și celor deapropoe“. Numesce pe Iudei cei deapropoe, în raport cu noi cei dintre ginți. „Căci printrênsul avem amândoi apropierea într'un duch cătra Tatăl“. Numesce aici pacea cea cătră Dumnezeu. Ne-a împăcat, căci însuși ȕice: „Pace las voue, pacea mea dau voue“ (Ioan 14, 27), și earăși: „Indrăzniți, eu am biruit lumea“ (Ib. 16, 33), și earăși „Câte veți cere întru numele meu, veți lua“ (Ib. 14, 14), și earăși „Tatăl vê iubesc“ (Ib. 16, 27). Acestea sunt probe de pace. Cum însă s'a făcut pacea și cu unii și cu cei-l-alti? „Căci printrênsul avem amândoi apropierea într'un duch cătra Tatăl“, adecă nu noue mai puțin, sau lor mai mult, ci toți ne-am mântuit în același Char. Urgia a deslegat-o prin mórtea sa, eară prin Duchul ne-a făcut iubii Tatălui. Iată earăși că particula „în“ are însemnare de „prin“. Printrênsul și prin duch ne-a apropiat de Tatăl. „Pentru aceea deci de acum nu mai sunteți străini și nemernici, ci împreună cetățeni cu sântii“. Veți dară că nu suntem împreună cetățeni numai ai Iudeilor, ci mai ales ai acelor mari barbați și sânti de pe lângă Abraam, Moisi și Ilie. În aceeași cetate ne-am inseris, și tot în aceeași ne și înfătoșam. „Că cei ce grăiesc unele ca acestea, arată că patrie caută“ (Ebr. 11, 14). Nu mai suntem deci de acum străini, sau nemernici, ci numai cei ce nu se vor învrednici de cele cerești sunt nemernici, „Eară fiul rămâne în veac“ (Ioan 8, 35). „Și deapropoe al lui Dumnezeu“, ȕice, adecă că ceia ce sântii au avut din început după multe ostenele, aceasta ni s'a acordat noue prin Char. Iată speranța chemărei noastre! „Fiind zidiți pe temelia Apostolilor și a Prorocilor“, adecă apostoli și profeti sunt temelie. Pune mai ntău pe apostoli ca mai apropiati de timpurile noastre. Așa dară el arată că aceia sunt temelia, că totalul e o singură zidire și că una e și basa. Judecă deci, cum Elinii au de temelie pe Patriarhi. El spune aici ce-va fôrte principal, și mai principal chiar dacă ar spune de o altuire ôre-care. Apoi adăoge că cel ce ține totă zidirea este Christos, pentru că

peatra cea din capul unghiului ține strins pereții și temelia. „Întru care totă zidirea”. Privesce cum el a legat toate la un loc. Câte-odată 'l vezi ținând de sus întregul corp al zidirei, eară altă-dată ținând de jos întreaga zidire și fiind în același timp și baza zidirei. Când apostolul dice: „A zidit întru sine într'un om nou”, a arătat prin aceasta, că prin sine Christos a unit și a legat toți pereții la un loc, și că earăși printrînsul s-a zidit. În alt loc dice: „Cel înteiū nascut de cât totă zidirea”, adecă că el ține totul. În alt loc îl numesce temelie: „Altă temelie, dice, nimeni nu pôte pune afara de cea pusă, care este Iisus Christos” (Colos. 1, 15. I Corinth. 3, 11). „Întru care totă zidirea alcătuiindu-se”, dice, probând prin aceasta marea scrupulositate, că adecă nu e posibil în alt mod a fi alcătuită, de cât numai a viețui cu multă băgare de samă. — „Crește, dice, întru locaș sânt întru Domnul, întru care și voi v-e zidiți” (Vers. 21. 22). Incontinuu o dice aceasta „Întru locaș, întru locuința lui Dumnezeu în Duchul”; voește adecă ca această zidire să fie locaș al lui Dumnezeu. Fiecare din voi, deci, este locaș sânt, și cu toții în comun suntem locaș sânt, în care el locuiește ca și în corpul lui Christos, ca și într'un locaș duhovnicesc. El nu dice „în-fățoșare” (πρόσδοξ = înfățoșarea în public) ci „apropiere” (προσσεγγίη), pentru că nu ne-am prezentat înaintea lui de bună-voea noastră, ci el prin sine ne-a atras, ne-a apropiat. „Nimeni, dice, nu vine la Tatăl, fără numai prin mine” (Ioan 14, 6), și earăși: „Eu sunt calea, și adevărul și viața”. Cu un cuvânt apostolul îl unește cu sântii, și apoi earăși se ridică la exemplul dinainte, nelăsându-l de loc de a se depărta de Christos. Prin urmare zidirea aceasta este până la a doua venire; prin urmare de aceia Pavel dicea Corinthenilor: „Ca un înțelept architect am pus temelia” (I Corinth. 3, 10. 11), eară mai departe spune că „temelia este Christos”. Pricepi acum, că nu trebuie a lua aceste exemple cum s-ar întâmpla în argumentație? El a dis aceasta servindu-se de exemple, după cum și Christos când dice, că Tatăl său este lucrătoriul, eară el buciulul viței.

„Pentru aceasta eu Pavel legatul lui Iisus

Christos pentru voi neamurile, de veți fi audīt“ (Cap. 3, 1. 2). A spus despre marea îngrijire a lui Christos, eară la urmă trece și la a sa personală, mică cu adevărat și mai nult ca nimic cătră aceia, însă suficientă și aceea spre a li atrage atențiunea. «Pentru aceia și eu, ȑice, am fost legat; căci dacă stăpānul meu s-a rēstignit pentru voi, cu atât mai mult eu primesc a fi legat.» Și nu numai el a fost legat, ci iugăduie ca și servii sei să fie legați. „Pentru voi neamurile“. Emfaza vorbeii e destul de mare. «Nu numai că nu vē mai desprețuim de acum, ci chiar ne și legăm pentru voi, eară eu mă bucur de atāta char». „De veți fi audīt de iconomia charului lui Dumneȑeu, celui ce s-a dat mie pentru voi“. Aici face alusiune la vorba spusă mai 'nainte lui Anania despre ȑensul, în Damasc, când ȑicea: „Mergi, că vas al alegerii imi este mie acesta, spre a purta numele meu înaintea neamurilor și a împărăților“ (Fapt. 9, 15). Numesce revelațiunea iconomia charului, adecă aceasta e cea ce ȑice: «nu am aflat de la ȑment; pe mine singur m-a aflat vrednic de a-mi descoperi pentru voi», „Că el m-a ȑis: mergi, pentru că eu la neamuri departe te voi trimite“ (Fapt. 22, 21). „De veți fi audīt“. Cu adevărat că a fost o mare iconomie. de a chema de sus, pe cel ce nici cu un pret nu se convingea. și a-l ȑice: „Saul. Saul, ce mă gonesci“? (Fapt. 9, 4), cum și de a fi atins de acea lumină negrăită. „De veți fi audīt de iconomia charului lui Dumneȑeu, celui ce s-a dat mie pentru voi“ după care adaoghe imediat: „Ca după descoperire mi-a arătat mie taina, după cum mai 'nainte am scris pe scurt“ (Vers. 3), adecă că li-a scris sau prin ȑre-cari discipuli, sau prin Apollos. Aici arată că totul este a lui Dumneȑeu, și că noi cu nimic nu contribuim. Dară ce? spune'mi: ȑre Pavel acesta, mare și miraculos în fapte, acest legist crescut în cea mai mare rigurosităte la picioarele lui Gamaliil, nu s-a mântuit prin char? Pentru că spre a înălța gîntile pe neasceptate la o mai mare nobilită de cât Iudeii, este o mare taină. „Pre cum mai 'nainte am scris pe scurt“, ȑice, după care adaoghe: „Din care cetind puteți cunȑsce“ (Vers. 4). Așa dară el nu

a scris totul, ci atât numai cât trebuia; de cât în cazul de față natura lucrurilor îl făcuse de a li scrie puțin, pe când pe aiurta, cum de exemplu Ebreilor, sau Corinthenilor, răutatea și vicleșugul lor „Din care cetind puteți cunósce sciința mea întru taina lui Christos“, adică cum am cunoscut, cum am priceput acele ce a ȳs Dumneȳeu. Apoi adaoge și următórea axiomă: „Nu a făcut așa Dumneȳeu la tot neamul“ (Ps. 147, 9). Și care națiune e aceia, căria l-a făcut Dumneȳeu astfelu? „Care în alte neamuri nu s-a cunoscut de fii ómenilor, precum s-a descoperit acum sánților lui apostoli și proroci prin Duchul“ (Vers. 6). Dară ce, spune-mi, nu sciaū Profeti? Cum atunci Christos ȳice, „Că Moisi și Profeti au scris acestea pentru mine“, și earăși: „De ați fi creȳut lui Moisi ați fi creȳut mie“, și earăși: „Cercetați scripturile, că vouē vi se pare întru dēsele a avea viața vecnică, și acelea sunt cele ce mărturisesc pentru mine“ (Ioan 5, 46. 39)? Deci ce înseamnă aceasta? El ȳice aici, sau că nu s-a descoperit tuturor ómenilor, căci a adaos: „care în alte neamuri nu s-a cunoscut de fii ómenilor, precum s-a descoperit acum“, sau că nu s-a făcut cunoscut atât de apriat lor prin fapte și lucruri, cum s-a descoperit acum sánților lui apostoli și profeti în Duchul. Căci trebuie să înțelegi, că dacă Petru nu ar fi aȳdit spunēdu-i-se de Duchul, nu ar fi plecat la ginți. Aȳdi ce spune singur: „Deci dacă li-a dat lor Dumneȳeu Duchul sânt întocmai ca și nouē“ (Fapt. 11, 17), adică că Dumneȳeu l-a ales pe dēnșii, spre a primi charul, în Duchul. Spuneau de sigur Profeti, iusē atât de exact nu sciați. Și ce te minunezi? când nici apostoli mi sciaū, după ce au aȳdit chiar, căci faptul acesta e mult mai presus de judecacia omenească și acceptarea comună. „Spre a fi neamurile împreună moșcenitóre și într'un trup și împreună pârtași“ (Vers. 6). Dară ce înseamnă: a fi «împreună moșcenitóre, într'un trup și împreună pârtași»? Acesta este acel fapt mare, a fi un corp; aceasta e acea mare asemănare. Cum că vor fi chemate gințile, aceasta o au știut, însă că până întru atâtă, aceasta nu o au știut de loc. Faptul acesta îl numesce misterul „făgăduinței“. S-au

împărtășit de acest misteriu. Israiliții, dară s-au împărtășit împreună și gințile de acest mister al făgăduinței lui Dumnezeu. „Întru Christos prin Evanghelie“, adică a se trimite și la densul și a crede, și nu cum s-ar întâmpla, ci prin evanghelie. Aceasta însă nu e nimic mare, ci mic în raport cu aceia ce ni descopere nouă, și pe care nu o au știut nici Ingerii, nici Archangelii și nici vre-o altă putere creată; căci a fost misteriu și nimănui nu a fost descoperit. „Știința mea, dice, o puteți cunoaște“. Pote că face aluziune la ceia ce li s-a spus prin faptele Apostolilor, unde arată care anume e cunoștința lui, că adică e chemat la ginți. Aceasta o numește el cunoștința lui de misteriu despre care a spus, că adică ne acest misteriu va zădărnici omul cel non. Pentru că prin revelațiune a aflat, că nu trebuie a desprețui gințile, atât el cât și Petru; eară aceasta o și spune în apologia lui. „Căruta m-am făcut slujitoriu după dăruirea darului lui Dumnezeu, care s'a dat mie după lucrarea puterii lui“ (Vers. 7). A și că «legat sunt al lui Iisus Christos» însă nu e mulțumit cu atâta, ci totalitatea activității sale el o raportează earăși la charul lui Dumnezeu. „După dăruirea darului“, adică această demnitate cinstită i s-a acordat după puterea charului. Dară charul încă nu era de ajuns, dacă nu s-ar fi adăugat și puterea lui proprie.

*) Cu adevărat că era nevoie de o mare putere, căci nu era de ajuns numai rîvna omenească. Trei lucruri a întrebuintat apostolul în predică și anume: bună voință fierbinte și mare curaj în primejdi, adică spirit gata de a suferi ori-ce, pricepere și înțelepciune,—căci nu era de ajuns numai de a fi desprețuitoriu de primejdi,—puterea duchului, și viața neprichănită. Mai întău privește la densul și ascultă ceia ce el scrie: „Ca slujba noastră să fie neprichănită“, și earăși: „Că îndemnarea noastră nu este din înșelăciune, nici din necurație, nici cu viclesug..... că nici-odată întru cuvânt de magulire am fost la voi, precum știți, nici prin prilej de lăcomie“ (II Corinth. 6, 3. I Thesal. 2, 3). Ai vădut ne-

*) Partea morală. Că se cuvine învățătorului de a fi înfăptuit în Duchul, a avea viață neprichănită, a fi ieconomic; acum însă în biserică toate sunt contrare. (Codic. Veron).

prichănirea lui? Și earăști: „Ingrijindu-vă de cele bune” nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și „înaintea tuturor oamenilor” (Rom. 12, 17). Apoi după aceasta: „În toate ădălele mor, pe lauda vóstră *) care am întru Christos Iisus” (I Corinth. 15, 31), și earăști: „Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Christos? ne-cazul, saũ strimtorarea, saũ góna (persecuțiunea)?” (Rom. 8, 35), și earăști: „În răbdare multă, în ne-cazuri, în nevoi, în strimtorări, în bătai, în temnițe” (II Corinth. 6, 4. 5). Apoi arată iconomia lui: „Iudeilor m-am făcut ca Iudeu, ădăce celor fără de lege ca un fără de lege, celor de sub lege ca unul de sub lege” (I Corinth. 9, 20. 21), pentru care el se și rade pe cap și multe altele face. Eară principalul tuturor e, că el le făcea acestea prin puterea Duchului Sânt. „Că nu voiũ cuteza a ădăce ce-va din cele ce n-a lucrat Christos prin mine” (Rom. 15, 18), și earăști: „Că ce este, de care să fiți mai lipsiți de cât cele-l-alte biserici” și earăști: „Cu nimic nu sunt mai pe jos de cât apostolii cei mai mari, măcar că nu sunt nimic” (II Corinth. 12, 13. 11). Fără de acestea nu era și nu este cu puțină. Nu pentru minunile lui s-aũ adaos credincioșii în biserică, căci nu minunile făceau aceasta, și nici că avea pretenție de a rugeta lucruri mari din cauza minunilor, ci din alte cause. Se cade deci învățătorului de a fi și neprichănit, și iconomic, și fără frică în primejdii, și didactic. În toate acestea Pavel a isbutit mai mult de cât trebuia. De erau acestea, el nu avea trebuință de minuni; însă noi îl vedem pe dănsul chiar și mai înainte de minuni isbutind în multe de acest felii. Dară noi cari acum vom o stăpăni pe tot, nu posedăm nici o calitate din cele arătate; căci chiar dacă una din ele ar fi sustrasă din cele-l-alte, restul e fără folos. În adevăr, ce folos e de a fi dascalul curajos în primejdii, dacă el duce o viață demnă de hulit? „Căci dacă lumina care este întru tine e întunec, ădăce, dară întunecul cu cât mai mult?” (Math. 6, 23). Ce folos dacă are viață

*) Particula *ὅτι* în limba Elină exprimă jurământ. *ὅτι τῆς ὑμετέρας καὶ ἑστῆς* deci, e egal cu: mă jur pe lauda vóstră, etc. Trad.

neprichănită, însă e trândav și somnoroș? căci „Dacă nu va lua cine-va crucea sa, ȋice, și să vină după mine, nu este vrednic de mine“ (Ibid. 10, 38) și „Dacă cine-va nu-și va pune sufletul său pentru oi“. Ce folos de ar avea acestea, dară nu ar fi ȋconomic? „Să scii cum se cade vouă a răspunde fie-caruia“ (Colos. 4, 6), ni spune acest mare dascăl al ginȋilor. Chiar de nu am săvârși minuni, totuși aceste însușiri trebuie a le avea în noi. Și cu toate acestea Pavel, având asemenea calități cu dănsul, atribuia totul charului lui Dumnezeu. De cât aceasta e datoria servului recunoscătoriu. Noi niciodată nu am fi aflat de succesele lui, dacă dănsul nu s-ar fi găsit în vre-o nevoie de a le scrie. Deci, suntem noi ore vrednici chiar de a pomeni numele lui Pavel? Acela având și charul în ajutoriu nu se mulțamea numai cu atât, ci de bună voe se băga în mij de primejdii; noi însă, lipsiți de acel curaj, de unde vom așcepta, spune-mi, ca să fim ajutați de a păzi pe cei ȋncredințați nouă spre păstorire, sau de a atrage pe cei necredincioși, noi, ȋdic, ômenii deprinși a ne desmerda și a căuta în toate părțile linișce, eară primejdiile a nu le putea suferi nici chiar prin somn, pentru-că nu le voim; noi cari suntem atât de departe de ȋnțelepciunea lui, pe cât e departe cerul de pământ? Pentru aceia și învățaceii noștri s-au depărtat mult de sirguința celor de pe atunci, fiind-că discipulii de pe atunci deveniau de multe-ori mai buni și mai superiori de cât dascălii de astă-ȋi, căci ȋncarcerați fiind și presentați ȋnainte poporului și a tiranilor, și din tot locul având numai dușmani, îi totuși nici pentru un minut nu se ȋncovoiau și nu se lăsaă a fi atrași. Aculă-l ce spune el Filipenilor: „Că vouă vi s-a daruit pentru Christos, nu numai de a crede în el, ci și de a pătimi pentru el“ (Cap. 1, 29), eară Thesalonicenilor li spune; „V-ați facut urmatori bisericilor lui Dumnezeu celor din Iudeia“ (I Thes. 2, 14), pe când Ebreilor scriind îi ȋdicea: „Jesuirea averilor vóstre o ați primit cu bucurie“, și Colosenilor ȋdice: „Căci ați murit, și viața vóstră este ascunsă cu Christos ȋntru Dumnezeu“ (Ebr. 10, 34. Colos. 3, 3). Galatenilor earăși li scrie: „Atâtea ați pățimit în zadar, de este și în zadar“ (Cap. 3, 4). Și cu toate acestea-i veți pe toți ocupându-se cu stringerea de eleimosaă

și împărțire pre la săraci. De aceia și charol lucra pe atunci, de aceia și viețuiau în fapte bune. Ce scrie el apoi Corinthenilor, pe cari dealt-feliu îi acusa de multe abateri? Nu atestează prin aceasta ore pentru dănșii, dîcînd: Dară zelul vostru, dară dorul vostru" (II Corinth. 7, 11)? Deasemenea privește câte li vorbesce lor și despre Tit prin acea epistolă. Tote acestea astă-dî nu le-ar vedea cine-va săvîrșindu-se nici printre dascăli, de cum printre învățacei, ast-feliu că toate au fugit de la noi, toate s-au pierdut. Eară cauza e că s-a rîcit dragostea, că cei ce pîcătuiesc nu mai sunt pedepsiți. Ascultă! ce dîce el cătră Timothei: „Pe cei ce pîcătuiesc dojenesc-le în fața tuturor" (I Timoth. 5, 20). Causa e că căpeteniile bolesc; eară dacă capul nu e sănătos, cum pôte fi corpul voinic? Privește așa dară câtă anomalie e acum. Cei ce viețuiesc drept și ori-cum au ore-care curaj, au cucerit virfurile munților. Retrăgîndu-se din mijlocul lumii, nu însă și din propriul lor corp, îi au devenit ca strîini și dușmanii, eară corupătorii și cei ce gem sub povîra a mii de pîcate au dat navală în biserică. Stăpîniile au devenit a fi de vinđare, eară de aici se nasc mii de rele, și nimeni nu se găsește care să îndrepte această stare de lucruri, nimeni care să certe. Neorînduiala a apucat pe o cale rătăcită, și o continuitate neînteruptă o însotește. A greșit cutare și a fost acusat? Dară el nu se grăbește de a se desvinovăți, ci cum ar putea să-și găsiască tovarăși la faptele lui cele rele. Ce să fac dacă gheena îi amenință pe aceștia? Credeți-mă, că dacă Dumnezeu nu ar fi fost depozitat în gheena ostînda noastră, alt vedea pe fie-care și tragedit mai mari de căl nenorocirile Iudeilor. Dară ce?—de cât să nu se supere nimeni, căci nu voiți numi pe nimeni—, dacă ar veni cine-va în biserică și s-ar pune alături cu voi, cari sunteți acum aici cu noi, și ar face o examinare, și mai cu samă nu acum, ei în ziua de Paset; dacă atunci, dîc, ar veni și ar examina cu amănunțime pe toți acei ce s'au apropiat și au luat baea renascerei, și după ce s-au apropiat încă și de santele misterii; de ar fi, dîc, înzestrat cu un ast-feliu de duch, în cât să scie toate cele săvîrșite de dănșii, ar afla la îi multe rele mai grele chiar de cât cele Iudaice! Ar găsi printre dănșii și de cei ce glîcesc după sborul paserilor, și fermecători, și de cei ce usază de descîntece și de ghiciri, și curvari, și precurvari, și bețivi și bărfitori. Nu voesc a dîce ce-va și de lacomi, ca nu cum-va să ating pe vre-unul din cei ce stau de fa-

la aici. Dară ce? Dacă cine-va ar examina pe toți din lumea întreagă, ce păcat n-ar putea găsi? Ce nu ar găsi la stăpânitori? Oare nu l-ar afla doritori de avuții, cumpărători de stăpânii, invidioși, hulitori, iubitori de slavă deșartă, nesățioși și sclavi ai banului? Fiind, deci, alăta impietate, ce rău nu trebuie a accepta? Și ca să aflați de câtă pedeapsă sunt vrednici cei cuprinși de asemenea păcate, amintiți-vă de cele vechi. Un soldat a furat bani sănțiți, și toți s-au nimicit. Oare știți voi acea istorie?—vorbesc despre Charmi *) care a furat ofranda sântită (ἀνάθημα). Pentru aceia și Profetul dicea că: „s-au umplut țeara lor de vrăjl ca și mai'nainte, ca și acelor de alt neam“ (Isaia 2, 6). Acum însă e plină de mîl de rele, și nimeni nu se teme de pedeapsă.

Să avem frică de pedeapsă, căci Dumnezeu obicnuiește de a pedepsi și pe cei drepti odată cu cei neevsevioși, după cum s-a întîmplat în timpul lui Daniil, pe timpul celor trei coconii, cum s-a întîmplat cu mulți alții, cum bună-ora în resbóele ce și acum se desfășură. De cât aceștia ori câtă greutate de păcate ar avea, prin resbóid se ușurează de ele, dară aceia nici de cum. Pentru toate acestea să fim cu băgare de samă asupra noastră înșine. Nu vedeți resbóele? Nu auziți de nenorociri? Din toate acestea oare nu învățați nimic? Națiuni și cetăți întregi s-au nimicit; multe de acestea au cădut sclave barbarilor. Deci dacă nu ne cumințim de frica gheenii, cel puțin de frica acestor nenorociri. Nu cum-va oare și cele ce vă spun acum sunt amenințări, eară nu șaple ce se petrec? Aceia și-au luat o mare pedeapsă, însă noi vom lua și mai mare, dacă nu ne vom cuminți nici din aceste nenorociri. Cuvîntul e greu de tot, vîd și eu; însă dacă vom fi cu atențiune, nu puțin profit vom avea din el. De alt-felii, nici că trebuie a vorbi tot-deauna numai pentru placerea de a vorbi; mai ales că nici-odată nu trebuie aceasta să o facem, ci a împedica cele posibile de împedecat și a cuminți spiritul. Pentru că numai atunci vorbele noastre vor deveni motiv de bunătățile viitoare, de care fie ca să ne bucurăm cu toții, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpînirea și cîntea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

*) Achar, în loc de Charmi (A se vedea cartea lui Iisus Navi 6, 18 și 7, 1—26). Trad.

OMILIA VII.

„Mie celui mai mic de cât toți sântii mi s-a dat darul acesta, a vesti întru neamuri bogăția lui Christos cea neurmata, și a lumina pre toți, care este iconomia tainei cei ascunse din veci întru Dumnezeu, care a zidit toate prin Iisus Christos, ca să se cunoscă acum, începătorilor și Domniilor, întru cele cerești prin biserică, înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feliuri, după rânduiala cea mai înainte de veci, care a făcut-o întru Christos Iisus Domnul nostru.” (Cap 3, 8—11).

Cei ce intră într'un spital de clinică nu trebuie a se duce numai cu scopul de a se vindeca, ci și de a învăța cum să vindece pe alții și cum să aplice medicamentele. Tot așa și noi cari venim aici, nu trebuie să o facem aceasta cum s'ar întâmpla, ci să învățăm acea superioritate de umilință a lui Pavel. Căci ce? Fiind-că trebuia a vorbi de măreția charului lui Dumnezeu, ascultă-l ce dice: „Mie, celui mai mic de cât toți sântii, mi s-a dat charul acesta”. Umilința era și atunci, când se bocea pentru păcatele dinainte, de și erau șterse cu totul, și 'și aminlea de ele, și se modera, ca atunci când el se numesce pe sine blasfimatoriū, persecutoriū și batjocoritoriū, însă nimic nu e egal cu acesta. «Mai înainte, dice, ast-feliū eram», ba încă se numesce pe sine și monstru; dară ca și după atâtea succese să se umiliască acum și să dică că este cel mai mic dintre toți, e dovadă de cea mai mare cumpătare. „Mie, celui mai mic de cât toți sântii”, și nu dice: de cât apostolii, ca ast-feliū să se dee pe sine de mai mic lor numai, căci acolo a dis: „Nu sunt vrednic de a mă numi apostol” (I Corinț. 15, 9), ci dice, că e mai mic și de cât toți sântii. „Mie, dice, celui mai mic de cât toți sântii, mi s-a dat charul acesta”. Care char? „A vesti întru neamuri bogăția lui Christos cea neurmata, și a lumina pre toți, care este iconomia tainei cei ascunse din veci întru Dumnezeu, care a zidit toate prin Iisus Christos, ca să se cunoscă

acum începătoriilor și Domniilor, intru cele cereșci prin biserică, înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feliuri.“ Fie și așa; omenilor nu s-a descoperit. Dară tu luminezi acum și pe îngeri, și pe archanghelii, și începătoriile, și domniile? «Da, răspunde el: căci în Dumnezeu a fost ascunsă, în el care a creat toate prin Iisus Christos». Și îndrăznesci a o spune aceasta? «Da, răspunde el». Dară cum s-a făcut cunoscut ingerilor? „Prin Biserică“, dice. Observă încă, că nici nu dice simplu: înțelepciunea lui Dumnezeu, ci „cea de multe feliuri“. Dară ce înseamnă aceasta? Nu au știut ingerii? De loc; căci dacă nu au știut începătoriile, cu atât mai mult nu au știut ingerii. Dară ce? Nici archangelii nu au știut? Nici aceia. Căci de unde puteau ști? Cine să li descopere? Atunci când noi am aflat, atunci și aceia au aflat prin noi. Căci ascultă pe inger vorbind lui Iosif: «Veți chema numele lui Iisus, că el va mântui pe poporul său de păcatele lor“ (Math. 1, 21). El a fost trimis la ginți, eară cel-laltu la circumcisiune, ast-feliu că «ceia ce era mai umilioru și mai minunat s-a dat mie celui mai mic.» Aceasta însă a fost din char, aderă de a incredința pe cele mai mari celui mic, de a deveni el evanghelistul acestora; dară cel ce a devenit evanghelistul celor mai mari taine, prin aceasta este mare și el. „A vesti neamurilor bogăția cea necuprinsă a lui Christos“. Dacă bogăția lui este necuprinsă chiar și după ce se arată, cu atât mai mult ființa lui. Dacă încă și acum ființa lui e misteriu multora, cu atât mai mult înainte de a fi cunoscut. De aceia deci numesce aceasta misteriu, fiind-că nici ingerii nu au știut și nici altuia nu a fost cunoscut. „Și a lumina pe toți“, dice, care este iconomia tainei celei ascunse din veci intru Dumnezeu, carele toate a zidit prin Iisus Christos“. Ingerii numai atâta au știut, că: „S-a făcut partea domnului poporul său“ (Deut. 32, 9), și earăși: „Stăpânitoriul Perșilor mi s-a împotrivit“ (Daniil 10, 13), așa că nu e de mirare dacă și acest misteriu nu-l sciau. Dacă îi nu sciau de reîntorcerea Iudeilor din robia Perșilor, cu atât mai mult acestea. „Care, dice, va mântui pe poporul său Israel“. Nimic nu spune de ginți, căci ginților li descopere Duchul. Cum că gințile au fost chemate, o șiau; dară că au fost

chemate la același bunuri cu Iudeii, și că vor sedea pe tronul lui Dumnezeu, aceasta cine ar fi acceptat-o? Cine ar fi crezut-o? „Celei ascunse, dice, intru Dumnezeu“. Dară această iconomie mai clar o descopere în epistola către Romani. „Intru Dumnezeu, dice, carele a zidit toate prin Iisus Christos“. Cel ce a creat toate prin el, și aceasta o descopere tot prin el, căci fără densusl nimic nu s'a făcut. „Fără densusl, dice, nimic nu s'a făcut din cele ce s-au făcut“. (Ioan 1, 3). Când el spune de începătorii și stăpâni, numesce și pe cei de sus și pe cei de jos. „După hotărîrea cea din veci“. Acum de sigur că s-a îndeplinit, însă nu acum a fost hotărîită, ci încă de la început a fost prescrisă. „După hotărîrea cea din veci, carea o au făcut intru Christos Iisus Domnul nostru“, adică, după precunoștința, după prevederea cea din veci, ca cel ce prevede cele viitoare, seculii viitorii; că adică scia cele viitoare, și deci ast-feliu a hotărît. „După hotărîrea cea din veci“, pôte că e vorba încă de acelea, pe care le-a făcut în Christos Iisus, pentru că prin Christos s-a făcut totul. „Intru care avem, dice, îndrăznirea și apropierea intru nădejde prin credința lui“ (Vers. 12). Nu am fost atrași dora ca prizonieri, nici ca cei ce ne-am învrednicit de iertare, și nici ca cei ce am greșit. Și „avem, dice, îndrăzneala intru nădejde“, adică, avem curaj. Dară cum? „Prin credința lui“.

„De aceia vă rog să nu slăbiți intru strimtorările mele pentru voi, care este slava vastră“. (Vers. 13). Ce vra să dică pentru voi și cum este slava lor? Că adică într'atât l-a iubit Dumnezeu, în cât și pe fiul său l-a dat pentru densusl, și pe servii sei l-a lăsat a fi în necazuri pentru il. Pentru ca il să se bucare de atâtea bunătăți, Pavel era legat. Așa dară aceasta e dovada marelui iubiri a lui Dumnezeu către densusl; ceia ce de alt-feliu și pentru profeți dice Dumnezeu: „Ucisu-i-am pre densusl cu cuvântul gurei mele“ (Osie 6, 5). Și cum se împuținau il ore din cauza strimtorărilor lui Pavel? Adică se nelinișteau, se tulburau. Acestea le scria și Thesalonicenilor dicându-li: „Ca nici unul să nu se clatine în necazurile acestea“ (I Thes. 3, 3). Nu numai că nu trebuie a se scârbi, ci chiar încă a se bucura.

«Dacă voi vă mângâiați, ȋdice, în urma predicărilor noastre, eată că noi vă prevestim că vom avea strimtorări și neazuri aici. De ce? Pentru că așa a hotărît stăpânul nostru».

„Pentru aceasta plec genunchele mele către Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, dintru care tot neamul în ceriū și pe pământ se numește“ (Vers. 16. 17). Aici el arată dispozițiunea lui sufletească în rugăciunea ce o face pentru dēnsii. Nu ȋdice în mod simplu: doresc, ci prin cuvintele „plec genunchele“ învederează cea mai umilă rugăciune. „Dintru care tot neamul“, nu numai după numărul îngerilor, ȋdice, ci după totă seminția creată în ceriū și pe pământ, și nu după acele Iudaice (Ἰουδαῖα). «Ca să dea vouē, după bogăția slavei sale, ca cu putere să vă întăriți prin duchul lui, în omul cel dinăuntru, ca să locuiască Christos prin credință întru inimile vōstre.» (Vers. 16. 17). Privește cu cât nesăliū li dorește lor cele bune, ca ast-feliū să nu fie lipsiți de nimic. Și cum se întâmplă aceasta? «Prin duchul lui, ȋdice, în omul vostru cel dinăuntru, ca să locuiască Christos prin credință întru inimile vōstre». Și cum încă? „Ca întru dragoste fiind înrădăcinați și întemeiați, ca împreună cu toți sântii să puteți cunōsce, care este lățimea, și lungimea și adâncimea și înaltimea, și să cunōceți dragostea cea mai presus de cunoșcința a lui Christos“ (Vers. 18. 19). Cea ce li-a dorit de la începutul epistolei, aceasta li dorește și acum. Ce ȋdicea la început? „Pentru ca Dumnezeuul Domnului nostru Iisus Christos, Tatăl slavei, să vă dea vouē duchul înțelepciunei și al descoperirei spre cunoșcința lui, și ochi luminați în inima vōstră, spre a cunōsce voi care este nădejdea chemării lui, și care este bogăția slavei moșcenirei lui întru cei sânti, și care este măreția cea prea înaltă a puterei lui către noi cari credem, după lucrarea puterei tăriei lui“,—deci și acum același lucru! spune: „Ca împreună cu toți sântii să puteți cunōsce, care e lățimea și lungimea, adâncimea și înălțimea“, adică să cunōceți cu exactitate taina cea economisită pentru noi. «Care e lățimea și lun-

gimea, și adâncimea și înălțimea», adică mărimea iubirii lui Dumnezeu, și cum această iubire se întinde din toate părțile. Această iubire o a descris încă în forme corporale, arătând prin aceasta pe om; a pus la mijloc cele de sus, cele de jos și cele de pe la laturi. «V-am spus, dice, că acestea nu e posibil a le învăța din vorbele mele, ci Duchul sânt e acel care vă va învăța». „Cu putere să vă întăriți“ în ispite, și să nu vă abateți din calea cea dreaptă. Ast-feliu deci, nu e posibil într-alt mod a ne întări în ispite, provenite de multe-ori și din cauza raționamentelor noastre, de cât prin Duchul. Cum Christos locuiește în inimile noastre, ascultă-l chiar pe el vorbind: „Vom veni, eu și tatăl și locaș în el vom face“ (Ioan 14, 23), adică în inimile cele credincioase, și înrădăcinate în iubirea lui, și care nu se abat din căile Domnului. „Pentru ca să puteți“ dice,—așa că avem nevoie de mare putere—să vă faceți deplin întru totă împlinirea lui Dumnezeu“. „Eară celui ce poate mai presus de toate a face prea de prisosît de cât cerem său gândim, după puterea ce se lucrează întru noi“ (Vers. 20). Cum că a făcut din prisosință de cât am cerut său am gândit noi, e cert din cele ce a scris el. «Eu, dice, îl rog; el însuși și fără rugăciunea mea, face mai mult de cât cerințele noastre, și încă nu numai ce-va mult, său din prisos, ci chiar cu multă prisosință (ὕπερπερισσόν), ceea ce e invederat din puterea ce se lucrează întru noi. Nici nu am cerut acestea vre-odată, și nici că ne-am asceptat la aceasta.» „Aceluia fie slava în biserică prin Christos Iisus întru toate neamurile veacului veacurilor. Amin“ (Vers. 21). Bine a făcut că a terminat cuvântul în rugăciune și doxologie, pentru că trebuia de a slăvi și bine-cuvântia pe cel ce ne-a acordat atâtea bunuri. Ast-feliu că și aceasta este de admirat, adică pentru măreția bunurilor acordate nouă de la Dumnezeu, a-l slăvi prin Iisus Christos. „Aceluia slava în biserică“. Bine a ăis în biserică, căci ea singură rămâne în perpetuitate.

E necesar a spune ce sunt semințiile (οἱ σπέρμια) despre care vorbește. Aici pe pământ de sigur că semințiile sunt neamurile. dară în ceriū cum sunt, acolo unde nici unul nu s-a făcut din altul? Său că numește comunitățile de acolo seminții (σπέρμα), după cum și în scriptură se găsește un text, unde e vorba de seminția (σπέρμα) Amattari

(Numer. 4, 33. și I Samuil 10, 21), său că se numesc stremoși noștri. El nu cere totul numai de la Dumnezeu, ci cere și de la densi credință și dragoste, și încă nu o dragoste simplă, ci înrădăcinată și întemeiată, astfel ca nici duchurile să nu o pōtă clătina și nici alt-ceva să o pōtă birui. A ȓis că slava lui e scārbele și supārările ce le întimpină; «dară dacă ale mele sunt slava mea, ȓice, cu cât mai mult a le vōstre». Și earăși se rōgă. Ast-feliu că nu se cuvine a ne scārbi ca cum ne-ar fi pārăsit, pentru că cel ce a lucrat atâtea pentru mântuirea nōstră, nu ar fi putut face aceasta. Dară dacă pentru ca să putem afla iubirea lui Dumnezeu avem nevoie de rugăciunea lui Pavel și de imputernicirea duchului, apoi lința, său mai bine ȓis esența lui Christos cine o va putea și urmând raționamentelor omenești? De și de alt-feliu ce lucru greū e de a afla că Dumnezeu ne iubesc? Și totuși e forțe greū, iubitul. Căci unia nief aceasta nu o știu, și ȓic că mii de rele se petrec în lume; eară alții nu știu căt ne iubesc el. Chiar și Pavel nu arată căt, și nief că caută a măsura acea iubire. Dară cum? El ni spune că spre a afla aceasta, e lucru mare și peste puterile nōstre, și că e suficient a o proba din cunoșcința de care noi ne-am învrednicit. «Mari sunt cele cerute, ȓice, de căt el obicinuește a face și mai mult, așa că nu numai ne iubesc, ci încă cu multă dragoste ne iubesc.»

Deci să ne îngrijim, iubitorilor, de a cunoșce dragostea lui Dumnezeu. Aceasta e mare lucru. Nimic nu ni pōte folosi ast-feliu, și nimic nu ne pōte umili ca această cunoșcința, care e suficientă de a ne scōte spiritele nōstre din grōza gheenef. De unde o putem sci aceasta? Din cele ȓise și din cele ce se întâmplă pe fie-care ȓi. Pentru ce s-au făcut tōte acestea? Și ce necesitate a avut el? Nief-una. Ca cauză apostolul pune peste tot locul iubirea. Aceia mai cu samă e iubire, când se face bine ōmenilor, fără a exista ce-va mai'nainte din partea lor.

*) Pe dēnsul (Dumnezeu) deci să-l imităm și noi, bine-făcēnd dușmanilor carii ne urăsc, și pe cei ce ne despretuiesc a-i apropiia de noi. Aceasta ne face asemenea cu Dumnezeu. „Căci dacă iubesci pe cel ce te iubesc, ce plată vei avea? aceasta o fac și vameșii“

*) Partea morală. Precum cine-va iubesc cu infocare pe amanta lui, ast-feliu trebuie de a iubi cu infocare pe Dumnezeu și pe fratele nostru. (Veron).

(Math. 5, 46). Dară care e dovada iubirei? Aceia de a iubi pe cel ce te urăște. Voiesc a vă spune un exemplu, permiteți-mi, și nu-l pot găsi în cele duhovnicești; drept care vă voi spune unul din cele lumesci. Nu vedeți pe cei amorezați? În ce mod sunt batjocuriți de amantele lor, și câte ele făuresc asupra-li, câți bani păgubesc, și cu toate acestea îi ard de dorul lor și le iubesc mai mult de cât sufletele lor? Nu vedeți cum îi își petrec nopțile perindându-se pe la ușile lor? De acolo să luăm exemplu, nu adevărat să iubim ast-feliu de femei stricate, ci în ast-feliu de chip să iubim pe dușmani. Spune-mi deci, ore nu se poartă cu ei acele femei mai batjocuritoriu de cât cu toți ceilalți dușmani? Nu cheltuiesc cu ele totă averea? Nu sunt insultați în față, și nu li ordonă într'un mod mai înjositoriu de cât chiar servitorilor lor? Și cu toate acestea îi nu se depărtează de ele. De și de alt-feliu nimeni nu pôte avea un dușman atât de grozav, precum are pe amanta sa cel ce iubesc. Căci de multe-ori ea se gudură pe lângă dânsul, se prefacă că-l iubesc, de cele mai multe-ori însă abuzază de dânsul, și cu cât va fi iubită mai mult, cu atât și ea-l desprețuiesc mai mult. Ce pôte fi mai sălbatec ca ast-feliu de suflet stricat? Și cu toate acestea îi o iubesc cu înfocare. Pôte că o ast-feliu de iubire o vom găsi la bărbații duhovnicești, nu la cei de astăzi, căci s'a răcit, ci la cel din vechime, la acei mari și minunați bărbați. Ast-feliu bună-ora fericitul Moisi a întrecut chiar pe cei ce și iubesc amantele cu amor. Cum, și în ce mod? Mai'nleiu pentru că părăsind palatele împărătești, cum și viața desfătată, serviciul și slava de acolo, a preferat ca să fie împreună cu Israelii. Un altul nu numai că nu ar fi făcut aceasta, ci chiar s-ar fi rușinat de a se da de rudă cu sclavii, când unul din îi ar fi fost batjocurit, mai ales că Israelii erau considerați de spurcați chiar; el însă nu numai că nu s-a rușinat de înrudirea lui cu dânsii, ci încă cu totă inima li-a luat apărarea și s-a aruncat în primejdii pentru dânsii. Cum? «Vedând, dice, pe un egiptean bălând pe un ebreu, a luat apărarea acestuia și a ucis pe egiptean.» De cât lăptul acesta nu pôte fi proba iubirei către dușmani; mari sunt de sigur și asemenea fapte, nu însă ca cele săvârșite după aceasta. A doua-zi același lucru l-a vădut petrecându-se, adevărat acela, pe care în ajun îl scăpase din mâinile egipteanului, bătea pe un alt ebreu, eară el (Moisi) apropiindu-se de dânsul i-a dis ca să conlenească a bate pe aprópele său. Acesta fusă cu mullă

nerecunoștință răspunde: „Cine te-a pus pe tine domn și judecatoriu peste noi“? (Exod. 2, 14). Pe cine ore nu ar fi aprins aceste vorbe? Dacă deci s-ar fi mâniat, din început și pe acesta lovindu-l l-ar fi omorit. Dară pôte vei dice, că a răspuns ast-feliu fiind-că erau de același neam. De cât, pe când era nedreptățit de egiptean nimic nu a spus de acestea, cine te-a pus pe tine domn și judecatoriu? «Pentru ce nu ai spus ieri acest lucru? Nedreptatea și crușimea ta, dice, acestea m-a pus domn și stăpân». Dară acum privește cum unia vorbesc ast-feliu de cuvinte chiar contra lui Dumnezeu. În cele ce sunt nedreptățiti voesc ca el să fie aspru și acasă îndelunga lui răbdare; eară când îi nedreptățesc pe alții, nu scot nici-o vorbă. Ce pôte fi mai supărătoriu ca ast-feliu de vorbe? Și cu toate acestea fiind trimis după aceasta către acel ingrati și nerecunoșcători, s-a dus și nu s-a dat în latură. Dară chiar și după multele semne și minuni făcute de densus, s-au încercat de multe-ori a-l ucide cu petre, eară el a scăpat din mânele lor. Murmurau încontinuu contra lui, el însă-i iubea cu atâta dragoste infocată, în cât a dis către Dumnezeu, când îi au săvârșit acel păcat grozav: „Dacă voesci a li ierta păcatul, iartă; dară de nu, șterge-mă și pe mine din cartea vieții.“ (Exod. 32, 32). «Voesc mai bine, dice, a mă perde cu aceia, de cât a mă mântui fără îi». Adevărată manie, adevărat amor. Dară ce spui Moisi? Desprețuești ceriul? «Da, răspunde, căci iubesc pe cei nedreptățiti.» Și ceri să fii șters din cartea vieții? «Dară ce să fac? dice, e amorul la mijloc.» Căte nu a întimpinat el după aceasta din partea lor? Ascultă ce spune scriptura în alt loc: „Și s-a necăjit Moisi pentru densus“ (Ps. 105, 32). De câte-ori nu l-au insultat? De câte-ori nu l-au scos din demnitatea lui, atât pe densus cât și pe fratele lui Aaron? De câte-ori nu au cerut ca să se reînlăcească în Egipt? Și după toate acestea neajunsuri ardea încă și avea un dor nespus, și pentru densus era gata să sufere orice. Ast-feliu trebuie a iubi pe dușmani; strimtorându-ne și ostenindu-ne, și totul făcând pentru densus, să li căutăm și să li dorim mântuirea lor. Dară încă despre Pavel ce voiți mai dice? Nu ore a cerut el chiar și gheena în locul lor? spune-mi. Dară exemplul e necesar a-l lua de la stăpânul nostru. Tot așa face și el, după cum dice; „Resare sórele lui peste cei răi și peste cei buni“ (Math. 5, 45), aducând exemplul de la tatăl,

pe când noi îl vom lua de la însuși Christos. A venit la noi, după economie, dic; serv s-a făcut pentru noi; s-a smerit pe sine, s-a înjosit, chipul robului l-a luat; și după ce a venit, nici el nu a mers pe calea ginților și nici discipulii lui; și nu numai atâta, ci încă cutrierând satele și orașele vindeca totă boala și totă neputința. Dară ce credeți? Pe când unia se minună și diceau: „Dară de unde toate acestea la el“? îi (ebreii), cari căpătau atâtea bine-faceri de la dănsul, diceau că drac are și arunca blasfemii contra lui Dumne-deu, e smintit și înșelătoriu. Dară ore l-a depărtat el pentru aceasta? Nu, cătuș de puțin, ci încă auzind acestea mai mult li bine-făcea, și se ducea singur înaintea celor ce urmau a-l răstigni, numai că să-i mântuiască. Dară după ce a fost răstignit ce dice? „Părinte, iartă-li lor, că nu știu ce fac“ (Luc. 23, 34). Și înainte de aceasta suferind rele de la dănsii, și după aceasta încă, până la cea mai de pe urmă resuflare, el făcea totul pentru dănsii, și se ruga tatălui pentru ei. Și după ce a fost răstignit ce n-a făcut pentru ei? Nu li-a trimis apostoli? Nu a făcut minuni? Nu a pus în mișcare totul pentru dănsii? Ast-feliu deci trebuie a iubi pe dușmanii, ast-feliu trebuie a imita pe Christos. Ast-feliu a făcut Pavel. Fiind bătut cu pietre și suferind de la ei mil de rele, el toate le făcea pentru dănsii. Ascultă-l pe el ce dice: „Bună-voința inimii mele și rugăciunea cea către Dumne-deu, este spre mântuirea lor“ (Rom. 10, 1.) și mai departe earăși: „Mărturisesc pentru dănsii că au dragostea lui Dumne-deu“ (ibid. vers. 2), și earăși: „Dacă tu maslin sălbatec fiind te-ai altuit, cu cât mai virtos acestia se vor altui în maslinul lor“? (ibid. 11, 17. 24). Din câtă iubire păriutaseă, crezi, că au isvorit aceste euvinte? Din câtă favoare? Nu se pôle spune.

Ast-feliu trebuie a iubi pe dușmanii noștri. Aceasta înseamnă a iubi pe Dumne-deu care a poruncit, care a legiferat o asemenea iubire. A iubi pe vrăjmașii noștri, este a imita pe Dumne-deu. Pricepe, deci, că nu dușmanului-i faci bine, ci ție; nu pe acela îl iubești, ci ascultă de Dumne-deu.

Aceasta deci știind-o, iubiiților, să întărim iubirea noastră dintre noi, ca ast-feliu practicând-o cu exactitate, să ne învrednicim de bunurile făgăduite nouă prin Christos Iisus, Domnul nostru, cărăia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII.

„Drept aceia vă rog pe voi eu legatul întru Domnul, cu vrednicie să umblați după chemarea cu care sunteți chemați, cu totă smerenia și blândetele“ (Cap. 4, 1).

Meritul dascalilor nu e de a căuta onoare, nici slavă din partea celor mai mici, ci mântuirea lor, și pentru aceasta a face totul; căci acela care caută ast-feliu de lucruri, nici că se poate numi dascal, ci tiran. Nu dorea pentru aceasta te-a pus Dumnezeu peste densi, pentru ca tu să te bucuri de o mare îngrijire, ci pentru ca cele ale tale să fie date la o parte toate, eară cele ale lor să fie bine îngrijite și edificate. Aceasta e treaba dascalului. Ast-feliu a fost fericitul Pavel, care era scutit de orice mândrie deșartă, și care se credea a fi ca unul din ceilalți mulți, săi încă cel mai mic dintre toți. De aceia se și numește pe sine servul lor, și cele mai multe li vorbește ca cum s'ar ruga. Privesce 'i și de astă-dată, cum el scrie Efesenilor, nu poruncindu-li, nici dându-și aer de stăpân, ci cu multă moderațiune și sfiat. „Vă rog pe voi, dice, eu legatul întru Domnul, cu vrednicie să umblați, după chemarea cu care sunteți chemați“. Dară de ce'i rogi, spune-mi? De ce vrei să te folosești tu? «De nimic, dice el, ci numai ca pe alții să mântuiască. De și de alt-feliu cei ce se roagă au în vedere interesul lor, eu însă nu mă interesez de aceasta», după cum și în alt loc scriind dicea: „Acum viem, dacă voi stați întru Domnul“ (I Thes. 3, 8), cea ce constituie dovada îngrijirii lui celor mari pentru mântuirea învățăcelilor. „Eu legatul întru Domnul“, dice. Cu adevărat că mare și însemnată demnitate arată el prin aceste cuvinte, și încă cu mult mai mare de cât demnitatea de consul săi și împărat; după cum și către Filemon scriind dicea: „Precum eu Pavel bătrînul, eară acum și legatul lui Iisus Christos“ (Filemon 9), pentru că nimic nu e atât de strălucit, ca Pavel legat pentru Christos, ca acele lanțuri care înfășurau acele mâini fericite. Deci a fi legat pentru Christos e cu mult mai strălucit de cât de a fi apostol, săi dascal, săi evanghelist. Cei ce iubește pe Christos,

cunósce cele spuse. Cel ce e entusiasmat și înfierbântat pentru stăpânul nostru, scie care e pulerea legăturilor. Unul ca acesta ar prefera mai degrabă de a fi legat pentru Christos, de cât a locui în ceriuri. Unul ca acesta și-ar arăta mâinile sale mai strălucite ca aurul și ca ori-ce diademă împărătească. Nu pôte face atât de strălucit capul o diademă bătută în petre prețioase, ca un lanț de fer pentru Christos. Atunci închisórea era mai strălucită de cât toate palatele împărătesci, și chiar de cât ceriul; și ce dic de palatele împărătesci, când a avut în ea legat chiar pe Christos? Dacă cine-va iubește pe Christos, scie această demnitate, cunósce această virtute, scie câtă bunătate a arătat el neamului omenesc, când a primit a fi legat pentru el. A fi legat pentru el e mai strălucit de cât a ședea de adreapta lui, e mai însemnat de cât a ședea pe cele două-spre-dece tronuri. Și ce vorbesc eu de cele omenești? Mă rușinez de a face comparațiune între bogății și podoabe, cu legăturile acele strălucite; voiú vorbi însă de acei mari bărbați. Chiar de nu ar avea nici-o resplată faptul acesta, totuși a suferi toate pentru cel iubit, e o resplată mare, e o recompensă suficientă. Cei ce iubesc, dacă nu pe Dumnezeu cel puțin pe ómeni, cunosc cele díse. Cei ce simt mai multă plăcere când pătinesc rele, de cât cei ce sunt cinstiți de către cei iubiți, știú importanța celor vorbite. Voiú a vorbi de corul sânt al apostolilor, la care numai se pot vedea toate acestea. Ascultă pe fericitul Luca când spune: „Se întorceau bucurându-se de la fața soborului, pentru că s-au învrednicit a fi necinstiți pentru numele lui“ (Fapt. 5, 41). Unora de sigur că li se pare lucru de ris, că a fi cine-va necinstit și baljocurit, pôte a-i provoca bucurie, și să se creadă încă fericit că s-a învrednicit de o asemenea cinste; dară cei ce știú și cunosc bine pe Christos, consideră aceasta ca cea mai fericită dintre toate plăcerile. Dacă cine-va nu-ar dăruí ceriul întreg, sau acel lanț, eti de sigur că ași prefera lanțul. Dacă cine-va m-ar face să aleg una din două: sau cu íngerii a sta în ceriú, sau cu Pavel legat pentru Christos, ași prefera lanțul și închisórea lui. Dacă cine-va m-ar pune să staú cu vre-una dintre puterile cerești de pe lângă tronul stăpânului, sau cu vre-un ast-feliú de legat pentru Christos, eu ași alege mai degrabă de a fi un ast-feliú de legat. Nimic nu pôte fi mai fericit ca acel lanț. Ași voi să mă fac în acele locuri, căci se dice că legăturile acele există încă. Cu drept cuvânt eu admir pe acei bărbați ai dorirelor lui Christos. Ași voi să văd acele lanțuri,

de care se tem demonii și se infrișează, eară ingerii se sfîșesc. Nimic nu e mai bun, ca a pătimi rele pentru Christos. Nu fericesc atîta pe Pavel că a fost răpit în raiu, cum îl fericesc că a fost aruncat în închisore! Nu îl fericesc atîta că a audît vorbe negrăite, pe cât îl fericesc că a suferit legăturile! Nu îl fericesc că a fost răpit pînă la al treilea ceriū, cum îl fericesc pentru legăturile lui! Cum că acestea sînt cu mult mai mari de cît acelea, ascultă-l chiar pe el în ce felîu cugetă. Nici că a dîs dora: «Vă rog pe voi eū care am audît cuviute ce nu se pot spune», dară ce? „Vă rog pre voi eū legatul în Domnul“. Dară dacă nu a scris aceste cuvinte în tôte epistolele lui, nu e nimic miraculos, căci nu era dora legal tot-deauna, ci în anumite timpuri. Mai de preferat mî este mie de a suferi rele pentru Christos, de cît a fi cinstit de Christos. Aceasta e cea mai mare cinste, aceasta e cea mai mare slavă, care întrece pe tôte cele-l-alte. Dacă el s-a făcut sclav pentru mine, s-a lipsit de slava sa, și nu se credea a fi în slavă de cît numai atunci cînd se va răstigni pentru mine, apoi eū ce trebuie a suferi? Ascultă-l pe dînsul ce dîce de pe cruce: „Slăvesce-mă, părinte“. Dară ce dîci? Ești ridicat pe cruce împreună cu tălcharii și criminaliști, suferi mórtea blestemăților, ești stupit și bătut, și tôte acestea le numești slavă? «Da, răspunde el, căci eū sufer tôte acestea pentru cei iubiți, eară aceasta o consider de cea mai mare slavă». Dacă deci el numește slavă faptul de a iubi pe cei vrednici de plîns și nenorociți, dacă credea de a fi în slavă pe cînd el era necinstit, și o prefera aceasta, cu cît mai mult eū sunt datoriu de a considera acestea ca slavă. O, lanțuri fericite! O, mîni fericite, pe care acel lanț v-a împodobit! Nu erau alăt de cinstite mînele lui Pavel cînd ne ologol din Litra l-a ridicat și l-au vindecat. pe cît erau de fericite cînd erau înfășurate cu lanțuri. Dacă eū ași fi fost pe timpurile acelea, ași fi strîns atunci acele mîni și le-ași fi pus pe lumina ochilor mei, și nu ași fi conținut de a săruta ast-feliū de mîni, care s'au învrednicit de a fi legate pentru stînanul meu. Te minunezi că vipera s-a incolăcit pe mîna lui Pavel și nu l-a făcut nimic? Nu te minuna de loc, căci s-a sfiit cea vipera de lanțurile lui. Chiar marea întreagă s-a sfiit de ele, pentru că atunci era legat. De mî-ar da cine-va pulea de a învia morți acum, eū nu ași prefera aceasta, ci lanțurile lui Pavel. Dacă ași fi scutit de grijile eclesiastice, și ași avea și corpul puternic și viușos, nu m-ași lăsa

de a nu face o astfel de călătorie, numai ca să vedă acele lanțuri și acea închisură în care era legat. De și în multe locuri el a făcut semne și minuni mari, totuși nu sunt acestea atât de minunate ca semnele ranelor de pe corpul lui. Chiar și în scripturi când cetesc, nu mă încântă atâtă când îl ved făcând minuni, ca, cum mă încântă, când el pătimizea rău, când este biciuit și lăsat pe jos. „În cât se aduceau de pe trupul lui, dice, mahrami și ștergătoare” (Fapt. 19, 12). De sigur că acestea sunt miraculoase, însă nu ca acelea despre care scrie Luca: „Și bătându-l, dice, și multe lovituri dându-li l-a pus în temniță” (Ibid. 16, 23), și earăși: „Legăți fiind, lăudau pe Dumnezeu” (Ib. vers. 25), și earăși: „Bătându-l cu petre l-au tras afară din cetate, creșdend că a murit” (Ib. 14, 18). Voiți să aflați pôte ce putere are lanțul de fer care pentru Christos leagă corpul servului lui? Ascultați-l chiar pe Christos dicend: „Fericiți veți fi”, când? când veți învia pe cei morți? Ba! Dară când? când veți lămădui pe cei orbi? Cătuș de puțin! Dară când? „Când vë vor ocări pre voi și vë vor prigonî, și vor dice tot cuvântul rău împotriva vöstrë mințind pentru mine” (Math. 5, 11). Dară dacă a auzi numai clevetirile și cuvintele rele ’i face fericiți, dară încă când vor pătîmi și rele pentru dënsul, ce nu li va face? Ascultă pe acest fericit ce spune el în alt loc: „De acum mi s-a gatit mie cununa dreptăței” (II Timoth. 4, 9), de cât e mai strălucit lanțul de căl cununa. «De acela să mă învredniciască, dice, și de celelalte nu mă interesez. Mi-e deajuns de a pătîmi rău pentru Christos în locul oricarei recompense. Dați-mi, dice, pe acesta, căci: „Împlinesc lipsurile necazurilor lui Christos în trupul meu” (Colos. 1, 24), și nimic alia nu’mi mai trebuie».

S-a învrednicit și Petru de asemenea lanț. «Era, dice, legat și predat soldaților, și ședea». Astfelu el se bucura, și nu se împuțina, și somn adănc îl cuprinsese, ca cum nu ar fi fost cătuș de puțin îngrijat. Ședea și dormia între soldați, eară îngerul Domnului a venit, și lovindu-l peste cösta lui l-a desleptat. Dacă mi-ar dice cineva: «ce ai voi să fii? Îngerul care a alins pe Petru, său ai voi să fii Petru cel mântuit»? eu aș alege de a fi Petru, pentru care și îngerul a venit; aș prefera în fine legăturile lui.

Dară p^ote vei dice: «cum se face că după ce Petru a scăpat din temniță, se ro^gă lui Dumnezeu, ca cum ar fi scăpat din cele mai mari rele»? Să nu le minunezi de loc: el se ro^gă fiind-că se temea să nu m^oră, ează a muri il înfricoșă, căci el voia de a trăi și a deveni motiv de patimi și suferinți pentru Christos. Ascultă ce dice fericitul Pavel în această chestiune: „A mă slobozi (descompune) și a fi împreună cu Christos, e cu mult mai bine; însă a rămănea în trup e mai de folos pentru voi“ (Filip. 1, 23. 24). Aceasta o a numit el și char scriind: „Ni s-a charazit nou^e de Christos, dice, nu numai de a crede în el, ci de a și patimi pentru el“ (Ibid. 1, 29), așa că aceasta e cu mult mai mare decât faptul de a crede în el, căci ni s-a charazit. Cu adev^erat că acesta e cel mai mare char dintre toate, mai mare decât charul de a opri cursul s^orelui și al lunii, mai mare decât charul de a mișca pământul; acesta e mai mare decât charul de a stăpăni demonii sau de a-i alunga. Nu alăta se întristează il când se ved^e alungați prin credința noastră, ca cum se întristeză când ne ved^e pătimind ce-va cu curaj pentru Christos, și când suntem legați pentru el, căci aceasta mai mult încă ni ridică curajul. Nu d^ora de aceea e bine de a fi legat pentru Christos, pentru că adev^erat faptul acesta ni-ar procura împărăția ceriurilor, ci pentru că suferim pentru Christos. Nu fericesc pe cei legați pentru că se duc în ceriuri, ci pentru că sunt legați pentru stăpânul ceriurilor. Câtă mândrie sufletească nu este, când cine-va scie că a fost legat pentru Christos! Câtă mulțămire, câtă on^ore, câtă strălucire! Ași voi ca să vorbesc vecinic despre aceasta. Ași voi să mă învrednicesc de lanțul și legăturile lui Pavel. Ași voi—de și sunt lipsit în realitate—să imprim^ez cu cuv^entul în spirit lanțul acela printr'o argumențiaune ritorocă! „S-a cutremurat, dice, temnița“, Pavel fiind înăuntru legat „și legăturile tuturor s-au deslegat“ (Fapt. 16, 26). Ai ved^el cum legăturile lui Pavel deslegă legăturile celor-l-alți? După cum m^ortea Domnului a omorⁱt m^ortea, ast-feliu și legăturile lui Pavel n^u deslegat pe cei legați, temnița o a^u elătinat, ușile le-a deschis, de și nu ast-feliu este natura legăturilor, ci cu totul contrară, de a ținea adev^erat în siguranța pe cel legat, și nici cât a-i deschide ușile și zidurile. Inșă natura legăturilor ordi^uare nu este ast-feliu, ci numai a le-

găturilor pentru Christos. Temnicheriul a cădută la picioarele lui Pavel și a lui Sila. Dară nici acest fapt nu e rezultatul legăturilor ordinare, ca adică cel ce leagă să cadă la picioarele celor legați, ci din contra aceștia sunt sclavi celorlalți. Acum însă cel deslegat era sub picioarele celui legat; cel ce a legat cerea de la cel legat, ca să-l deslege de frică. Dară nu tu ȳre l-ai legat? spune-mi. Nu tu l-ai băgat în închisȳrea cea mai dinăuntru? Nu tu te-ai asigurat puvându-i picioarele în cătușe? De ce dară tremuri? De ce te înspăimânti? De ce plângi? și de ce ți-ai scos sabia? «Nici-odată nu am legat, ȳce, vre-unul ca acesta; nu am știut cȳ atât de mare e puterea legăturilor lui Christos». Ce spui? Aȳ primit ele puterea de a deschide ceriurile, și nu ar putea ȳre deschide temnița? Deslegău pe cei legați de demoni, eară acum trebuia a le predomina ferul? Nu ai cunoscut pe barbați, de aceia ai și primit iertare. Cel legat este Pavel, de care toți ingerii s-au sfiit. Cel legat este Pavel, ale cȳruia pȳnă și mȳhramele și ștergȳtorile (hasmalele) alungaȳ demonii și bȳlele le depȳrtau, de și legătura diavolului e cu mult mai tare și mai neîncovoiata de cȳt ferul, pentru cȳ aceasta leagȳ spiritul, pe cȳnd acelea leagȳ corpul. Deci cel ce a deslegat spiritele, nu va putea ȳre deslega corpul lui? Cel ce a rupt legăturile demonilor, ȳre legătura ferului nu o va putea desface? Cel ce prin hainele lui a deslegat pe acei legați și l-a scȳpat de demoni, el ȳre pe sine și prin sine nu se putea deslega? De aceia el a fost mai 'ntȳin legat, și apoi a deslegat pe cei legați, ca sȳ afii cȳ servii cei legați ai lui Christos aȳ o putere cu mult mai mare de cȳt cei deslegați. Dacă sȳvȳrsia acest fapt pe cȳnd era deslegat, nu ar fi fost de mirat. Așa dară legătura nu era proba slȳbaciunii, ci a celei mai mari puteri. Puterea sȳntului atunci se arȳtȳ mai strȳlucitȳ, cȳnd chiar legat fiind el slȳpȳnesc pe cei deslegați; cȳnd legat fiind el nu numai pe sine se desleagȳ, ci și pe alți legați. Care e folosul zidurilor? Care e folosul cȳ l-au băgat în carcera cea mai dinăuntru, cȳnd a deschis și pe cea mai de dinafarȳ? Și de ce faptul s-a petrecut în timp de nȳpte, și întȳvȳrȳșit de cutremur? Permileȳ-mi puȳin și îngȳduȳ-mi, ca depȳrtȳndu-mȳ pentru moment de cuvintele apostolice, sȳ mȳ desfȳtez cȳt-va cu Faptele Apostolilor, sȳ ospȳtez în lanȳul lui Pavel. Permileȳ-mi de a sta acolo mai cu samȳ. Am pus mȳna pe legătura lui, nimeni nu m-a depȳrtat. Mai cu siguranȳ mȳ leg ȳu acum cu poftȳ, de cȳt a fost legat el atunci în cȳtușele de lemn. Aceastȳ legȳturȳ nimeni nu o desleagȳ, cȳci e din dorul lui Christos. Pe aceasta

nu o pot deslega nici ingerit și nici împărăția cerurilor, după cum se poate auzi chiar din gura lui Pavel, care dice: „Nici ingerit, nici începătoriile, nici puterile, nici cele prezente și nici cele viitoare, nici înălțimea și nici adâncimea nu va putea să ne despartă de dragostea lui Christos” (Rom. 8, 39). Din ce cauză ôre faptul s-a săvârșit pe la medul nopței? Din ce cauză apoi întovărășit și de cutremur? Ascultați iconomia lui Dumnezeu și minunați-vă! Legăturile tuturor s-au deslegat și ușile s-au deschis; însă toate acestea s-au petrecut numai pentru temnicheriu și pentru mântuirea lui, eară nu pentru paradă. Cum că cei legați nu sciau că sunt deslegați, e cert din vocea lui Pavel: „Și a strigat, dice, cu glas mare dicând: nici un rău să nu-ți faci, căci toți suntem aici” (Fapt. 16, 28). De sigur că nu ar fi fost toți înăuntru, dacă vedeau ușile deschise și că îi sunt deslegați. Căci cei ce sparg zidurile, și tavanurile, și sar peste acoperisul zidurilor, și îndrăznesc a face orî-ce cu lanțurile de picioare, nu ar fi mai stăruiți—după ce legăturile erau deslegate și ușile deschise—de a rămănea înăuntru, mai ales că chiar temnicheriul dormea. Însă în loc de legături de fer îi erau încătușați cu legăturile somnului, ast-feliu ca faptul să se săvârșască, eară temnicheriului, care urma a fi mântuit, să nu i se întâmple nici-o vătămare. De alt-feliu cei intenționați, mai cu seamă noptea sunt legați, eară nu ziua, căci atunci mai de grabă-i poate vedea păzitoriul pe cînd îi dorm. Dacă deci faptul s-ar fi petrecut ziua, mare tulburare s’ar fi făcut. Pentru ce ôre s-a cutremurat casa? Pentru ca să se desfeple temnicheriul spre a privi faptul, căci singur el era deina de mântuire.

Tu însă privește măreția charului lui Christos. Odată cu legăturile lui Pavel, e bine de a aminti și de charul lui Dumnezeu, mai ales că și acestea sînt din charul lui Dumnezeu. Sunt unia carit acasă și dic, că pentru ce temnicheriul a fost mântuit? și în loc să admire filantropia lui Dumnezeu după cum trebuie, îi clevetesc. Dară aceasta nu e de mirat. Ast-feliu sunt bolnavi carit hulesc hrana ce-i poate întări, pe care ar trebui să o admire, și dic că mierea este amară. Tot-astfelu e și cu orbi. De la aceia ce ar trebui să-i lumineze (sôrele), tocmai de la aceia se întunecă și se vatămă, nu dora din cauza sôrelui, ci din cauza slăbăciunei ochilor lor, carit nu-i pot servi după trebuință. Deci ce diceam? Că trebuie a admira, cum pe cel

ce căduse în cea mai mare rătăcire l-a scăpat și l-a îndrumat spre bine, pe când îi clevețesc faptul acesta. Cum deci el (temnicheriul) nu a considerat faptul acesta a fi din fermecătorie sau vrajitorie, ci mai ales căduse la piciorule lor și se bocea? Multe au contribuit la aceasta. Mai întâi, fiind că l-a audiat laudând pe Dumnezeu: „l-a audiat, dice, laudând pe Dumnezeu” (Fapt. 16, 25); dară fermecătorii nu cântă ast-feliu de imnuri lui Dumnezeu. Al doilea, că densii nu au fugit din închisoare, ci și pe el l-a împedecat de a se ucide singur. Dacă îi s-ar fi gândit numai la densii, nu ar fi stat înăuntru, ci îi cei dinainte ar fi fugit din temniță. Apoi filantropia lor a fost mare, căci a împedecat de a se ucide singur, pe cel ce l-a legat și încălșat pe densii. «Ne-ai legat cu multă tărie și siguranță, diceau îi, pentru ca tu singur să te deslegi de cele mai grozave legături». Și ast-feliu fie-care dintre îi au strins câte un mănunchiu din păcatele lui. Acele legături sunt blestemate, pe când acestea sunt fericite și vrednice de bine-cuvântat. Cum că aceste legături desleagă pe ceilalți, s'a probat din fapte. «Ai vedut deslegați pe cei legați cu lanț de fer? Ei bine, te vei vedea și pe sineți scăpat din alte legături mai grozave». Vorbesc de legăturile acelea ale celor legați cu păcate, și nu de ale lui Pavel. De două feluri erau cei legați din temniță, căci chiar și temnicheriul era legat; aceia erau legați cu fer și cu păcate, acesta însă numai cu păcatele. Pe aceia l-a deslegat Pavel pentru convingerea acestuia, căci legăturile lor erau vedute. Tot ast-feliu a făcut și Christos, sau mai bine dis în mod invers. Acolo era paralisie îndoită; aceia a păcatelor și aceia a corpului. Deci ce face? „Îndrăznește, fiule, dice, iartă-se ție păcatele” (Math. 9, 2—6), adică a deslegat pe cea dinainte și principală paralisie, după care vine și la cea-laltă. Eară când „Diceau unia din cărturari în sine, acesta hulesce, eară Iisus cunoscând gândurile lor a dis: pentru ce cugetați vicleșuguri întru inimile vóstre? Că ce este mai lesne? a dice, iartă-se ție păcatele, sau a dice, scóla-te și umbla? Dară ca să cunoșceți ca putere are fiul omului pe pământ de a ierta păcatele, dice paralticului: sculându-te ridicăți patul tău, și mergi la casa ta”, a adevărit intelectul prin fapt pipăit, adecă începând cu cele corporale a terminat cu cele ale

spiritului. Dară pentru ce a făcut aceasta? Pentru ca să se îndeplinească cele dîse: „Slugă vicleană, din gura ta te voiî judeca“, (Luc. 19, 22). Ce diceau aceia? «Ni-meni nu pôte ierta păcatele, de c t D mnede ; nici inger, nici archangel şi nici vre-o altă putere creată. Voi inşi-v  a i mărturisit aceasta. Deci ce trebuia să dica el? «Dacă mă voi  arăta lor iert nd păcatele, invederat că sunt D mnede », in se el nu a dîs ast-feli , ci „Ca să cun sce i că putere are fiul omului pe p m nt a ierta păcatele, dice paralticului: scul ndu-te ia i patul şi merg  la casa ta“. «C nd, dice, voi  face ceia ce este mai gre , invederat că nici un pretext nu mai p te fi pentru ceia ce e mai u or, şi nici-o contradicere». De aceia Pavel a făcut mai nt i  cele ce atingeau intellectionul, fiind că erau mul i car i contradiceau, pe c nd aici Christos incep nd cu cele pipăite a ridicat faptul la cele intelectuale. Credința temnicerului nu a fost rezultată din u urinta lui. El a v d t pe cei legați, şi de la ei nu a a dit, nici a inteles ce-va nedemn din parte-li; a v d t faptul s v r  t nu in urma vre-unui farmec, căci el l uda  pe D mnede : a v d t t te cele petrecute  i rezultate din marea lor filantropie, pentru că nu l-au alungat de acolo, de  i ar fi putut. Ar fi putut ca al t ei, c t  i ce-i-l-alt i legați să iasă din temniță şi să fugă, sau dacă nu to i cei legați, cel pu in ei (Pavel şi Sila); dară nu a făcut aceasta. Ast-feli  deci temnicerul  i cu cel al casei sale, respect u pe Pavel nu numai din cauza minunei s v r  te, ci  i din cauza modului lui de purtare. Cum? „ i a strigat Pavel cu glas tare dic nd: să nu' i faci  ie nici un re , că to i suntem aici“. Ai v d t lipsă de vanitate  i de mândrie, cum  i iubire in adevăr p rinteas ? El nu a dîs că «acestea s-au făcut pentru noi», ci ca unul dintre cei legați dice: „To i suntem aici“, de  i ar fi putut ca sa facă  i să scape pe to i cei legați. Dară dacă ar fi tăcut  i nu ar fi op t prin vocea lui cea mare m nile temnicerului, acesta' i-ar fi im-d ntat sabia in g t. Pentru aceia a  i strigăt, mai  les că era incarcerat in carcera cea mai dinăuntru. «Ceia ce ai făcut, dice, că ne-ai băgat in inchis rea cea mai dinăuntru, pe noi car i urmăm a te elibera de primejdie, contra ta ai făcut». El in se nu a imitat pe temnicer . Murind temnicerul to i ar fi fugit. Ai v d t cum ei au preferat mai mult de a r m nea in legături, de c t de a vedea pe acela perdut?  i a cugetat

în sine temnicerul, că dacă îi ar fi fost fermecător, apoi de sigur că s-ar fi eliberat și pe densul din legături, cum și pe cel-lalt; căci era natural ca și cel-lalt mulți să dea năvală și să fugă. Dealtminteră temnicerul de multe-ori a primit în închisore fermecător, însă nu a vădut nimic petrecându-se de acestea. Fermecătorul nu ar fi clătinat temelile temniței, ca ast-feliu să deșcepte pe temnicerul și fuga lui se devină mai greă de executat. Aceasta e cauza pentru care temnicerul a ramas ulmit și în admirațiune.

Să vedem apoi și credința temnicerului. „Și cerend luminare, dice, a sărit înăuntru, și tremurând a cădut înaintea lui Pavel și a lui Sila, și scoțându-l pe densul afara a dis: Domnilor, ce trebuie a face ca să mă mântuiesc“? Avea în puterea lui focul și sabia, și cu toate acestea întreabă: „Ce trebuie a face ca să mă mântuiesc“? „Eară îi au dis: crede în Domnul nostru Iisus Christos și te vei mântui tu și casa ta“ (Fapt. 16, 29. 30. 31.). Aceasta nu pôte fi credința fermecătorilor, spre a o preda altora ca dogmă, pentru că nu se face aici nici o mențiune despre demon. Ai vădut cât de vrednic de mântuire a fost temnicerul? Vădend minunea și fiind scăpat de frică, el nu a uitat de interesele sale, ci de și se găsia în atăta primejdie, el totuși se îngrija pentru mântuirea sa sufletească, și pe cât era nece-ar a se apropia de dascăli, pe atăta s-a apropiat, și a cădut la picioarele lor. „Și i-au grăit lui cuvântul Domnului, și tuturor celor din casa lui. Și luându-l cu sine în acel ceas al nopții i-a spălat de rane, și s-a botezat el și toți ai lui îndată“ (Ibid. Vers. 32. 33.). Ai vădut ardorea bărbatului? El nu a amănat botezul, nu a dis: «lasă să se facă ziua, vom vedea, ne vom gândi», ci cu multă ardore atât el cât și întreaga lui casă s-a botezat. El nu a făcut cum fac cei mai mulți astă-zi, ca și privesc servitorii, femeile și copiii ne-botezați. Faceți-vă, vă rog, ca și temnicerul, nu în ceia ce se atinge de serviciul lui, ci de buna lui dispozițiune. Pentru că ce folos vei avea din demnitatea ce o ocupi în lume, dacă buna dispozițiune ți lipsește, sau e slabă? Cel crud, cel nemilos, cel ce viețuia în mil de rele, cel ce vecinic se gândea numai la de acestea, fără de veste s-a făcut atât de filantrop și atât de protector. „Și i-a spălat de rane“, dice. Privește acum și arderea lui Pavel, cum el fiind legat și bi-

ciuit și totuși predica cuvântul lui Dumnezeu. O lanț fericit! Câte dureri ca de facere a suferit în acea noapte, și cât fi a născut! Și despre aceștia se poate dice: „Pe carii i-am născut în legăturile mele“ (Filem. 10). Privește și cât se bucură el, și cum el voesce ca fiii născuți să fie încă mai străluciți de cât el. Privește încă și prisosința slavei legăturilor, căci nu numai pe cel ce sta la picioarele lui, ci și pe cei născuți în acel timp de el, îi face mai străluciți! Au ceva mai mult în ei cei născuți de Pavel în legături, nu în privința charului—căci charul e același—, nici în privința iertării de păcate—căci iertarea e aceeași pentru toți—, ci pentru că de la început chiar se învață a se bucura și a se veseli în ast-feliu de împrejurări. „Și luându-l cu el în acel ceas al nopții, dice, i-a spălat de rane și s'a botezat“. Privește acum și fructul produs; imediat li-a dat în schimb cele corporale. Și ducându-l pe el în casa sa, li-a întins îndată masa, și s-a bucurat cu toată casa sa creștând în Dumnezeu“ (Fapt. 16, 34). Și cum putea fi alt-feliu, când prin deschiderea ușilor temniței s-au deschis lui ușile cerului? A spălat pe dascal, masa a întins-o și s-a bucurat. A intrat în temniță lanțul lui Pavel, și toate de acolo le-a transformat în biserică, și pe toți i-a făcut corpul lui Christos, și masă duhovnicească a întins, și a născut în dureri, de care ingerii se bucură. Oare nu cumva greșiam când numiam temnița mai strălucită de cât cerul? Nu de sigur, căci această temniță a devenit motiv de bucurie acolo. Dacă în ceruri se face bucurie mare pentru un păcătos care se pocăiește; dacă unde sunt doi adunați întru numele lui, acolo e și Christos în mijlocul lor; dară încă unde e Pavel și Sila, și temnicerul și toată casa lui, și unde e atâta credință, cu cât mai mult? Privește tăria credinței. Dară temnița aceasta mi-a amintit de o altă temniță, de aceea adevă, unde era Petru închis. Acolo însă nu s-a petrecut nimic din cele petrecute aici, ci era incredință la patru căpitenii câte cu patru ostași, ca să-l păziască, și nu priveghea și nici nu lauda pe Dumnezeu, ci dormia. Nici nu era biciuit, și totuși primejdia era mai mare. Acolo totul era terminat, și îi erau condamnați, pe când aici nimic din toate acestea; ast-feliu că de și nu purta ranele durerilor, totuși așteptarea viitorului îl înfricoșă. Privește și aici minunea, „Și iată ingerul Domnului, dice, a venit și luminează a strălucit

în casă, și lovind în costă pe Petru l-a descepat pe el dicând: scôla-te curând. Și îndată au căzut lanțurile din mânele lui" (Fapt. 12, 7 și urm.). Astfeliu s-au petrecut lucrurile, în cât să nu se pară că sunt rezultate numai de la lumină, și de aceea și pe Petru l-a lovit ingerul peste costă. Nimeni nu vedea lumina, fără numai el, și i se părea că e la mijloc o viziune. Astfeliu cei ce dorm nu simțesc binefacerea lui Dumnezeu. „Și a dîs ingerul către dînsul: încinge-te și încalță încălțămintele tale. Și a dîs lui: îmbracă haina ta, și vina după mine. Și ieșind mergea după el, și nu știa că este adevărat cea ce se făcea prin inger, și i se părea că vede videnie. Și trecînd înaintea strajă și pe a doua au venit la pîrta cea de fer, care ducea în cetate, care singura s-a deschis lor. Și ieșind au trecut o uliță, și îndată s-a dus ingerul de la el“.

Dară de ce ore nu s-au petrecut și aici lucrurile, după cum s-au petrecut cu Pavel și cu Sila? Pentru că Pavel și Sila ~~urmasii~~ a fi eliberați, pe cînd pe fericitul Petru urmau a-l scote din temniță ca să-l omore. Dară ce? Nu era ore cu ~~mult~~ mai miraculos ca după ce l-ar fi scos din temniță și l-ar fi dat în mânele regelui Irod, atunci chiar să-l fi răpit din primejdii, și să nu pâlîască nimic? pentru că în asemenea mod nici ostașii nu s-ar fi perdut (Vers. 19). Mare chestiune se pune în mișcare aici. «Dumnezeu, dice, a salvat pe servul său, odată cu pedeapsa altora, odată cu perderea altora»? Mai întîiu că nu l-a salvat în același timp cu perderea soldaților; al doilea apoi că aceeași nu a provenit din iconomia faptului în sine, ci din nețrebnicia judecătorului. Cum? Dumnezeu așa a iconomisit lucrurile, ca nu numai acei soldați să nu se piardă, dară și el (Irod) să fie salvat, întrucît ca și în cazul de față cu temnicerul; afară numai că el (Irod) nu a întrebuințat darul după cum se cuvenia. „Și făcîndu-se ziua, dice, nu puțină tulburare era printre ostași, ore ce să se fi făcut Petru“. După care apoi cercetînd pe ostași a poruncit să-l omore. Dacă el nu cerceta, pote că ar fi avut vre-o scusă; dară acum el a stat de față, a cercetat, a aflat că Petru fusese legat, că temnița fusese asigurată și că strejarii stătuse dinaintea ușilor. Nu că dō-

ră se spărsese zidiul, nici ușa nu se deschisese, și nici că era vre-o probă de vre-o altă uelțire. După toate acestea trebuia ca el să admire puterea lui Dumnezeu, care a răpit pe Petru chiar din mijlocul primejdiilor, și să se închine înaintea aceluia ce poate săvârși ast-feliu de lucruri; el însă a poruncit să-l omore. Deci cum poate fi vinovat Dumnezeu în cazul de față? Dacă Dumnezeu ar fi făcut ca zidiul să se spargă și ast-feliu să scôtă pe Petru, poate că ar fi atribuit-o aceasta lenei ostașilor: dară dacă ast-feliu a economisit lucrurile, ca faptul să se arate clar, că nu rezultă din vre-o viclenie omenească, ci din putere dumnezească, făcătoare de minuni, apoi de ce a făcut așa? Căci dacă ar fi trebuit să fugă așa cum se găsea în lanțuri, ar fi fugit; dacă ar fi trebuit să fugă de frică ca să nu fie prins, nu ar fi avut atâta îngrijire până a-și lua și sandalele, ci le-ar fi lăsat acolo. Acum însă de aceia ȳice ingerul către el: „Încalță-te cu sandalele tale“, ca să afli îi, că faptul nu s-a petrecut în fugă, ci în multă liniște. Legat fiind și între doi ostași, nu ar fi făcut el încercarea zadarnică de a-și deslega lanțurile, și mai ales că era în închisorea cea mai dinăuntru. Așa că pedeapsa strejarilor a urmat din cauza nedreptăței judecătorului lor. De ce ore n-au făcut aceasta și Iudeii?—pentru că mi amintesc de închisorea cea din Roma, de cea din Cesaria și de cea de acum din Ierusalim. Auzind atunci Arhiepiscopii și Fariseii de la cei trimiși de densii la temnița, că Petru a ieșit din temnița și înăuntru pe nimeni n-au aflat, că ușile erau încuiate și strejarii stând înaintea ușilor, de ce nu au ucis atunci pe strejari, ci se mirau între densii, că ce este aceasta? Dacă deci îi, de și dușmăniau pe apostoli grozav, și totuși nu au cugetat așa ce-va contra strejarilor, cu atât mai mult tu care toate le făceai spre mulțămirea lor. De aceia și-a și primit el pedeapsa imediat. Dacă deci acuzi faptul acesta și-l atribui lui Dumnezeu, apoi atunci acuză și faptul cu cei uciși pe drumuri, cum și cu acele mii de mii omorâți cu nedreptate, și cu pruncii cei uciși pe timpul lui Christos, pentru că, după cum ȳici tu, Christos ar fi fost cauza omorîrii lor. Însă nu Christos a fost cauza, ci mania și tirania tatălui lui Irod. Dacă însă ȳici, că de ce nu l-a răpit din mâinile lui Irod? Afli că ar fi putut face și aceasta, de cât cu nimie nu s-ar fi folosit. De câte-ori Christos nu a ieșit din mijlocul lor, și nu a scăpat din mânele lor! Și cu ce s-au folosit de aici nerecunoșcătorii? În cazul de față, da, mult folos s-a adus

credincioșilor din cele petrecute, căci făcându-se raporturi de cei în drept, și chiar dușmanii mărturisind de cele săvârșite, mărturia lor era nebanuită. Precum deci și acolo din nici o altă parte nu li s-a putut astupa gura, de cât numai din partea celor veniți spre a mărturisi înșii faptele petrecute, tot ast-feliu și aici. Și de ce temnicheriul nu a făcut așa, de și cele întâmplare nu au fost mai mici ca cele petrecute sub Irod? Pentru că a vedea ușile deschise, ori cât de ulmătoriu era, nu era totuși mai inferior faptului de a afla, că fiind ușile încuiate a ieșit cel legat,—de și faptul acela s-ar fi părut mai mult ca o fantasmă, pe când acesta fiind raportat cu exactitate nu putea fi bănuț. Așa dară dacă temnicheriul ar fi fost tot așa de rău ca Irod, ar fi omorât pe Pavel—după cum acela a omorât pe strejari—, dară nu a fost așa. Acum dacă poți ar întreba cine-va: că de ce a îngăduit Dumnezeu ca pruncii să fie uciși, am intra într'o discuțiune prea lungă, pe care ar fi trebuit ca de la început să o desfășur înainte voastră. Până acum însă încântându-ne în deajuns pe thema lanțurilor lui Pavel, vom inceta cu vorba, fiind-că acele lanțuri au fost motivul de atâtea bunătăți acordate nouă, sfătuindu-vă nu numai ca să nu vă neliniștiți, dacă pătimiți ce-va pentru Christos, ci încă să vă bucurați și să vă laudați ca și apostolii, după cum dicea Pavel: „Cu dulceață mă voi lauda întru neputințele mele“ (II Corinț. 12, 9). Pentru aceia deci a și auzit el acea voce: „Desul îți este ție charul meu“. Pavel se laudă pentru lanțurile pe care le purta pentru Christos, eară tu te laudi și te îngâmfi în bogăția ta? Apostolii se bucurau că s-au invrednicit de a fi biciuiți pentru Christos, eară tu cauți linișcea și desfălarea? Deci, cum voesci ca să te bucuri de aceleași bunătăți ca dănsii, când tu călătorești pe un drum cu totul contrar lor? „Eară acum, dice, merg la Ierusalim fiind legat cu duchul, nesciind cele ce mi se vor întâmpla mie acolo, fără numai că Duchul sânt mărturisește prin cetăți dicând, că legături și necazuri mă așteaptă“ (Fapt 20, 22, 23). Dară de ce te duci, dacă te așteaptă legături și necazuri? «Toamă pentru aceia, dice, ca să fiu legat pentru Christos, ca să mor pentru el». „Nu numai a fi legat, ci și a muri în Ierusalim gata sunt, pentru numele Domnului nostru Iisus Christos“ (Fapt. 21, 13).

*) Nimic nu p te fi mai fericit ca acel suflet mare . In ce se laudă el? In legături, in necazuri, in lanțuri, in rane. „E ,  ice, ranele lui Iisus Christos pe trupul meu le port” (Galat. 6, 17), ca  i cum pare că ar purta vre-un trofeu mare;  i ear  i: „Că pentru nădejdea lui Israil sunt legat cu acest lan ” (Fapt. 28, 20),  i ear  i: „Pentru care sunt sol in lanțuri” (Etes. 6, 20). Dec  ce este aceasta? Nu te ru inezi  i nu te sfie i ocotind lumea legat? Nu te temi că po i fi certat de Dumnezeu cu vre-o lipsă,  i că din această cauză să nu po i a face proseli ? «Legăturile mele nu sunt de acest fel u,  ice, ele obicinuiesc de a străluci  i in palatele imp r te ei». „In c t legăturile mele s-au făcut arătate in tot divanul,  i cei mai mul i din fra i in Domnul in-cred ndu-se in legăturile mele, mai mult cutează a grăi cuv ntul” (Filip. 1, 13. 14). Ai văduț că pute-rea legăturilor e mai mare de c t aceia de a invia mor- i? «M-au văduț,  ice, legat,  i mai mult s-au incurajat.» Unde sunt legăturile, acolo de necesitate că se va int mpla un fapt mare. Unde e necazul, numai de c t acolo e  i m ntuirea, numai de c t acolo e repausul, acolo succesele cele mari. Diavolul c nd dă cu piciorul, atunci este invins; c nd leagă pe servil lui Dumnezeu, atunci mai cu samă cuv ntul adev rului se resp nd ce. Priveșce cum acest fapt se petrece peste tot locul. A fost legat (Pavel),  i in temnița a s v r it asemenea lucruri. „In legăturile mele” (Filip. 1, 7),  ice. A fost legat in Roma,  i pe cei mai mul i l-a atras,  i nu numai el se incurajă, ci  i al i mul i prin el. A fost legat in Ierusalim,  i legat vorbind regelui l-a u mit  i a bagat in gr z  pe domnitor , care l-a  i elibe-rat,  i nu se rușina de a afla de la cel legat despre cele viitoare. Legat călătoria pe marea,  i naufragiul a deslegat eară furtuna o a legat. In legături fiind el, vipera aceia s-a incol cit pe m na lui,  i totu i el nu a suferit nici o vătămare. A fost legat in Roma,  i legat fiind a vorbit mul- imei,  i mi  a atras c tr  el, produc nd că argument lan- ul lui. Dară astă- i nu se mai leagă cu lanțuri; cu t te acestea, de am voi, am putea găsi alt lan .  i care póte fi  re? A lega m nele  i a le st p ni, ca să nu fie gata

*) Partea morală. Despre legăturile lui Pavel,  i ale lui Pe-tru,  i ale celor trei cuconi,  i ale lui Ioan,  i ale lui Ieremia,  i ale lui Iosif,  i ale inu i Domnului. (Veron.)

spre răpire. Chiar și cu acest lanț de ne vom lega, în locul ferului, vom avea în noi frica de Dumnezeu. Să deslegăm pe cei legați de fâme și de scârbe. Nu este același lucru: a deschide ușile temniței, cu a părăsi suflet strimtorat, precum deasemenea nu poate fi egal: a deslega legăturile celor legați, cu a elibera în siguranță pe cei zdrobiți de necazuri. Aceasta e mai mare de cât aceia, pentru că aceia nu are nici-o recompensă, pe când aceasta are mult de recompense. Lung a mai devenit lanțul lui Pavel și pentru mult timp ne-a stăpânit pe noi! Și cu adevărat că este lung, și mai împodobit de cât ori-ce împletitură de aur. Acest lanț atrage spre ceriș pe cei legați întocmai ca printr-o mașină. Și ceia ce este minunat, e că fiind legat de pământ atrage în sus pe cei legați, de și nu aceasta e firea lucrurilor. Dară când Dumnezeu economisește, nu căuta firea lucrurilor, nici continuitate. Să ne deprindem deci a nu ne desnădăjdi în necazuri sau în strimtorări. Privesce pe acest fericit. Era biciuit, și încă biciuit puternic: „Și multe lovituri dându-li, dice, i-a băgat în temniță” (Fapt. 16, 23), și era legat, ba încă cu putere, și era băgat în temnița cea mai dinăuntru, și încă cu cea mai mare siguranță păzit. Și cu toate acestea pe la medul nopții, când chiar cei mai desfătați dormiau, el cânta și lauda pe Dumnezeu.

Ce ar fi putut fi mai virtuos ca aceste suflete fericite? Ei se gândiau că și cei trei cuconți ore-când cântau în cuptorul cel cu foc, și putea cugeta că noi nici-odată nu vom suferi de același fel. Dară cuvântul ni-a dat materie de vorbă, pentru că ne-a expus la alte legături și în altă temniță. Ce să fac? Voesc a tăcea, dară nu pot. Am aflat o altă temniță cu mult mai miraculoasă și mai uimifore ca aceia. Însă nu vă ridicați spre a ieși, că acum când încep vorba, ci apropiați-vă cu cugetele întinerite. Voesc a sfârși cuvântul, dară nu se poate. Duple cum cine-va nu ar suferi să fie întrerupt pe când bea, chiar de i-ar promite altul ori-ce, tot așa și eu punând mâna pe pacharul miraculos al temniței celor legați pentru Christos, nu pot întrerupe, nu pot tăcea. Căci dacă el în temniță fiind și nu tăcea nici chiar noaptea, nici pe când era biciuit, apoi voi tăcea eu ziua mîia-mare, vorbind în totă libertatea și nepătimind nimic din câte au pățimit ei legați și biciuiți? Cuconții nu tăceau în cuptorul cel cu foc, și noi ore nu ne vom rușina tăcând? Să vedem acum și această temniță. Au fost legați și aici. De la început se părea că vor fi arși,

însă... I-a băgat în temniță. Dară de ce mai legi pe cel ce vor fi dați flacărilor? Au fost legați și de mâni și de picioare, și încă cu atâta furie. Și acela (temnicheriul) a băgat pe Pavel în închisorea cea mai dinăuntru, dară și acesta (Nabuchodonosor) a poruncit ca să se ardă cuptorul în timp de mai multe zile. De cât, să vedem cele după aceasta. Pe când aceia (Pavel și Sila) laudau pe Dumnezeu, temnița s-a cutremurat, și ușile s-au deschis; dară și aceeaștia (cei trei cuconi) laudând pe Dumnezeu li s-au deslegat legăturile de la picioare și de la mâni. S-a deschis temnița, dară s-au deschis și ușile cuptorului, căci roua duhului îi recorea. Și cu toate acestea.... dară multele minuni mă inundează, și nu știu pe care să o spun întâiu, și care pe urmă. De aceia vă rog, ca să nu-mi ceară cineva ordine în cuvânt, căci mare e afinitatea dintre aceste fapte miraculoase. Acolo au fost deslegați cei legați împreună cu ei, aici însă s-a petrecut alt-ceva; cei ce l-au băgat în cuptoriu au ars ei înșiși. Dară voiam a spune, că fiind deslegați în mod miraculos, regele s-a apropiat de gura cuptorului și l-a auzit laudând pe Dumnezeu, și a vădit patru bărbați, în loc de trei, și l-a chemat să iasă afară. După cum Pavel nu ar fi ieșit —de și putea—pană ce l-a scos afară cel ce l-a băgat, tot așa și cei trei cuconi, nu au ieșit, până ce cel ce l-a băgat înăuntru nu a poruncit ca să iasă. Ce ne învățăm noi de aici? Că nu trebuie a ne lăsa să fim amăgiți, nici să ne strimtorăm în scârbe, și nici earăși a persista în ele dacă au dispărut. Dară regele s-a apropiat de gura cuptorului, unde erau sântii, și putea să intre înăuntru, însă el a stat afară lângă ușă; nu îndrăznea de a se apropia de închisorea pe care îi o pregătise lor prin foc. Acum privește cuvintele lor. Temnicheriul ăceia: „Domnilor, ce trebuie să fac ca să mă mântuiesc”? eară acesta (Regele Nabuchodonosor) de și nu cu aceiași amilință, de sigur, totuși li-a vorbit cu dulceață: „Sedrach, Misach și Abdenago, robii lui Dumnezeu celui Prea înalt, ieșiți și veniți” (Daniil 3, 26). Mare onoare cu adevărat. «Robii lui Dumnezeu celui Prea înalt, ieșiți și veniți». Dară cum vor ieși, o împărate? pentru că legați l-au aruncat în foc, și atâta timp au stat acolo! De ar fi fost de diamant chiar, sau diu materii metalice, ore nu s-ar fi fost mistuit în timpul cât îi au dis imnul acela întreg? Focul s-a sfîșit de tăria lor de caracter, și mai în urmă s-a sfîșit și de cântarea acea miraculoasă și de imnurile pe care îi le înălțau lui Dumnezeu, și

tu cum îi chemi? «Servii lui Dumnezeu celui Prea înalt» dici. Află deci, că servilor lui Dumnezeu toate sunt prin putință. Căci dacă servii oamenilor au putere de multe-ori, stăpânesc și ordonă în treburile stăpânilor nu mai puțin ca și stăpânii lor, cu atât mai mult servii lui Dumnezeu. I-a chemat cu cea mai dulce voce, pentru că gândia că prin aceasta mai mult îi va linguși. Pentru că îi să rămână servi ai lui Dumnezeu și ca atare să fie considerați, s-au băgat în foc. De aceea nu putea fi o altă voce mai dulce ca aceasta: «Servii lui Dumnezeu celui Prea înalt». De I-ar fi numit regi sau stăpânii lumii întregi, și încă nu s-ar fi bucurat atât, ca acum când îi numește servii lui Dumnezeu celui Prea înalt. Și de ce te miri? când și Pavel scrie către cetățenii acelei cetăți mari, — ce stăpânia de alt-felii lumea întreagă și avea mari pretențiuni de înțelegere, — ca contrabalansă către însemnătatea și valoarea ei, și încă cu mult mai mare, ba chiar incomparabil mai mare și de cât demnitatea consulului și a împăratului, și de cât toată stăpânirea lumescă: „Pavel servul lui Iisus Christos“ (Rom. 1, 1). „Servii lui Dumnezeu celui Prea înalt“. «Dacă îi, dice, pun atâtă rivă spre a fi servi, negreșit că prin această denumire să-l atragem în partea noastră». Privește acum și evlavia tinerilor. Nu s-au scandalizat, nici nu s-au mâniat, și nici că au contrădis cu ce-va pe împăratul, ci imediat au ieșit. Căci dacă îi ar fi crezut că pedeapsa faptului că au fost aruncați în cuptoriu, ar fi simțit pôte vre-o mahnire contra celui ce i-a aruncat; dară acum nimic din acestea, ci ca cum s-ar fi pogorit din ceriū, așa au ieșit din cuptoriu. Ceia ce Profetul dice despre sôre: „Ca un mire ce iese din câmara lui de nunta“ (Ps. 18, 6), s’ar putea dice și despre acești tineri, fără greșală. Ba încă aceștia pe când ieșeau din cuptoriu erau mai străluciți de cât sôrele, căci acesta luminează lumea în drumul lui cu lumina cea sensibilă, pe când aceia o luminează cu lumina intelectuală. Căci pentru deusul a și trimis imediat regele poruncă în toată împărăția, având aceste cuvinte: „A plăcut înaintea mea a vă vesti semnele și minunile cele mari și puternice, pe care le-a făcut Dumnezeu“ (Daniil 4, 2. 3), ast-feliu că ieșind din cuptoriu au emanat din ei raze cu mult mai strălucitoare de cât ale sôrelui; strălucitoare, dic, în inșeși acele pasaje, dară mai ales că prin acele litere împărătesci puteau de a se întinde peste tot locul, și pretutindeni să împrașcie intu-

nerecul cel mare. „Ieșiți, dice, și veniți“. Nu a ordonat a stinge cuptorul, și cu aceasta mai mult i-a cinstit, căci a creștut că îi nu numai înăuntrul cuptorului pot umbria, ci chiar ardând el vor putea ieși. Dară acum să vedem dacă și cuvintele temnicheriului sunt aprobate: „Domnilor, ce trebuie să fac ca să mă mântuiesc“? (Fapt. 16, 30). Ce pôte fi mai plăcut ca această voce? Asemenea voce face să salte ingerii. Pentru ca să audă asemenea voce fiul lui Dumnezeu s-a făcut serv. O ast-feliu de voce au scos și cătră Petru cei ce au creștut la început: „Ce să facem, ca să ne mântuim“? (Fapt. 2, 37, 38), la care li răspunde: „Credeți și botezați-vă“. Pentru ca să audă o ast-feliu de voce din partea Iudeilor, ca semn că doria mântuirea și supunerea lor, Pavel cu plăcere s-ar fi aruncat și în gheena. Priveșce, cum el totul li îngaduie, totul li concedează, numai în scopul mântuirii lor. Dară să vedem cele după aceasta. Acela (Nabuchodonosor) nu dice ca temnicheriul, ca să mă mântuiesc, ci învățatura lui a devenit mai evidentă și mai cu resuneț de cât ori ce voce. El nu are nevoie de a fi catichizat ca temnicheriul, ci imediat devine predicator, proclamă pe Dumnezeu, și mărturiseșce puterea lui: „Cu adevărat acum cunosc, dice, că Dumnezeul vostru este Dumnezeul dumnezeilor și Domnul domnilor; că a trimis pe ingerul său, și v-a mântuit pe voi din cuptorul cel cu foc“ (Daniil 3, 28, în compar. cu 2, 47). Ce a urmat apoi după aceasta? Nu un singur temnicheriu, ci mulți sunt catichizați prin acea scrisore împărătească. Cum că regele nu ar fi putut minți, e învederat în totul; căci nu ar fi voit el nici-odată ca să mărturiască ast-feliu de lucruri în fața Iudeilor, cari erau în robia lui, și nici că ar fi primit de a-și nesocoti afacerile statului său. Nu ar fi primit de sigur ca să se formeze despre el o credință de așa ușurință. Așa că dacă faptul nu ar fi conștinut în el un adevăr mare și vedut de tot, nu ar fi scris el de acestea, și încă în prezența atator omeni. Vedeți dară, câtă putere au legăturile? Și cât de mare e puterea cântărilor religioșe în necazuri? Priviți cum îi (tinerii) nu s-au descurajat și nici nu s-au lenevit, ci atunci mai cu samă erau mai viol, atunci încă mai mult erau stăpâniți de curaj, și cu drept cuvânt.

Acestea cugetându-le noi, ni mai rămâne de exami-

nat un singur fapt: de ce adevă în temniță cei legați au fost deslegați, pe când la cuptorul cel cu foc tocmăi cei ce au aruncat pe tineri au ars? de și de alt-felul ar fi trebuit ca regele să sufere aceasta, căci nu cei ce au legat și nici cei ce au aruncat pe tineri în cuptoriu erau alături de greșiți, pe cât cei ce a ordonat a se face aceasta. Așa dară de ce s-au nimicit aceia? Aici nu e mare nevoie de a întinde vorba. Pentru că erau neevsevioși. De aceia deci s-a și iconomisit de Dumnezeu ca să se arate puterea focului, și minunea să devină mai mare. Dară dacă focul a nimicit pe cei de afară de cuptoriu, cum a putut a răta impasibil pe cei ce erau înăuntru? De aceia, ca puterea lui Dumnezeu să se facă mai învederată. Nimeni să nu se mire, dacă am pus pe rege în rândul temniceriu-lui, pentru că ambii au săvârșit același lucru. Intru nimic nu a fost mai strălucit acesta de cât acela, pentru că ambii s-au ostenit. Dară ceia ce am spus o repet, că adevă dreptii găsindu-se în necazuri, atunci mai cu samă sunt entusiasmați; când sunt în legături, atunci sunt mai cu mult curaj. A pătimi ceva pentru Christos, e mai dulce și mai plăcut de cât ori-ce altă consolățiune. Voiți pute a vă aminti și de altă temniță? E necesar ca de la lanțul lui Pavel să trecem la alte lanțuri și la altă temniță. Deci care o voiți? Aceia a lui Ieremia? sau a lui Iosif? sau a lui Ioan? Mulțămită lanțului lui Pavel, că ni-a deschis atâtea temnițe și ne-a dat motiv de vorbă! Voiți pute pe acea a lui Ioan? Și acesta a fost legat pentru Christos și pentru legea lui Dumnezeu. Dară ce? Pute ședend în închisore ședea și în nelucrare? Nu, ci de acolo, din închisore, dice, trimițend pe doi din ucenicii lui li dicea: „Mergend diceți lui Christos: tu ești cel ce vii, sau pe altul să așceptăm“? (Math. 11, 3). Și acolo fiind el învăța, căci nu neglija de chemarea lui. Dară Ieremia nu a profetizat el despre Babilon, reprezentând toate cele ce se vor întâmpla acolo? Dară Iosif? Nu ore trei-spre-dece ani a fost legat? și totuși nici în temniță el nu a uitat datoriile cerute de virtute. Mai spunend încă și despre legăturile unuia, vom conteni vorba. A fost legat și stăpânul nostru, carele a deslegat lumea de păcate. I s-au legat mânele acelea, care au săvârșit mir de bunătați, după cum dice: „Și legându-l pe el, l-a dus la Caiafa“ (Math. 26, 57), și a fost legat în fine, cel ce au săvârșit atâtea fapte minunate! Acestea cugetându-le, nici-odată să nu ne descurajăm, ci chiar de vom fi legați, să ne bucu-

răm, și dacă nu suntem în legături, să ne considerăm ca împreună legați cu dânsii (Ebr. 13, 3). Vedeți acum câtă putere și câte bunătăți au legăturile? Tote acestea știindu-le, să înălțăm lui Dumnezeu mulțămire pentru toate, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX.

„Vă rog pe voi eu legatul întru Domnul, cu vrednicie să umblați duple chemarea cu care sunteți chemați; cu totă smerenia și blândetele, cu îndelungă răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste, nevoindu-vă a păzi unirea Duchului întru legătura păcii“ (Cap. 4, 1—3).

S-a dovedit puterea cea mare a lanțului lui Pavel și tot-odată s-a probat cum a fost mai strălucit chiar de cât minunile pe care el le-a săvârșit. Deci nu în zădar ni s-a pus înainte acest lanț, după cum se crede, ci ca prin el mai mult să ne convingă. „Cu vrednicie să umblați, ȳice, duple chemarea cu care sunteți chemați“. Și cum încă? „Cu totă smerenia, și blândeta, cu îndelungă răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste“. Nu că dora e bine de a fi legat pentru ori-ce fapt, ci numai pentru Christos. Pentru acela și ȳice el: „în Domnul“, adică legat pentru Christos. Nimic cu adevărat nu este egal cu aceasta. Dară lanțul lui Pavel earăși ne atrage de la subiectul discuțiunei, și a ne împotrivi nu putem, ci de bună voea noastră suntem atrași spre el. Și fie, ca în tot-deauna să conversăm despre lanțul lui Pavel! De cât, să fiți cu atențiune, căci acum mi-a venit în minte o chestiune, pe care mulți o discută. «Dacă e bine de a fi în strimțorări, ȳic îi, de ce chiar el (Pavel) pe când se justifica înaintea lui Agripa ȳicea: „Ași poști de la Dumnezeu și întru puțin și întru mult, nu numai tu, ci și toți cei ce mă aud pe mine astă-ȳi, să se facă într'acest felii, precum și eu sunt, afara de lega-

turile acestea" (Fapt. 26, 29)? Dară nu a pronunțat aceste cuvinte ca cum ar fi crezut că nu sunt de dorit legăturile, nu, să nu fie, căci de le-ar fi crezut de desprețuit, nu s-ar fi laudat el pentru legăturile lui, pentru întemnițările lui, cum și pentru celelalte strimtorări, după cum dicea și Corinthenilor scriindu-li: „Deci cu dulceață mă voi lauda întru neputințele mele" (II Cor. 12, 9.). Dară ce? Chiar acele vorbe erau dovada cea mai strălucită, că legăturile trebuie a fi considerate de importante. Dupre cum și Corinthenilor scriind li dicea: „Cu lapte pre voi v-am hrănit, nu cu bucate, că încă nu puteți" (II Cor. 3, 2), tot așa și aici. Nu puteau ei să priceapă frumusețea, nici podoba, cum nici folosul legăturilor. De aceea și dice: „afară de legăturile acestea". Ebreilor însă nu li dicea așa, ci i îndemna să se creadă de legați împreună cu cei legați (Ebr. 13, 3). De aceea și el însuși se bucura în legături, era legat, și cu cei legați era aruncat în închisore. Mare a fost puterea lanțului lui Pavel. În loc de ori-ce altă priveriște e de ajuns de a vedea pe Pavel legat și scos din închisore. A-l vedea legat și ședând înăuntrul temniței, nu e ôre cea mai mare dintre plăceri? De ce nu ași pretui faptul? Nu vedeți pe împărați și pe consuli îmbrăcați cu haine aurite și purtați în trăsură trase de cai? Nu vedeți pe cei ce compun garda lor, cum totul ce poartă e de aur; de aur sulitele, de aur scuturile, de aur hainele, și chiar caii lor împodobiți cu aur? Și cu toate acestea cu cât e mai încântătoare acea priveriște de cât aceasta? Cum că eu nu exagerez lucrurile, vă voi învedera din o istorie veche. Profetul Elisei, —pôte că știți pe acest bărbat—pe timpul când regele Siriei era în resboi cu regele lui Israil, sedea în peștera lui, însă cunoscă toate intrigile și planurile pe care regele Siriei le urzia împreună cu partizanii lui contra lui Israil, de cât că Profetul toate le da pe față, și făcea nerealisabile toate planurile lui, căci cele necunoscute el le predicea și nu-l lăsa pe regele lui Israil de a cădea în cursele pe care regele Siriei i le întindea. Acest fapt de sigur că a măhnit pe regele Siriei, și s-a infuriat cu atât mai mult, cu cât nu putea ști cine e acel ce-i contrariază planurile și i-le da pe față. Pe când deci se găsea în nedomirire și căuta să găsească cauza, unul din agbiotantii lui i-a spus că în Samaria este un ôre-care profet, numit Elisei, și că acesta nu lasă de a se executa planurile regelui, căci tot ce cu-

getă în camera sa, el dă la lumină. Auzind acestea regele Siriei și-a închipuit că a descoperit totul. Nimic mai prostesc ca acest fapt. El trebuia tocmai să cinstească pe bărbat, să-l admire, să se minuneze de el, de vreme ce de și departe de dânsul cu atâtea poște și totuși scia cele ce se făuriau în camera regelui, fără să-l spună cine-va,—el, dic, regele Siriei nu a făcut aceasta, ci infuriat și ieșindu-și din minți din cauza mâniei, a adunat călăreți și pedestri și i-a trimis să încunjore și să prindă pe Profet. Eliseiul avea un discipul, care era la începutul chemării lui profetice, și deci era încă departe până se va învrednici de asemenea descoperiri. Soldații regelui în fine s-au apropiat de peșteră ca să prindă și să lege pe Profet. Earăși ajungem pe nesimțite la legături; dară ce să fac.... dacă peste tot locul acest cuvânt ni iese înainte? Acel discipul, dic, vedând mulțimea soldaților s-a spăimântat, și alergând la dasecalul său înfricoșat și tremurând l-a vestit nenorocirea ce credea că-l așteaptă, și l-a pus în cunoștință de primejdia inevitabilă. La aceasta Profetul a ris, că se spăimânta de acelea ce nu sunt demne de spaimă, și-l mângâia incurajându-l. Dară discipulul nefiind încă desăvârșit nu se convingea, ci încă inspăimântat de acea priveliște tremura de frică. Deci atunci ce face Profetul? „Dămine, dic, deschide ochii acestui copilandru, ca să vadă că mai mulți sunt cei cu noi, de cât cei cu ii” (IV, Imp. 6, 17), și de’ndată a vădut întregul munte, unde locuia atunci Eliseiul, înțesat de cai și căruțe de foc. Nimic alt nu era, de cât mulțimea ingerilor puși în linie de bătae. Dacă deci o ceată de ingeri atât de mare secunda pe Profetul Eliseiul, dară pe Pavel? Aceasta o dic și Profetul David: „Tabări-va ingerul Domnului împrejurul celor ce se tem de dânsul” (Ps. 33, 8), și earăși: „Pe mână te vor ridica, ca nu cum-va să se împedec de peatra piciorul tău.” (Ps. 90. 12). Dară ce dic eu de ingeri, când însuși stăpânul era cu dânsul? Căci dăra și lui Abraam nu numai că i s-a arătat, ci și împreună cu dânsul era. Insuși el a făgăduit dicend: „Și eată eu sunt cu voi până la sfârșitul veacului” (Math. 28, 20). Deasemenea și lui Pavel arătându-se l-a dis: „Nu te teme, ci vorbește, căci eu sunt cu tine, și nimeni nu se va ispiți ca să-ți facă rău” (Fapt. 18, 9. 10). Apoi și prin vis i s-a arătat dicându-i: „Îndrăznesc, Pavele, că precum ai

mărturisit de mine în Ierusalim, așa ți se cade și în Roma să mărturisești" (Ibid. 23, 11). Sântir sunt în tot-deauna miraculoși și plini de char, dară mai ales când se primejduiesc pentru Christos; când sunt legați pentru Christos. Dupre cum un soldat brav e privit cu plăcere tot-deauna, dară mai cu samă când la defilarea trupelor stă și se pune în rând cu însuși regele, tot ast-feliu inchi-pui-ți și pe Pavel când îl vești învațând în lanțurile lui. Să ve spun și ce 'mi-a trecut acum prin cuget? Fericitul martir Babila a fost legat și el, și tot din aceeași cauză ca și Ioan, adevă a înfruntat un rege călcătoriu de lege. După închețarea lui din viață, regele acela a permis ca lanțurile martirului să fie îngropate împreună cu corpul, și ast-feliu corpul să se îngrope legat, așa că acum cătușele acele se găesc la un loc cu țărina lui. Atât de mare era dorința lui pentru acele legături! „Prin fer a trecut sufletul lui" (Ps. 104, 18), dice Profetul despre Iosif. Deja și femeii au încercat dulceața unor asemenea legături. Dară noi nu mai suntem legați astă-zi, și nici că povățuiesc la a-reasta, fiind-că nu e timpul acum. Să nu-ți legi mânele, însă leagă-ți cugetul. Sunt încă și alte legături, și cei ce nu le poartă pe acestea de aici, le vor purta pe acelea. Ascultă pe Christos spunând: „Legându-i mânele și picióarele luați-l și-l aruncați întru întunerecul cel mai din afară" (Math. 22, 13). Dară, să nu fie de a încerca nisce ast-feliu de legături, pe când de cele de aici fie a ne invrednici Dumnedeu! Pentru aceia dicea Pavel: „Eu legat în Domnul vă rog pe voi, cu vrednicie să umblați, dupre chemarea cu care sunteți chemați".

Dară care e cea chemare? «Ați fost numiți, dice, corpul lui având de cap pe Christos; v-a înviat împreună cu el, v-a pus ca să stați împreună cu el, fiind dușman și încăreați cu mil de rele». Mare e chemarea, cu adevărat, și la mari bunătăți suntem chemați. Dară cum trebuie a umbla cu vrednicie? „Cu tótă umilînța", dice. Cel ce face așa, umblă cu vrednicie, pentru că umilînța este basa oricărei virtuți. Dacă ești umilit și pricepi cine ai fost și cum te-ai mântuit, vei avea un motiv de virtute în cea amintire, și atunci nici în legături fiind tu te vei mândri, și nici în cele ce am spus tu te vei îngâmfa, ci știind că totul este din char, te vei umili pe sine-ți. Cel umilit poate

să fie și recunoscătorii, în același timp însă și serv plăcut. „Caci ce ai, dice, care n-ai luat“ ? (I Corinț. 4, 7). Ascultă-l earăși pe dănsul dăcând: „Mai mult de cât toți aceia m-am ostenit, însă nu eu, ci charul lui Dumnezeu care este cu mine“ (Ibid. 15, 10). „Cu totă smerenia“, dice, nu numai în vorbe și nici numai în fapte, ci și în purtare și în grai; nu cătră unul smerit, eară cătră cela-l-alt insolent, ci cătră toți fii smerit, fie mari sau mici, fie prieteni sau dușmani. Aceasta e adevărata smerenie. Fii umilit chiar în faptele cele bune pe care le săvârșești, căci ascultă ce dice Christos: „Fericiți cei săraci cu duchul“ (Math. 5, 3), adică chiar la început ni pune înainte umiliuța. De aceia și Pavel dice: „Cu totă smerenia și blăndeța, cu îndelungă răbdare,“ pentru că a fi smerit, însă în același timp iute și aplecat la mânie, nu pôte folosi la nimic. Cel cuprins de mânie, de multe-ori perde totul. „Îngăduind unul altuia cu dragoste“. Dară cum e cu puțință a îngădui, dacă ești iritabil și bărfitoriu? De aceia el ni spune și modul de îngăduire: „cu dragoste“ dice. «Dacă tu nu vei îngădui pe aprăpele tău, apoi cum te va îngădui și pe tine Dumnezeu? Dacă tu nu poți suferi pe cel împreună serv cu tine, apoi cum te va suferi ôre și pe tine stăpănu a tôte? Unde este iubire, acolo tôte sunt suportabile». „Nevoindu-vă, dice, a păzi unirea duchului întru legătura păcii“. Deci leagă-ți mânele tale cu îngăduința. Earăși am dat peste numele acel frumos, peste legături, dic. Am fost părăsit acest nume, dară el earăși s'a întors în discuțiunea noastră. Frumose sunt acele legături, dară frumose sunt și acestea, care nasc pe cele dinții. Leagă-te pe sine-ți împreună cu fratele tău; unia ca aceștia fiind conlegați cu dragostea, tôte le răbdă cu ușurință. Leagă-te pe sine-ți cu el și el cu tine, căci în ambele cazuri tu ești stăpan; pe care voesc a-l face prieten, de sigur că voiți putea cu ușurință. „Nevoindu-vă dice, nu cum s-ar întâmpla, ci „a păzi unirea duchului întru legătura păcii.“ Dară ce este ôre unirea duchului? După cum în corp sufletul e acela care ține tôte membrele lui în bună rânduială, tot așa și aici. Pentru aceia s-a dat omului duch, pentru ca pe cei ce sunt contrari, fie cu genul, fie cu vîrsta, fie și în alte privinți, pe toți acestia, dic,

să-î uniască într'un tot. Bătrânul și ténérul, săracul și bogatul, copilul și cel virstnic, femeia și bărbatul, și în fine tot spiritul devine un ce complect, ba încă chiar mai mult, de cât cum ar fi un singur corp. Această conlegare e cu mult mai mare de cât conlegătura și afinitatea dintre membrele corpului, pentru că legătura spiritului este mai sigură și mai precisă de cât unirea membrilor corpului, orî căl de simplu și neamestecat este el. Și cum se păstrează ôre unirea duchului ? „Întru legătura păcel,” adecă, în dușmănie și discordie nu e posibil a se păstra. „Căci când este întru voi, ȑice, rîvnire, și prigonire, și împerechere, aũ nu sunteȑi trupeșci” (I Corinh. 3, 3) ? După cum focul când dă de lemne uscate pe tôte le transformă în flacări, eară când întimpină lemne verȑi nici nu se aprinde și nici măcar nu se lipeșce de ele, tocmăi așa și în cazul de față ; nimic din cele lipsite de căldură nu se pôte lipi de spiritul omului, ci în ori-ce cas numai aceia ce conȑine în sine căldură duhovnicească. De aici prin urmare se nașce căldura dragostei, fapt pentru care și apostolul ni pune înaintea legătura păceri și cu aceasta voeșce el a ne lega pe toȑi. «Dupre cum, ȑice, când voeșci să te legi cu altul, nu vei putea a o face de cât saȑi să-ȑi legi corpul tȑu de al lui, saȑi că de vei voi să faci indoila acea legătură, apoi va trebui ca și pe el să-l legi de tine, tot așa și în cazul de față». Cu alte cuvinte voeșce a ne conlega nniȑ de alȑiȑ în mod serios, adecă nu numai de a fi pacinici în mod simplu, și nici numai de a ne iubi în mod superficial, ci toȑi a fi unul, toȑi a fi un suflet. O ast-feliũ de legătură este bună. Cu această legătură să ne legăm împreună, și între noi și cu Dumnezeu. O ast-feliũ de legătură nu stringe și nici nu apasă mânele legate, ci le lasă în libertate, și cu dragă inimă ele vor face atunci mai mult chiar de cât cele deslegate. Cel puternic de și legat cu cel slab, totuși îl pôrtă pe acesta cu plăcere, și nu-l lasă a se perde, ba încă chiar cu cel leneș de ar fi legat, are puterea de a-l deșcepta și pe acesta mai mult. „Frate ajutat de frate, ȑice, e ca o cetate tare” (Proverb. 18, 19). Un ast-feliũ de lanȑ nu-l pôte intrerupe saȑi împedea nici distanȑa căilor, nici ceriul, nici pămȑntul, nici mörtea și nici alt-ceva, ci este mai bun și mai puternic de cât tôte acestea. Un asemenea lanȑ urzit chiar numai de un singur spirit, pôte încă pe mulȑi a impresura. Ascultă-l pe Pavel ce ȑice : „Nu vȑ strîmtoraȑi în-

tru noi, ci vă strîmto-rați în pînțelele vostru.... lărgiți-vă și voi" (II Corinth. 6, 12, 13). Și ce ore anume pôte vătămă această legătură? Dragostea de bani, de stăpînire, de slavă, și în fine de altele de acest felii, care-i fac pe acestia ușurei și slabi, și care întrerup lanțul. Deci când nu se întrerupe lanțul? Când toate acestea vor fi alungate, și când nimic din cele care împedecă dragostea uu ne vor neliniști. Căci ascultă ce ăice Christos: „Și pentru că se va înmulți fără de legea, va răci dragostea multora" (Math. 24, 12). Nimic nu este atăta contra iubirei, ca păcatul, și nu ăice numai de păcatul contra lui Dumnezeu, ci și de acel care e contra apropielii. „Dară cum se împacă talchării"? ăici. Când ore? spune-mi. Nu atunci, de sigur, când vor întrebuinta un mod talchăresc de împărția lucrurilor furate între dēnșii. Căci dacă la împărțirea lucrurilor de furat nu vor păzi legile de drept comun, și dacă nu se va da fie-cărui drep-tul, îi vei găsi atunci și pe dēnșii în certe și bătai. Ast-feliu deci, nici chiar între cei răi nu se pôte găsi pacea în alt mod, ci pretutindenea o vei găsi numai acolo, unde ămenii viețuiesc cu dreptate și întovărășiți de virtute. Dară ce? Ore rivalii în amoruri nu se împacă între dēnșii? Nici odată. Și de cine voești să-ți spun? Lacomul niciodată nu se va împăca cu alt lacom. Dacă nu ar mai fi printre dēnșii drepți, blândi și de acei nedreptățiți, pôte că s-ar nimici această specie de ămeni. Intocmai ca și cu fearele cele sălbatice; de nu ar fi ce-va la mijloc între două feare flămânde spre a mănca, de sigur că s-ar mănca între dēnsele. Tot așa s-ar petrece și cu cei lacomi și răi. Ast-feliu dară, nu e cu puțință de a exista pacea, dacă mai-ntăi nu se va practica virtutea. Să ne închipuim, bună ăra, o cetate plină de lacomi și toți la felii, și nimeni să nu rabde a fi nedreptățit, în același timp însă cu toții să nedreptățiască pe alții; ei bine, ar putea să stea acea cetate? Cătuși de puțin. Dară ore desfrănații aū pace între ii? De loc; nu vei găsi nici dot, cari să fie de aceiași părere. Asa că și în cazul de față cauza nu e alta, de cāt că s-a recit dragostea, eară cauza recelei e că s-aū înmulțit fără de legea. Aceasta duce la sigur pe om în egoism; aceasta divisază și rupe în părți corpul, îl slăbește și-l farlă. Unde însă e virtutea, se petrece contrariul. Omul virtuos e mai presus de averi; el de s'ar găsi în cea mai mare săracie și între mil de săraci ca dēnsul, pôte ca să fie împăciuitorii, pe când lacomit de

banî, dacă ar fi chiar doi, nu se pot împăca. Aşa dară, dacă noi am fi virtuoşi, dragostea nu s-ar perde. Virtutea isvorăşte din dragoste, şi dragostea din virtute. Cum este, vă spun eu. Cel virtuos nu preferă banii înaintea prieteniei, nici că este resbunătoriu, nici nu nedreptăţeşte pe apropiele, nici nu-l bârfeşte, ci toate le suferă cu curaj. Dragostea de acestea depinde; şi earăşi, cel ce iubeşte, toate acestea le suferă. Ast-feliu deci toate acestea la un loc sunt între dănele legate, şi una pe alta se fortifică. Cum că iubirea isvorăşte din virtute se dovedeşte şi de aici; căci a dice: „Când se vor înmulţi fără de legile, va răci dragostea” tocmai aceasta a invederat; eară când dice: „Cel ce iubeşte pe apropiele, a îndeplinit legea” (Rom. 13, 8) arată că virtutea purcede din dragoste. Aşa că e absolut necesar a fi una din două: sau foarte iubitoriu, sau foarte virtuos. Pentru că cel ce are una din două, forsamente că va avea şi pe ceia-l-altă, şi vice-versa: cel ce nu scie a iubi, săvârşeşte şi multe viclenii, eară cel viclean nu ştie a iubi.

*) Să practicăm deci dragostea, căci ea e ca o fortăreaţă, care nu ne va lăsa de a păţi ce-va rău. Cu ea să ne conlegăm pe noi înşi-ne. Nimic din cele viclene să nu fie între noi, nimic din cele bănuite, căci unde este adevărata prietenie, nimic din acestea nu se găseşte. Această o a spus şi un bărbat înţelept: „Împotriva prietenului chiar sabia de ai scôte-o, să nu te desnădăjduieşti căci este întorcere; împotriva prietenului de vei deschide gura, să nu te sfieşti, căci este împăcaciune, fără batjocură, fără descoperirea tăinei şi fără rana vicleniei; pe acestea prietenul le înlătură” (Sirach. 22, 21. 22). „Fără descoperirea tăinelor”, dice. O! dacă toţi am fi prieteni, nici că am avea nevoie de secrete, căci precum cine-va nu poate avea secrete faţă de el însuşi, şi nici că ar putea să se ascundă pe sine, tot aşa nu s-ar ascunde nici de prieten. Ne fiind secrete, prietenia e imposibil de a fi întreruptă. Deci secretele pentru nimic nu le avem, de cât că nu avem curaj şi sinceritate către toţi. Aşa dară receala dragostei a născut secretele. Dară de ce ai secrete? Voeşti a nedreptăţi pe apropiele? Sau că poate îl împedeai de a fi păr-

*) Partea morală. Prin dragostea dintre noi e salvată şi legătura păcii. (Veron).

taș vre-unui bun, și de aceia te ascundî? Sau pôte'ți e rușine? Așa dară aceasta e dovada lipsei de curaj. Dacă ar fi dragoste, nu ar fi descoperirea secretelor și nici ocară. Pentru că ce? spune-mi; cine s-ar ocări pe sine? Dară chiar de ar face-o, ar fi spre folos, căci și pe copiii în ocărim, voind prin aceasta ai ambiționa. Chiar și Christos a început atunci a înfrunta cetățile, dîcînd: „Vai ție Horiazim, vai ție Bethsaida,” (Luc. 10, 13), pentru ca să le scape de înfruntare și de ocară. Nimic nu pôte a atinge atîta cugetul, și mai mult încă să-l deșepte și să-l ridice din lenevire, ca înfruntarea. Dară să nu ne înfruntăm unii pe alții fără folos. Căci ce? Vei înfrunta pe fratele tău din cauza banilor, cînd acestia se capătă în comun? Il vei înfrunta pôte pentru greșalele lui? Dară aceasta va fi mai mult pentru corectarea lui. „Și fără rana vicleniei”, dîce. Dară cine s-ar răni pe sine? De sigur că nici unul. Decî să practicăm virtutea. Apostolul nu dîce în mod simplu să iubim, ci să urmăm dragostea (I Corinț. 14, 1), adică să o practicăm. Trebuie multă grijă, căci iute dispare și este sprintenă de plecare. Dacă o urmăm, nu va ajunge nici-odată la aceia ca să plece, ci iute o vom reținea și atrage spre noi. Dragostea lui Dumnezeu a unit cerul cu pămîntul. Dragostea lui Dumnezeu a pus pe om pe tronul lui Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu a arătat pe pămînt pe Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu pe stăpînul a tôte l-a făcut serv. Dragostea lui Dumnezeu a făcut ca să fie predat fiul său cel iubit pentru mîntuirea dușmanilor. Și nu s-a mărginit numai aici, ci încă ne-a chemat la bunătăți mai mari. Nu numai că ne-a izbăvit de relele de dinainte, ci încă a făgăduit că ni va da și alte bunuri cu mult mai mari. Pentru tôte acestea mulțămînd lui Dumnezeu, să practicăm tóta fapta bună, și cu deosebire să practicăm dragostea, ca să ne învrednicim de bunurile făgăduite, cu charul și iubirea de omeni a Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, i se cuvine slava, stăpînirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X.

„Un trup și un duch, precum și chemați sunteți într'o nădejde a chemării văstre“ (Cap. 4, 4).

Când fericitul Pavel stătuiește pentru ce-va mare și înalt, ca un bărbat mult încercat și duhovnicesc, își compune și își sprijine sfatul pe cele din ceruri, învățând aceasta de la însuși Domnul nostru, după cum dice și în alt loc: „Umblați întru dragoste, precum și Christos ne-a iubit pre noi și s-a dat pe sine pentru noi“, și earăși: „Aceasta să se înțeleagă întru voi, care și întru Christos Iisus, care în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmai cu Dumnezeu“ (Efes. 5, 2. Filip. 2, 5. 6). Tot aceasta o face și aici. Când exemplele date sunt mari, atunci zelul și pofta lui sunt grozav de mari. Deci ce spune el îndemnându-ne la unire? „Un trup și un duch, precum și chemați sunteți într'o nădejde a chemării văstre; un Domn, o credință, un botez“ (Vers. 4, 5). Dară ce înseamnă „un trup“? Credincioșii de peste tot locul și din lumea întreagă, adică cei prezenți, cei ce au fost, cum și cei ce vor fi. Pentru ca și cei ce înainte de venirea lui Christos au avut o viață plăcută, un trup sunt, pentru că și aceia au știut pe Christos. Și de unde se învederează aceasta? „Abraam, părintele vostru, dice, a fost bucuros ca să vadă ziua mea, și a vădut și s-a bucurat“, și earăși: „De ați fi crezut pe Moisi, ați fi crezut în mine, căci pentru mine a scris acela“ (Ibid. 5, 46), după cum au scris și toți profetii. De sigur că nu ar fi scris aceia ce nu șiau, și nu ar fi vorbit acele ce nu cunoșeau. Inse fiind-că îl șiau, de aceia i se și închinău, așa că și aceia sunt un trup. Nu e despărțit trupul de duch, fiind-că atunci nici nu ar mai fi trup. Și noi avem obiceiul de a dire un trup este, când vorbim de lucruri sau și de ființi unite și având între ele asemănare. Tot ast-feliu luăm și corpul când vorbim de unirea membrilor lui. Un singur cap; dară când e un singur cap, e și un singur corp. Corpul se compune din membre cinstite și din unele necinstite, dară cu toate

acestea chiar cel mai principal dintre ele nu se ridică vre-odată asupra altuia, fie chiar și asupra celui mai de desnețuit. De și nu toate au același rol în funcționarea lor, ci după trebuință, totuși sunt deopotrivă cinstite, fiind-că toate s-au făcut spre trebuință, de și la diverse servicii. Unele sunt mai principale, altele secundare. Precum bună-ură capul e cel mai principal din organele întregului corp, căci și simțurile toate le are în el; dânsul e domnul și suveranul spiritului, și fără cap nu e posibil a via, pe când cu picioarele tăiate mulți au trăit ani îndelungați. Așa că nu prin locul cel ocută canal este mai principal de cât celelalte organe, ci prin energia lui, cum și prin ordinea ce el o năstreaște între celelalte. Și ore de ce spun eu asemenea lucruri? Sunt în biserică mulți ridicați la înălțime, precum capul, cele cerești privindu-le, după cum ochii din cap, depărtați mult de la pământ, și ne-având nimic comun cu el. Alții sunt cați au rolul picioarelor, care calcă pe pământ, însă a picioarelor sănătoase. Vinovăția picioarelor nu este că calcă pe pământ, ci pentru că alearga spre viclenii. „Picioarele lor, dice, aleargă spre rele” (Isaia 59, 7). «Nici aceia, dice, să nu cugete lucruri înalte contra celor de jos, și nici aceștia să nu hănușcă re cel de sus», fiindcă în asemenea cas se slăbește trumusea și țaria fie-caruia în parte. ^{era} Trebuința deplină (serviciul complet) se impederă, și cu drept cuvent, de vreme ce tot acel carele, hulesce pe-aprăpele, mai-nem s-a nunt pe sine singur. Dacă de pildă picioarele nu ar voi să porțe capul la trebuințele lui, pe dânsule se vor vătăma prin nemiscare și prin lene; deasemenea dacă capul nu va avea nici o portare de grijă pentru picioare, el singur se va vătăma mai-nem. «De cât acestea cu drept cuvent, dice, nu se revolta între ele, fiind-că de la natură au fost ast-feliu regulate; dară omul cum e cu puțință ca să nu se ridice contra altuia? El nu se ridică contra ingerilor, precum nici ingerii nu se ridică contra arhanghelilor, și precum earăși nici contra mea animalele necuvântătoare nu pot să cugete ce-va mare. Dară unde e aceeași natură, un singur char, și acesta nu are nimic mai mult de cât acela, cum să nu se ridice»? Și tocmat pentru aceasta nu trebuie să te ridici contra aprăpelui tău. Pentru că dară toate sunt comune și nimic mai mult nu are unul de cât altul, apoi de unde e această lipsă de minte? Ne împărțăm de aceeași natură, de același corp și suflet, respirăm același aer, întrebunțăm aceeași hrană; deci de unde

vine revolta dintre noi? Și cu toate acestea am putea ca prin virtute să ne ridicăm mai pre sus de puterile necorporale (ingeri și demoni) și să ne mândrim pentru aceasta, cu toate că nu ar fi aceasta mândrie câtuși de puțin. Așa bună-ora eu cuget lucruri mari contra diavolului, ba încă foarte mari. Privește și pe Pavel cum și el cugeta lucruri mari contra diavolului, căci când demonul vorbea despre dânsul vorbe frumoase și admirabile, Pavel l-a închis gura, și nu l-a suferit nici măcar a-l linguși. Dicând servitoarea aceea, care avea în ea duh pironicesc: „Acești oameni robii lui Dumnezeu celui de sus sunt, care vă vestesc vouă calea mântuirii“ (Fapt. 16, 17), el l-a certat grozav și l-a astupat gura cea nerușinată. Deasemenea și aiurea scriind dice: „Eară Dumnezeu păceri să sdrobească pe Satana sub picioarele voastre curând“ (Rom. 16, 20). Nu cum-va ôre el a făcut ce-va extraordinar și contra naturei? «Pentru voința, dicit, fiind-că cu voința lor cea liberă sunt cei mai rei dintre toți; dară contra ingerului nu mă ridic, fiind-că e mare deosebirea dintre mine și el.» Și cu toate acestea, cu atât mai mult nu trebuie să te ridici contra omului, de cât contra ingerului, pentru că ingerul prin natura sa se deosebește de tine, cea ce să nu fie nici spre lauda și nici spre hula lui; pe când omul se deosebește de om nu prin natură, ci prin intențiune rezultată din liberul lui arbitru. Dară și printre oameni pôte cine-va deveni inger, așa că dacă contra ingerilor nu te ridici, cu atât mai mult contra oamenilor, cari au devenit ingeri prin faptele lor, de și sunt de aceeași natură cu noi. Dacă unul dintre oameni s-ar face virtuos ca și ingerul, apoi unul ca acesta e cu mult mai superior ție de cât ingerul. Și de ce? Pentru că ceia ce ingerul avea din natura lui, omul virtuos a reușit a le avea din intențiune și din voea lui cea liberă; și pe când ingerul locuiește departe de tine, în ceriuri voiă să dic, acesta (omul virtuos) trăiește la un loc cu tine, și prin faptele lui îți dă impuls spre zel. Dară ce dic? Omul virtuos și devenit inger în trup, trăiește mai departe de noi de cât ingerul. „Petrecerea noastră, dice, în ceriuri este“ (Filip. 3, 20). Cum că unul ca acesta petrece mai departe, ascultă unde stă capul lui: în tronul împărătesc, dice; dară pe cât de departe e tronul de noi, tot pe atâta și ingerul de tron.

„Dară, dicit tu, ved pe altul bucurându-se de cinste, și

sunt gelos de el.⁴ Iată că aceasta a resturnat totul, nu numai în lumea întreagă, ci și biserica a umplut-o cu mil de neorândueli. Dară după cum într'un poci liniștit, suflând un vânt sălbatec contrariu stîncilor și întregului cheiū, l-ar aduce în cea mai mare nesiguranță, întocmai așa face și amorul de slavă când cuprinde pe cine-va; toate le restornă, toate le amestecă la un loc. Póte vi s-a întîmplat de multe-ori să vedeți case mari ardînd; ați vedut cum fumul se ridică la ceriū, și cum neapropiîndu-se nici unul ca să stingă focul, ci fie-care gîndindu-se la interesele lui, focul în totă linișcea cuprinde totul. De multe-ori totă populația din cetate stă împrejurul acelei case ce arde, mai mult ca privitori unor rele, de cât ca ajutóre. Veți vedea apoi cum cei de față nu fac nimic, ci fie-care din ei întîndînd mîna și arătînd celui venit acum la fața locului, sau flacărele ce prin vre-o fereastră se vîd falfăind într-una, sau grindî aruncate jos, sau vr'un zidiū întreg de dărîmături smuncit din locul lui și trîntit la pămînt, și toți stau nepăsători. Sunt apoi și unia îndrăzneți cari se hazardează, și cari îndrăznesc a se apropia chiar lângă casa cea în flăcări, nu cu scop de a da ajutoriū și să stingă focul, ci ca priveștiștea să li fie mai plăcută, privînd cu atențiune mai de aproape și vedînd aceia ce de departe nu ar fi putut vedea și distinge bine. De cum-va apoi a avut acea casă zidiuri mari și frumoșe, priveștiștea e de jelit și vrednică de multe lacrimi. Cu adevărat că e de jelit de a vedea capitelurile colónelor prefăcute în praf, multe din colóne rupte și ele, unele din cauza focului, eară altele fiind împinse și prăbușite de inoseși mînilor celor ce le-au lucrat, ca nu mai mult să devină alimentatie focului. Se pot vedea apoi și statuetele acelea,—care pe cînd era tavanul întreg stăleau în totă podoba lor,—descoperite acum, fiind-că acoperemîntul s-a nimicit, și asvirlite sub ceriul liber fără nici o rîndueală. Dară apoi bogăția dinăuntru casei cine ar putea-o povesti? acele haine aurite, acele vase de argint!... Dară acea cămară unde numai slăpănul de abea și cu soția lui intrau, acele cufere pline de haine și de aromate, de petre prețioșe, toate acelea, dic, prefăcute într-o flăcără. Veți vedea apoi în timpul focului furnicînd înăuntru toți băeșii, și argații și în fine toți fugarii; veți vedea apoi acolo apă, foc, țerînă și cenușă, și în fine lemne pe jumătate arse. Dară de ce ôre am desflăsurat acest tablou mai mult póte de cât trebuia? De sigur că nu am voit-a descrie incendiul casei fără un anumit scop, pentru că în definitiv ce mă interesează ar-

derea unei case? ci am voit ca să represint ochilor voștri, ca ce-va apropiat, relele din biserică. Ca și un incendiu adevărat, sau ca un trăsnet venit de sus, așa a căzut asupra bisericei și i-a răsturnat acoperământul, eară în acest timp nimeni nu se ridică spre a da ajutoriū, ci pe când casa stremosească arde, noi dormim un somn profund și nesimțitoriū! De ce anume nu s-a atins acest foc? De care statui din biserică nu s-a atins? Biserica nimic alt nu este, de cât acea clădire ridicată prin spiritele noastre, sau mai bine zis întărirea credinței prin spiritele noastre. În această clădire însă, nu vei găsi totul de aceeași valoare, ci dintre petrele care o compun unele sunt strălucite și luminoase, altele mai inferioare acestora și de o coloră mai închisă, inse cu mult mai tară de cât celelalte. Vei vedea aici pe mulți cari țin locul aurului ce împodobește tavanul. Vei vedea pe alții mulți cari contribuiesc la podoba de pe statui. Vei vedea pe alții că stau și țin loc de colone. Se obișnuiesce a se numi și ómenii colone sau stâlpi, nu numai prin puterea lor, ci și din cauza frumuseței lor care împodobește mult clădirea, având în același timp capetele lor suflate cu aur. Vei vedea apoi și o mulțime mare, care mai mult sau mai puțin ocupă distanța și locul cel întins de prin împrejurimi. Acea mulțime mare ține locul petrelor celor clădite în zidiri. Dară trebue de a reprezenta o imagina mai frumoasă. Această biserică nu a fost clădită din ast-feliū de petre, ci din aur și argint și din cele mai prețioase, și într'un cuvânt aici aurul e imprăsciat peste tot locul în abondență. Dară vai! iacimi amară, căci toate acestea au fost pârjolite de tirănia iubirei de slavă deșartă, această flacără ce consumă totul; eară în acest timp nimeni nu s-a arătat mai pre sus de marea nenorocire, ci toți am stat pișoniți pe loc admirând para locului, inse ne-putem căuși de puțin de a stinge reul. Și chiar de l-am stinge pentru un timp scurt, earași oupă două și trei zile,—intocmai ca și o scântee astupată de cenușă, care isbucnește și se aprinde din nou, și câte mai rămăsese ne-arse la început le-a prefăcut de astă dată în cenușă,—se aprinde din nou, și cea ce s-a petrecut acolo, se petrece și aici, căci acesta e rolul focului. Causa este că bazele colónelor bisericei ne-au ros pe noi, eară pe cei ce susțineau tavanul și acoperământul, și țineau la început întreaga clădire i-au impresurat cu foc. De acela și la zidurile celelalte mai ușoră a fost întinderea focului. Chiar și la clădiri când focul a cuprins lemnăria, mai mult e

inarmat contra petrelor, eară când restornă colónele și le aruncă jos, nu mai are nevoie de a-și întinde flacăările, pentru că odală cădute toate acelea ce sprijiniată și susțineau cele de sus, cele de jos în mod automat și cu multă grabă urmează pe cele-lalte. Ast-feliu și în biserică se petrec lucrurile astă-đi. Tóte sunt cuprinse de foc. Cautăm onoruri din partea ómenilor, eară pentru slavă suntem aprinși, și nu ascultăm pe Iob, care ăice: „De și am păcătuit fără de voe și am ascuns păcatul meu, că nu m-am rușinat de mulțimea glótei, ca să nu mărturisesc înaintea lor“ (Iob. 31, 33. 34). Ai văđut suflet virtuos? «Nu m-am rușinat, ăice, ca să spun păcatele mele cele fără de voe înaintea întregel mulțimí». Dară dacă acela nu se rușina, cu atât mai mult nu trebuie noi a ne rușina. „Spune tu, ăice, fără-de-legile tale antěiú, ca să te îndreptezi“ (Isaia 43, 26). Mult s-a întins grozăvenia acestui răú, care a resturnat și a nimicit totul! Am devenit robi ai onorurilor și am părăsit pe Dumnezeu. Nu mai putem dojeni pe subalternii nostri, pe câtă vreme și noi suntem cuprinși de aceeași bolă, și noi avem nevoie de vindecare, noi cari suntem rânduít de Dumnezeu de a vindeca pe alții. Decí care speranță de mântuire ne-a mai rămas, când și noi, cari suntem puși spre a vindeca, avem nevoie de mâna altor doctori?

Acestea însă nu le-am spus fără scop, ci pentru ca cu toții în comun, împreună cu femeii și copiii, preserându-ni pe cap cenușă, și incingându-ne cu sac să postim timp îndelungat și să rugăm pe Dumnezeu de a ni da mâna de ajutoriú, ca să putem stinge acest foc primejdios, pentru că în adevăr avem nevoie de mâna lui cea puternică și miraculoasă. Nouă ni se cere mai mult de cât óre-când Ninevitenilor. „Încă trei ăile, ăice, și Ninevi se va prăpădi“ (Iona 3, 5). Predica profetului a fost înfricoșată și plină de amenințare. Și cum să nu fie? când se așteptau ca după trei ăile cetatea să devină mormântul lor și toți să se prăpădiască cu aceeași pedeapsă. Când se întâmplă ca într-o singură casă să se prăpădiască deodată doi copii, de sigur că durerea e nesuferită; dacă și lui Iob i s-a părut a fi nesuferită, atunci când a căđut casa peste fiul lui și i-a omorít, apoi ce s-ar părea óre, când am vedea nu o casă, nici doi săđ trei copii, ci o populație de două-spre-deci mii îngropată sub dărímăturile caselor? Vă puteți închipui cât de mare e nenorocirea. De

alt-feliu și nouă ni s-a făcut altă-dată o ast-feliu de amenințare, nu prin vocea vre-unui profet, pentru că nu suntem vrednici de a auzi o ast-feliu de voce, ci prin aceea voce de sus, care resună mai deslușit ca ori-ce altă trâmbiță. Dară să revin la ceia ce am ținut: „Încă trei zile, țin, și Ninevi se va prăpădi”. Grozavă e cu adevărat această amenințare, dară astă-țin nu e nimic din acestea. Nu încă trei zile, și nici că se va prăpădi Ninevi, ci sunt multe zile de când biserica din lumea întreagă s-a fost prăpădit, și e căzută ia pământ, fiind toți stăpâniți de același rău, și mai cu samă cei din dregătorii, ori cât de mult apasă asupra lor răspunderea ce o vor avea. Așa dară să nu vă mirați dacă v'am îndemnat de a face mai mult de cât Ninevitenii. Pentru ce? Eu nu predic acum numai postul, ci mai mult ce-va; vă arăt, țin, acel medicament, care a ridicat de la pământ și aceea cetate căzută. Și care e acel medicament? „Și a vădut Domnul, țin, că s-a întors fie-care de la căile sale cele rele, și i-a părut rău lui Dumnezeu pentru răul care a ținut să li facă lor, și n-a făcut” (Iona 3, 10). Aceasta să o facem și noi și voi. Să ne lepădăm de dragostea banilor, și de a onorurilor, rugând pe Dumnezeu de a ni da mână de ajutoriu, și să ridice pe acei căzuți. De alt-feliu frica noastră nu e din aceleași cauze ca a Ninevitenilor. Pentru că atunci urmau a cădea petrele și lemnele și casele să se dărime, eară trupurile oamenilor să fie zdrobite; astă-țin însă, nimic din toate acestea, ci sufletele noastre vor fi predate focului gheenef. Să-l rugăm deci, să ne mărturisim pentru păcatele de dinainte invocând charul lui, eară pentru cele viitoare să-l rugăm a ne apăra de ele cu puterea lui, ca ast-feliu să ne învrednicim,—fiind apărați de această feară sălbatecă, grozavă și primejdioasă,—a înălța mulțămire lui Dumnezeu și Tatălui celui iubitoriu de omeni, căruia împreună cu Fiul și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI.

„Un trup și un duch, precum și chemați sunteți într-o nădejde a chemării vostre; un Domn, o credință, un botez; un Dumnezeu și Tată al tuturor, care este preste toate, și prin toate, și întru noi toți. Eară unuia fie-căruia din noi s-a dat charul, dupre masura darului lui Christos“ (Cap. 4, 4—7).

Dragoste cere de la noi Pavel, nu însă cum s-ar întâmpla, ci acea dragoste care ne unește la un loc și ne face nedeslipiți unul de altul. și care cu atata precizie ne teaga unui lângă altul. ca cum sunt conlegate membrele corpului între ele. O astfel de dragoste este, care săvârșește lucruri mari și frumoase. De aceia și dice „un trup“, arătând prin aceasta simpatia reciprocă dintre membre, și că nu trebuie a ne aniesteca în bunurile altora, ci a ne bucura înca de aceasta, și în fine arătând prin aceste cuvinte toate cele-lalte datorit de reciprocitate. „Și un duch“. Bine a dis, căci prin aceasta arată că într'un singur trup e un singur duch; sau că poate să fie un singur corp, și să nu fie un duch,—ca cum ar dice vre-un prieten al ereticilor; sau că prin duch se convinge și se conleagă, aderă, că cei ce prime-c duchul și sunt adăpați din același izvor, nu trebuie a fi de păreri deosebite; sau că poate aici prin cuvântul duch înțelege buna-voință. „Precum și chemați sunteți într-o nădejde a chemării vostre“. «Dumnezeul vostru, dice, v-a chemat la aceleași bunuri, nimic mai mult nu a dat unuia ca altuia; tuturor a dat nemurirea, tuturor viața veșnică, tuturor slavă nemuritoare, tuturor fraternitatea, și în fine tuturor a dăruit moștenirea; s-a făcut cap comun al tuturor, pe toți l-a sculat din morți împreună cu el și l-a pus să stea împreună cu ei». Deci dacă în cele spirituale aveți și vă bucurați de atata egalitate, de ce cugetați întru voi lucruri mari? Că cutare e bogat, că cela-l-alt e puternic? Și cum să nu fie aceasta de ris? Căci spune-mi: dacă bună-ora împăratul ar lua odată deo persoane și le-ar îmbrăca pe toate cu porfiră împărătească, și le-ar pune să stea pe tronul împărătesc, și în fine tuturor ar da aceiași cinste, ore ar îndrăzni vre-unul din aceia să ridiculizeze pe altul ca fiind mai bo-

gat, său mai strălucit? Cătuși de puțin. Dară încă nu am spus totul, pentru că nu e atâta deosebire în ceriuri, cât e jos pe pământ. „Un Domn, o credință, un botez“. Iată speranța chemărei noastre! „Un Dumnezeu și Tată al tuturor, care este preste toate, și prin toate, și întru noi toți“. Nu cum-va ai fost chemat tu ca mai mare, eară cela-l-alt ca mai mic? Nu cum-va ôre tu te-ai mântuit prin credință, eară acela prin fapte? Nu cum-va fie pôte ți s-a iertat păcatele prin botez, eară acelaia nu s-a iertat nimic? „Un Dumnezeu și Tată al tuturor, care este preste toate, și prin toate, și întru noi toți“. „Care este preste toate“ adecă Domnul care este deasupra tuturor. „Și prin toate“, adecă care se îngrijesc și guvernează, „și întru noi toți“, adecă cel ce locuiește întru noi toți. Cu toate că aceasta se atribue fiului, totuși dacă s-ar li creșut ca o împușinare, nu s-ar fi ăis aici cu privire la tatăl. „Unuia fie-căruia din noi s-a dat charul“. Dară pôte vei dice: «Ce? de unde sunt atunci diferitele charuri»? Această chestiune vecinic ducea pe Corintheni în descurajare și pe alții mulți în întristare și cărtire. De aceia deci peste tot locul apostolul ia corpul ca exemplu în argumentația lui, și pentru aceia tot acest exemplu l-a dat și acum, fiind-că trebuia a face mențiune de diversela charuri. Chestiunea aceasta o tratează mai precis în epistola către Corintheni, fiind-că mai cu samă acolo băntuia această bôla, eară în cea de față numai cât a făcut alusiune. Și priveșce ce ăice el. Nu a spus duple credința fie-căruia, pentru ca să nu descurajeze pe acei cari nu au reușit în succese mari, dară ce? „Dupre măsura darului lui Christos“. «Cele mai principale, ăice, sunt comune tuturor, adecă a avea un botez, a se mântui cine-va prin credință, a avea tată pe Dumnezeu, și în fine a se împărtăși cu toții din același duch». De cum-va însă cutare are ce-va mai mult în char, nu te întrista, fiind-că și durerea lui e mai mare. De la cel ce a primit cinci talanți, cinci i s-a cerut, eară cel ce a luat doi, numai doi a înapoiat, și totuși nimic nu a avut mai puțin de cât cela-l-alt. Pentru aceasta și aici apostolul încurajază pe auditoriū tot cu același reson. „Spre săvârșirea sântilor, ăice, spre lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Christos“ (Vers. 12). De-aceia și ăicea el: „Amar

mie este, de nu voiți bine-vesti“ ! (I Corinț. 9, 16). El luase darul apostolilor, și de aceasta amar lui, pentru că l-a primit; dară tu ai fost scutit de această primejdie. „Dupre măsura“. Ce înseamnă ore această vorbă după măsura ? Adecă, nu am primit charul pentru vrednicia noastră, căci atunci nimeni nu ar fi primit nimic, ci toți am primit din dar. Pentru ce însă unul are mai mult, eară altul mai puțin ? «Aceasta nu e nimic, dice, faptul e indiferent, pentru că fie-care contribuie la clădire». Mai arata prin aceasta și un alt fapt, că dacă unul a primit mai mult și altul mai puțin, apoi aceasta nu a rezultat din propria noastră vrednicie, ci din alte cuvinte pe care el singur le-a măsurat, după cum și aiurea dice : „Eară acum a pus Dumnezeu mădulările, pre unul fiește-care dintrînsele în trup, precum a voit“ (Ibid. 12, 18), și nu spune cuvântul de ce așa, pentru ca să nu slăbiaască cugetele auditorilor.

„Pentru aceia dice, suindu-se la înălțime robit-a robime, și a dat daruri oamenilor“ (Vers. 8). adecă, de ce cugeti lucruri mari ? tot ceia ce s-a făcut e a lui Dumnezeu. Profetul dice în psalm : „A luat daruri de la oameni“ (Ps. 68, 18). eară apostolul dice a dat daruri oamenilor, ceia ce e tot una. „Eară aceia ce dice că s-a suit, ce este ? Iară numai că s-a și pogorit întâiu la cele mai de jos laturi ale pământului. Cel ce s-a pogorit, acela este care s-a și suit mai presus de toate ceriurile, ca să umple toate“ (Vers. 9, 10). Acestea auzindu-le să nu-ți inchipui vre-o strămutare sau vre-o trecere de la un loc la altul. Ceia ce apostolul face și în epistola către Filipeni, tot aceia și aici. Precum acolo, vorbind de smerenie, reprezintă pe Christos ca derivat (παράγει τον Χριστόν), tot așa și aici, fiind-că dice că s'a pogorit până la laturile cele mai de jos ale pământului. Dacă nu ar fi fost așa, atunci e de prisos acest cuvânt, pe care-l spune în alt loc : „Ascultatori făcându-se până la moarte“ (Filip. 2, 8). De la faptul că s-a suit, face alusiune la pogorirea lui. Prin laturile cele mai de jos ale pământului el numește moartea, dicere luată din expresia oamenilor, după cum dicea și Iacob : „Veți pogori bătrânețele mele cu întristare în iad“ (Facer.

44, 29), și earăși în psalmul 142, 7: „Și mă voiți asemăna cu cei ce se pogora în grăpă“, adică cu cei morți. „Robit-a robime“. Dară despre ce ore tratează acest pasaj? Și despre ce robire vorbește? Despre robirea diabolului. A luat rob pe tiran, voiți să dic pe diavol, pe mörte, blestemul și păcatul. Ai vădut armele și prada din reshoiü, ce le-a luat cu sine? „Eară aceia ce dică că s'a suit ce este? fără numai că s-a și pogorit“. Acest pasaj se adresează discipulilor lui Pavel al Samosatelor. „Cel ce s-a pogorit, acela este care s-a și suit mai presus de toate ceriurile, ca să umple toate“. S-a pogorit, dică, la marginile cele mai de jos ale pământului, după care nu mai sunt altele, și s-a ridicat mai presus de toate ceriurile, după care nu mai este alt-ceva mai presus de stăpânirea și activitatea lui, căci döră și de demult toate le-a fost umplut. „Și acela a dat pe unia Apostoli, pe alții Proroci, pe alții Evangheliști, eară pe alții Pastori și Invățatori, spre săvērșirea sântilor, spre lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Christos“ (Vers. 11. 12). Ceia ce dică în alt loc: „Pentru care și Dumneđeu l-a prea înălțat pre el“ (Filip. 2, 9), aceasta o dică și aici: „Cel ce s-a pogorit, acela este care s-a și suit“. Nimic nu l-a vătămat pentru că s-a pogorit până la marginele cele mai de jos ale pământului, și nici că l-a împedecat de a se ridica mai presus de ceriuri. Așa că, cu cât cine-va se smereșce, pe atăta se înălță mai mult. Intocmai după cum se petrece cu apa: cu cât ar apăsa-o cine-va în jos, cu atât mai mult ea se ridică la înălțime. Tot așa e și cu umilința. Când se vorbește de suirile lui Dumneđeu, mai înteu e necesar de a ne închipui pogorirea lui, pe când pentru om nu este așa. Tot odată prin aceste cuvinte apostolul mai arată și purtarea de grijă a lui, cum și înțelepciunea, pentru că el, care a făcut atâtea și nu s-a lasat până ce nu s-a pogorit pentru noi până la marginele cele mai de jos ale pământului, nu ar fi făcut împărțirea charurilor fără nici un scop. În alt loc dică că acest act l-a făcut Duchul sânt, căci dică: „În care v-a pus pre voi Duchul sânt episcopi, spre a păstori biserica Domnului“ (Eapt. 20, 28), în alt loc Fiul, în alt loc Dumneđeu. „Și pre unii a pus Dumneđeu în biserică, anteiu pre

Apostoli, al doilea pre Proroci" (I Corint. 12, 28). In aceeași epistolă către Corintheni (Ibid. 3, 6. 8) dice: „Eu am sădit, Apollo a udat, eara Dumnezeu a făcut creșterea“, și earăși: „Cel ce sădește și cel ce udă una sunt, și fie-care va lua plata sa după osteneala sa“. Ast-feliu și aici. Căci ce este, dacă ai contribuit cu mai puțin? Atăta ai luat. „Mai'nteiu pre Apostoli“, căci acestia aveau tote charurile. „Al doilea pre Proroci“. Erau ore cari profeți, nu dintre apostoli, precum Agab. „Al treilea pe Evangheliști“, nu acei cari umblau peste tot locul, ci numai cari bine-vestiau, precum Prischila și Achila. „Pre păstori și învățători“, adeca pe acei incredințați națiunei întregi. Dară că? Ore păstorii și dascalii erau inferiori celor dintei? De sigur că cei ce stau pe loc și se ocupă numai de afacerile unui anumit popor, precum Timotheiu și Tit, erau mai inferiori celor-l-alti, cari cutierau și evanghelizau pretutindenea. De ait-feliu nu e posibil de aici de a concluda la vreo dependență a unora și preferare a altora, ci aceasta se pôte vedea din alta epistolă. „Acela a dat“, dice, și deci să nu contradici de loc. Când dice „pe evangheliști“, pôte că înțelege și pe cei ce au scris evangheliile.

„Spre săvârșirea sântilor, spre lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Christos“. Ai vădut care e rolul fie-căruia? Fie-care zidește, fie-care săvârșesce, fie-care servește. „Până ce vom ajunge toți la unirea credinței și a cunoștinței fiului lui Dumnezeu, intru bărbat desăvârșit, și la masura virstei plinirei lui Christos“ (Vers. 13). Numește virstă aici cunoștința desăvârșită, pentru că precum bărbatul e statornic, eară la copil mintea se învârtește, încôce și încolo, tot așa e și cu credincioșii. „La unirea credinței“, dice, adecă, până ce vom dovedi că avem o singură credință. Aceasta e unirea credinței, când toți suatem una, când toți vom cunoște cu exactitate legătura ce ne unește; până atunci însă trebuie a lucra fie-care. Deci dacă pentru aceasta ai primit charul, ca pe alții să zidești, veți ca nu cum-va să te destrugi însu-ți invidiind pe altul. Dumnezeu te-a cinstit, și te-a pus ca să desăvârșești pe un altul, pentru că și apostolul pentru aceasta a fost dat, și profetul ca

să profetiseze și să convingă, și evanghelistul ca să evangheliseze, pentru aceasta a dat și pe păstorii și dascăli; tuturor în fine li s-a incredințat același lucru. Să nu mi sput de deosebirea charurilor, căci cu toții aveau același lucru de îndeplinit. Când cu totu credem deopotrivă, numai atunci este unire. Cum că aceasta înțelege apostolul când ni spune despre bărbat desăvârșit, este mai presus de orice îndoială. Și cu toate acestea tot el în alt loc ne numește nevirstnici chiar și când suntem desăvârșiți; însă atunci el are în vedere alt-ceva. Acolo el ne-a numit nevirstnici în raport cu cunoștința viitoare, căci dicând că „din parte cunoșcem” (I Corinlh. 13, 9) adaugă și cunoștința enigmatică ce o avem în prezent, și altele de acest felii; pe când aici el a vorbit cu privire la alt-ceva, adică la ușurința de a cădea din credință, după cum dice și aiurea: „Eară acelor desăvârșiți este hrana cea virtosă” (Ebr. 5, 14). Veți cum și acolo îi numește desăvârșiți? Privește acum, cum îi numește aici desăvârșiți prin cele ce urmează: „Ca să nu mai fim prunci” (Vers. 14). «Aceasta, dice, este măsura, pe care nu de mult o am primit, ca să o stăpânim cu toată sîrguința, puterea și convingerea». „Ca să nu mai fim”. Acest cuvînt arată că mai înainte suferiam de acest neajuns. Se pune și pe el în rîndul celor-l-alti, însă continuînd cu scrierea el corectează aceasta. «De aceia, dice, au fost orînduiți atîlta meșteri, pentru ca clădirea să nu se mișce, să nu se clatine într-o parte sau alta, pentru ca petrele să fie bine înțepenite». Pentru că în definitiv de petre depinde de a nu se învîlui zidirea, de a nu se purta în tot locul și de a nu se clătina. „Ca să nu mai fim, dice, prunci, învîluindu-ne și purtându-ne de tot vîntul învățaturii, întru amagirea ômenilor, întru viclesug, spre meșteșugirea înșelăciunei”. „Purtându-ne de tot vîntul”. Tratează chestiunea și o desvoltă în mod alegoric, arătînd spiritelor îndoelnice în ce felii de primejdii se găsesc. „De tot vîntul învățaturii, întru amagirea ômenilor, întru viclesug, spre meșteșugirea înșelăciunei”. Amăgitori se numesc acei cari exercită meseria de jucători la noroc. De felii acesta sunt și șarlatanii în vorbă, fiind-că prind în cursele lor pe cei mai ușori, și ca și cei dintîi schimbă și îi și prefac totul. Aici apoi s-a atins și de viața noastră morală. „Ci ade-

vărați fiind întru dragoste, să creștem întru el toate, care este capul Christos, din care tot trupul potrivit alcătuindu-se și încheindu-se prin totă pipăirea dărei, după lucrare întru măsura fie-cărui mădulariū, face creșterea trupului spre zidirea sa singur întru dragoste" (Vers. 15. 16). Fôrte întunecat și neclar a explicat lucrul, voind a le spune pe tôle la un loc. Ceia ce ȋdice, așa și este. Că precum duchul pogorindu-se din crier prin nervi nu dă senzațiunea cum s-ar întâmpla fie-cărui membru, ci fie-căruia după analogie, adecă celui ce pôte primi mai mult 'i dă mai mult, celui mai puțin 'i dă earăși mai puțin,—căci duchul este rădăcina,—tot așa și Christos. Pronia lui și acordarea de charuri însușirilor acelor spirite ce depind de dēnsul, se face după analogie fie-cărei însușiri în parte, spre creștere, după măsura știută de el. Dară ce înseamnă „Prin pipăirea dărei"? Adecă prin simț. Pentru că acel duch care de la cap purcede și aa putere membrilor. o face aceasta atin-gend pe fie-care membru în parte; sau cum ar ȋdice cineva, ca creșterea se face după analogia cu care membrele corpului primesc puterea acordată lor; sau alt-feliū: că ne-care membru după măsura puterei sale, prin analogie, primind puterea acordată, crește în raport cu ce i s-a acordat; sau și altminterea: că duchul revărsându-se de sus cu imbelșugare, și atingēndu-se de toate memorele, și acordându-li cea ce fie-care pôte primi, face ca corpul sa creasca. Din ce causă ôre a adaos „întru dragoste"? «Nu e posibil alt-feliū, ȋdice, de a se pogori acel duch dacă nu este dragoste.» Tôte acestea sunt ȋdise pentru unii, linta. Și ce este, dacă cutare a luat mai mult? căci și el a luat același duch, trimis ue același cap, și care uucă lucrează deopotrivă, și stimulează deopotrivă pe tot. „Potrivit alcătuindu-se și încheindu-se", adecă bucurându-se de multă îngrijire. Decī corpul trebuie a fi compus nu cum s-ar întâmpla, ci cu multă artă, căci dacă unul din mădulari nu e la locul său, întregul corp suferă. Astfel decī, nu numai că trebuie de a te uni cu corpul întreg, ci încă de a-ȋ ocupa locul tēu, căci de vei trece în alt loc, nu te-ai unit, și nici duchul uu te primește. Dară nu veȋ ce se petrece cu schimbarea ôselor întâmplată în anumite împrejurări, când unul din ele trerēnd din locul său ocupă alt loc? Nu veȋ, ȋdic, cum prin aceasta corpul întreg

se valămă, și de multe-ori pricinuiește chiar moarte, eară câte-odată bolnavul găsește că acel os e nevrednic de a-l mai avea cu sine? De aceia mulți cred că e mai nimerit de a lăsa asemenea ose și a lăsa locul ior gol. Așa dară peste tot locul aviditatea e un mare rău. Tot așa se întâmplă și cu elementele naturei; când uoul din ele își iese din simetria lui, totul se valămă. Aceasta e cea ce ăice prin cuvintele: „potrivit alcaltuindu-se și încheindu-se“, ad-că că fie-care să stea în locul său, și să uu treacă în alt loc. care nief nu i se cuvine pôte. Pricepe, deci, câtă tărie au cuvintele spuse de apostol. Tu compui membrele corpului, eară el acordă darurile de sus. Dupre cum în corp sunt organe accesibile de ast-feliu de daruri, tot ast-feliu și cu duchul, carele este rădăcina cea de sus a tuturor, precum: inima este accesibilă duchului, maiul accesibil sângelui, splina veninului, și cele-l-alte altora. Tôte acestea își au causa în crier. Deci Dumneđu a făcut pe om ast-feliu, pentru că cinstindu-l mult și ne-voind a se depărta de el, și-au rezervat el causa, eară omul a devenit conlucrător cu Dumneđu, în care scop pe unul l-a pus în acest serviciu, pe altul în cela-l-alt. De exemplu apostolul este vina cea mai principală a corpului care primește de la corp totul; așa că, dupre cum prin vine și arterii circulă sângele, care e viața animalului, ast-feliu e și cu apostolul, prin al căruia cuvânt face de a se împărășia la toți viața vecnică. Profetul prorocescce cele viitoare, ast-feliu că și el același lucru îi face. Tu deci compui membrele corpului, dară el li acordă viața. „Spre săvârșirea sântilor, spre lucrul slujbei“. Dragostea rezidește, și face a se lipi între ele membrele, a se împuțneri și a se combina împreună.

*) Deci dacă vom de a ne bucura de duchul, carele vine de la cap, apoi unit pe altul să ne ajutăm și să ne îngăduim. Doue sunt devidările din corpul bisericesc: una când ne rēcim cu dragostea unui cătră altul, eară a doua cand îndrăznim de a săvârși în acel corp rapte nevrednice. În amândouă casurile ne desbinăm înși-ne de totalitatea credincioșilor. Dară dacă rei carii au fost orânduți de a zidi pe altul, din capul localui îi nu numai că nu au zidit, ci chiar au desbinat, ore ce vor suferi? Nimic nu este ca-

*) Partea morală. Contra schismaticilor, carii s-au desmembrat din credința bisericeii, și carii săvârșesc fapte nelegale și neregulate (Veron).

re să desbina biserica mai mult, ca iubirea de stăpânire; dara în același timp nimic nu poate irita pe Dumnezeu mai mult, ca aceea ce a împărți biserica. Chiar de ar săvârși mil de bunuri, totuși cei ce taie corpul bisericii vor fi nu mai puțin răspunzători ca și cei ce au crucificat corpul lui; căci faptul acela a fost cel puțin spre folosul omenirii întregi, de și nu a fost săvârșit cu o ast-feliu de intențiune; pe când cea ce fac schismaticii, nu numai că nu aduce nici un folos, ci încă din contra multă vătămare. Acestea nu le-am dis numai cu privire la stăpânitori, ci și cu privire la cei stăpâniți. Un bărbat ore-care sânt *) a spus ce-va care s-ar părea că e îndrăzneț, dară cu toate acestea a spus. Și ce a spus? «Nici sângele martirului nu va putea șterge păcatul acesta», dice. Ia spune-mi, în ce scop mărturisești? Nu ore pentru slava lui Christos? Deci tu care ți-ai predat sufletul pentru Christos, cum de jefuiești acea biserică pentru care Christos si-a predat sufletul său? Ascultă ce dice Pavel: „Nu sunt vrednic a mă chema apostol pentru că am gonit biserica lui Dumnezeu” (I Corinț, 15, 9). Vătămarea aceasta nu este mai mică de cât acea adusă de dușmanii bisericii, ci încă cu mult mai mare, pentru că cea dintâi o face și mai strălucită, pe când cea de a doua o necinstește în ochii dușmanilor ei, când ved că este atacată chiar de proprii săi fii. Un ast-feliu de fapt îi il cred că o dovadă mare de înșelăciune, când ved că tocmai acei născuți și crescuți în biserică, și cari au fost inițiați cu exactitate în tainele ei, tocmai aceia, dic. schimbându-se fără de veste se pun în rândurile dușmanilor ei. Acestea fie dise cătră acei ce se arată indiferenți față de cei ce se desbină de biserică; pentru că dacă schismaticii au pôte chiar dogme contrare, apoi tocmai pentru aceasta nu trebuie a se amesteca cu dênșii; dară dacă pôte cugetă ca și noi, dară îi totuși s-au desbinat, cu alât mai mult încă nu trebuie a se amesteca cu îi. Și din ce cauză s-au desbinat? Pentru resonul că sufer de bóla iubirei de stăpânire. Nu seîți ce au pățimit cei de pe lângă Coré, Dabhan și Abiron? Ore numai aceștia singuri s-au prăpădit, sau și cei împreună cu dênșii? Ce spun? «Aceiași credință au și aceia, dicî, și îi sunt ortodoxi.» Dară atunci de ce nu sunt împreună cu noi? „Un domn, o credință, un botez”, dice Pavel.

*) Sf. Ciprian al Antiochiei, în seriarea sa: „De unitate ecclesiae”. Trad.

Dacă ale lor sunt bune, ale noastre de sigur că sunt rele; dară când ale noastre sunt bune, nu mai incupe indoială că ale lor sunt rele. „Prunci, ȋdice, invăluindu-ne și purtându-ne de tot vântul învățaturii“. E deajuns ȋre a crede aceasta, spune-mi, că ii ȋdic că sunt ortodoci? Dară atunci cum de au inmormăntat și au desființat cele atingătoare de chirofonie? Care e folosul celor-lalte, dacă aceasta nu este transmisă în regulă? De aceia trebuie a ne lupta pentru această abatere ca și pentru credință. Pentru că dacă e permis fie-căruia de a umplea mâna lui, du-pre cum s-a petrecut în vechime (III. Impărați 13, 33), și a deveni preoți, apoi atunci toți să treacă pe aici; în zadar s-a mai zidit acest jertfelnic, în zadar mai e plinitatea bisericeii, în zadar numărul preoților; atunci pe toate să le desființăm, pe toate să le anulăm. «Să nu fie una ca aceasta» ȋdici tu. Voi faceți aceasta, și ȋdiceți «să nu fie»? Și cum de ȋdici «să nu fie», pe când faptele se petrec așa? Eu vă vorbesc și mă mărturisesc, nu dără gândindu-mă la interesul meu, ci la mântuirea voastră. Dacă cine-va se va arăta nepăsătoriu, el va vedea. Dacă pe altul nu-l interesează asemenea fapte, pe mine însă mă interesează. „Eu am sădit, ȋdice, Apollo a udat, însă Dumnezeu a făcut creșterea“ (I. Corinți. 3, 6). Cum vom putea răbda risul Elinilor? Căci dacă ii ne acuză pentru eresuri, dară încă pentru acestea ce nu vor ȋdice? «Dacă sunt aceleași dogme, aceleași mistere, de ce atunci un alt stăpân sare pe deasupra în altă biserică? la priviți, ȋdic ii, cum în biserică creștinilor toate sunt pline de iubirea de slavă deșartă. Dară încă iubirea lor do stăpânire, și amăgirea? Luați-li mulțimea (glótele), ȋdic ii, și nimic nu mai rămăne. Taie-li bóla din rădăcină, adecă coruperea glótelor, și totul se va stinge». Voiți să vă spun și ce vorbesc ii despre cetatea noastră? și cum ne defaimă cu ușurioță? «E permis, ȋdic ii, fie-căruia de a vedea, că dacă ar voi, ar putea dobândi în partea sa pe mulți dintre cei convinși și atrași în creștinism, și nu s-ar mira de loc de aceasta». Vai, câtă batjocură, și câtă rușine! Dară apoi și un alt ridilie, și o altă batjocură. Dacă ȋre-care dintre noi creștinii ar fi prins în fapte uriciose, și ar urma a fi certat cu vre-o pedeapsă, din toate părțile e mare teamă și mare spaimă ca nu cum-va acela să fugă din creștinism și să se dea de partea păgănilor. Fugă de o mie de ori unui ca acesta, și fie cu aceia. Nu ȋdic de cel ce ar fi greșit, ci chiar de

ar fi cine-va nepăcătos și nu ar fi greșit cu nimic, dară dacă voiește a fugi din creștinism, fugă. De sigur că mă dore, mă bat cu pumnii în pept, îl jelesc și mi arde inima, ca unul ce am fost lipsit de un membru al meu; de căl că nu mă dore într'atăta, în cât să fiu forsat de această teamă, de a nu mi face datoriile ce mă privesc. Acestea vi le-am spus, iubitorilor, nu ca cum ași fi stăpân pe credința voastră, sau că în mod despotie vă poruncim aceasta, pentru că noi am fost proclirisiți pentru învățătura cuvântului, și nici de cum pentru stăpânire sau pentru vre-o autoritate ôre-care; noi avem rolul sfetnicilor, cari sfătuiesc și îndeamnă. Cel ce sfătuiește spune ideile lui, și nu forsază pe auditoriu, ci lasă pe fie-care a fi stăpân ca să și aleagă ceea ce-i place din cele spuse, și numai atunci este răspundătoru, când nu va spune cele cuvenite. Pentru aceia și noi spunem și vă vorbim acestea, pentru ca să nu vă fie vouă permis a dice în ceea și înfricoșată: «dară nimeni nu ne-a spus, nimeni nu ne-a oprit, nu am știut și nici că am crezut că acesta e păcat». Pentru aceasta vă grăiesc și mă mărturisesc, că a desmembra bisERICA lui Christos, nu este mai mic rău, ca a cădea în eres. Căci spune-mi, dacă cine-va ar fi din înlămplare vice-rege, eară venind regele adevărat el nu s-ar alipi de dănsul și nici nu i-ar da supunere și ascultarea cuvenită, ba încă i-ar și lua porfira regală și ar rupe-o în multe bucăți, apoi ôre va fi el pedepsit mai puțin de cât cei-l-alți contrari și dușmani ai regelui? Dară ce? Dacă odată cu aceasta ar apuca încă de gât pe rege și l-ar sugruma, eară corpul lui bucățică cu bucățică l-ar desmembra, apoi ôre cam ce pedeapsă după dreptate va lua el? Dară dacă cel ce face așa unui rege pământesc și-ar lua cea mai mare dintre toate pedepsile, apoi cel ce sugrumă pe Christos și îl desmembrează corpul lui, de ce gheenă nu va fi ôre vrednic? Pote că vă închipuiți că de aceasta cu care ameninț? Eu nu cred aceasta, ci va fi demn de o altă gheenă cu mult mai grozavă. Ia spuneți mi voi femeilor care sunteți de față,—pentru că acest defect e mai mult al femeilor,—și celor ce lipsesc povestiți-li exemplul și înfricoșăți-le. Dacă pote unii și închipuiesc că prin acest fapt noi ne vom supăra, sau vom căuta să ne apărăm, apoi să scie bine că în zadar cugeta ast-teliu. Dară pote voești ca să și răsunî pe mine, apoi eu singur îi dau mijlocul prin care veți putea, fără vre-o vătămare, a și răbuna. Așa dară pălmuieste-mă, scupă-mă în față, bate-mă. A! pote te înfricoșezi auzind acestea? Când eu îi dic: pălmuieste-mă, te înfricoșezi,

eară pe stăpânul îl sugrumi, și nu te înfricoșezi? Membrele corpului stăpânului le rupi în bucăți, și nu tremuri? Biserica este casa părintască, un corp și un duch. Voesci ați răsbuna pe mine? Stai numai până la mine. De ce în locul meu îți resbunî pe Christos? Mai mult încă; de ce lovești cu piciorul împotriva boldurilor? Nici într'un cas nu e bine de ați răsbuna, eară a insulta pe cine-va, pe când un altul nedreptățește, e cu mult mai grozav. Ai fost nedreptățita de noi? Apoi de ce te infuriezi pe cel ce nu te-a nedreptățit? Dară aceasta e cea mai de pe urmă nebulie. Nu că dora în mod ironic vă vorbesc acestea, și nu cum s-ar întâmpla, ci sunt rezultate din starea sufletească în care mă găsesc. Ași voi ca fie-care dintre cei supărați împreună cu voi,—de și prin această supărare se vatămă pe dănsii, când pleacă în altă parte,—ași voi, dic, ca fie-care din aceștia să mă bată peste obraz, sau desbrăcându-mă până la piele să mă bată cu biciul, fie că m-ar acusa pe dreptul, fie pe ne-dreptul, și în definitiv să-și arunce urgia lui asupra noastră, de cât să cuteze a face de acestea, pe care le face acum. Dacă s-ar face aceasta, nu ar fi vr-un lucru mare, fiind-că la urmă s-ar putea dice că a fost bătut și necinsit un om de nimic și nevrednic de vre-o atențiune. De alt-feliu chiar eu cel nedreptățit și insultat ași ruga pe Dumnezeu ca să vă ierte păcatul, și aceasta nu o dic ca să se creadă că eu am atâta trecere, ci fiind-că cel nedreptățit când se roga pentru cel ce l-a nedreptățit, câștigă mult curaj. „De va păcătui om asupra omului, se vor ruga pentru dănsul“ dice. (I Imparați 2, 25). Dară dacă nu ași putea eu, ași ruga pe alți sânti și ar face aceasta. Acum însă pe cine să rugăm, dacă Dumnezeu este insultat de noi? Privește câtă anomalie. Dintre cei ce participă la serviciul în această biserică, unia nu vin de loc, sau odată în an, și chiar atunci vin de formă numai și fără nici un folos, fiind-că în tot timpul cât stau aici conversază și glumesc pentru totă nimica; alții însă de și se par a fi serioși, dară tocmăi aceștia sunt cari aduc această nenorocire asupra bisericei. Dacă însă vă arătați serioși și vă dați atâta silință pentru ast-feliu de lucruri, apoi e cu mult mai bine ca și voi să vă puneți în rândul celor leneși de biserică, căci poate atunci nici aceia n-ar mai fi neglijenți și nici voi n-ați mai fi ca acum. Nu vorbesc lucrurile acestea la adresa voastră celor prezenți, ci pentru acei cari au dezerlat din staul. Faptul acesta este un adevărat adulter. Dacă poate nu primești ca să auzi aceste

cuvinte de la densiți, de sigur că nici din partea noastră. Dintre două fapte contrare, de sigur că unul trebuie a fi ilegal. Acum dacă voi o bănuți această asupra noastră, noi suntem gata a părăsi puterea ori-când veți voi, numai biserica să fie una; dară dacă noi suntem în legalitate, apoi convingeți pe cei ce ilegal s-au ridicat pe tron, ca să se depună singuri. Acestea le-am spus nu ca cum așa ordona, ci păzindu-vă și asigurându-vă pe voi de totă primejdia. Deci fiind-că fie-care dintre voi este în vîrstă, și va da samă pentru cele făcute de el, vă rog a nu arunca totul asupra noastră, și a vă crede nerespunzători, ca nu cum-va înșelându-vă să vă vîlcărați fără nici un folos. Avem a da cuvînt pentru sufletele voastre, însă numai atunci când vom lipsi de la datoria noastră, când nu vom ruga, când nu vom sîtăui și când nu vom protesta contra celor făcute de voi. Dară după toate acestea dați-mi voe și mie a dice: „Curat sunt eu de sângele tuturor“ (Fapt. 20, 26) și: „Sufletul meu mîntui-l-va Dumnezeu“ (Iezech. 3, 19). Spuneți tot ceia-ce voiti; arătați cauza adevărată pentru care ați dezertat din staul, și eu mă voi apăra. Dară nu aveți ce spune. De aceia vă rog și pe voi de a sta cu bărbăție în staul, și pe cei ce au dezertat să se reîntorcă înapoi, pentru ca ast-feliu într'un cuget să înălțăm mulțămire lui Dumnezeu, căruia se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII.

„Drept aceia accasta dic și mărturisesc întru Domnul, ca să nu mai umblați voi, precum și cele-l-alte neamuri umblă, întru deșertăciunea mințelor, întunecați fiind la minte“ (Cap. 4, 17).

Dascalul nu trebuie numai ca să sfătuiască și să învețe, să formeze și să îndrepteze spiritele discipulilor, ci să fie în același timp temătoriu de Dumnezeu și lui să se predee. Fiind-că cele vorbite de oameni, ca vorbite de niște egali, nu sunt suficiente de a ne atinge spiritele, de aceia e necesar de a ne încredința voei Domnului și a ne preda lui. Tocmai așa face și Pavel. Discutând până acum despre umilință, și despre aceia că nu trebuie a ne ridica

unui asupra altora, ascultă acum ce spune: „Aceasta dăc și mărturisesc întru Domnul, ca să nu mai umblați voi precum și cele-l-alte neamuri umblă“, și nu dăce de loc: ca să nu mai umblați precum umblați acum, căci atunci cuvântul ar fi fost mai înțepătoriu, ci plerând de la exemplul altora el a arătat același lucru. Chiar și Thesalonicenilor li spune același lucru, scriindu-li: „Nu întru patimă de poftă, ca și cele-l-alte neamuri“ (I Thesal. 4, 5). «Voi, dăce, v-ați despărțit de credințele lor, de cât să știți că totul s-a făcut de Dumnezeu. Eu nu cer de la voi de cât cele ce vă privesc, adică ca viața și purtarea voastră să fie duple Dumnezeu. Aceasta vă aparține vouă. Invoce de martur la cele dăse de mine pe Domnul, că eu nu v-am înjosit prin aceasta, ci v-am spus cum trebuie să umblați.» „Întru deșertăciunea minții lor“, adică a se indeletnici cu lucruri zadarnice și deșarte. Și care pot fi acele lucruri deșarte, dacă nu toate cele prezente? despre care și dăce Eclesiastul: «Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni» (Ecles. 1, 2). Dară pôte va dăce cineva: «Dacă sunt deșerte și deșertăciuni, pentru ce s-au fost făcut? Eară dacă toate acestea sunt lucrurile lui Dumnezeu, cum de sunt deșerte»? În adevăr că multă vorbă se face asupra acestei chestiuni. Dară ascultă, iubitu!e: nu lucrurile lui Dumnezeu le-a numit el deșertăciuni, să nu fie una ca aceasta. Nici ceriul nu este deșertăciune, și nici pământul; nici soarele, nici luna, nici stelele, nici corpul nostru, căci toate acestea după dăcerea santei scripturi sunt bune foarte (Facere 1, 31), însă ce este deșertăciune? Să ascultăm pe Eclesiast în explicarea acestor cuvinte: „Saditu'mi-am vil, dăce, adunat-am pe lângă mine cântăreți și cântărețe, făcut-am lacuri de ape, ca să ud dumbrava, avut-am cireți și turme multe, adunatu'mi-am aur și argint, și am vedut că toate sunt deșertăciuni. Deșertăciunea deșertăciunilor toate sunt deșertăciuni“ (Ecl. 2, 4. și urm). Ascultă acum și pe Profetul David: „strînge comori și nu, șcie cui le adună pre ele“ (Ps. 38, 10). După toate acestea e cert, că deșertăciunea deșertăciunilor este aurul cel mult ce se varsă, zidurile acele strălucite, acele turme de robi care merg în târg după stăpân, mândria și slava deșartă, eugelele cele ușore și famfaronadele. Toate acestea sunt

deșertăciuni, pentru că nu de Dumnezeu sunt făcute, ci de noi. Și de ce ore sunt deșertăciuni? De aceea că nu au mai nici-o dată vre-un sfârșit bun. Bani, de exemplu, sunt deșertăciune, când sunt cheltuiți în desmerdări, când însă se imprășcie la săraci, atunci nu sunt deșertăciune. Când tu-ți cheltuiești în imbuibări și desfrânări, iată care e sfârșitul: îngrășarea corpului, rigăiturile stomachului, secrețiuni multe, îngreuiarea capului, muiarea cărnei, căldura grozavă și în fine o slăbănogire totală. După cum cel care tornă apă într'un vas spart mucește în zadar, tot așa și cel ce trăiește în imbuibări, tornă în pântecul lui ca într'un vas spart. Deșertăciune deci se numește tot ceea ce se speră a fi ce-va, pe când în realitate nu este nimic, ceea ce se numește și deșert, sau speranțe deșerte. Deasemenea și tot ce este zădarnic și fără vre-un scop se numește deșert, adevărat că nu e bun la nimic. Să vedem acum dacă cele omenești nu sunt de felul acestora. „Să mâncăm și să bem căci mâine murim“ (I Corinț. 15, 32). Care e sfârșitul, spune-mi? Destrugerea completă. Ne îmbrăcăm și ne înfășurăm în haine scumpe, dară care e sfârșitul? Nimic. Iată acum și de ale Elinilor: au filosofat, dară în zădar; au arătat o viață aspră, însă fără folos, căci nu aveau în vedere un rezultat folositoriu, ci slava deșartă și onoruri din partea celor mulți. Dară slava din partea celor mulți ce este? Nimic, căci dacă acei cari acordă onorurile pier, cu atât mai mult încă slava și onorurile ce îi le acordă. Cel ce acordă altuia onoare, trebuie ca mai întâi să și-o acorde lui însuși; dară dacă el nu și-o acordă sie-și, cum va putea să o acorde altuia? Acum însă noi căutăm onoruri până și din partea celor mai necinstiți și mai de desprețuit. Dară ce feluri de onoruri sunt acestea?

Ai vădut că toate sunt deșertăciunea deșertăciunilor? De aceea și dice apostolul: „Întru deșertăciunea minții lor“. Dară ore religiunea lor nu e de acest fel? Nu e lemn și petre? Dumnezeu a făcut ca în locul luminărei din sfeșnic să ni se arate sôrele. Dară cine ore se închină luminărei din sfeșnic? Sôrele dă lumina; dară când el nu pôte din vre-o cauză ore-care, atunci luminărea din sfeșnic ni dă lumina. De ce deci nu te închini luminărei din sfeșnic? «Da, dice, eu mă închin focului».—O! ce ridic, ce insultă. Privește acum și alta. De ce stingi ceea ce tu adori? De ce nimicești pe Dumnezeul tău? De ce nu permiți ca casa ta să se umple de magnificența lui? Dacă focul este Dumnezeu, apoi lasă-l ca să-ți consume corpul,

nu-l condamna să stea sub fundul ôlei și a căldareii, ci bagă-l în cămara ta, bagă-l în hainele cele de mătase. Dară tu nu numai că nu faci așa, ci încă de s-ar întâmpla din vre-o cauză ôre-care ca să între pe furis, alergî în lôte părțile, pe toți 'i chemî în ajutoriū, și ca cum ar fi intrat în casa ta o feară sălbatecă, așa plîngî și oftezi, și numești cea mai mare nenorocire faptul, că Dumne-deul tēu îți stă de față. Eu am Dumne-deu și fac totul ca să-l pot avea în mine, și m-ași crede în cea mai mare fericire, nu când imi va visita casa mea numai, ci când eu ași putea să-l atrag în inima mea. Atrage și tu focul în inima ta. Tôte acestea sunt de ris și „deșertăciunea mințel lor“. Focul este bun spre a te servi cu el, eară nu a i te inchina; este făcut ca eu să mă servesc de el, eară nu ca el să mă stăpânească pe mine; el a fost făcut pentru mine, și nu eu pentru dēnsul. Dacă te inchini focului, de ce ședî culcat pe pat și poruncești bucătariului ca să stea în fața Dumne-deului tēu? Iovață bucătăria, fă-te pitariū, și de voești fă-te chiar ferariū. Nimic nu pôte fi mai onorabil ca exercitarea acestor meșteșuguri, cu care ocașie Dumne-deul tēu te vizitează tot-deauna. Consideri ca o insultă arta, în care e de față Dumne-deul tēu? De ce ordoni servitorilor tei, eară tu nu te crești demn? Focul este bun și necesar, fiind-că e creațiunea unui bun creatoriū, însă nu este Dumne-deu; e lucrul lui Dumne-deu, dară nu Dumne-deu. Nu vești neorânduieala lui? Nu vești că de'ndată ce se lipește de vre-o casă, el nu stă într'un loc? ci de va găsi vre-o continuitate totul dărîmă, și nici mânele constructorilor și nici ale altora nu sunt în stare ca să stingă furia lui; el nu cunoște nici prieten, și nici dușman, ci pe toți îi tratează la felu. Deci acesta este Dumne-deu? Și nu vē rușinați a o spune? Cu adevărat că bine a dis apostolul: „Intru deșertăciunea mințel lor“. «Dară, dic ii, sôrele este Dumne-deu». Dară, spune-mi, de ce, și pentru ce? Că dă lumină mare? Dară nu-l vești dese-ori învins de nori, și fără de voe servind naturii? Nu-l vești altă-dată în eclipsă și ascuns de lună și de nori? De și de alt-feliū norul e mai slab de cāl sôrele, însă cu lôte acestea de multe-ori îl stăpânește. Dară și aceasta e lucrul înțelepciunei lui Dumne-deu. Dumne-deu trebuie a fi în totul îndestulat, pe când sôrele e lipsit în multe, și aceasta nu e proba dumne-deirii lui. Pentru ca el să se arate și să fie vēdut are nevoie de aer, și încă de aer ușor, pentru că dacă e prea des, nu lasă razele lui ca să se transmită. Are nevoie și de apă, pen-

tru ca să nu ardă ; pentru că dacă nu ar fi isvôrele, lacurile, riurile și mările, care prin aburii împrăsciați în 6re-care umezală, nimic nu l-ar putea împedeca de a arde totul. Veți acum ce feliu de Dumneđu ai ? O ! câtă nebulie, și cât ridicol ! « Dară, 6ici, e Dumneđu prin faptul că p6te vătămă ». Și tocmai pentru că vătămă nu este Dumneđu, prin faptul că unde el vătămă, nu are nevoie de ajutoriul nim6nui, pe când în acele unde el folosește are nevoie de concursul multor elemente. Atributul lui Dumneđu îns6 e de a folosi, și nu de a vătămă ; dară când e contrariul, cum p6te fi Dumneđu ? Dară nu veți că medicamentele otrăvitoare vătămă fără să mai aibă nevoie de ajutoriul altora, pe când acele ce folosesc au nevoie de ajutoriul multora ? Pentru tine îns6 s6rele este și bun, în același timp și slab ; este bun, pentru că prin el să cunoști exact pe stăpânul a t6te, și este slab, pentru că să nu-l poți numi stăpân. « Dară, 6ici, el face ca să crească plantele și semințele ». Îns6 nu cum-va 6re pe lângă d6nsul și b6ligariul este Dumneđu ? pentru că și el ajută la creștere. Nu cum-va 6re pe lângă aceștia sunt dumneđu și furca și mânele agricultorului ? Arată-mi, dacă poți, pe s6re cresc6nd plante fără ajutoriul nim6nui ; fără ajutoriul păm6ntului, sau a apei, sau a agriculturii ; să-și arunce singur semințele în păm6nt, arunce-și apoi razele sale și la urmă să-mi arate spicele de grău. Dară dacă rezultatul acesta nu depinde numai de d6nsul, ci și de ploii, apoi de ce să uu fie Dumneđu și apa ? De ce nu și b6ligariul și sapa ? Așa dară la t6te să ne închinăm ? spune-mi ; pe t6te să le adorăm ? Vai ! câtă nero6ie ! Dealt-feliu spicele de grău mai degrabă s-ar putea forma fără s6re, de cât fără păm6nt și fără apă, ca și t6te celelalte plante. Dacă nu ar fi păm6ntul, nimic din acestea nu s-ar vedea. Dacă pune cineva păm6nt într'un vas de lut, păm6nt, 6ic, amestecat cu b6ligariu mult, și-l pune sub streășina casei, dupre cum fac copiii și femeile, vor resări acolo ni-care-va plante, p6te slabe în feliul lor, îns6 plante ; ast-feliu că după această experiență rezultatul depinde mai mult de păm6nt și b6ligariu, de cât de s6re, și prin urmare trebuie a ne închina mai mult acestora, de cât s6relui. S6rele are nevoie de ceriu, de aer, de ape, ca să nu vătăm6 ; are nevoie de t6te acestea, 6ic, ca de un frău, care să-l stăpânească s6lbăta-cia lui, ca și a unui cal s6lbatec, ca ast-feliu să nu-l lase de a-și arunca razele după plac. Dară ia spune-mi, unde este el în timpul nopții ? Unde s-a dus să călătorească Dumneđuul t6u ? Nu e atributul lui Dumneđu de a se în-

chide unde-va, sau de a se sfârși; acesta cu adevărat e atributul corpurilor. «Dară, ție, în sôre este și o putere ôre-care, și se mișcă». Deci această putere e Dumnezeu? spune-mi. De ce este impededată această putere, ca să nu stăpâniască pulerea lui cea ardătoare? Earăși ajungem la vorba dintel. Dară ce este apa? Nu cum-va și ea este Dumnezeu, prin faptul că este elementul cel mai indispensabil vieții animale și vegetale? Și adevă până când ne vom învêrți în acest labirint? Cu adevărat ție apostolul: „Întru deșertăciunea minții lor, întunecați fiind la minte“.

Dară cu aceștia cum e posibil de a discuta bună-ôră despre înviere? când îi nici nu pot suferi să audă, din cauză că sunt întunecați la minte. De aceia și viața lor este atât de desfrănată; de aceia curvesc și comit cele mai grozave necuviinți. Și cu drept cuvânt; căci cei ce și-au croit Dumnezeu după placul lor, negreșit că toate le fac, și dacă vor putea să se ascundă de ochii ômenilor, îi se cred fericiți, căci nimeni nu este care să-i stăpânească. Cu ce va putea deci să influențeze asupra lor vorba despre nemurire, care după densit e un mith în totă puterea cuvântului? Dară încă să li spu despre cele din iad? După densit și acesta e un mith. Privește acum și ideea lor satanicească: cănu îi și fauresc dei desfrănați, nu ție că sunt mithuri, ci cred în îi; eară când discută despre iad, ție că poeții vorbesc de aceasta spunând povești, ca ast-feliu să se restôrne de pretutindenea ideea de viață fericită. «Dară, ție îi, filosofi au descoperit ce-va mai onorabil și mai bun de cât acestea». Cum? Cei ce au introdus destinul, și spun că totul este lipsit de ori-ce îngrijire, că de nimică să nu-i pese cui-va, și că el este compus din atomuri? Sau acei carți ție că Dumnezeu este corp? Sau acei carți transformă sufletele omenești în cânești, și voesc a convinge pe ômeni, că omul odinioară a fost câne, sau leu, sau peșce? Dară când ôre veți înceta de a bârli întunecați fiind cu mintea? Cu adevărat că îi vorbesc despre dogme și despre viață și fac totul ca și cum pare-că ar fi în întunec. Cel întunecat nu vede nimic din cele ce stau de față, ci de multe-ori vêdend o funie, o ia drept șerpe ce se mișcă, sau dacă cade sub un gard, crede că vre-un om sau vre-un demon îl stăpânește, și de aici apoi tulburare și vuet mare. De ast-feliu de lucruri se tem îi, ca să se adeverească țiecerea profetului: „Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică“ (Ps. 52, 6), pe când de cele

demne de temut if nici că se sfîesc măcar. Intocmai ca și copiii, cari purtați în brațe de mance ating focul cu mânele fără să se gîndiască, sau luminarea aprinsă din sfegnic fără nici-o frică, eară când ved vre-un bărbat imbrăcat cu o haină mițosă (din pîr de capră, sau ôe) if tremurâ de frică. Tot așa și Elinii aceștia, duple cum în adevăr sunt copiii, pentru care dealt-feliu chiar unul din ai lor (Platon, Tim. p. 22. 13.) a đis că „Elinii pururea sunt copii”, pentru că se tem de acele ce în realitate nu sunt păcate, precum: murdăria corpului, îngroparea morților, nunta, observațiunea dîlelor, și altele de acest felii, pe când de acele ce cu adevărat sunt păcate, precum: pederaștia, curvia, precurvia, etc. de acestea nici vorbă măcar nu fac. Il vei vedea că după ce se întorce de la vre-o înmormântare se spală, dară de păcatele cele de mörtenic-odată; il vei vedea încă punënd mult interes pentru bani, il vei vedea apoi superstițios până la ridicol, bună-öră cređënd că la cîntarea vre-unui cucos va veni sau va plecă cine-va! Cu adevărat că sunt întunecați cu mințea. Spiritul lor e încărcat de multe spaime, ca de exemplu: «Aștă-đi, după ce am ieșit din casă, m-a întălnit X. cel antěiu; decî numai de căt mi se va întămpla mulle rele. Mișelul de servitoriū aducëndu-mi ciubotele 'mi-a dat mai antěiu cea stăngă; dară aceasta înseamnă că vor veni asupra'mi nenorociri mari și insulte. Chiar eū apoi ieșind din casă am pășit cu piciorul slăng mai 'ntěiu; decî e semn de nenorociri». Aceștia sunt relele cele de pe lăngă casă. «Ieșind aștă-đi din casă, mi s-a bătut ochiul stăng de desupt; aceasta e semn de lacrimi». Femeile apoi, dacă clăntănesc trestiele când isbesc cu spata la țesutul pânzei, sau că și consumă mult timp la peptănatul lănei, scot de aici vr'un semn. Deasemenea când tortul sbărnăie în stative, sau când dinții de sus ai stativel scărțiesc și fiind întinși prea tare se rup, scot și de aici vr'un semn, și în fine miș de aceștia, care sunt demne deris. Dacă rage măgariul, sau dacă cîntă cucosul, sau de strenută cine-va, sau alt-ceva, apoi ca și cum ar fi legați cu miș de legături, sau după cum am đis, ca stăpăniți de întuneric, pe tôte le bănuiesc, făcëndu-se prin această de miș de ori mai sclavi de căt sclavi. Nu așa însă suntem noi, cari ridem de tôte aceștia, ca unia ce trăim în lumină, și suntem înscrisi ca cetățeni ai ceriului, neavënd nimic comun cu pămēntul. Noi un singur lucru il credem

ca spaimă, adică păcatul, și să nu aducem vre-o su-
parare lui Dumnezeu. Neînd acestea, noi ridem de
tote cele-lalte, ca și de diavolul, care a introdus toate a-
cele superstițiuni ridicole. Pentru toate acestea să mulțămim
lui Dumnezeu. Să căutăm ca nici-odată să nu fim
prinși în această robie, și dacă vre-unul din prietenii noștri
a fost prins, să rupem legăturile lui, să-l eliberăm
din această închisore uricioasă și de ris. Să-l facem sprinten
în călătoria cea spre ceri, să-l ridicăm în sus aripele
cele ingreuiale, și să-l învățăm a filosofa asupra vieții și
asupra credinței. Să mulțămim lui Dumnezeu pentru toate.
Să-l rugăm ca să nu ne arate nevrednici de darul lui cel
făgădui nou. Chiar și noi să ne încercăm de a contribui
cu cele ce se cer de la noi, ca ast-feliu să învățăm nu
numai vorbind, ci și făcând cele ce vorbim, căci numai
așa ne vom bucura de miile de bunătăți făgăduite nou. Că-
rora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin Christos
Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sân-
tul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și
pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII.

„Drept aceia, aceasta dic și mărturisesc întru
Domnul, ca să nu mai umblați voi, precum și cele-
lalte neamuri umblă, întru deșertăciunea minții
lor, întunecați fiind la minte, înstrăinați de viața lui
Dumnezeu, pentru necunoștința care este întru ei,
pentru împetrirea inimei lor: cari întru nesimțire
petrecând s-au dat pre sine înverșunării, spre lucra-
rea a totă necurația, întru lăcomie” (Cap. 4, 17—19).

Nu numai către Efeseni sunt dese acestea, ci și către
noi, și nu sunt dese de noi, ci de Pavel, sau mai bine des
nici de către noi și nici de către Pavel, ci de către însuși
Charul Duchului. Deci ast-feliu trebuie a vă purta, după
cum vorbește charul. Ascultă însă și ce anume vorbește
el: „Drept aceia, aceasta dic și mărturisesc întru
Domnul, ca să nu mai umblați voi, precum și

cele-lalte neamuri umblă, întru deșertăciunea mințelor lor, întunecați fiind la minte, înstrăinați de viața lui Dumnezeu, pentru necunoștința care este întru ei, pentru împetirea inimii lor“. Dară dacă este necunoștință, și dacă este împetire, pentru ce acuzi? Cel care nu cunoște e mai drept de a fi învățat, de cât de a fi acuzat și pedepsit. Privește însă, cum apostolul imediat îi ridică lor orî-ce idee de iertare: „carii, ȳice, întru nesimțire petrecînd s-au dat pre sine înverșunarei, spre lucrarea a tîta necurația, întru lăcomie“, și apoi imediat adaoge: „Eară voi nu așa ați cunoscut pre Christos“ (Vers. 20). Aici deci arată, că numai viața lor a fost cauza împetirii inimii lor, eară viața aceasta a rezultat din propria lor trîndăvie și nesimțire. „Carii, ȳice, întru nesimțire petrecînd s-au dat pre sine“. Deci cînd tu auzi ȳicînd: „Î-a dat pre ii Dumnezeu întru minte neiscusita (nepricepută)“ (Rom. 1, 28), amintește-ȳi de cuvintele acestea că s-au dat pre sine. Dară ce înseamnă aceste cuvinte? Căci dacă ii de bună voea lor s-au dat pre sine, cum se ȳice că Dumnezeu i-a dat? Și dacă Dumnezeu i-a dat, cum atunci de s-au dat ii pre sine? Veȳi tu aici pîruta contradicere? De cât prin ȳicerea i-a dat pre ii Dumnezeu înseamnă că a îngăduit, a permis Dumnezeu. Veȳi deci cum viața necurată este și ea obiectul și unor ast-feliu de dogme? „Că tot cela ce face rele, urașce lumina, și nu vine la lumina“ (Ioan 3, 20). Și în adevăr, cum ar putea un bărbat scelerat, și mai cu samă dintre acei ce se tăvălesc în murdăria tuturor corpurilor femeesci, și care nici măcar idee nu are de sobrietate, cum ar putea, ȳic, unul ca acesta să arate o ast-feliu de viață nepricepută? «Dară, ȳici, unia ca acestia și-au pus corpul în mișcare». Și de aici apoi vine împetirea inimii, și întunecarea cugetului. Se întîmplă câte-odată ca să se întunece ce-va chiar pe cînd strălucește lumina, cum bună-ȳră cu ochii cînd sunt slabi, eară slabi devin saii prin influența vre-unor umezelor vîtămătoare, saii prin vre-un curent mare. Tocmai așa și în cazul de față, cînd înclinarea cea mare cîtră lucrurile pămîntești ni întunecă intelectul nostru și ni acopere cugetul cu desăvîrsire. Dupre cum cînd suntem în fundul apei nu putem vedea sîrele, din cauza apei ce e deasupra capului

nostru ca un gard puternic, tot ast-feliu se petrece și cu împetrirea inimii din cauza întunecării ochilor cugetului nostru, adevă o completă nesimțire, când nici-o teamă nu mai clatină sufletul nostru.) „Nu este frica lui Dumnezeu înaintea ochilor lui” (Ps. 35, 1), și earăși: „Dis-a cel nebun intru inima sa, nu este Dumnezeu” (Ps. 13, 1). De nicăiri nu vine împetrirea, de cât numai din nesimțire, pentru că numai aceasta astupă porii. Când un curent înghețat se concentrează într’un singur loc, partea aceea a corpului devine mortă și fără simțire, și chiar de al arde-o, sau al tăia-o, sau de l-ai face ori-ce, ea nu simțesce. Tot așa și aceia carei s-au fost predat odată desfrânării; chiar de al arunca asupra-li cuvinte de foc, sau tari ca ferul, nimic nu se atinge de il, pentru că nimic nu poate ajunge până la il, și aceasta din cauză că deja a murit conștiința lor. Deci dacă nu vei combate nesimțirea, ca ast-feliu să te poți atinge de părți și de organe sănătoase, vei munci în zadar. „Intru lacomie” dice. Prin aceste cuvinte mai cu samă li-a răpit ori-ce speranță de justificare. «Li-ar fi fost posibil, dacă ar fi voit, dice, nici de a fi lacomi, nici de a fi desfrânați, nici de a-și imbuiba pân-tecele și a căuta numai de plăceri; ar fi fost posibil a se împărtași și de averi, și de plăceri și de desfrătări în mod cumpătat, dară fiind-că au usat de acestea fără măsură, totul au corupt». „Spre lucrarea a totă necurațenia”, dice. Ai vădut cum îi lipsește de ori-ce iertare dicând lucrarea a totă necurațenia? Adevă nu pentru că îi au cădut, au păcătuit; ei lucrau, sau mai bine dis săvârșiau aceste rele, și făceau us de ele cu intențiune. „In totă necurațenia”, eară totă necurațenia nu e alt-ceva, de cât curvia, precurvia, pederastia, invidia, totă desfrânarea și murdăria spiritului.

„Eară voi nu așa ați cunoscut pre Christos, de vreme ce pre el l-ați audīt, și intru dēnsul v-ați învățat, precum este adevărul intru Iisus” (Cap. 4, 20, 21). Dicerea de vreme ce pre el l-ați audīt (ἐξ αὐτοῦ ἤκούσατε=afară numai dacă l-ați audīt) nu este a unui om ce se îndoiește, ci a unuia care e lōrte convins, dupre cum și în alt loc dice: „De vreme ce cu dreptate este la Dumnezeu a rēsplăti necaz celor ce vē necăjesc pre voi” (II Thes. 1, 6). „De vreme ce

pre el l-ați auzit, și intru densusul v-ați învățat, precum este adevărul intru Christos, ca să lepădați voi, după cea mai 'nainte viețuire, pre omul cel vechiū" (Vers. 21. 21). Așa dară a cunoșce pe Christos, constă și în a viețui cu dreptate, căci cel ce viețuiesce cu violenție și cu răutate, nu cunoșce pe Dumnezeu, și nu este cunoscut nici el de Dumnezeu. Ascultă pe apostol ce spune în alt loc: „Mărturisesc il că pre Dumnezeu il știu, eară cu faptele il tagăduiesc" (Tit. 1. 16).

„Precum este adevărul intru Iisus ca să lepădați voi, după cea mai 'nainte viețuire, pre omul cel vechiū", adică să nu viețuiți ca aceștia, căci adevărul e printre noi, și nu desertăciunea. După cum credința noastră este adevărată, tot așa e și viața noastră. Desertăciunea și minciuna sunt păcate, pe când viața cea dreaptă este adevărul. Sobrietatea de sigur că este adevărul, pentru că are un sfârșit mare și frumos, pe când desfrânarea nu duce la nimic. „Pre omul cel vechiū, care se strică după poftele înșelăciunei", ăice; adică, că precum poftele lui sunt stricate, sunt corupte, tot astfel e și densusul. Și cum ore se strică poftele lui? Cu mărtea toate se nimicesc, căci ascultă ce spune Profetul: „În ziua aceea vor peri toate gândurile lui" (Ps. 145, 4). Dară nu numai prin mărte, ci și prin altele multe, precum: frumuseța corporală a dispărut de'ndată ce a venit peste el vre-o hălă sau bătrânețe, a murit cu un cuvânt și s-a stricat; puterea lui corporală se nimicește earăși, și chiar plăcerile nu mai au la bătrânețe aceeași dulceață ca la tinerețe. Aceasta ni este invederată din istoria lui Berzellim, pe carea o cunoșceți. După cum lăna se distruge de cătră chiar cei ce o fabrică, tot astfel și omul cel vechiū. Și iubirea de slavă, și plăcerile au perdut de multe ori pe om, eară poftele l-au înșelat în tot-deauna. Pentru că în adevăr faptul în sine nu este vre-o plăcere, ci mai mult amarăciune, înșelăciune, ipocrisie și minciună, ca și la teatru, unde persoana care joacă rolurile pare a fi frumoasă,—în timp ce schimele ce le face sunt demne de despret și desgust,—dară de'ndată ce vei ridica masca și'i vei descoperi fața, vei vedea înșelăciunea în totă golăciunea ei. Și în adevăr că înșelăciune este, când nu ți se arată ceia ce este cu adevărat, ci ceia ce nu este. Astfel se fac șiretlicurile. De aici, deci, apostolul ni prescrie

patru feliuri de ómeni, adecă doué feliuri în cuvintele următoare: „Lepădând pre omul cel vechiú... să vé înóiti de iznoava cu duchul minţei vóstre, şi să vé îmbrăcaţi în omul cel nou“, eară cele-lalte doué în epistola către Romani, unde díce: „Véd altă lege întru mădularile mele, resboindu-se împotriva legeri minţei mele, şi dându-mé pre mine rob legeri pécatului, care este întru mădularile mele“ (Rom. 7, 23). Şi aceştia sunt în afinitate cu cei doi dintéi, adecă omul cel nou faţa de cel dinăuntru, şi omul cel vechiú faţa de cel de dinafară, sau mai bine díis trei sunt şi anume: omul cel nou, omul cel vechiú, şi acesta care e şi cel mai principal şi firesc: „Să vé înóiti de iznoavă cu duchul minţei vóstre“ díce. Pentru ca să nu creadă cine-va că introduce un alt om, spunénd de cel vechiú şi de cel nou, priveşce ce díce el: „Să vé înóiti“, dară a se re'noi nu este alt-ce-va, de cât a reintineri cel bătrân, făcându-se sau devenind alt-ceva din ceia ce era. Ast-feliú că subiectul e acelaşi, pe când schimbarea făcută e accidentală; întocmai cum se întâmplă şi cu corpul, când acelaşi corp trece prin multe schimbări fortuite. Şi cum s-ar face óre acea re'noire? „Cu duchul minţei vóstre“, díce, adecă, cel ce are duchul în sine, nu să-vérşiasce nimic vechiú, pentru că duchul nu suferé faptele cele vechi. „Cu duchul minţei vóstre“ díce, adecă cu spiritul din mintea vóstră. „Şi să vé îmbrăcaţi în omul cel nou, care duple Dumneδέu s-a zidit“ (Vers. 24). Ai védut cum subiectul e unul şi acelaşi, că el este care se desbracă şi tot el care se îmbracă? „In omul cel nou, díce, care duple Dumneδέu s-a zidit, întru dreptate şi întru sântenia adevérului.“ Dară pentru ce el numesce virtutea om? Pentru ce numesce réutatea om? sau mai bine díis de ce sub chipul omului represintă aceste doné actiuni pe care omul le póte sávérşi? Pentru că fără vre-o actiune sau vre-o energie óre-care nici că se póte omul manifesta, ast-feliú că numai actiunile lui il pot arăta ca om, fie bun, fie réu. Aşa dară duple cum e uşor omul de a se desbrăca sau îmbrăca, tot aşa de uşor este de a practica virtutea sau réutatea. Ténérul este puternic; decí şi noi suntem puternici în lucrarea faptelor bune. Cel ténér nu are sbărcituri pe

obraz; deci nici noi nu avem. Cel ténér nu cade ușor în boli; deci nici noi. Aici tu privește, cum el numește virtutea creațiune adusă din neîntință la viață. Dară ôre ceia-l-altă acțiune a omului (rēntatea) nu este creațiune după Dumnedeu? Cătuși de puțin, ci este creațiune după diavolul, căci el este creatorul păcatului. Omul cel nou deci, nu s-a creat din apă și din pământ, ci „s-a zidit de Dumnedeu întru dreptate și întru sântenia adevărului”. Aceste cuvinte sunt duse și spre combaterea minciunei, pentru că mulți dintre cei profani se par a fi drepti, în realitate însă totul e o minciună și amăgire. Sub nume de dreptate se înțelege și aici virtutea în general, adică totalul virtuților. Ascultă ce spune Christos: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult de cât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor” (Math. 5, 20). Drept se numește încă și acela care nu dă nici un motiv de acuzare; așa bună-ôră și la tribunale noi numim drept pe cel nedreptățit, pe cel ce a suferit, și nu și-a resbunat cu nedreptate asupra contrariului. Deci, dacă și noi vom putea să ne arătăm drepti unui câtră alții la înfricoșatul tribunal al stăpânului nostru, vom putea în același timp a ne bucura și de filantropia lui. În adevăr, că față de Dumnedeu, ori și câte am face, nu ne vom putea arăta că suntem drepti în perfecțiune, căci el pretutindenea covârșiașce pe cei drepti, după cum dăce și Profetul; „Și să biruiești când vei judeca tu” (Ps. 50, 6); însă dacă noi nu vom vicia dreptatea ce datorim unui câtră alții, atunci vom fi drepti. De vom putea dovedi că suntem nedreptățiți, atunci vom fi drepti. Dară de ce li dăce îmbrăcați-vă, pe când îi erau deja îmbrăcați? Dăcerea aceea se rapôrta la viața și la faptele lor. Atunci (la botez) îi au îmbrăcat haina botezului, eară acum’i indeamnă de a îmbrăca haina vieței și a faptelor, nu după poftele înșelăciunei, ci după Dumnedeu. Dară sântenia ce înseamnă? Curățenia vieței, pe carea noi suntem dator’ a o avea. De aceea ne și amintim de sântenia celor mutați de la noi (τῶν ὁσίων τῶν ἀπελθόντων παρὲν), și dicem după cum ni este obiceiul: „am săvârșit datoriiile religioase pentru X. sau Z. (ἀφωσιωσάμεν καὶ καθωσιωσάμεν), și altele de acest felii, adică, nimic nu li mai dătoresc, nu mai sunt răspundători» etc.

*) De noi depinde așa dară, iubiților, ca să nu ne desbrăcăm de haina dreptăței, pe carea și Profetul o numește haina mântuirii (Is. 61, 10), pentru ca ast-feliu să ne putem asemăna cu Dumnezeu, pentru că și El s-a îmbrăcat cu dreptatea. Cu această haină să ne îmbrăcăm și noi. A ne îmbrăca însă, nimic alt nu învederează, de cât a nu lepăda această haină nici-odată, căci ascultă ce țice Profetul: „S-a îmbrăcat cu blestemul ca cu o haină, și a intrat ca apa în mațele lui, și ca untul-de-lemn în ăsele lui” (Ps. 108, 17), și earăși: „Cel ce se îmbracă cu lumina ca cu o haină” (Ps. 103, 2). Chiar și printre noi este obiceiul de a țice: «cutare s-a îmbrăcat cu cutare» (ὁ δαίμα ἐνεδύσατο τὸν δαίμα), și nu pentru un timp ăre-care, ci pentru tot-deauna. Ast-feliu deci, El voește de a fi îmbrăcați noi cu virtutea nu o ăi, nici două sau trei, ci pentru tot-deauna, și nici-odată să nu fim goi de ea. Nu este atât de slut omul chiar când ar fi cu pielea golă, pe cât de slut și de deformat se arată fiind lipsit de virtute. Aici îl văd în această stare de slujenie numai tovarășii lui, pe când acolo îl vede stăpănul a tôte și ingerit. Când tu ai vedea pe cine-va trecând prin țerg gol și desbrăcat, spune-mi, nu te-ar durea, sau nu ai simți nici-o compătămire la această priveriște? Deci, ce vom țice și noi când tu ai trece la deal și la vale prin oraș desbrăcat și gol de haina virtuței? Nu veți pe cei cari cerșesc, pe cari noi obicinuim ai numi colindători (λόπταρες), cum cutrieră stradele și cum noi îi miluim? Ei bine, când chiar și acești nenorociți își perd hainele de pe dênșii în jocuri de noroc, noi nici nu voim să-i mai șcim, și nici o iertare nu mai pot avea din parte-ni. Cum deci ne va ierta și pe noi Dumnezeu, când am perdut haina virtuței? Când diavolul vede pe cine-va desbrăcat de virtute, imediat îl înegrește cu funigină fața, îl rănește, și îl forsază la relele și păcatele cele mai mari. Să devenim deci desbrăcați și goi de avere, ca să nu fim desbrăcați și goiți de dreptate. Imbrăcarea cu haina bogăției vatămă haina virtuței, pentru că aceia e făcută din spini. Ast-feliu sunt spinii, și ori-cât de multe haine de acest felii am îmbrăca, cu atât mai mult încă ne vom arăta goi. Desfrânarea bună-ăra desbracă pe cine-va de haina virtuței, pentru că desfrânarea este foc, eară focul acesta mistuie

*) Partea morală. Indemnuare cătră sapta bună, și povestire asupra femeilor, care au ales viața ascetică. (Veron).

o asemenea haină. Bogația e o molie, și duple cum molia totul strică, necruțând nici chiar hainele de mătase, tot ast-feliu și bogația. Deci toate acestea să le lepădăm, pentru ca să devenim drepți, și pentru ca să ne îmbrăcăm în omul cel nou. Nimic vechiu, nimic din cele păruțe, nimic din cele ce se strică și se perd, să nu mai fie pe lângă noi sau în stăpânirea noastră. Virtutea nu este grea, și nici că este greu de practicat. Nu vedeți pe cei de prin munți? Aceia și casele le-au părăsit și femeile, și copiii, și ori-ce protecțiune; s-au sustras singuri din lume, și îmbrăcându-se cu sac și preșărându-și cenușă pe cap și-au atârnat lanțul de grumaz, s-au închis în niște căsuți mici, și încă nu s-au mărginit aici, ci singuri s-au dat la posturi și ajunări încontinue. Dacă ași porunci eu unele ca acestea astă-dzi, ore nu ați fugi cu toții, ca nici măcar să auziți? Nu ați dice că faptul acesta e prea greu? Nimic de acest feliu nu dic că trebuie a face; voesc a fi cine-va așa de virtuos, însă nu legiferez. Dară ce dic eu? Usază și de băi, îngrijește-ți corpul, du-te și în țerg, al și casă, și servitorii serviască-te, fă us și de mâncări și de băuturi, însă de peste tot locul alungă lăcomia, căci aceia este care face păcatul. Același lucru întrebuintă cu lăcomie, a devenit păcat, așa că lăcomia nu este alt-ceva, de cât însuși păcatul. Privește; când de pildă mânia se va întinde mai mult de cât trebuie, atunci ieșind din marginele permise batjocurește și insultă, atunci cel stăpânit de ea toate le face cu nedreptate; tot așa e și cu amorul, cu dragostea de bani, cu dragostea de slavă și de toate celelalte. Să nu-mi spuți, că aceia au putut, pentru că mulți chiar mai slabi ca tine, bogați și deprinși în dezmerdările vieții, și-au luat asupra-li o ast-feliu de viață aspră și a-nevoioasă. Și ce vorbesc eu de bărbați? Fete care încă nu implini-se două-deci de ani; fete care și petrecuseră timpul în saloane și la umbră, saloane pline de mirodenii, care se culcaseră pe așternuturi moi și delicate, duple cum și ele erau delicate de la natură; fete care din cauza marelui îngrijiri devenise cu totul bicisnice, care totă ziua nu aveau altă treabă, de cât să se înfrumusețeze, să se îmbrace cu haine aurite, și să se bucure de cea mai mare dezmerdare: fete care nici măcar pe ele nu se serviau, ci aveau multe servitoare ce li stău de față; fete care aveau hainele cu mult mai fine și mai moi chiar de cât corpul, cu cămeșile lor cele fine, care încontinuu se ocupau cu trandafirii și cu celelalte flori mirositoare; ei bine, iată că de-

odată asemenea feciøre, aprinse de focul lui Christos, lepădând de la ele totă trândăvia și molăciunea de mai'nainte, uitând de dezmerdările cum și de virsta lor cea fragedă, întocmai ca și niște luptători voiniei, desbrăcându-se de acele dezmerdări, s-au aruncat cu curaj în luptele contra diavolului. Pöte s-ar părea că cü vorbesc lucruri de necredut, și cu toate acestea sunt adevărate. Eü insumi am aüdit de niște ast-feliü de feciøre delicate, că s-au dedat unei așa vieți aspre, în cât corpurile lor le-au îmbrăcat cu haine făcute din părul cel mai aspru, că umblă desculțe, și că se culcă pe așternut făcut din crengi de copaci; dară încă ce este mai mult că priveghiază nopțile, și nu mai întrebuințază nici mirodenii și nici alt-ceva din cele vechi, și că chiar capul lor e apröpe neglijat, împletindu-și părul simplu și fără pretențiuni, numai döră să nu cadă în slutenie. Singura lor masă este sara, masă nu consistând döră din verdețuri sau pâne, ci turtă, bob, năut (nobot), masline și smochine; în fine o mizerie incontinüă, și ocupațiuni cu mult mai grele, de cât ale servitörelor de prin case. Și de ce? Pentru că îngrijese de cele bolnave, li pörta paturile lor, li spală picidöarele, și multe din ele pregătesc bucatele. Iați câte pöte săvërși focul și dragostea lui Christos! Iați cum buna voință se pöte ridica mai pre sus de natură! Dară eü nimic nu vë pretind din acestea; de voiți însă, întreceți pe femei în o ast-feliü de viață. Sävërșiți măcar din acele ce nu sunt atât de grele. Stăpăniți-vë mânele ca să nu mai răpiască, stăpăniți-vë de privirele desfrânate.

Care e greutatea? spune-mi. Faceți tot-deauna cele drepte, nu nedreptățiți pe nimeni, nici cel sarac, nici cel bogat, nici orășanul și nici cel ce lucrează cu brațele, pentru că dese-ori se întâmplă ca nedreptatea să cuprindă și pe cei săraci. Pöte nu vedeți câte lupte și certe se petrec printre cerșetori, și cum toate le restörnă pe dos? Fă us de căsătorie, ai și copii, căci și Pavel unora ca acestora li ordona, unora ca acestora li seria. Lupta aceia este pöte mare, stânca e pöte prea înaltă și virful ei e apröpe de ceriü, și tu nu poți ajunge până la o așa înălțime? Apoi atunci fă pe cele mai mici, aibi privirea atințită la cele mai de jos. Nu poți ca să-ți golești pungele de bani? Cel puțin nu răpi averile altora, nu nedreptăți pe alții. Nu poți posti pöte? Cel puțin nu te da pe sine-ți imbulbărilor. Nu poți să te culci pe așternuturi făcute din nuele de copaci? Nu-mi arăta paturi argintate sau lucrute din

os de elefant, ci întrebuințază pat și așternut făcute nu pentru ochii lumii și pentru paradă, ci pentru odihna ta. De ce îți umpli corabia cu mărfuri de acelea, care te îngreuiază în călătorie? Dacă ai fi sprinten îmbrăcat, nu te-ai teme de nimic, nici de invidie, nici de tâlhari și nici de cei ce uneltesc viclenii asupra ta. Nu te îmbogățești atâta în bani, cât te îmbogățești în griji; nu te îmbogățești atâta în poprietăți și moșii, pe cât te îmbogățești în primejdii și multe agonii de moarte, care toate la un loc îți aduc multe ispite, și multe poște. Acestea și altele ca acestea sufer acei ce voesc a stăpâni multe bogății. Nu-ți dic: servește pe cel bolnav; cel puțin însă poruncește servitoriului tău să facă aceasta. Vezi așa dară că nu e ce-va greu? Cum se face ôre, că fele în vîrsta fragedă să ne întrecă pe noi și să se găsească atât de departe de noi? Să ni fie aceasta spre rușinea noastră, vî rog, că pe cînd în afacerile lumești nu voim cu nici un preț a li permite să ia parte, nici în resbõe și nici la premiile acordate luptătorilor, iată că în luptele duhovnicești ele mai mult de cât noi sufer, și ele cele înainte răpesc premiul, și sbîră la înălțimile cele mai de sus ca niște vulturi, eară noi bărbații ne învîrtim aici jos, dupre cum se învîrtese într'una corbii pri'mprejurul funului de grăsimi ce iesă de la hoageagul bucătăriei. A se gîndi cine-va numai la pîntere, a proiecta într'una cum ar putea să aibă sofragii și bucătari, este în adevăr faptul unor croncani (corbi) și a unor câni flămânzi. Ascultă ce-ți voi spune despre femeile din vechime. Mari cu adevărat au fost acele femei, mari și miraculoase, ca de pildă Sara, Rebeca, Rachela, Debora, Ana, și acelea de pe timpul lui Christos. Însă nici într'o privință ele nu au întrecut pe bărbați, ci ocupau rîndul de pe urmă al luptătorilor. Astăzi însă cu totul din contra; femeile ne întrec pe noi în luptele duhovnicești și ne covârșesc. Cât ridic! Câtă rușine! Noi ca bărbați suntem—după ordinea stabilită de Dumnezeu—cap al femeii, și suntem biruiți de dînsa? Suntem biruiți de corp? Am fost rînduiți de Dumnezeu să predominăm pe femei, însă nu numai în privința corporală, ci și în privința spirituală; adecă să fim premergătorii lor și în virtuți, să fim cu un cuvînt exemple bune de imitat pentru ele. Cel ce stăpînește, este datoriu, mai ales în aceasta a stăpâni, în a birui cu fapta cea bună pe cei stăpâniți, eară dacă cum-va este biruit, apoi atunci el nu mai este stăpân. Alți văd că de mare e puterea viitoare lui Christos? Alți vî-

dut cum a deslegat blestemul? In acea viață ingerească au intrat mai multe feciøre, mai multe celibatare, de cât femei măritate, și deci e mai mare sobrietatea și înțelepciunea la acelea, de cât la acestea. De ce vorbești cuvinte proște? Femeea nu ar scôte din gură nici un cuvânt cu atâta ușurință. De ce 'mi spui, de ce 'mi vorbești despre acele desnădăjduite? Sexul femeesc este iubitoriu de po-doabe, și tocmai aici este defectul cel mare al lor. Dară măcar în aceasta voi bărbații biruiți-le, voi cei împodobiți de dênsele ca cu propria vöstre podöbă. Eu nu cred atât de vinovată pe femeia care se împodobește cu sculele ei cele aurite, pe cât cred de vinovat pe bărbatul, care se împodobește cu lucruri femeesci; nici nu condamn atâta pe femeia care se gândește numai la colanul ei cel aurit, — pe cât condamn pe bărbatul, care se gândește cum să 'și imbrace femeia cu haine aurite. Ast-feliu că și în această privință voi bărbaților sunteți vinovați. Voi sunteți cariți puneți scânleia, și tot voi cariți aprindeți focul. De alt-feliu nici nu e atât de mare păcat pentru femei, pe cât e pentru bărbați. Tu ai fost orânduit de Dumnezeu ca să derizezi și să administrezi pe femeie, peste tot locul tu pretinzi a avea înțeleptătea; deci arată și în aceasta, că nici un cuvânt nu 'ți iese din gură cu privire la luxul dorit de ea. Femeii mai ales îi este scusabil de a se împodobi, dară nu bărbatului. Și când insultă tu nu eviți răul, cum öre îl va evita ea? Femeile au și öre-care vanitate în ele, de cât acest păcat este comun și bărbaților. Femeile sunt öre-cum iritabile, dară și aceasta este comun și bărbaților; însă în cele ce ele prisosesc și întrec pe bărbați, nici de cum nu mai sunt comune. Voiu a dice de serioșitatea, de căldura și de evlavie lor, cum și de dragostea lor pentru Christos. De ce însă au fost excluse din locul de învățătoare ce'l aveau pe atunci? Și aceasta e un semn de deosebirea lor de bărbați, și o probă vödită despre însemnătatea și măriția femeilor de pe atunci. Căci în timp ce Pavel sau Petru învățau, sau și toți acei sânti, era öre drept, era öre posibil ca femeia să fugă și să se depărteze prin fapte de învățătura lor? Acum însă am ajuns într'atâta răutate, în cât se cere cu dreptate resolvarea problemei, de ce temele nu mai învață? Dară cu această ocazie să recunoșcem că și noi am ajuns în aceeași slăbăciune cu dênsele. Acestea le-am spus nu cu scop de a le înălța pe ele, ci ca noi înșine să ne rușinăm, să ne învățăm și să ne îndemnăm ca să reluăm dreptul de înțeleptăte ce se cuvine nouă bărbaților, nu duple puterea fizică, sau în raport cu ea, ci drep-

tul de antăetate în privința îngrijirii, protecțiunii și virtuții. Pentru că ast-feliu și corpul va fi atunci în ordine; căci numai atunci se va bucura de cel mai bun stăpân și protector. Fie ca și femeile și bărbații să viețuiască după voința lui Dumnezeu, pentru ca cu toții să ne învrednicim în ziua cea înfricoșată a ne bucura de iubirea de omenie a stăpânului nostru, cum și de bunurile făgăduite nouă, prin Iisus Christos Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV.

„Drept aceia lepadând minciuna grăiți adevărul fie-care cu aprópele lui, căci suntem unul altuia mădulari. Măniați-vă, și nu greșiți, sórele să nu apue întru mânia vóstră. Nu dați loc diavolului“ (Cap. 4, 25—27).

Vorbind despre omul vechiu în general, la urma îl și descrie în parte. De alt-feliu atunci învățătura e știută mai bine, când luăm cunoșciuta și de amănunțimi. Deci ce dice el? „Drept aceia lepadând minciuna“. Care minciună? Óre desþre idoli vorbeșce el aici? Nu despre aceasta spune, de și de alt-feliu și idoli sunt minciună, și acum nimic nu mai este comun cu aceia, ci vorbeșce de minciuna dintre dênșii, adică de violenție și de bănuiala reciprocă. „Grăiți adevărul fie-care cu aprópele lui“, dice, după care apoi adaoge ceia ce-I putea ațita pe dênșii la o mai mare sfială „căci suntem unul altuia mădulari“. Nimeni să nu amăgiască pe aprópele lui, ceia ce și Psalmistul dice: „Perde-va Domnul buzele violene“ (Ps. 11, 3). Nu este, și nimic nu póte provoca dușmânia, ca a amăgi pe altii și a-i înșela cu vorbe false. Priveșce cum el peste tot locul îi îndeamnă la dragoste reciprocă și la concordie, făcând us de exemplul cu membrele corpului. «Să nu amăgiască, dice, ochiul pe picior, și nict piciorul pe ochi». De exemplu: dacă ar fi o grópă adâncă, și deasupra ei ar fi puse niscare-va trestii acoperite cu pământ, ceia ce de alt-feliu ar putea înșela pe ochi, óre

în asemenea cas nu se va face us de picior spre a pipăi suprafața aceluși loc bănuît, de este tare, și a ști dacă dedesupt e locul gol sau nu? Nu va apăsa, dic, cu piciorul acel loc bănuît? Nu cum-va ôre l-ar amăgi piciorul, sau nu ar voi să 'l încucoșciinteze de ceia ce este în realitate acolo? Dară ce? Dacă ochiul ar vedea un șearpe sau o feară sălbatecă, nu cum-va ôre s-ar încerca să amăgiască piciorul? Nu ôre atunci imediat dă de veste piciorului, eară acesta aflând de la ochi primejdia nu merge mai departe? Dară ce? Când bună-ôra nici ochiul și nici piciorul nu pot ca să cunoscă primejdia exact, ci totul depinde de simțul mirosului, spre a se afla dacă doctoria e otrăvitore sau nu, nu cum-va, dic, s'ar încerca ôre mirosul ca să amăgiască gura? De sigur că nu ar face aceasta, căci atunci și mirosul s-ar perde împreună cu corpul întreg; și prin urmare ceia ce i se presintă în realitate, aceia și spune. Dară ce? Nu cum-va ôre limba s-ar încerca să amăgiască pe stomach? Nu dânsa e aceia care când gustă amarul, îl aruncă, eară când găsește dulcele îl trimite în stomach? Priveșce reciprocitate de serviciu, priveșce promie provenită din adevăr, și cu totă buna-voință, cum ar dice cine-va.

Tot ast-feliu și noi să nu mințim unul altuia, dacă cu adevărat suntem mădulări unul altuia. Aceasta e dovadă de prietenie, eară la din contra e dovadă de dușmănie. „Măniati-vă, și nu greșiți“. Priveșce înțelepciune la apostol; dice ca să nu greșim, dară chiar când am greșit ei nu ne parăsește, pentru că nu-i lasă inima lui cea părintască. După cum doctorul sfătuiește pe bolnav ce trebuie să facă, eară dacă acesta se arată greu în îndeplinirea prescripțiilor medicale, ei totuși prin sfaturî îl convinge și îl vindecă la urmă, tot așa face și Pavel. Doctorul, care de la cel întâiu răspuns de nesupunere din partea bolnavului se infuriază, pentru că nu a fost ascultat, ba încă și desprețuit, caută numai slava; pe cand acel care caută în toate clipurile sănătatea bolnavului, are în vedere un singur lucru: cum să ridice din pat pe acel bolnav și să-l însănătoșeze. Aceasta o face și Pavel. A dis: să lepădati minciuna; dară dacă vre-odată din cauza minciunei s-ar naște mânia, el o vindecă și pe aceasta imediat. căci ce dice? „Măniati-vă și nu greșiți“, adevă, bine este de a nu se mania cine-va, dară chiar de ar cădea în aceasta patiuna vre-odată, fie, însă nu în așa grad, în cât împăcarea să fie imposibilă, ci „Sorele să nu abue întru mânia vo-

stré". Voesci a te lăsa să fii stăpânit de mânia? fă-o, însă ți ajunge un ceas, două sau și tref; sôrele să nu vè parasasca pe voi în dușmănie. A răsărit din bunătate, sa nu piece de la voi strălucind și luminând pe cei nevrednici. Căci dacă stăpanul l-a trimis pe dânsul din bunăta-tea cea mare, și ți-a iertat greșalele tale, eară tu nu ierți pe ale aprôpelui, gândește-te singur cât de mare este răul. Dară pe lângă aceasta mai este și alt-ceva. Pericitul Pavel s-a temut, ca nu cum-va năptea să găsiască pe cel nedreptățit încă cuprins de mânia, și de aici să se reaprindă focul. Întru cât timp multe se petrec la lumină și în timpul zilei, îți este ôre-cum scusabil de a te lăsa sub stăpânirea mâniei; dară când vine sara împacă-te cu dușmanul, și stinge răul din capul locului, căci de te va apuca năptea așa, nu va fi suficientă ziua următoare de a stinge răul mărit deja în cursul nopții, ci chiar de ai putea să tai o parte din el, totuși nu vei putea să-l tai cu totul, eară în năptea următoare fiind încă cuprins de mânia vei aprinde focul mai mare. Căci după cum se întâmplă cu sôrele câte-odată, când el neputând a dovedi ca ceriul cel des și încărcat cu nori în timpul nopții să-l subțieze și să pôta împrășcia în timpul zilei căldura, eară în năptea următoare aerul se mai îndesește încă prin alte neguri și evaporățiuni, cea ce ni arată în mod cert stricarea timpului,— tot așa se întâmplă și cu mânia.

„Nu dați loc diavolului“ (Vers. 27), cea ce probează că a ne război unii pe alții, este de a da loc diavolului, căci pe când noi trebuie a ne îngrădi cu zidiu unii pe alții, a sta cu putere contra lui, și totă mânia a o îndrepta asupra-i, noi încă ne întărim unii pe alții și ne alungăm. Niciodată și nicăiri diavolul nu găsește un loc mai propriu și mai potrivit ca în dușmăni. De aici se și nasc miile de rele ce bântuie omenirea. Pe cât timp petrele zidiului sunt bine combinate și lipite, și nu au printre ele nici un loc gol, de sigur că vor sta întepenite; dacă însă se va întâmpla a se forma vre-o crăpătură printre ele, fie chiar numai cât încape acul, sau un fir de păr, pe unde ar putea intra apa, atunci întregul zidiu se dărâmă și se nimicește cu totul. Tot ast-feliu se întâmplă și cu diavolul; întru cât timp noi vom fi strînși unul lângă altul și bine alipii, nimic nu va putea introduce din vicleniile lui; când însă o mică deschidătură s-ar forma orintre noi, atunci va străbate înăuntru ea și un puboiu. Peste tot locul deci, el se încearcă de a pătrunde înăuntru, și ast-feliu a face nu-

mai începutul de-ocamdată; dară tocmai aceasta e pentru dănsul cu greu de îndeplinit; odată însă ce a reușit, el cu ușurință își întinde acolo mrejele. Pe urmă chiar cei mai credincioși dau ascultare intrigilor diavoleșci, și spun minciuni, căci îi au atunci nu adevărul ca punct de plecare în judecata lor, ci dușmănia este aceea care hotărăște. Căci după cum se întâmplă, că pe timpul cât e prietenie, chiar și cele adevărate se consideră ca minciuni rezultate din răutate, tot așa se întâmplă și pe când este dușmănie, când minciunile sunt considerate ca adevăruri. Cu un cuvânt atunci totul se schimbă, atunci este o altă minte, altă judecată, alt tribunal, care nu ascultă cu imparțialitate, ci cu cea mai mare părtinire. Când în balanța cântarului se adaugă o bucată de plumb, atunci atârșă greu acea parte; întocmai așa e și în cazul de față, când greutatea dușmăniei e cu mult mai grea de cât plumbul. De aceea vă rog, ca totul să facem, pentru ca mai înainte de a apune sorele să stingem ori-ce dușmănie. Când dușmănia te stăpânește în ziua întâi, și în cea de a doua, de multe ori apoi o vei întinde chiar pentru ani îndelungați, și astfel-o ea singură va crește fără de ajutorul cui-va. Chiar cuvinte vorbite cu altă intențiune, în alt mod vor fi interpretate; chiar mișcările celui dușmănit, și în fine ori-ce ar face el, totul contribuie de a infuria încă mai mult și de a prefăce în feară sălbatecă pe adversariu, cum și de a-l face mai rău chiar de cât cei nebuni. Nici chiar numele lui nu voesci a-l pronunța, și nici nu suferi de a-l auzi măcar, ci tot ce iese din gura lui este isvorit din răutate și din deprinderea de a batjocuri. Dară cum să înlănzim ore mânia? Cum să stingem flacăra? Dacă vom înțelege și vom simți propriile noastre greșeli, și cât suntem de răspunzători înaintea lui Dumnezeu; dacă vom înțelege că nu ne resbunăm asupra dușmanului, ci asupra noastră; dacă vom înțelege că noi prin dușmănie mulțămim pe diavolul, pe cel ce cu adevărat este dușmanul nostru, și că odată căduți în cursele lui noi nu facem alt-ceva, de cât că pe deoparte nedreptățim pe aproapele, carele este unul din mădularile noastre, eară pe de-altă parte că pe dănsul (diavolul) îl cinstim și îl prea mărim. Voesci numai de cât să fii resbunătoriu și dușman? Fii și dușman, însă al diavolului, eară nu al mădulariului, al fratelui tău. De aceea Dumnezeu ne-a înarmat pe noi cu mânia, nu ca să împlântăm sabia în propriul nostru corp, ci pentru ca întreagă să o afundăm în peptul diavolului. Acolo, de voesci, bagă sabia mănii până în mănunchiu, și chiar și mănunchiul, și să

nu o scoti de loc, ci încă să implantezi și pe a doua. Aceasta se va face atunci numai, când noi ne vom cruța unii pe alții, când ne vom afla împăciuitori unii către alții. Peară averile, peară slava și prosperitatea în întreprinderi, peară totul în sine; dară de cât toate acestea mai de pret și mai respectat este pentru mine aprópele meu, ca cel ce este unul din membrele mele. Acestea le spunem către noi înși-ne. Să nu nedreptățim natura noastră, numai cu scopul de a îngrămădi averi peste averi și de a ne bucura de slavă desartă. „Cel ce fură, să nu mai fure“, dice (Vers. 28). Ai vădut care sunt mădulările omului vechiu? Minciuna, răsbunarea, tâlhăria. Dară pentru ce ore nu a ȳis: «cel ce fură să fie pedepsit, să fie torturat, să fie ciuntit», ci într'un mod simplu: „Să nu mai fure, ci mai vartos să se ostenească lucrând binele cu mânele sale, ca să aiba să dea celui lipsit“? Unde sunt acum acei ce se numesc pe densus curati, cari fiind plini de totă murdăria, cutează totuși a se numi pe sine curati? A se depărta de greșale nu înseamnă dóră a fugi numai de păcat, ci încă a și săvârși vre-un bine ore-care. Ați vădut cum trebuie a fugi de păcate? Aū furat,—acesta este păcatul; nu aū furat, de cât aceasta nu înseamnă dóră că a deslegat păcatul, că l-a nimicit, dară cum? S-a ostenit cu mânele sale, și a dat celui lipsit. Apostolul nu voeșce ca noi să lucrăm numai fără scop, ci a ne osteni nuncind, ca să dăm și altora, pentru că de alt-feliu și tâlhariul lucrează și se osteneșce, însă în rău.

„Tot cuvântul putred să nu iasă din gura vostră“ (Vers. 29). Și care cuvânt e putred? Acela care se numeșce, cum s-ar ȳice, necioplit, vorbă zadarnică, vorbă necinslită, glumă próstă, vorbire próstă. Priveșce cum taie rădăcinele mâniei și ale minciunei, adecă furătura și vorba nepotrivită. Când el ȳice în mod poruncitoriu să nu mai fure, nu spune aceasta ca cum ar cunósce că îl fac așa, ci ca pre cei nedreptățiți să-l facă mai blândi, și ca unia ce aū pătimit asemenea rele să nu se mărginiască numai în a sfătui, căci nu vom da saină numai de vorbe, ci și de fapte. „Ci numai care este bun spre zidirea trebuinței, ca să dea dar celor ce aud“, adecă vorbeșce numai de aceia ce edifică pe aprópele, eară ce este de prisos cătuși de puțin. Pentru aceia ȳi-a dat Dumnezeu gura și limba, ca să-i mulțameșci lui, ca să edifice pe a-

própele, dară când tu strici în loc să edificei, mai bine este a tăcea și nici-odată a nu mai vorbi. Căci și mâinile zidariului sunt demne de tăiat, dacă în loc să se învețe a clădi, ele s-ar învața a strica. Aceasta dice și Psalmistul: „Perde-va Domnul toate buzele cele viclene“ (Ps. 11, 4). Gura deci este cauza tuturor relelor, și nu atâta ea, pe cât cei ce usază de ea rău. De aici apoi insultele, de aici bârfele, blestemurile, de aici apoi isvorăsc îndemnurile spre plăceri, de aici omorurile, desfrânările, furturile, și cu un cuvânt toate relele de aici se nasc. Dară ore cum gura naște omorurile? Incepând cu insulta, ajungî la mânia, de la mânia la rănire, eară de la răniri ai sfârșit cu omorul. Cum gura naște desfrânările? «Cutare, dice, te iubește, a vorbit despre tine plăcut», eară tu auzind ți-ai dămolit mânia, și deja a și început a se aprinde în sufletul tău pofta de acea persoană. Pentru aceia dice Pavel: „ci numai care este bun“. Fînd-că mulțimea cuvintelor e prea mare, de aceia cu drept cuvânt el a dis în mod nehotărit, ordonând de a vorbi numai de acelea, al căror tip l-a indicat în general. Și care e tipul indicat? „ci numai care este bun“, dice, „spre zidirea trebuinței“. Său pôte că vorbește și de acele cuvinte, care ar putea aduce vre-o mulțămire ascultătorului. De pilda: fratele tău a curvit; ei bine, nu asvirli asupra-i insulte, nici să te fășești pentru că nu ai cădut ca și el, căci prin aceasta cu nimic nu ai folosit pe auditoriū, ci chiar l-ai vătămat, și cu drept cuvânt, căci i-ai băgat în inimă un cuiu. Deci când tu sfătuiești pe altul, ce trebuie să faci, adresază-te lui cu multă grație; când voești a-l învăța, aibi gura plăcută în vorbă; când îl înveți bună-ora că pe nimeni să nu vorbiască de rău, prin aceasta mai mult de cât ori-ce alt l-ai învățat un mare adevăr și i-ai dat dar neprețuit: „Spre zidirea trebuinței, dice, ca să dea dar celor ce aud“. Deci dacă tu conversezi despre pietate, despre evlavie, despre bine-facere și milostenie, toate acestea vorbite grațios vor muia spiritul auditoriului, și-i vor da dar. Dară dacă pôte ai mișcat buzele în semn de ris, dacă ai vorbit ce-va necuviincios, mai mult ai ațîțat spre mânia pe auditoriū; de cum-va ai laudat viclenia, apoi totul ai stricat, totul ai nimicit. Prin cuvintele: „ci numai care este bun spre zidirea trebuinței, ca să dea dar celor ce aud“, pôte că tînde și la aceia, cum ar putea să-i facă

grațioși față de auditoriu. După cum aromatele dau grație celor ce le întrebuințază, tot ast-feliu și cuvântul bun. De aceea și dice cine-va: „Mir vărsat este numele tău“ (Cânt. Cântărilor 1, 2). Cu alte cuvinte apostolul 'I face pe densit ca să respire din acel miros plăcut. Ai vădut cum el îndeamnă și de astă-dată, după cum face pretutindeni, ca fie-care să contribuie la edificarea apropielui după puterea sa? Cel ce îndeamnă pe alții de a face acestea, cu atât mai mult se va îndemna pe sine. „Și să nu întristați pre Duchul cel sânt“ dice. Aceasta e cu mult mai infricozat și mai grozav, ceia ce de alt-feliu o spune și în epistola către Thesalonicieni, unde dice: „Cel ce defăimează, nu defăimează pe om, ci pe Dumnezeu“ (I. Thes. 4, 8), adică, dacă ai pronunțat vr'un cuvânt insultătoriu, dacă ai atacat pe fratele tău, nu pe el l-ai atacat, ci pe Duchul Sânt, pe carele l-ai întristat. Apoi adaoge și bine-facerea căpătala de la el, pentru ca ast-feliu mai mare să li fie și acușatiunea. „Și să nu întristați pre Duchul cel sânt, dice, întru care v-ați pecetluit spre ziua rescumpărării“. Acest Duch ne-a arătat pe noi turmă împărătească; acest duch ne-a depărtat pe toți de la faptele cele dinainte; acest duch este carele nu ne-a părăsit a fi împreună cu cei căduți în urgia lui Dumnezeu, și tu încă îl întristezi? Ai vădut cum acolo el exprimă cea mai mare frică, dicend: „cel ce defăimează, nu pre om defăimează, ci pre Dumnezeu“? pe când aici el se pronunță într'un mod îndemnătoriu: „Să nu întristați pre Duchul cel sânt al lui Dumnezeu, întru care v-ați pecetluit“.

*) Această pecele să fie pusă pe gura ta, și să nu o ridici nici-odată. Gura duhovnicească nu pronunță cuvinte proște și insultătoare. Să nu dici: «nu e nimic dacă voiți spune ce-va uricios, dacă voiți băljoari pe cutare». Pentru aceea răul este mare, fiind-că se crede că nu e nimic. În adevăr, cele ce se cred a nu fi nimic, ușor sunt și desprețuite, eară cele desprețuite odată, cu trecerea timpului capătă mai mult despreț, și ast-feliu devin nevindecabile. Ai gură spirituală. Judecă deci, ce fel de cuvinte ies din ea, și care anume sunt demne de densa. Tu numești pe Dum-

*) Partea morală. Nu trebuie a insulta pe alții și a vorbi cuvinte proște. (Veron).

nețeu tată, și cu toate acestea insultă pe fratele tău? Judecă singur, din ce cauză și de unde tu numești tată pe Dumnezeu? poate că de la natură? dară nu o poți dice aceasta; poate că prin virtutea ta? dară nici aceasta nu o poți susține. Așa dară de unde? De nicăire, de cât numai din filantropia lui, din iubirea lui cea părintească, din mila lui cea mare. Deci când tu numești tată pe Dumnezeu, nu numai aceasta să o ai în vedere, că insultând tu comiți fapte nedemne de acea înrudire nobilă, ci încă și aceia că înrudirea cea nobilă tu o ai capătat prin filantropia lui. Deci dacă tu ai primit înrudirea din filantropia lui, nu necinstezi acea filantropie, purtându-te către frații lui cu cruzime. Chemă pre Dumnezeu tată, și tu insultă? Dară această purtare nu este demnă de fiul lui Dumnezeu, ci departe de densiți ast-feliu de necuviinți grave. Care e anume lucrul fiului lui Dumnezeu? Acela de a ierta păcatele dușmanilor lui, a se ruga pentru cei ce l-au răstignit, a-și vărsa sângele lui pentru cei ce-l urău. Acestea cu adevărat că sunt demne de fiul lui Dumnezeu, adecă pe dușmani, pe cei nerecunoscători, pe tâlhari, pe cei obraznici, pe intriganți și în fine pe toți de acest felii, pe aceștia, dic, 'i-a făcut frați ai lui și clironomi, eară nu i-a insultat ca pe niște robi. Judecă singur ce felii de cuvințe a pronunțat gura ta, și care din ele sunt demne de masa cea duhovnicească; de care anume bucate se atinge ea, pe care anume le-a gustat, și de care hrană se bucură. Crești că nimic nu ai făcut, dacă ai insultat pe fratele tău? Cum deci îl mai numești frate? Și dacă nu 'ți este frate, cum de dici: „Tatăl nostru“? pentru că vorba „nostru“ semnifică mai multe persoane. Judecă singur, cu cine ai stat împreună în timpul sântelor taine? Cu cherubimii și cu serafimii. Dară serafimii nu insultă, ci 'și deschid gura numai la o singură trebuință, la a înălța doxologii lui Dumnezeu, la a-l glorifica. Deci cum vei putea să dici cu aceia: «Sânt, Sânt, Sânt», dacă cu aceiași gură tu pronunți insulte? Spune-mi, te rog: dacă bună-ora în curtea împărătească ar fi un vas împărătesc de mare preț, destinat anume pentru bucate împărătești, și dacă unul dintre servitori ar întrebuința acel vas la scoterea gunzelor, ore după aceia ar mai îndrăzni cine-va să-l întrebuințeze earăși pentru păstrarea bucatelor împărătești, și a-l pune lângă cele-lalte vase, pe călă vreme a fost deja murdarit? Cătuși de puțin, nu se va întâmpla una ca aceasta. Ast-feliu e și cu vorba cea rea, așa e și cu insulta. „Tatăl nostru“ dici,

și apoi imediat adaogi: „carele ești în ceriuri“, eară acest cuvânt te-a și înălțat, a înaripat cugetul tău, și ți-a arătat că tu ai tăia în ceriuri. Decî nimic să nu faci, nimic să nu pronunți din cele de pe pământ. Te-a așezat în rîndul celor de sus, te-a primit în corul ingerilor, și tu te pogori jos? Stai pe lângă tronul împărătesc, și tu încă insultî? Nu te temi că împăratul a toate va considera faptul acesta ca insultă adusă lui? Dacă unul din servitorii noștri ar lovi pe un altul, sau l-ar insulta, chiar de ar avea dreptate, ôre nu l-am pedepsi imediat, nu am considera faptul ca insultă contra noastră? Tu însă stai împreună cu Cherubimii pe lângă tronul împărătesc, și încă insultî pe fratele tău? Nu privești aceste vase sântite? Ôre nu spre unul și același scop este întrebuintarea lor? Nu cum-va ôre ar îndrăzni cine-va a le întrebuinta în alt scop? Dară tu ești încă cu mult mai sântit de cît toate vasele acestea; de ce dară te murdărești pe sine-ți? Te-ai ridicat la ceriuri, și încă insultî? Trăiești împreună cu ingerii, și încă insultî? Te-ai învrednicit de sărutarea stăpânului, și încă insultî? Ți-a împodobit Dumnezeu gura cu imnuri îngerești, cu haină nu numai îngerească, ci chiar mai presus de îngerească—cu sărutarea lui, și tu faci insultă pe fratele tău? Nu, vă rog, faptul acesta este cauza multor rele, decî departe fie de sufletul creștinului. Potea că nu vă putem convinge vorbindu-vă acestea, și nu vă putem întorce din calea apucată? Apoi atunci ni se impune de a vă infricoșa. Ascultă decî ce spune Christos: „Cine va dice fratelui său, nebune, vinovat va fi de focul gheenei“ (Math. 5, 22). Decî dacă o ast-feliu de vorbă, care e mai ușoră de cît cele-l-alte atrage după sine gheena, dară cel care pronunță mai grele cuvinte, de ce ôre nu va fi vrednic? Să învățăm decî gura ca să se deprindă a vorbi și a pronunța cuvinte plăcute, pentru că de aici vom avea un mare câștig, pe cînd de la insulte ne vom alege cu mari pagube. Pentru a ajunge la această țintă, nu ni se cer cheltuieli mari. Să punem gurei ușă și încuietore. Să mușcam limba, cînd va scotea vr'un cuvînt nepotrivit; să ne înădușim pe noi înșine, cînd vr'un cuvînt greu va ieși printre dinți. Să rugăm pe Dumnezeu, să rugăm pe cel insultat ca să nu pătimim și noi pe nedreptul. Pe noi înșine ne-am lovit, eară nu pe acela, pe noi ne-am rînit, eară nu pe el. Pe ranele lui sîngerînde să punem ca doctorie rugăciunea și împăcarea cu cel insultat. Dacă noi avem atîta grijă cînd e vorba de cu-

vinde, apoi cu atât mai mult, când e vorba de fapte noi trebuie a ne impune legi puternice. Chiar prietenii de am avea, sau rude, sau în fine oricine, și-i vom spune ce-va rău, sau îl vom batjocuri, pe noi înși-ne să ne dăm de vinovați, și vom lua iertare. Să aflăm în fine ce feliu de păcat este acesta, și când vom afla bine, să ne depărtăm în grabă de el. Eară Dumnezeuul păceii să vă păzască pre voi și limba voastră, și să o îngrădiască cu zidiul temerei de densul, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Tóta amărăciunea, și mânia, și iuțimea, și strigarea, și hula să se lepede de la voi, împreună cu totă răutatea“ (Cap. 4, 31).

Dupre cum într'un știubeiū necurat nu ar putea niciodată ca să stea albinele,—pentru care cei cunoscători curăță de la început cu mirodenii și cu plante mirositoare, sau cu vinațuri aromate, sau și cu altele de acest feliū, știubeile în care vor a pune roiī cei tineri, ca ast-feliū albinele să nu găască în ele vr'un miros des plăcut și să fugă,—tot ast-feliū se întâmplă și cu Duchul Sânt. Spiritul nostru este ca un feliū de știubeiū, sau ca un feliū de roiniță, ce e destinată de a primi în ea roiī charurilor spirituale, însă dacă este înăuntru amărăciune și mânie, roiī aceia fug. Pentru aceia acest fericit și intept agricultor, ni curăță mai înteiū bine vasul în care vom primi pe Duchul Sânt, nu cu cōsa sau cu vr'un alt object de fer, și ne chiamă de a primi acest roiū duchovnicesc în el, după ce e deja curățit cu rugăciunile, cu ostenelele și cu altele de acest feliū. Privește cum el ni curăță mai înteiū inima. Deja ne-a scăpat de miuciună și de urgie; acum ni arată earăși cum am putea ca să smulgem răul din rădăcină, adică dacă ne vom sili a nu fi amăriți cu cugetarea. Dupre cum se întâmplă cu veninul, când fiind chiar puțin, și făcându-se o mică mișcare numai, amenință de a sparge beșica, dară când ar fi încă în cantitate mai mare și mai amar de cât trebuie, așa că vasul (beșica) care'l conține să nu'l mai pōta purta în marginele hotărite, se spar-

ge beșica din cauza prea marel cantități, și iese și se imprășcie în tot corpul vătămându-l, fără a-l putea împedeca cu ce-va, după cum vatămă focul cel pustiitoriu,—întocmai așa se petrece și cu amărăciunea, iușimea, mânia, și cu cele-lalte patimi ale sufletului. Când într'un oraș e introdusă vre-o feară sălbatecă, pe nimeni nu poate vatăma întru cât e închisă în cușcă de fer, ori cât ar răzni ea și ori cât ar fi de sălbatecă; dară când infuriată peste măsură ar reuși să rupă grătilele cele de fer de la cușcă și ar putea să fugă de acolo, la moment ar umplea de grăză întregul oraș și toți ar fugi. Ast-feliu se întâmplă și cu natura veninului și a amărăciunii din noi. Pe câtă vreme e stăpânit în limitele sale, nu face nici un rău mare; când însă se sparge membrana care îl conține și nu mai este nici o pedecă care să-l opriască de a se imprășcia în tot organismul, atunci chiar de ar fi foarte puțin ca cantitate, va molipsi însă toate cele-lalte elemente prin propria sa răutate, din cauza prea marel puteri ce o are ca calitate. Căci aflându-se de același feliu cu sângele, în același loc și de aceeași calitate, și producând în el o căldură mai mare ca de ordinar, și tot sângele ce este prim-prejur trecând într-o temperatură peste marginele simetriei, din cauza liquidității lui, produce chlorosa (gălbănarea); deci împreună cu acest sânge strical, el (veninul) se imprășcie prin toate membrele corpului, fiind-că totul a viciat deja, eară pe om îl face fără voce, îl face de a'și da duchul. Dară pentru ce ôre vi s-au spus vouă cu atâta amănunțime aceste împrejurări? Pentru ca din povestirea amărăciunii sensibile să ajungem la acea a amărăciunii morale, care vatămă mai 'ntăi spiritul ce o a născut, resturnând totul pe dos, după care apoi simțind răutatea ei cea nesuferită, să fugim de densa. După cum aceia vatămă întregul organism, ast-feliu și aceasta vatămă toate facultățile intelectului, și duce pe cel stăpânit de ea în prăpastia gheenei. Vi s-au spus acestea, ȳic, ca examinându-le cu precisiune, să fugim de acest rău, să înfrănăm această feară sălbatecă, și chiar să scotem răul din rădăcină, dând ascultare lui Pavel, care ȳice: „Tótă amărăciunea“ nu să se tempereze, ci „să se lepede de la voi“. Pentru că de ce imi trebuie mie ast-feliu de lucruri rele? De ce'mi trebuie să am în stăpânirea mea o ast-feliu de feară sălbatecă, carea la urmă sfârșăce în a'mi abate spiritul din calea binelui, și a-l trage după sine în exilul perpetuu?

Să dăm ascultare lui Pavel, carele ȳice: „Tótă a-

mărăciunea să se lepede de la voi". Dară vai! câtă denaturare în noi! Unia sunt atât de simpli, în cât chiar se fericesc pe dânsii pentru aceasta, se fălesc cu acest rău, se mândresc; de și e necesar de a face totul ca noi să ne mândrim, și să ne fericim pentru altele, eară nu pentru aceasta. «Cutare om, ȳci tu, este veninos, este scorpie, e un șerpe, o adevărată viperă, pentru care toți îl cred de teribil.» Dară de ce te temi de cel veninos, omule? «Să nu mă vatăme, ȳci, să nu'mi pricinuiască vre-un rău, căci eu sunt fără experiență în aceste lucruri. Mă tem ca nu cum-va să mă iee pe mine, om simplu și fără să fi prevădut vicleniile lui, să mă prindă în cursele lui, și să mă încurce în mrejele lui, cele pregătite spre amăgirea noastră».... Acum chiar mi-a venit a ride, căci în adevăr acestea sunt vorbe de copil, ce se tem de acelea de care nu trebuie a se teme. Nimeni nu merită mai mult despret, și de nimeni nu trebuie a ride mai cu poilită, ca de omul veninos și viclean, pentru că nimic nu e atât de slab, ca amărăciunea, carea face pe ȳmeni proști și fără de miute. Dară nu vedeți că răutatea e ȳrbă? Nu ați auzit că cel ce sapă grȳpa altuia, singur cade în ea? «Dară cum să nu ne temem de un spirit plin de tulburare»? ȳci tu. Dacă e vorba ca noi să ne temem de cel veninos și ca de demonizați și de cei nebuni, cari fac totul fără conșciință, sunt de acord și eu; dară ca să ne temem de dânsii pentru că ar putea face lucruri mari contra noastră, această nief-odată nu va fi. Nimic nu e mai propriu pentru iconomisirea lucrurilor, ca înțelepciunea noastră, și tot-odată nu pȳte fi vre-o altă pedecă înțelepciunei noastre, ca viclenia, răutatea și hănuiala. Nu vedeți corpurile celor cholericici (care au prea mult venin în ele) cât sunt de desgustătoare, și cum s-a veședat în ele ȳr-ce urmă de înflorire? cum sunt slabe, bicioșnice, și neapte de ȳr-ce? Intȳocmai așa sunt și spiritele celor veninoși. Chlorosa (gălbănarea) spiritului nu e alt nimic, de cât răutatea. Nu este puternică răutatea deci, nu este de loc. Voiți pȳte ca cea ce ȳci să o probez prin exemplu, punându-vă față în față icȳna o-mului răutȳcios cu a celui sincer? Abesalom era răutȳcios și căuta ca pre toți să-i atragă în partea sa. „Și a mȳnecat Abesalom, ȳce, și a statut spre mâna că-ei porței, și a fost când venia la împȳratul la judecată ȳr-ce om, carele avea judecata, striga că-tră el Abesalom și ȳceia lui: din care cetate ești

tu?" , voind prin aceasta a'si apropia pe fie-care. Privește, cât vicleșug avea. David însă era sincer. Și acum privește și stărsitul amândurora, privește de câtă răutate era plin sufletul aceluia, care fiind-că nu avea în vedere de cât cum ar putea să vatăme pe tatăl său, era orbit în toate cele-l-alte. Nu însă așa făcea David, ci duple cum ȳice scriptura: „Cel ce umblă drept, umblă cu nădejde, eară cel ce strimbează căile sale, se va cunoșce“ (Pilde 10, 10), și cu drept cuvânt, căci cel ce umblă drept, nu spionează, nu se uită cu curiositate în toate părșile, nu se gândește să facă nici un rău. Deci să dăm ascultare și să credem pe fericitul Pavel, să jelim și să plângem pre cei veninoși, să facem tot posibilul ca să scötem răutatea din spiritul lor. În adevăr că fie-care om are în sine venin, element de alt-feliu folositoriũ ; vorbesc de veninul cel indispensabil, fără de care omul nu pöte trăi. Dară dacă de multe-ori noi scötem afară chiar din acest venin, de și pöte ne folosește mult, apoi cum nu este cu adevărat absurd, ca să nu facem nimic cu veninul din spiriit, nici să ne încercăm de a-l deșerta, ca pe un element nu numai nefolositoriũ, ci încă mult vătămatoriũ chiar? „De i se pare cui-va între voi, că este înțelept în veacul acesta, nebun să se facă, ca să fie înțelept“ (I Corinț. 3, 18), ȳice acest fericit. Acum ascultă și pe Luca, carele ȳice: „Și frângend în casa pâne primiaũ hrana cu bucurie și cu prostimea inimii, lăudând pre Dumneđeu, și avend char cătră tot poporul“ (Fapt. 2, 46. 47). Dară nu vedem noi și astă-ȳi pe cei sinceri și simpli bucurându-se de cinste din partea tuturor? Nimeni nu invidiește pe unul din aceștia când face bine, nimeni nu intervine când el greșășce în ce-va, ci toți se bucură când el face bine, precum și când face vr-un rău toți îl compătinesc. Dacă însă vr'un om veninos ar prospera vre-odată, ca de o întâmplare rea toți sunt trști, pe când dacă face vre-o faptă urită, toți se bucură. Deci să-i jelim și să ni fie milă de densus, căci în ori ce parte se vor întörce îl vor găsi numai dușman! Și Iacob era sincer, și tocmai prin această calitate a învins pe răutăciosul Isav. „Înțelepciunea nu locuiește în sufletul răutăcios“, ȳice Solomon în pildele sale.

„Töta amarăciunea să se lepede de la voi“
adecă să nu mai rămână nimic. O ȳice aceasta apostolul

căci el cunoștea bine, că odată mișcată ea va aprinde întregul interior al omului, după cum se aprinde o șură de paie numai de la o simplă scânteie. Ce anume este amărăciunea, vom pricepe exact, când vom examina. Barbatul bănuitoriu, perfid, carele vecnic e pregătit de a face rău, carele toate le vede și le bănuiește în rău, unul ca acesta e stăpânit de amărăciune, și din el nu se naște de cât numai mânia și iuțimea. Într'un astfelu de suflet nu locuiește mulțămirea și veselia cea spirituală, căci rădăcina mâniei și a iuțelii este amărăciunea. Un astfelu de om vecnic e trist, vecnic gânditoriu, vecnic cu fruntea încrețită, și nici-odată nu are sufletul liniștit. Dară, după cum am dis, singuri îl culeg mai 'ntăiu rōdele reuțăților lor. „Și strigarea“, dice mai departe. Dară de ce împedecă ōre strigarea? Pentru că creștinul adevărat trebuie a fi tot-deauna calm. «Dupre cum calul pōrtă în spete pe călăreț, tot așa și strigarea duce în spete iuțimea. Deci împedecă calul, dice, și atunci ai nimicit pe călăreț.»

*) Audă acestea mai cu samă femeile, care pentru fie-ce lucru țipa și rēcnesc. Într'un singur cas e folositoriu de a striga și a rēcni, în a predica și a învăța; aiurea de loc, și nici chiar în rugăciuni. Dacă voești să afli din chiar firea lucrurilor, ei bine, nu rēcni nici-odată, și să știi că nici-odată nu te vei iuți. Iată leacul calmăreii. După cum nu e posibil ca cel ce nu rēcnește să se iuțiască, tot așa nu e posibil ca cel ce strigă și rēcnește să nu se iuțiască. Să nu'mi spuî de cel ce ține minte răul, de cel ce'și respună, să nu'mi spuî de amărăciunea și de veninul ce de la natură îl avem în noi, căci noi discutăm cum am putea scōte din rădăcină această patimă. Așa că nu puțin contribuie la ajungerea scopului propus, dacă noi ne vom deprinde de a nu mai striga nici-odată, și de a nu mai țipa. Când tu vei lepăda de la tine țipetul și rēcnetul, prin aceasta tai aripile iuțelii, și împiedici de a se mai umfla buha din inima ta. După cum nu e posibil de a te lupta cu cine-va, fără să ridici mânele în sus, tot așa nu e posibil ca țipând să nu te iuțesci. Leagă mânele luptătorului cu pumnul, și apoi ordonă'i ca să se lupte; dară nu va putea să o facă. Tot așa e și cu mânia și iuțimea. Strigarea și țipetele iritează chiar și pe cel ce de felul lui nu este pōte iritabil. De aici mai ales vine iuțimea la unia, de

*) Partea morală. Nu trebuie a se iuți cine-va, și stăpânele nu trebuie a bate pe servitōrele lor fără rânduială (Veron.)

aici și femeile se infuriază pe servitórele lor, umplu tóla casa lor de țipete și récnete, și de multe-ori chiar cei ce trec pe uliță, dacă casa e la stradă, aud țipetele stăpanei și plânselele servitórei. Ce póte fi, cu adevérat, mai uricios ca acest fapt? «Audi tu bocetele? se întreabă vecinele; óre ce s-a întâmplat acolo?» și tóte imediat se lupilează și se uită prin gard să vadă ce este. «Cutare, ȓice, i-și bate servitóreá». Repet încă: ce póte fi mai uricios și mai fără rușine? Dară ce? Nu trebuie a lovi óre? Nu ȓic aceasta; trebuie de sigur, însă nu încontinúť și nici fără măsură, nici din cauza unor greșeli óre-care, ca bună-órá dacă ar lipsi de a face vre-un serviciú. ei, dúpre cum ȓic în tot-deauna, numai atunci când servitóreá își valámă suflutul său. Dacă pentru această caúsă o bați, toți te vor láuda, și nimeni nu te va acusa; dară dacă o bați numai din cauza ambițiunilor saú și a nedreptăȓei tale, toți te vor desaproba pentru cruȓime și neomenie. Și ceia ce este mai uricios, că sunt unele stăpáne atât de sálbatice și neomenóse, cá bat într'atát de mult, în cá vinătăile nu se trec de pe corp timp de mai multe ȓile. Desbrăcând pe bieteles fete servitóre, le leagă de multe-ori de piciórele paturilor, și chiamă și pe bărbat ca să vadă acest fapt. Vai! și cum nu-ȓi trece prin minte în acel timp amintirea gheenel? spune-mi; cáci după ce desbraci pe servitóre, apoi o mai arăți încă și bărbatului? Și nu te rușinezi dacă el te desaproba? Și ceia ce este mai mult încă, cá îl aȓiȓi și pe densusl și îl forsezi ca să o lege, după ce mai ántéiú ai orărit pe acea nenorocită cum ȓi-a venit la gură, numind'o Thesalidă, fugară și altele de acest felú. Mânia ta nu ȓi mai cruȓă nici chiar gura, ci are în vedere numai un singur lucru, cum să ȓi satisfaci contra acelei nenorocite, fie chiar cá te necinsteșei singurá. Și după aceea apoi se pune pe scaun, întocmai ca și un tiran, chiamă pe copii, chiamă pe cei-l-áľi servitori, și în fine pe bărbatul ei cel lipsit de minte îl face ca un felú de calăú. Dară óre de acestea trebuie să se petreacă în casele creșȓtinilor? «Dară sunt viclene servitóreles, ȓici, și impertinente, sunt nerușinate și incorigibile». Șciú și eú, însă e posibil de a le îndrepta pe áľă cale, cu ameninȓările, cu infricosăřile, cu cuvintele care pot a o mișca mai mult, și pe tine te apărá de rușine. Tu care ești liberá, ai pronunȓat vorbe uricioșe, și nu te rușinezi óre mai mult, de cáť voeșei să o rușinezi pe ea? Dară apoi dacă ea trebuie a se duce la baie, va purta pe speteles ei vinătăile ce l-ai făcut, care vor fi dovada cea mai evidentă despre cruȓimea ta.

«Dară sunt de nesuferit, dăci, și nu merită nici-o iertare». Știi și eu, însă, după cum am mai dis, întorce-o din calea cea retăcită prin alte mijloce, și nu numai cu bătaile și cu groza, ci mai întrebuintază și vorba bună, mai întrebuintază și blândețea. Dacă ea este credincioasă, inchipui-ți că a devenit sora ta. Tu ești stăpână, eară ea te servește. Dacă e bețivă, împedecă ocaziile beției, cheamă pe bărbatul tău și sfătuieți-o împreună. Pote nu vedea și nu pricepe cât de uricios lucru e de a vedea pe o femeie bătând? Cei ce au legiferat asupra bărbaților diferitele munci, foarte rar au ajuns la cruțimea de a ordona să se bată vre-o femeie, ci mânia lor s-a întins poate până la a dispune ca să se lovească cu piciorul. Atâta sială au avut cătră natura femeilor, în cât chiar dacă era vre-o necesitate absolută, totuși nu se atingeau măcar de femeie, dacă mai ales era și îngreacă. Prin ast-feliu de purtare femeile se fac urite bărbaților lor. «Dară ce e de făcut, dacă ea curvește»? Mărit'o după bărbat, împedecă ocaziunile curviei, nu da voe ca să se facă necuviinți în casa ta. «Dară dacă este tâlhară, dăci, ce să fac»? Păzește-te și priveghiază. Dară tu dăci: «apoi eu să o păzesc, eu să fiu păzitoriul ei»? O! câtă lipsă de minte! Și de ce, mă rog, nu ai fi păzitoriul ei? Oare nu are și ea același spirit ca și tine? Nu a învrednicit'o Dumnezeu și pe ea de a avea aceleași însușiri ca și tine? Nu din aceeași masă duhovnicească se împărtășește ca și tine? Nu este și ea partașă aceluiași binefaceri? «Dară ce să fac, dăci tu, dacă e rea de gură, dacă răspunde și e bețivă»? Așa va fi; de cât eu te întreb, câte femei libere, voiă să dic câte stăpâne nu sunt oare de acest felu? Dară Dumnezeu a poruncit bărbaților ca să sufere toate defectele femeilor, numai să nu fie curvă, dăce, eară cele-lalte defecte suferi-le. Chiar de ar fi femeea bețivă, sau rea de gură, sau pismașă, sau luxosă și prin luxul ei ți cheltuiește averea ta, tu formează-o, căci de aceia ești capul ei; pe dânsa o ai de tovarăș vieții, și de dânsa ai nevoie. Așa dară formează-o după cum trebuie, fă în fine cele ce depind de tine. Chiar de ar rămânea necorejată, chiar de ar fura din casă, tu păzește-ți ale tale; dacă este rea de gură, astupă-i gura, ad-o la tăcere, însă nu prin batae. Aceasta e cea mai înaltă filosofie. Acum însă vedeți la câtă absurditate au ajuns unele dintre stăpâne, că descoper capul servitoarelor și le trag de păr prin casă... De ce v-ați înroșit toate la auzul acestora? Cuvântul meu nu e îndreptat asupra tuturor stăpânelor, ci numai asupra acelor care au cădut în

ast-feliu de sălbătăcie. „Femei cu capul desvalit să nu fie“, dice Pavel, și tu descoperi capul ei de brobodă? Vești cum te insultă singură? Când tu te arăți cu capul gol, consideri faptul ca o insultă, și când apoi singură desgolești pe servitoare, nu ți se pare a fi insultă? Și apoi dici că nu se cumintește, că nu se îndreaptă? Cumintește-o cu bățul și cu loviturile cumpătate. Dară tu câte defecte nu ai, și totuși nu te îndreptezi? Acestea nu le dici dora pentru acelea, ci pentru voi, care sunteți libere, ca nimic nedemn, nimic uricios să nu faceți, ca să nu vă vătămați pre voi înși-vă. Dacă te vei deprinde de a te purta cu blândeță către servitoare și nu cu răutate, cu atât mai mult față de bărbatul tău vei fi așa. Așa dară filosofia purtării voastre către servitoare, vă va folosi foarte mult în a vă atrage favoarea barbaților. „Cu ce măsură veți măsura“, dice Mântuitorul, cu aceia vi se va înapoia“ (Math. 7, 2). Pune frîu gurei. Chiar dacă servitoarea ți respinde când tu o povățuiești, să nu ți se pară greu de reușit; nepăruindu-ți-se greu acest lucru, tu ai ajuns la cea mai 'naltă filosofie. Sunt unele stăpâne care pe lângă altele mai adaugă încă și blestemuri asupra servitoarelor. Nimic nu e mai uricios de cât ca cine-va la mânia să blesteme. «Dară ce să fac, dici tu, dacă servitoarea se împodobește și caută să se facă plăcută»? Impedec-o de la aceasta, pentru care sunt de acord; însă impedec-o începînd cu tine mai 'ntîi, nu atîta prin grăză, cât prin exemplu. Fii în toată model de exemplu bun.

„Și hula să se lepede de la voi“. Privește cum progresază răul. Amărăciunea naște mânia, mânia naște iuțimea, iuțimea naște strigarea, și din strigare se naște hula, adică vorbele cele proste, hula naște bătăile, bătăile aduc rani, eară ranele cauzază mórtea. Dară Pavel nu a voit să le înșire și pe aceste din urmă, ei a dis numai în general: „Să se lepede de la voi, împreună cu toată răutatea“. Și ce este ôre: „împreună cu toată răutatea“? Sunt unii ômeni cari mușcă pe furis ca și câinii, carii nici nu hămăiesc și nici nu supără pe cel ce trece pe lângă dînsii; când însă sunt netediți cu mâna și li se arată un feliu de blândeță, îi luându-l ca nepăsătoriu și fără băgare de seamă, se reped și 'st înlung dinții. Aceștia sunt cu mult mai primejdioși, de cât acei cari ți se dau pe față de dușmanii. Niște ast-feliu de ômeni sunt în toată puterea cuvîntului câni, căci nici nu strigă, nici nu

se iuțesc, nici nu amenință pe cine-va când sunt neliniștiți, ci pe furiș împletesc tot felul de violenți, fauresc mii de rele, și'și răsbună prin fapte pipăite. Pe unia ca aceștia 'i vizaza apostolul. „Să se lepede de la voi, împreună cu totă răutatea“, adică păzește-te nu numai de vorbele cele proste, ci și de faptele cele vrednice de hulă. «Eū, pare că ȳice apostolul, de aceia am pedepsit limba ta, și am oprit strigarea și rēcnetul, pentru ca să nu se aprindă focul mai tare; dară dacă tu încă întretii înăuntrul tău cărbunit și flacăra, apoi la ce 'ți va fi de folos tăcerea? Sau pōte nu știi că focurile atunci sunt mai grozave, când ard înădușit și nu sunt vedule de cei ce stău afară? Nu știi că și plagele sunt mai primejdioase, pe câtă vreme nu au început a se usca la suprafață? Nu știi că și frigurile acelea sunt mai primejdioase, care ard așa dicēnd interiorul omului? Ast-feliu și iuțimea e mai grozavă ca toate celelalte, căci ea prăpădește spiritul omului. Dară și aceea „să se lepede de la voi, ȳice, împreună cu totă răutatea“, fie mare, sau mică».

Să ascultăm deci pe Pavel, și totă amărăciunea cum și totă răutatea să o alungăm de la noi, ca să nu intristăm pe Sântul Duch. Să scōtem din rădăcină amărăciunea, și să o tăiem cu totul, pentru că din amărăciune nu iese nimic bun, nimic sănătos pentru suflet, ci toate nenorocirile, lacrimile, plânsetele și suspinele. Dară nu vedeți voi, cum simțim repulsiune cătră acele feare sălbatice, ce rēcnesc și urlă, cum de exemplu e leul, ursul, lupul și altele de acest felu? Nu însă tot așa și oea; de ce? pentru că din gâtul ei nu iese rēcnet sau urlare, ci o voce blajină. Chiar și dintre instrumentele musicale, acele care țipă sunt desplăcute urchei, ca de pildă: timpana, trimbitēle, etc., pe când acele care au un sunet mai dămol, ca de exemplu: chitara, fluerul, flautul, naiul, etc. acestea sunt plăcute la auz. Deci așa să ni exercităm spiritul nostru, ca să nu țipăm, și cu acest metod noi vom scapa de iuțime. Când noi am reușit de a tăia din rădăcină această patimă, singuri mai înainte ne vom bucura de liniștea sufletească, și cu mulțămire vom pluti pe marea acestei vieți spre limanul cel fericit; căruia fie a ne învrednici, prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVI.

„Tótă amărăciunea, și mânia, și iuțimea, și strigarea, și hula, să se lepede de la voi, împreună cu tótă răutatea. Fiți unul cătră altul buni, milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă întru Christos“ (Cap. 4, 31. 32).

Nu e deajuns numai de a te lăsa de răutate, dacă voești a te bucura de împărăția cerurilor, ci e necesitate și de săvârșirea multor fapte bune. Pentru ca să scăpăm de gheena, trebuie a ne depărta de răutăți, dară de voim a ne bucura de împărăția cerurilor, e absolut necesar de a ne ținea strinși legați de virtute. Său pôte nu știți, că și în judecățile lumești, când se examinează cu amănunțime fie-care din faptele săvârșite, și când ia parte la aceasta întreaga cetate, nu știți, dic, că așa se procedează? Căci era un vechiū obiceiū și la cei lumești de a încununa cu cunună de aur, nu pe cel care nu a făcut nici un rău cetăței,—căci pentru aceasta ajungea faptul că nu era responsabil de nimic,—ci pe acela, care era dovedit că a făcut cele mai mari binefaceri. În acest mod numai unul ca acesta se cădea de a se bucura de cinste. Dară nu știu cum se face, că puțin trebuia ca eu să uit tocmai aceia ce era necesar de a vă spune. Partea întâi a acestei omilii o resum aici, având nevoie numai de o mică corectare. Deci fiind-că diceam, că spre a nu cădea în gheena ajunge depărtarea de rele, pe când vorbeam mi-aū trecut prin minte o amenințare grozavă, carea aduce după sine pedeapsa nu asupra celor ce au cutezat de a face vr'un rău ôre-care, ci asupra acelora carii au lipsit de a face binele, sau mai bine zis, asupra celor ce au neglijat de a face chiar una dintre faptele, cele bune ordonate nōnē. Și care este acea amenințare? «Sosind diua cea infricoșată, dice, și judecătoriuul stānd pe tron, ôile le-a pus deadreapta, eară caprele deastānga, și cătră oi a zis: „Veniți bine-cuvēntații părintelui meu, de moșceniți împărăția cea gatită vouē de la întemeerea lumii, că am flamāndit și mi-ați dat să mănānc“ (Math. 25, 34. 35). Aceasta e și bine; pentru că trebuia ca ii să primiască răsplata filantropiei lor. Însē ca acei ce nu au împărțit pe cei lipsiți din ceea ce aveau, să fie

pedepsiți nu numai cu lipsirea bunătăților, ci încă să fie și trimiși în focul gheenel, ce rațiune poate avea? Are o rațiune foarte însemnată, și încă nu mai mică ca cea dintâi. Prin acestea noi învățăm, că cei ce fac binele se vor bucura de bunătățile cele din eeriuri, pe când acei ce de și poate nu pot fi acuzați pentru vr'un rău, dară totuși fiindcă au neglijat de a practica fie chiar una din faptele bune, vor fi târiați în focul gheenel împreună cu cei ce au făcut totă viața lor numai rele. Ar putea dice cine-va, că chiar numai de nu ar face binele, — de și poate nu face sapte rele, — și totuși faptul acesta e în sine o parte din reutate, pentru rezonul că este rezultat din trândăvie, eară trândăvia e o parte din rău, sau mai bine zis, nu numai o porțiune, ci chiar cauza și rădăcina răului, pentru că în definitiv trândăvia invală pe om toate relele. De cât e mai bine ca să nu ni mai punem niște ast-feliu de întrebări necugetate, ca de exemplu : cel ce nu a făcut nici un rău în viața sa, dară în același timp nu a făcut și nici un bine, în care anume loc va sta?... pentru că chestiunea e limpede. A nu face cine-va binele, este același lucru cu a face răul. Căci spune-mi : de ar avea cine-va un servitoriu, care nu ar fura, nu ar insulta, și nici nu ar răspunde stăpânului, însă ar fi bețiv poate, și ar sta totă ziua fără să facă vre-o treabă, și nu ar face nimic din cele ce ca servitoriu e datoriu de a face, ei bine, ore pe unul ca acesta nu l-ar biciui stăpânul, nu l-ar bate? spune-mi; și cu toate acestea el n-a făcut nici un rău. Însă chiar faptul că nu a făcut nimic, este în sine rău. Dară să întindem vorba mai departe, să ne raportăm și la viața de toate zilele. Fie un agricultor, bună-ora, care întru nimic nu ni vată-mă interesele noastre, nici nu ne hulește, nici nu fură, ci numai că își leagă mânele sale, șede acasă totă ziua, nici nu ară, nici nu sămănă, nici nu înjugă boii, nici vie nu lucrează, și în fine nici nu se dedă la munca pământului; ei bine, ore nu pedepsim noi pe unul ca acesta? De și pe nimeni nu a nedreptățit, totuși el nedreptățește, după vorba comună, prin faptul că cu nimic nu contribuie din parte-i la prosperarea comunității în general. Dară ce? spune-mi : dacă unul dintre meseriași, bună-ora, nu ar vătămă pe vr'un tovarăș de aceeași meserie, sau și pe altul care are altă meserie, dară totuși prin faptul că el nu lucrează nimic, nu ore ni se vată-mă interesele întregii comunități? Voești să întindem vorba și asupra corpului nostru? Iată, bună-ora, că mâna nici nu lovește capul, nici nu taie limba, nici nu scôte ochii, și nici nu face vr'un alt rău de

acest feliu, ci numai că stă nelucrătoare, și nu s'îndeplinește serviciul ei față de întregul corp; ei bine, ore nu merită de a fi tăiată mai bine, de cât se mai fie purtată în nemiscare și vătămând corpul în general? Dară ce? Dacă gara de pildă, nu ar mușca mâna, nici peptul, și cu toate acestea ar lipsi de a s'își face datoriile ei, apoi nu ar fi mai bine ore de a o astupa cu totul? Deci, dacă fiind vorba de servitori, de meseriași, și de corpul nostru, și noi găsim că este o mare nedreptate, nu numai de a nu face vr'un rău, ci încă chiar și când lipsește de a face vr'un bine ce este impus prin firea lucrului, cu atât mai mult se poate dice aceasta, când e vorba de corpul lui Christos. Pentru aceea și fericitul Pavel, trăgându-ne de la faptele cele rele, ne duce spre fapta bună.

*) Ce folos este, spune-mi, dacă tu ai scos din pământ toți spinii, dară nu ai aruncat în ogor semințele cele bune și trebuitoare? Osteneala la rămânând zadarnică, te va reînălța earași la paguba dintăi. Pentru aceea și Pavel purtându-ni de grijă, nu a mărginit ordinațiunile sale numai la sustragerea și tăierea din rădăcina a relelor, ci ne îndeamnă ca cât mai grabnic să ne înfătoșăm cu plantațiunea complectă a bunătăților. Dicând el: „Tota amarăciunea, și mânia, și iușimea, și strigarea, și hula să se lepede de la voi împreună cu totă răutatea“, a adăugat imediat: „Și fiți unul către altul buni, milostivi, iertând unul altuia“, căci acestea sunt porniri suflăsc și dispozițiuni lăuntrice bune și cu adevărat creștinoșci. Nu e de ajuns de a ne scăpa de o aplecare ore-care a spiritului, și apoi a cădea earași în alta, ci e nevoie ca să fim vecinic în mișcare, și însuflețit de dorința de a fugi de rele, ca ast-feliu să ajungem în deplina stăpânire a bunătăților. Căci dacă și corpul s-ar putea izbăvi vre-odată de culorea cea neagră, nu de odată însă ar putea deveni alb. Dară e mult mai nimerit ca să scotem exemplele din faptele cele pendinte de voiața noastră, de cât din acele naturale. Cel ce nu este dușman, nu se poate dice că este prieten în totul, ci este, așa dicând, neutru, adică nu arată nici dușmănie, nici prietenie, duple cum se găsesc față de noi cei mai mulți dintre oameni.

*) Partea morală. Cum că trebuie a săvârși cele contrare răutății, care deja a fost îndepărtată; pentru că nu este nici un folos, dacă iușimea a fost desrădăcinată, și cu toate acestea dragostea nu e lătină cu îmbeșugare (Vernu).

Cel ce nu lăcrămează, nu se poate dice că în general el ride, ci este, așa dicând, în starea de mijloc. Tot asemenea și în cazul de față. În adevăr, că cel ce nu este veninos, nu se poate dice că în general el este bun, după cum nu s-ar putea dice nici de cel ce nu este furios, că în general el este milostiv. Și privește cum fericitul Pavel, în puterea celei mai eminente legi de agricultură, curăță și lucrează pământul încredințat lui de marele agricultor. A nimicuit semințele cele false și vătămătoare, după care apoi el se roghă și îndeamnă, ca să se planteze numai plantele cele veritabile. „Fiți unul către altul buni“, dice, căci dacă vei lăsa nelucrată țearina din care ai smulț spinii, tu singur vei suferi carăși din cauza plantelor nefolositoare ce vor resări. De aceea e necesar ca tu să preîntîmpini această nelucrare și nerodire a țearinei tale cele duhovnicești, prin aruncarea semințelor, plantarea și cultivarea plantelor bune, adică a faptelor bune. A nimicuit iuțimea, și în locul ei a sădit bunătatea; a nimicuit amărăciunea, și în locul ei a pus milostivirea; a smulț din rădăcina răutatea și hula, eară în locul lor o plantat iertarea, căci, când el dice: „iertând unul altuia“, la aceasta se raportează; adică ni dice: «fiți iertători, fiți îngăduitori unul altuia». Darul acesta e cu mult mai mare de cât darul în bani. Cel ce iartă datornicului datoria bănească ce o are la dînsul, face de sigur un lucru frumos și admirabil, însă darul acesta se mărginește numai în corp, de și el își atribuie o resplătă în cele duhovnicești și în acordarea darurilor spirituale; însă cel ce iartă greșalele altuia, folosește și sufletulul său, cum și sufletulul celui ce a primit iertarea. Cu modul acesta, el a făcut mai blînd și mai îngăduitoriu nu numai spiritul său, ci și al celuiuia. Nu aruncându-ne cu furie asupra celor ce ne-au nedreptățit, noi vom putea vreo-dată a'i îmblîndi și a'i umili alăta, pe cât le atingem sufletele lor iertându-i. Cu modul acela noi nu am folosit nici nouă, și nici acelora, ci pe ambii am vătămă, — pe deoparte noi imitînd pe mai marii ludeilor în răsbunarea lor, eară pe de alta aceia mai mult aprindîndu-se în mânia lor. Pe când dacă noi vom resplăti nedreptatea cu blîndeț, li-am dămălit totă iuțimea lor, am aședat chiar înăuntrul lor un tribunal, carele ni va da nouă votul, adică ne va ierta, eară pe dînsii îi va pedepsi mai grozav, de cât cum i-am pedepsi noi chiar. Singurii îi se vor osîndi și se vor desaproba, căutînd ori-

ce ocazie, prin care să-și plătească datoria lor cu o mai mare măsură, știind bine că a resplăti în mod egal, e tot una cu a rămănea mai pe jos, și de aceea vor lua exemplul de la noi purtându-se cu blândetă. Se vor încerca prin urniure ca să covârșască în măsură, pentru ca ast-feliu paguba ce au causat-o altora să o ascundă printr'o mai mare resplătă făcută celor ce au pățimit din cauza lor, și ast-feliu îl vor usa de cea mai mare blândetă. Căci oamenii când sunt recunoscători, nu atâta se măhnesc pentru cei rei, cât se măhnesc pentru cei buni, cari pătinesc rele din partea celor ce-i nedreptătesc. Cu adevărat că e culmea răutății, a hulei și a desprețului de a te arunca asupra celui ce pătinește, în loc să-l ajuti și să-l faci bine; pe când purtându-te așa, adevărat dacă nu te vei porni cu răutate asupra-i, vei avea laudă și aprobare din partea tuturor. Deci de voiești a-ți resbuna, resbună-ți în acest mod: resplătește cu bine pe cei rei, pentru ca ast-feliu să-i faci datornici ție, și să câștigi o biruință strălucită. Ai suferit vr'un rău? Resplătește-i cu binele, pentru că ast-feliu îți vei resbuua pe dușman. Dacă tu te arunci asupra lui, toți te vor desprețui tot așa ca și pe densul, eară dacă tu ai răbdat, se va întâmpla din contra, căci pe tine toți te vor aproba și te vor admira, eară pe acela toți îl vor acusa. Ce suferință mai mare ar putea fi pentru un dușman, de cât de a vedea cu ochii lui pe victimă, cum este aprobată și admirată de toți cei-l-alți? Ce poate fi mai amar pentru un dușman, de cât de a se vedea hulit de toată lumea în fața victimei lui? Dacă tu te aperi și îl și pirăsești pôle, apoi și tu singur ți-ai resbunat, pe când dacă îl ierți, în locul tei toți te vor apăra contra lui. Aceasta este mai grozav de cât ori-ce suferință, adevărat de a vedea pe contrariul său că are atâția apărători. De vei deschide tu gura contra lui, aceia vor tăcea, pe când dacă tu taci, nu numai cu gura ta, ci cu a multora îl vei acusa și ast-feliu mai mult ți vei resbuna. Mulți te vor acusa, dacă tu îi insulti, pentru că vor lua cuvintele tale ca isvorite din patimă, pe când dacă tu cel nedreptățit nu îl vei vorbi de rău, apoi mai cu samă atunci resbuuarea ta va fi scutită de ori-ce bănuială și va fi curată. Când cei ce nu au pățimit nici un rău sufer totuși și compătinesc și îi ca nedreptățiti, așa dicând, din cauza blândetăi tale cele exagerate, o asemenea resbunare pentru tine e curată de ori-ce bănuială.

«Dară ce? dici tu, dacă nimeni nu mă va apăra? Află însă, că nu sunt atât de petrificați oamenii, în cât vedên-

du-te inzestrat de atâta filosofie, să nu te admire. Chiar de nu ți-ar lua apărarea atunci, o vor face aceasta mai în urmă, când îi vor judeca mai amănunțit împrejurările; atunci îi formându-și convingerea nevinovăției tale, vor critica aspru și vor acusa pe acela. Și chiar dacă nimeni nu te-ar admira, tu singur te vei admira de răbdarea ta, de și nu ai spune pôte nimănui. Judecata binelui, care este sădită în noi,—chiar de am ajunge la reutatea cea mai mare,—este nepărtinitoare și nu se abate din calea cea dreaptă. Pentru ce credeți că Domnul nostru Iisus Christos a ținut vorbele acestea: „De te va lovi cine-va peste fața obrazului cea dreaptă, întorcede-l lui și pe cea-l-altă“? (Math. 5, 39). Nu ôre pentru aceia, că cu cât cine-va este mai mult răbdătoriu, cu atât mai mult se va folosi și pe dânsul, cum și pe adversariul său? De aceia a și ordonat ca să întorci și obrazul cela-l-alt, ca ast-feliu să satisfacă pofța celui mâniat. Dară apoi cine e atât de sălbatec, ca să nu se rușineze după aceasta? Câinii, se vorbește că fac ast-feliu: când cănele latră și se repede asupra cul-va, dacă acesta se aruncă jos la picidrele cănelui, l-a temperat toată furia, și după aceia cănele nu mai face nimic. Deci dacă câinii se imblânzesc cu cel ce era gata de a fi sfâșiat de ei, cu cât mai virtuos omul care e din fire fințit cugetătoare. Dară e demn de a nu trece cu vederea o mică alusiune, care mi-a fost venit în minte mai adinec, și pe care o am fost adus de mărturie. Și care este aceasta? Diceam de Iudei și de mai marii lor că erau acușați de răsbunători. De și legea li permitea, căci dăce: „Ochiu pentru ochiu, și dinte pentru dinte“ (Levit. 24, 20), însă nu ca să-și scôte ochii unii altora, ci ca prin frică de a nu suferi, să-i opriască de a face ce-va rău, cu alte cuvinte să nu facă rău altora, ca nu cum-va să sufere de la dânsii. A ținut deci: „Ochiu pentru ochiu“, pentru ca să lege mânele acelor, și nu ca să le îngăduie pe ale tale de a-i lovi, nu numai să apere ochii tăi de vre-o vătămare, ci și ai acelor să-i păstreze sănătoși. Dară ceia ce căutam să aflui, era aceasta: de ce, fiindu-li permisă apărarea, erau acușați când făceau așa? Ce înseamnă aceasta? Aici se vorbește de reutatea inimii. Căci în adevăr, e de ajuns unui om de înțelegere de a vedea că a covârșit pe un altul cu puterea lui, pentru ca imediat să ierte pe contrariul său pentru ceia ce i-a făcut; pe când ținând ură pentru răul cauzat, omul vindicativ nici-odată nu iartă.

Deci faptul răsbunării nu este rezultatul mâniei, sau al unei iușimi necumpătate, ci al răutății inimii cu premeditare. Dumnezeu îngăduie, poate, numai celor prinși fără de veste în vre-o primejdie, ca să se apere, și să alerge și la răsbunare, și pentru aceea dice: „Ochiu pentru ochiu“, pe când aiurea dice: „Căile celor ce țin min-te rău, sunt spre mörte“ (Prov. 12, 29). Deci dacă acolo, unde era îngăduit de a valăma ochiul în locul celui valămat, și alăta pedeapsă se dădea celor vindicativi, cu cât mai mult nu vom fi öre pedepsiți noi, cărora ni s-a poruncit de a ne preda pe noi înșine suferințelor?

Deci să nu fim răutăcioși și răsbunători, ci să stingem din noi iușala, ca să ne arătăm vrednici de filantropia lui Dumnezeu. „Cu ce judecată veți judeca, veți fi judecați; și cu ce măsură veți măsură, se va măsură vouă“ (Math. 7, 2). Așa dară să fim cătră alții filantropi și îngăduitori, pentru ca să putem înălătura cursele din viața aceasta, și tot-odată pentru ca să ne bucurăm și noi de iertare în ziua cea viitoare, prin charul și iubirea de ömeni a Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVII.

Și fiți unul cătră altul buni, milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v'a iertat vouă întru Christos. Fiți dară urmatori lui Dumnezeu, ca niște fiți iubiți, și umblați întru dragoste, precum și Christos v-a iubit pre voi, și s-a dat pre sine pentru noi aducere și jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireazmă“ (Cap. 4, 32 și Cap. 5, 1.2).

Faptele cele trecute au mai multă putere, și se par a fi mai minunate și mai de cređut. Pentru aceea și Pavel își însoțește sfaturile sale cu fapte de acelea ce deja s-au petrecut. Niște ast-feliu de fapte au o mare putere, fiindcă e vorba de Christos, carele le a săvêrșit. A zice simplu: „iartă, și ți se va ierta, sau de nu veți ierta, nu se va

ierta nici vouă», au mare putere asupra oamenilor filosofi și asupra celor ce urmează a crede, pe când Pavel nu îndeamnă numai cu de acestea, ci și cu cele ce deja au existat. Prin vorbele de mai sus îi vor putea să fugă de pedeapsă, pe când prin cele ce îi spune Pavel, vor putea a se face părtași binelui. Să imitezi pe Christos. Este deajuns numai aceasta ca îndempare spre virtute, de a imita adevărat pe Dumnezeu. Aceasta e cu mult mai mare de cât ori-ce, pentru că „El resare sorele preste cei răi, și preste cei buni, și plouă peste cei drepti, și peste cei nedrepti“. (Math. 5,45). Nu ȳice simplu, că să urmăm, adevă să imităm pe Dumnezeu, ci că să-l imităm chiar c  nd am primit de la el binele. El voeșce ca noi să avem unii c  tr   alții iubire părintească. O ast-fel de iubire e aceea ce se numeșce filantropie    indurare.    fiind-că nu e posibil ca omeni   exist  nd să nu supere    să nu se supere, de aceea a găsit al doilea medicament, acela adevăr de a ierta unul altuia. De    de alt-feliu nu e tot una, căci dacă tu ai iertat pe fratele tău,    el te-a iertat la r  ndul lui, pe Dumnezeu personal cu nimic nu l-ai indatorit. Tu ins  , ai iertat pe tovar  sul tău de suferin  , pe cel impreună, sclav, pe dușman,    in fine pe cel ce-l ura pe d  nsul. „Precum    Dumnezeu v-a iertat vou   intru Christos“,   ice, pun  ndu-ni inainte prin aceste cuvinte o mare enigmă. „El ni-a iertat nouă nu fără primejdie,   ice, ci cu pericolul fiului său. Pentru ca să te ierte pe tine, el a sacrificat pe fiul său, tu ins   de multe-ori nu ier   pe tovar  sul tău, de    nu ve  i vre-o primejdie sau vre-o cheltueală dacă ai ierta“. „Fiți dară următori lui Dumnezeu, ca niște fi   iub  i,    umblați intru dragoste, precum    Christos v-a iubit pre voi,    s-a dat pre sine pentru noi aducere    jertfa lui Dumnezeu, intru miros cu bună mireazmă“. Pentru ca să nu cre  i că faptul acesta s-a petrecut in mod silnic, ascultă ce   ice el, că s-a dat pre sine pentru noi. Dec  , dupre cum st  p  nul a t  te te-a iubit pe tine, iub  ce    tu tot a  a pe prietenul tău. P  te că nu vei putea a-l iubi intocmai a  a, ins   tu iub  ce-l pre c  t poti. Val! ce ar putea fi   re mai fericit ca asemenea voce? De ai vorbi chiar de imp  r  lie, sau de ori-ce din lume, nimic nu este egal. C  nd tu ier  i fratelui tău, prin aceasta imite  i pe Dumnezeu    te aseme  ezi lui. Trebuie a ierta fratelui t  u gre-

șalele, mai mult de cât i-ai ierta datoria bănească, pentru că dacă i-ai iertat datoria bănească nu ai urmat pe Dumnezeu, pe când dacă i-ai iertat greșalele, pe densul l-ai imitat. Și cum vei putea să dăie «sunt sarac și nu pot ierta», pe când tu nu ierți chiar aceia ce ți stă prin pufiță? Nu cum-va aici e vr'o pagubă pentru tine? Nu cum-va aici e vorba de bogăție multă, de averea ta, sau de prosperitatea ta? Iată acum și altă povățuire mai nobilă: „Ca niște fii iubiți” dice, adecă „sunteți datori și din alt punct de vedere de a imita pe Dumnezeu, căci pe lângă că ați luat bine-facerile acordate de el, vă numiți și fii lui cei iubiți”. „Ca niște fii iubiți”. O dice aceasta, pe resonul că nu toți fiii imitează pe părinții lor, ci numai acei iubiți. „Și umblați întru dragoste”. Iată basa tuturor, căci unde este dragostea, acolo nu pôte fi nici iuțime, nici mânie, nici bulă, ci lôte sunt alungate. Pentru aceia și pune el la urmă capitalul tuturor bunătăților, adecă dragostea, ca și cum pare că ar dice: «cum ai devenit tu fiu al lui? Prin faptul că ți s'au iertat păcatele. Deci dară porcedând de la același princip, prin care tu te-ai invrednicit de o ast-teiui de cinste, iartă și tu aprôpelui tău». Spune-mi, te rog, dacă tu fiind legat și răspundătoriu de multe rele, te-ar lua cine-va și te-ar duce în palatele împărătești.... de cât e mai bine să lăsăm aceasta, și să luăm alt exemplu. Dacă tu bună-ôră ai fi bolnav de friguri și chiar aprôpe de môrte, și te-ar lua cine-va și ți-ar da vr'un medicament folositoriu, ôre nu ai prefera pe bine-făcătoriu tău înaintea tuturor? ba încă și numele medicamentului bine-făcătoriu, nu l-ai avea vecinic în minte? Deci dacă noi păstrăm în sufletele noastre până si timpurile, locurile și împrejurările prin care ne-am folosit, apoi cu atât mai mult trebuie a păstra în sufletul nostru faptele petrecute cu mântuirea noastră. Fii așa dară ca amoretat după dragostea evanghelică. Prin dragoste tu te-ai mântuit, și tot prin ea ai devenit fiu al lui Dumnezeu. Chiar și tu dacă ai putea să mântuiesci pe un altul, ôre nu ai întrebuința tot același medicament, și nu ai da aceleași povățuiri tuturor: iertați și se va ierta vouă? Acest fapt de a îndemna ast-feliu, este isvorit din suflete recunoscătoare, libere și nobile. „Precum și Christos ne-a iubit pre noi”. Tu cruți și iubești pe prietenii tăi, pe când ei cruță și iubește pe dușmani; de unde e cert, că faptul săvârșit de stăpânul a lôte e cu mult mai mare. Dară de ce este pusă aici acea particulă „precum”, de

cât că numai atunci ne vom bucura de charurile sale, când și noi vom face bine vrăjmașilor noștri? Și s-a dat pre sine pentru noi aducere și jertfă lui Dumnezeu, intru miros de bună mireasmă". Vești, așa dară, că a suferi pentru vrăjmași este miros de bună mireasmă și jertfă bine primită? Chiar de ai muri pentru dâșit, atunci este jertfă adevărată, atunci vei fi cu adevărat următoriu al lui Dumnezeu.

"Eară curvia, și totă necurăția, saū lăcomia, nici să se numiască intru voi, precum se cuvine sântilor" (Vers.3). Mai sus a vorbit despre patima cea veninosă, mânia, eară aici a ajuns la expunerea unui rău mai inferior. Cum că pofta e un rău mai inferior, ascultă cum și Moisi vorbește mai întâiu în lege ca „să nu uciđi", ceia ce purcede din mânia, și apoi dice: „Să nu precurvești", ceia ce isvorăște din poftă. Dupre cum amărăciunea, și strigarea și în fine totă răutatea și hula sunt rezultate din mânia, tot așa și din poftă rezultă curvia, necurăția și lăcomia, căci prin acestea dovedim că iubim banii și corpurile. Dară dupre cum acolo el a nimicit strigarea, care este echipajul, așa dis, în care se preumblă iuimea, tot așa și aici el a răsturnat vorba nebunească și măscărăciunea, care sunt echipajul în care se resfală curvia, căci dice: „Și măscărăciunea, și vorba nebunească, și glumirea care nu se cuvine, ci mai virtos multemita" (Vers. 4). Să nu spui glume proste, nici măscărele, și atunci tu ai stins flacăra poștei. „Nici să se numiască între voi", dice, adecă nici măcar să faceți vr'o amintire de ele. Aceasta scriind și Corinthenilor, dicea: „Cu adevărat că se aude între voi curvie" (I Corintb. 5, 1), adecă, «să nu mai fie așa, ci faceți-vă toți curați, căci vorbele sunt căile pe care călătoresc faptele». Apoi ca să nu se pară că cuvântul este prea aspru și anevoios, interdicând gluma a adaos și cauza, spunând: „care nu se cuvine", adecă, care față de voi este nepotrivită. „Ci mai virtos multămita", adecă cu aceasta să vă îndelețniciți, căci aceasta e potrivită creștinului adevărat. Căci în adevăr, ce folosești spunând glume? Dără numai că ai provocat risul. Spune-mi, te rog, ôre curelariul va putea face vr'un obiect atingătoriu de meșteșugul sên din materii ce nu aparțin curelăriei? De sigur că nu. Așa dară cele ce nu sunt spre folosul nostru, sunt considerate de nimicuri.

*) Nicî un cuvînt, deci, să nu ni fie zădarnic, pentru că de la vorbe zadarnice lesne cădem la absurdități. Timpul present nu ni este dat pentru petreceri, ci e timp de jale, de necazuri și de dureri, și tu încă vorbești glume proste? Dar care luplătoriu intrînd în stadiu (locul luptelor olimpice) își părăsește lupta începută cu antagonistul lui, și se dedă la glume? Diavolul stă de față, el se învîrtește rîcnind prîmprejurul tău ca să te răpiască, toate le mișcă și toate le întorce asupra capului tău, întrebuințază toate mijlocele ca să te scōta din templu, scrișneșce cu dinții, mugeșce, scōte din nările lui foc și pară contra mîntuirii tale, și tu încă mai stai pe loc vorbind glume, și vorbe nebunești, și cu un cuvînt vorbe de acele ce nu se cuvine a le vorbi? Dară atunci el te va putea lua în stăpînire cu multă ușurință. Ne jucăm, iubiților. Voești să afli conduita sînților fiind în viață? Ascultă pe Pavel, care dice: „Trei ani ziua și nōptea n-am încetat cu lacrimi învățînd pre unul fie-care dintre voi” (Fapt. 20, 31). Deci dacă el a pus atîta interes pentru Efeseni și acei din Milet, și a întrebuințat atîta timp, nu vorbind glume, ci îndemnându-i cu lacrimi, apoi ce ar putea dice cîeva despre cei-l-alți mulți, pe cari acest fericit i-a atras la creștinism? Ascultă-l încă, ce spune Corinthenilor: „Din multă scîrbă și necaz al inimei am scris voue cu multe lacrimi” (II Corinlh. 2, 4), și earăși: „Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios? Cine se smînteșce, și eu să nu mă aprind”? (Ibid. 11, 29). Ascultă-l încă ce vorbeșce în alt loc: „Că cei ce suntem în cortul acesta suspinăm îngreundu-ne” (Ibid. 5, 4), și cum s’ar dice, în fie-care și îl vești dorind ca să iasă din această lume, și tu încă riști și te joci? E timpul luptei, și tu încă întrebuințezi cele de ale dăntuitorilor? Nu vești fețele reșboinicilor cît sunt de triste și de abătute? Cum li sunt de încrețite sprincenele și încărcate de frică? Priveșce ochiul lor cel aspru, inima lor care saltă și se sbate cu putere, mintea lor cea abătută, tremurîndă și în agonie; priveșce apoi și ordinea lor, disciplina și tactul lor ostășesc, în același timp însă și tăcerea lor, cînd în tabăra sunt puși în rînd de bătae; și nu dici ca să nu pro-

*) Partea morală. Nu trebuie a vorbi în zadar. Contra celor glumeți, celor caraghioși și flășturatici, și că în toate acestea numai evlavia covîșitoare cîștigă. (Veron).

nunțe nici o vorbă măscărăciasă, ci încă că nici așa degeaba să nu vorbască. Ei bine, dacă aceia aflându-se în fața unor reshoiniciei veduți și simțiți, și totuși întrebuințază atâta tăcere, de și nu pot fi vătămați din cauza vorbelor, apoi tu, care ai luptă și în cuvinte, și încă mai mult de cât luptă, lași descoperită această parte a ta? Sau poate nu știi, că de aici vine, că noi ajungem la a ne gândi cum să facem rău altora? Te joci și te desfătezi, vorbești caraghiozități, cu care provoci risul altora, și crezi că lucrul acesta e o nimică? Câte jurăminte false nu vin de la glume, câte pagube, câte vorbe murdare nu ies de acolo? «Dară, dăci tu, glumele nu sunt de acest fel». Ascultă însă cum el a scos totă gluma. Acum e timp de rășhoiu și de luptă, timp de privighere și de pază, timp de înarmare și de punere în ordine de bătae. Ascultă, dăci, pe Christos, care dăce: „Lumea se va bucura, eară voi veți întrista“ (Ioan 16, 20). Christos a fost răștignit pentru tine, și tu ridi? El a fost bătut și a pătimit atâtea din cauza nenorocirei tale și a strimțorării ce te cuprinsese, și tu încă te dezmerzi în petreceri? Și cum nu-l vei întârita mai mult asupra ta? Dară fiind-că unora se pare faptul acesta a fi indiferent, și că ar fi greu de a se păzi cine-va de această obicinuință, să discutăm puțin asupra lui, și să aflăm cât de mare e răul provenit de aici. De alt-feliu și aceasta e opera diavolului, de a face ca noi să desprețuim faptele ca indiferente. Mai 'ntăi chiar de ar fi indiferent faptul acesta, totuși nu trebuie a-l desprețui, știind bine că de aici se nasc și se înmulțesc cele mai mari rele, care la urmă se sfârșesc cu curvie, de unde se și invederează că nu este indiferent. Să vedem acum de unde se nasc acele rele, sau mai bine dăci, să vedem ce felu trebuie a fi omul sănt, liniștit, blând, omul măhnit și scărbit de greutatea ce apasă asupra-i. Cel ce vorbește glume, nu poate fi cuvios, nu poate fi sănt; chiar Elin de ar fi, unul ca acesta este ridicul, căci numai celor de pe scena teatrului li se îngăduie aceasta. Unde este gluma, acolo este și măscărăciunea, unde este ris fără timp, acolo este și vorba murdară. Ascultă pe profetul ce dăce: „Slujiți Domnului cu frică, și vă bucurați lui cu cutremur“ (Ps. 2, 11). Vorba murdară face spiritul ușurel și trăndav; ea de multe-ori a născut insultele, și tot din cauza ei se întâmplă lupte între indiviți și chiar resbõe între popore. Dară ce? Încă nu ai ajuns cu totul în virsta bărbătească? Dacă ai ajuns, apoi leapăda-te de cele ale co-

piilor. Tu nu voești ca servitoriul tău să vorbiască în peaptea cuvinte fără vr'un folos, și cu toate acestea tu, care spui că ești servitoriul lui Dumnezeu, vorbești glume și caraghioslăcuri în peaptea? E plăcut lucru a nu se înșela un spirit privighetoriu; pe când pe un spirit ușurel și neprevădătoriu cine nu-l va putea vina și prinde în cursă? El însuși se va slăbi cu totul, și nu va mai fi nevoie de cursa și de siluirea diavolului. Pentru ca să cunoști, apoi privește și chiar numele ce se dă unui ast-feliu de om. Glumeț înseamnă un om nestatornic, un om lesne schimbăcios (ἐκτρέπλος), ușurel, și care se face de toate; însă o ast-feliu de purtare țieparie fie de cei ce se numesc creștini. Un ast-feliu de om înțe se schimbă în ideile lui, înțesare din una'n alta. El trebuie ca să-și schimbe necontenit și schimele (gesturile), și vorbele, și risul, și umbletul, și în fine totul înțează, și gândul se u preocupat vecinic, cum ar putea să inventeze mai multe comiciări, căci de ele are nevoie. Prin forța lucrurilor el își atrage multe dușmăni din partea celor luați în ris de densus, fie că au fost față și au văduț, fie că dacă nu au fost față, au a-udut de la alții. Deci, departe de creștin de a-și bate joc de cine-va. Dacă lucrul acesta e bun, de ce simțiți un feliu de repulsiune către mimici? Te faci mimie (imitătoriu al altora) și nu te rușinezi? Pentru ce nu permițeți femeilor vore de a face aceasta? Ore nu e acesta un obicei nedemn, și un fapt nepotrivit unui om cuminte? Într'un spirit glumeț multe și mari rele locuiesc, mare ușurință și un pustiū complect de idei sănătose. Într'un ast-feliu de spirit s-a slăbit armonia generală, a devenit subredă întreaga clădire, frica de Dumnezeu a fost alungată, evlavia a fost depărtată. Limba o ai nu ca să te momitărești și să batjocurești pe altul, ci ca să mulțămesci lui Dumnezeu. Nu vezi pe bufoni și pe șarlatani, sau scamatori? Aceștia sunt așa diși glumeți. Alungați, vă rog, din spiritele vore o ast-feliu de patimă respingătoare, pentru că este fapt de parasiți, fapt al mimicilor, al paiaților și al femeilor desfrănate. Departe fie de spiritele femeilor măritate, departe de spiritele nobile, sau și ale sclavilor. Când cine-va este necinstit, când este destrănat, acesta forsamente este și măscărăcios. Mulți iau aceasta faptă ca o virtute, și cu toate acestea e mai demnă de jelit. Dure cum poște treptat și câte puțin duce la curvie, tot așa și cu glumele. La început se par a fi plăcute, dară mai apoi nimic nu e mai urăcios ca ele. Căci ascultă ce ăice scriptura: „Îna

intea tunetului trece fulgerul, eară pe dinaintea omului rușinos trece charul" (Sirach. 32, 10). Nimic nu este mai nerușinat, ca măscărările și glumele pröste. Gura omului glumeț nu este plină de char (grați), ci de dureri. Să alungăm acest obicei de pre la mesele noastre. Sunt unia, cari învață și pe cerșilori ca să facă așa. Vai! câtă ticăloșie, ca să facă pe acești nenorociți și amărâți de a spune glume uriciose! Dară apoi, la urmă unde nu se găsește această bôlă? Deja ea a intrat și în biserică, ba încă s-a alins și de scripșuri. Să vă spun ce-va ca să vă probez cât e de mare acest rău? Mi-e rușine, de sigur, dară eu toate acestea am să spun. Voesc a arăta de unde a venit răul, ca să nu se pară că vorbesc nimicuri, și că am poftă de a discula cu voi nimicuri, ci ca să vă pot depărta cu chipul acesta de o asemenea rătăcire. Și să nu creadă cine-va că eu inventez, vă voi spune exact ceea ce am auzit. S-a întâmplat ca cine-va să se găsească la masa unuia dintre acei ce se cred că știu lucruri mari... dară simț că v-am provocat risul, și eu toate acestea am să spun. Ei bine punându-se masa cu bucatele, gazda dicea celor de față: «luați, copii, ca nu cum-va să se mânie burta» (parodie asupra textului din Psalmul 2, 8. unde se dice: *δράξασθε παιδείας, μή ποτε ὀργισθῇ κύριος* = «luați învățătură, ca nu cum-va să se mânie domnul», care parodiât dice: *δράξασθε παιδία, μή ποτε ὀργισθῇ κοιλία* = luați, copii, ca nu cum-va să se mânie burta. Trad). Alții earăși dice: «Vai fie mamona, dară mai vai de cel ce nu te are». Și în fine au introdus multe de aceste glume pröste și absurdități, ca de exemplu când văd stelele resărind se întreabă: acum ôre nu este vre-o naștere? Le spun acestea contra absurdității, și contra obiceiurilor rele, pentru că, în adevăr, asemenea vorbe ies dintr'un spirit pustiū de cvlavie. Ôre niște ast-feliū de cuvinte nu sunt demne de trăsnetele ceriului? Și multe ar găsi cine-va de acest felii, care se vorbesc de unia. De aceia vă rog, ca alungând de pretutindene acest obicei, să vorbim numai de acelea ce sunt convenabile, și nici de cum gurile sante să nu mai rostiască cuvintele ômenilor necinstiți și desfranați. „Ce împărtășire are dreptatea cu fără-delegea? Sau ce împreunare are lumina cu întunecul”? (II Corinth. 6, 14). E de dorit deci, ca să fugim de toate aceste absurdități, și să ne păstrăm cugetul nevătămat de ast-feliū de lucruri, ca ast-feliū să ne putem bu-

cura de bunurile făgăduite nouă. Omul glumei iute devine și ocărtoriu al altora, dară ca batjocuritoriu și bărfiloriu al altora el își ingrămădește asupra capului mii de rele. Deci, iubiților, punând în rânduială cele două aplecări ale spiritului nostru, voi să dic pofta și mânia, și legându-le la un loc cu dreapta judecată, ca pe niște cai iuți de la trăsură, să le dăm ca vizitiu mintea noastră, ca ast-feliu să putem lua premiul chemărei noastre de sus. Căruia fie ca să ne învrednicim cu toții, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia, împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVIII.

„Ca aceasta să știți, că tot curvariul, sau necuratul, sau lacomul, care este slujitoriu idolilor, n-are moșcenire întru împărăția lui Christos și Dumneșeu. Nimeni pre voi să nu vă înșale cu cuvinte deșarte, că pentru acestea vine mânia lui Dumneșeu preste fii neascultarei“ (Cap. 5, 5. 6).

Au fost, după cât se pare, și la strămoșii noștri unia, carii deslegau mânele poporului, și puneau în practică cele spuse la Iezechiil (cap. 13, 19), sau mai bine ăls cei ce săvârșau cele ale pseudoprofeților, carii pentru un puma de orz spurcau pe Dumneșeu în fața poporului său. Aceasta mi se pare că și acum se practică de unia. Când noi dicem, că cel ce chiamă pe fratele său nebun, se duce în gheena, alții spun: «da? cel ce chiama nebun se duce în gheena? nu, nu se pôte», dic îi. Deasemenea când noi dicem că lacomul este idololătru, și aceasta earăși o resping cu despreț, spunând că acest cuvânt este exagerat, și cu acest chip îi își bat joc de toate poruncile. La unia ca aceeașia făcând alusiune Pavel, serie Efesenilor: „Aceasta să știți, că tot curvariul, sau necuratul, sau lacomul, care este slujitoriu idolilor, n-are moșcenire întru împărăția lui Christos și Dumneșeu“, după care apoi adaoge: „Nimeni pre voi să nu vă înșale cu cuvinte deșarte“. Așa dară acestea sunt cuvinte deșarte,

care au ore-care grații momentane, însă nu se pot reprezenta în realitate, căci nu e de cât o înșălăciune. „Pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu preste fiil neascultărei“, adică pentru curvie, pentru lăcomie, pentru necurăție, sau că pôte pentru acestea, și pentru înșălăciune, fiind că sunt înșălătore. Fil al neascultărei numește pe cei ce nu ascultă de el. „Deci să nū vë faceți împreună pârtași al acestora, că erați ore-când întunerec, eară acum lumina întru Domnul“ (Vers. 7, 8). Privește cu câtă înțelepciune l-a îndemnat. Mai întâi începe cu Christos și le dăce: «să vë iubiți unul pe altul și pre nimeni să nu nedreptățiți», apoi îi îndeamnă cu frica de pedeapsă și de gheena. „Erați ore-când în întunerec, dăce, eară acum lumina întru Domnul“, cea ce dăce și în epistola către Romani: „Care dară rōda ați avut atunci întru acelea, de care acum vë rușinați“ (Rom. 6, 21)? și li aduce aminte de răutatea lor cea mai dinainte, ca cum li-ar dăce: «pricepeți deci, ce erați voi odinioară, și ce ați devenit acum; nū vë întorceți înapoi la răutatea de mai înainte, nici nu abusați de charul lui Dumnezeu. „Erați ore-când întunerec, eară acum lumina întru Domnul“, nu dōră prin meritul vostru, ci prin charul lui Dumnezeu acordat vouă, căci voi nu ați fost vrednici de el». „Că fiil luminei să umblați“. Dară ce înseamnă: „fiil luminei“? Aceasta o arată mai departe. „Că rōda Duchului este întru tōta bunătatea, și dreptatea, și adevărul. Cercând ce este bine plăcut Domnului“ (Vers. 9, 10). Când el dăce: „întru tōta bunătatea“, face alusiune la cei ce se iuțesc și la cei veninoși; eară când dăce: „și dreptatea“, are în vedere pe cei lacomi, și când dăce: „și adevărul“, el se rapōrtă la plăcerile cele minciunōse. «Deci nu acelea pe care vi le-am spus mai sus, dăce, trebuie a le practica, ci cele contrare lor, și în tōte acestea să aduceți rōdă duhovnicească» Așa dară, acelea sunt isvorite dintr'o minte copilărească. „Și nu vë amestecați cu faptele cele fără de rōdă a le întunerecului, ci mai virtos și le desfăimați“ (Vers. 11), eară mai departe adăoge: „Că cele ce se fac întru ascuns de către dēnșii, rușine este a le și grai. Eară tōte vădindu-se de lumina, se

arată, că tot ce se arată, lumina este“ (Vers. 12. 13). A dis că lumina sunteți, dară lumina vedește cele ce se fac într'ascuns. „Dacă voi, dice, ați fi virtuoși și admirați, de sigur că ce-i rău nu s-ar putea ascunde. Căci precum sfeșnecul aprins luminează pe tot și pe toate din casă, eară hoțul nu ar putea intra, tot ast-feliu și lumina voastră strălucind, cei răi vor fi vădiți și prinși“. Așa dară trebuie a mostra pe alții pentru faptele lor. Dară atunci cum de dice Mântuitoriul: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați.“ (Math. 7, 1)? El a permis a mostra, dară nu a condamna, adecă a învăța, și a mai dis aceasta cu privire la cele mai mici greșale, de pildă: „Ce vezi paiul în ochiul fratelui tău, eară bârna care este în ochiul tău, nu o simți“ (Ibid. 7, 3)? Și ce este aceasta ce el spune? Dupre cum rana, pe cât timp stă ascunsă și curge pe desupt—fiind acoperită deasupra—nu se bucură de nici-o îngrijire, tot ast-feliu și păcatul: intru cât timp este ascuns, ca cum ar fi în întunec, el cutează mult în liniște, dară când se dă pe față, se face lumină, nu dora că păcatul devine lumină, ci cel ce l-a făcut, se arată la lumină. Când el este adus la mijloc, când a căpatat povețe, când s-a pocăit, și câștigat iertarea, ore nu ai alungat întunecul de la densul? Nu ai vindecat atunci rana lui? Nu ai prefăcut nerodirea lui în rod bun? Sau că spune aceasta prin vorbele de mai sus, sau că dice, că viața voastră fiind arătată, este lumină, pentru că în definitiv nimeni nu-și ascunde viața cea nepătată, pe când cele dosile se ascund tocmai spre a fi la întunec. „Pentru aceia dice: „deșteaptă-te cel ce dormi, și te scola din morți, și te va lumina Christos“ (Vers. 14). Prin cel ce dorme și este mort, el înțelege pe omul aflat în păcate, pentru că și acesta emană din el duhore rea, ca și omul mort, și acesta e nedeșteptat, ca și cel ce dorme, nu vede nimic, ca și acela, ci numai că visază și își inchipuie. „Și te va lumina Christos“ (καὶ ἐπιφάνσει σοὶ ὁ Χριστός), ceia ce este mai exact, pe când altii dic: „Și te vei atinge de Christos“ (καὶ ἐπιφάνσεις τοῦ Χριστοῦ). Depărtează-te de păcat, și vei putea vedea pe Christos. „Tot cel ce face rele uraște lumina, și nu vine la lumină“, (Ioan 3, 20), dice Mântuitoriul, pe când cel ce nu face rele, vine. Aceste vorbe nu le spune numai cu privire la cei necre-

dincioși; mulți și dintre cei credincioși chiar, se dedau la răulății mai mari de cât cei necredincioși. De aceia se pot spune și celor credincioși: „Deșteaptă-te cel ce dormi, și te scôla din morți, și te va lumina Christos“. Cătră unia ca aceștia se potrivește a li se spune și aceasta: „Dumnezeu nu este al morților, ci al viilor“ (Math. 22, 32).

*) Deci, dacă Dumnezeu nu este Dumnezeul morților, să viem. Unia dic, că Iacomul nu este idololatriu, și că dicerea aceasta e exagerată. Dară vorba nu e de loc exagerată, ci adevărată. Cum iusă, și în ce mod? Ascultă. Omul Iacom s-a depărtat de Dumnezeu, întocmai ca și idololatriul. Și ca să nu crești că vorba e spusă fără rost, ascultă hotărîrea lui Christos, care spune: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu, și lui mamona“ (Math. 6, 24). Deci dacă nu e cu putință a sluji și lui Dumnezeu și lui mamona în același timp, apoi cei ce slujesc lui mamona, singuri s-au scos din slujba lui Dumnezeu; cei ce au tăgăduit stăpînia lui și slujesc aurului ne'nsuflețit, e cert că sunt idololatri. «Dară, dic, apoi dără n-am făcut idol, nici nu am ridicat templu, nici nu l-am sacrificat ot, nici nu am vărsat vin ca semu de libațiu, ci am intrat în biserică, și mi-am ridicat mâinile cătră fiul lui Dumnezeu cel unul născut, și mă împărtășesc cu santele taine, iau parte la rugăciuni, și în fine fac toate cele-lalte duple cum se cade unui Chreștin. Așa dară cum eu mă inchin idolilor»? Apoi tocmai aceasta e mai de minunat, că după ce ai căpătat deja experiența și ai gustat din filantropia lui Dumnezeu, după ce ai aflat că bun este Domnul, tu ai lăsat pe cel bun, și ai primit în brațele tale pe tiranul cel crud, și te prefaci că slujești lui Dumnezeu, pe când de fapt tu îți-ai băgat gâtul în jugul cel greu și uricios al iubirei de argint. Nu mi-ai spus nimic despre faptele lăle, ci numai de darurile stăpânului. Spune-mi, te rog, pe ostaș de unde îl judecăm noi? Când e de gardă pe lângă împărat, când se hrănește de dînsul, și e chemat de dînsul, sau când cugetă aceleași ca și dînsul? A se preface că este pentru împărat și că execută ordinele lui, eară pe de altă parte a încuraja u-neltirile dușmanilor, dicem că faptul acesta e mai uricîis,

*) Partea morală. Trebuie a ne lepăda de faptele cele rele, do lumina faptelor bune a ne apropia, și a nu trece cu vederea pe frații ce păcătuiesc. (Veron).

de cât dacă s-ar fi desfăcut singur de slujbă și s-ar fi predat acelor dușmani. Și tu acum insultă pe Dumnezeu că și un idololatră, nu numai cu gura ta, ci și cu ale miilor de oameni nedreptățiți de tine. Înse, dică, că nu este idololatră. Dară când îi vorbesc: ah! creștinul, lacomul, etc. atunci nu insultă numai cel care face aceasta, ci silește de multe-ori și pe cei nedreptățiți de a face același lucru, și dacă poate nu vorbesc, apoi aceasta să se atribuie mai mult evlaviei lor. Sau poate că nu vedem petrecându-se așa lucrurile? Ce altă face idololatrul, de cât că se închină patimilor, de care e stăpânit de multe-ori? Când noi dicem că se închină idolilor, el răspunde: «nu, ci mă închin Afroditei sau lui Aren» (Marte). Îi întrebăm apoi, ce este acca Afrodita? la care cei mai marcanți dintre dânsii răspund, că este plăcerea. Noi îi întrebăm ce este acel deșu Aren, la care ni răspund, că este mânia. Tot ast-feliu te închini și tu lui mamona. Dacă dicem, cine este mamona? răspunsul e: lacomia. Și tu te închini ei? «Nu mă închin», dică. Dară de ce ôre? poate pentru că nu'ți placei genunchile înaintea ei? Dară tu cu atât mai mult te închini ei prin lucrurile și faptele ce le săvârșești, și aceasta e cea mai mare închinare. Și pentru ca să afli că este așa, privește la închinarea lui Dumnezeu. Cine ôre i se închină mai mult? Acel cari stău la rugăciune regulat, sau acel cari fac voea lui? E invederat că acești din urmă. Tot ast-feliu sunt și acel ce se închină lui mamona, căci îi făcând voea lui mamona, mai mult lui se închină, de și aceia închinându-se patimilor, de multe ori sunt afară de acele patimi. Așa bună-ôră ar putea vedea cine-va de multe-ori un închinătoriu a lui Aren abținându-se de mânie, pe când tu nu faci nici odată așa, ci te-ai aservit cu totul patimei. Nu sacrifici oi? În schimb însă sacrifici oameni, suflete cugetătoare, pe unele prin lome, pe altele prin blestenuiri. Nici o jertfă nu e mai demnă de bachus (Διόνυσος), deșu beției și al orgiilor. Cine a vădut vre-odată suflete sacrificate? Blăstemat să fie templul lacomiei! Dacă te-ai duce la templul idolilor, ai vedea sângele caprelor și al boilo: vărsat pe altare și infectat, eară de te-ai duce la templul celui lacom, vei vedea sângele oamenilor turnat pe jos; vei vedea acolo nu aripi de paseri ardând, nu fum ieșind și împrăștiindu-se în aer, ci corpuri de oameni nimicite. Unia s-au aruncat de pe stânci în prăpastie, alții și-au pus lațul în gât, eară alții și-au petrecut sabia prin grumaz. Ai vădut jertfe crude și neomenose? Voesci a vedea mai grozave ca acestea? Eu îi voi arăta nu

corpuri de oameni, ci suflete de oameni sfășiate acolo. Pentru că este posibil de a se sfășia și sufletele, negreșit cu o sfășiere potrivită lor, după cum este și mărtea sufletelor. „Sufletul care păcătuiește, acela va muri” (Iezech. 18, 4). Mărtea sufletului nu este ca a corpului, ci e cu mult mai grozavă. Mărtea corpului despărțind corpul de suflet, pe corp l-a liniștit de multele griji și dureri, eară pe suflet l-a trimis la locul cunoscut; apoi corpul descompunându-se cu timpul și risipindu-se în mai multe părți, acestea earăși se unesc împreună cu aceiași rânduială ca și mai înainte, și așa felu corpul își reia sufletul său. Mărtea sufletului însă e cu mult mai înfricoșată și mai grozavă, pentru că după ce se desparte de corp, earăși se unește cu acesta la timpul hotărât, după care apoi este aruncat în focul cel nestins. Așa dară după cum este mărte sufletească, tot așa este și sfășiere sufletească. Care este sfășierea corpului? Aceia că el mōre, și este despărțit de energia sufletului. Care este sfășierea sufletului? Și aceasta este mărte, căci după cum corpul atunci mōre, când sufletul îl părăsăște de energia sa, așa și sufletul atunci mōre, când îl părăsăște Sântul Duch de energia sa. Niște ast-feliu de morți se petrec mai ales la templul lăcomiei. Ele nu se sature, nici că sunt mulțămite numai cu sângele oamenilor, ci dacă nu vor jertli chiar sufletul, sau mai bine dis, dacă nu vor lua în stăpânirea lor ambele suflete—al celui ce a jertfit și al celui ce a fost jertfit—nu se sature templul lăcomiei. Mai’ntăia este ne-cesitate de a fi sacrificat cel ce a sacrificat (lacomul), eară acesta sacrifică la rândul său pe cel ce era viu până atunci, căci când acesta scōte din gura lui blestemuri, când batjocurește, și când își perde cumpătul, ore aceste rane ale sufletului nu sunt incurabile?

At vădut deci că cuvântul nu este exagerat? Voești a auzi și alt-ceva, și a afla cum lăcomia este idololatrie, ba încă chiar mai uricioasă de cât aceasta? Idololatrii adorea și se închină fapturilor lui Dumnezeu, căci ascultă: „Și au cinstit, dice, și au slujit fapturi de cât făcătoriului” (Rom. 1, 25), eară tu te închini fapturi tale, pentru că Dumnezeu nu a creat lăcomia, ci a fost inventată de nesățul său cel necumpălat. Privește acum risul și nebunia celor lacomi. Cei ce se închină idolilor, cel puțin respectă pe idoli, și de ar vorbi cine-va de rău contra acestora, sau l-ar insulta, îi se infuriază și se răscolă asupra lui, pe când tu, stăpânit ca de o beție, te închini

unui lucru, care nu numai că nu este scutit de acușaiuni, ci încă e încărcat de necucernicie. Ast-feliu deci, tu ești cu mult mai rău de cât idololatrii, și nu ai nici un cuvânt de apărare, ca să poți, că faptul acesta nu este rău. Dacă și aceia sunt fără scusă, cu atât mai mult tu, care de mii de ori ești acusat pe la judecatori din cauza lăcomiei, și vorbești de rău pe toți. Dacă voești, să cercetăm și de unde a intrat în lume idololatria. Un bărbat înțelept (Înțelepciunea lui Solomôn, Cap. 14, 15) dice, că un om bogat mahnit de mórtea cea fără de timp a fiului său, și negăsind nici-o mângâere în jalea lui, a făcut chipul fiului său, la care uitându-se necontenit i se părea că îl are prin cea iconă. Lingușitorii însă, al căror Dumnezeu este pântecel, încunjurând cu stimă cea iconă în respectul tatălui, au transformat obiceiul în idololatrie. Așa dară idololatria a fost introdusă din cauza slăbăciunii spiritului, dintr'o obiceiuință neresonabilă, dintr'o necumpănare lipsită de ori-ce rațiune. Dară lăcomia nu așa. De sigur că a intrat și ea în lume din cauza slăbăciunii spiritului, și chiar s-ar putea dice că dintr'o împrejurare cu mult mai rea, căci nu a scos cine-va pe fiul său mort din casă, nici n-a căutat mângâere în jalea sa, nici lingușitorii nu l-au împins de a-l face iconă, însă cum? Vă voi spune îndată. Cain a înșălat pe Dumnezeu, căci oprind pentru dânsul cea ce trebuia să se dea ca sacrificiū lui Dumnezeu, a sacrificat aceia ce trebuia să fie al său, adică ce a fost mai rău, și cu chipul acesta răul s-a început cu Dumnezeu. Dacă noi suntem al lui Dumnezeu, apoi cu atât mai mult a lui Dumnezeu este și protia asupra averilor noastre. Incă și aplecarea femeilor spre poște a venit tot din lăcomie. Am vădut fetele ômenilor, ce au cădut în poște, și cum din acestea au cădut earași în iubirea de bani. A dori ca să ai mai mult de cât aprôpele, pentru satisfacerea poștelor lumești, de nicăiri nu vine, de cât că s-a răcit iubirea. A voi ca să ai mai mult, de nicăiri nu vine, de cât din prostie, din misantropie și din mândrie. Nu vești pământul cât e de mare? și cu toate acestea cu cât mai trebuitoră este aerul, și cerul? Pentru ca Dumnezeu să-ți stingă lăcomia, privește în ce măsură a făcut el creaturile sale; eară tu încă și așa răpești? Audi că lăcomia este idololatrie, și nici așa nu tremuri? Voești a clironomisi pământul? Ei bine, nu vei avea clironomie în ceruri. Te grăbești să lași altora clironomie, ca pe tine să te lipsești de ea? Spune-mi, dacă cine-va

ți-ar hărăzi totă puterea, ore nu ai primi-o? Eată că e cu puțință acum, dacă tu ai voi. De și unia ție că se scărbesc când lasă altora averile, și că ar fi voit, ca mai degrabă să le mănânce ei, de cât să vadă pe alții devenind stăpâni pe ele, iată că nici eu nu te voiu scote din această idee, care nu este, de cât a unui suflet slab; dară cel puțin macar aceasta să se facă: prin testamentele tale lasă pe Christos clironom. Aceasta ar fi trebuit ca să o faci pe când erai în viață, căci atunci ai fi probat buna ta dispozițiune, dară cu toate acestea ia-te generos măcar silit de împrejurări. Chiar și Christos de aceia a poruncit de a da eleimosină la săraci, ca să ne facă filosofi fiind noi în viață, ca să ne convingă de a desprețui averile, de a ne învăța ca să ne ridicăm mai pre sus de cele pământești. Dară ca tu să dai averea ta când deja ești în gura morții și când nu mai ești stăpân pe sine-ți, aceasta nu înseamnă că ai desprețuit averile. Atunci tu nu dai din a le tale cu propria ta voință, ci împins de necesitate; atunci mulțămirea se cuvine morții, eară nu ție; aceasta nu rezultă din afecțiunea ta către cel cărora li ai lăsat averea, ci din siluirea morții. Dară cel puțin facă-se aceasta măcar, fă, ție, ca macar atunci să te scapi de palimă. Amintește-ți ceia ce ai răpit de la alții, amintește-ți de cele cu care ai înșălat pe alții, toate înapoiește-le împătrit, și așa te vei justifica înaintea lui Dumnezeu. Dară sunt unia carii ajung la atâtă nebulie și împetrire, în cât chiar nici atunci nu vor să înțeleagă frica de răspundere, ci ca cum pare că s-ar sili ca să-și atragă asupra-li o mai grozavă pedeapsă din partea lui Dumnezeu, totul fac ca să 'și îngreueze pozițiunea lor. De aceia fericitul Pavel scria Efesenilor: „Ca fii luminii să umblați“. Cel lacom însă, trăiește mai mult în întunec, eară întunerecul cel mare prăpădește totul.

„Si nu vă amestecați, ție, cu faptele cele fără de rodă ale întunerecului, ci mai virtos și mustrați. Ca cele ce se fac intru ascuns de către densi, rușine este ale și grai“. Auziți, vă rog, toți câți aveți ca princip practic al vieții, de a nu fi urii de nimic, ci încă chiar de a fi iubiți de toți. Iată că acela răpește diua-miața mare, și tu te temi de a-l mustra, căci dici: «ce folos voiu avea, dacă el mă va uri»? Te temi de ură dacă tu îl vei mustra după dreptate? Dară aceasta nu este o ură zadarnică. Mustră pe fratele tău, ia-ți

asupra ta dușmănia lui provenită din dragostea ce tu ai către Christos, și împedecă-l de a cădea în prăpastia spre care se duce. A te împărlăși din masa lui, a pronunța cuvinte bune, a-l încărca de salutări și de laude, pe care nu le merită, toate acestea nu dau dovada unei prietenii mari. Noi trebuie de a prezenta niște ast-feliu de daruri prietenilor noștri, ca prin ele să smulgem sufletele lor de sub mânia lui Dumnezeu, să-i ridicăm când îi vedem zăcând în cuptorul reuțatei. «Dară nu se îndreaptă», zici tu. Nu face nimic, tu fă-ți datoria ce te privește, spre a te justifica înaintea lui Dumnezeu. Nu ascunde talantul în pământ. De aceia ai cuvântul, de aceia ai limba și gura, ca să îndrepti pe aprópele. Singure animalele nu se îngrijesc de aprópele lor, eară tu, care chemi tată pe Dumnezeu, și frate pe aprópele tău, îl vezi pe acesta făcând o mulțime de rele, și faci preferând mai mult dragostea de cât folosința lui sufletească? Nu, ve rog, căci nu poți fi o altă probă mai mare de iubire adevărată, de cât aceia de a nu trece cu vederea pe frații, cari greșesc. Ai vedut poți pe unia dușmănicu-se; ei bine, intervine între dănsii și rupe dușmănia. Ai vedut pe alții răpind cu lăcomie averile streine; împedecă-i de la aceasta. Ai vedut poți nedreptățiți; ia-li apărarea, căci prin aceasta nu li-ai folosit lor alăta, pe cât ție singur. De aceia suntem prietenii, ca să ne ajutam și să ne folosim unii pe alții. În alt mod vei asculta cele ce ți spune prietenul, și în alt mod cele spuse de cine s-ar întâmpla, pentru că pe unul ca acesta poți îl bănuiești, după cum bănuiești poți și pe dascăl, însă pe prieten nici de cum. „Că cele ce se fac întru ascuns de către dănsii, zice, rușine este ale și grai. Eară toate vădindu-se de lumină, se arată, că tot ce se arată lumină este“. Dară co voește să spună aici? El voește a zice, că unele păcate se fac aici pe ascuns, eară altele pe față, acolo însă nu va fi așa, căci nimeni nu va fi care să nu-și cunoască greșalele sale. De aceia zice: „Eară toate vădindu-se de lumină, se arată“. Dară ce? Oare vorbește aici despre idololatrie? Nu, ci este vorba de viață și de păcate. „Că tot ce se arată, lumină este.“

De aceia ve rog, ca nici să nu vă leneviți muștrând pe alții, și nici să nu vă supărați când sunteți muștrați. Pe cât timp se face ce-va la întunec, se săvârșăse cu mai mare nepăsare, eară când mai sunt și alți marturi,

atunci faptul se scöte la lumină. De aceia noi să facem totul ce ni stă prin putință, ca să scăpăm pe frații noștri de mörtea sullească; să li imprăștiem întunerecul di'm-prejurul lor, ca ast-feliu să pôta vedea sörele dreptăței. Când sunt mai mulți luminători, calea virtutei li va fi mai lesnicioasă, căci lumina se întinde tot mai mult, imprăștiind întunerecul, eară cei din întunerec mai mult încă vor fi stăpâniți de el. Dară dacă s'ar întâmpla din contra, adecă dacă grosimea, sau mai bine dis desimea păcatelor și a întunerecului vor stăpâni lumina, și-i vor nimici strălucirea ei, apoi e teamă ca nu cum-va să se stingă și acești luminători. Așa dară, pentru ca să putem folosi altora, și să ne folosim și pe noi în același timp, e necesar de a sta așa, adecă de a rămânea în lumină, ca ast-feliu pentru töte să înălțăm slavă lui Dumnezeu, prin charul și filantropia unuia născut al său fiu, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIX.

„Socotiți drept aceia cum să umblați cu pază, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, că zilele rele sunt. Drept aceia nu fiți nepricepuți, ci cunoscând ce este voea lui Dumnezeu” (Cap 5, 15—17).

Earăși curăți rădăcina amarăciunei, earăși tale din fund ocașia iutelei, căci ce ăice? „Socotiți cum să umblați”. Printre lupi îi sunt ca niște oi, drept care li poruncește de a fi ca porumbii, „Și fiți proști ca porumbii” (Math. 10, 16). După ce îi erau printre lupi, și li era poruncit a nu se apăra, ci a suferi răul, de și ar fi fost dejuns ca să devină destul de slabi prin cele ăise mai înainte, cu töte acestea privește exagerația apostolului, când mai adăce încă în a-i sfătui și a se asigura ast-feliu și pe el, și pe dênșil. Cetați întregi purtau resboiul cu dênșil, ba încă resboiul a intrat și în casa familiară, unde se răsculase tatăl contra fiului, fiul contra tatălui, muma

contra fiicei, și fiica contra mamei. Și de unde proveniau aceste desbinări? Au auzit pe Christos spunând: „Care nu se leapadă de toate avuțiile sale, nu poate fi vrednic de mine”. (Luca 14, 33), și earăși: „Cel ce iubește pre tată și pre numă, mai mult de cât pre mine, nu este mie vrednic” (Math. 10, 37). Deși ca să nu creadă că introduce resbõe și lupte fără scop, de unde urma a se naște o mare mânia asupra lor, de și erau cauza dușmăniei tocmai îi, apostolul li spune: „Socotiți cum să umblați cu paza”, adecă, «afară de predică de nică-iri aiurea să nu dați ocașie de dușmănie contra vóstră; numai aceasta să vă fie motiv de dușmănie. Nimeni dintre voi să nu acuse pe un altul, ci să-i arătați toată cinstea și supunerea vóstră, când cu nimic nu se valăamă predica, când cu nimic nu sunteți împedecați în evșevia vóstră, căci dice: „Dați dară tuturor cele ce sunt cu datorie; celui cu dajdia, dajdie, celui cu dijma, dijma” (Rom. 13, 7), pentru că dacă în toate cele-l alte vă vor vedea blândi și ascultători, se vor rușina». „Nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, rescumpărând vremea”. Prin aceste cuvinte el nu voește a ne sfătuî ca să fim nestatornici și lesne schimbători în afacerile nóstre, ci ca cum ar dice: «timpul nu este al vostru; voi acum sunteți bejenari și trecători, sunteți străini și necunoscuți aici; nu căutați cinste, nu căutați slavă, nu căutați stăpănie și nici răsbunare; toate le răbdați, și cu aceasta rescumparați vremea; plătiți ori-ce v-ar cere, fie chiar că ați da totul.»

† Gândește-te la cele ce-ți spun: cine-va are o casă strălucită și într’una din zile întră acolo tâlharii, cu scop de a-l omori; de cât acela dând mulți bani tâlharilor a scăpat teafăr, cu care ocașie noi dicem, că el s-a rescumparat. Ei bine, iată și tu ai o casă mare, și o credință adevărată. Într’una din zile vin rău-făcătorii ca să-ți iee totul; dară eu-ți dic: dă ori-ce ar cere îi, numai capitalul scapă, voiți să dic credința ta. „Că zilele sunt rele”. Care este răutatea zilei? Răutatea zilei trebuie a dura în acea zi. Ce este răutatea corpului? Bóla. Ce este răutatea spiritului? Viclenia lui. Ce este răutatea apei? Amărăciunea ei. Și în fine răutatea fie-cărui lucru, este înșeși firea acelui lucru. Deși dacă răutatea este în zi, apoi trebuie a fi numai în acea zi, în acele ore, în fine în acea lumină a zilei. Și Christos dice: „Ajunge zilei răutatea ei”

(Math. 6, 34). De aici noi vom putea cunoaște și semnificația dicerei apostolului. Deci cum el numește zilele rele? Cum numește timpul rău? El nu numește rea ziua în sine, sau esența zilei, și nici nu numește rele creaturile lui Dumnezeu, ci ceea ce se petrece în ele, după cum și noi avem obiceiul de a dice: «ați am petrerut o zi rea și proastă»; de și de alt-fel în cum ar fi fost proastă, dacă nu din cauza celor ce s-au petrecut în cursul ei? Dară cele petrecute în cursul ei, sunt unele bune, și acestea sunt de la Dumnezeu, pe când acele rele sunt de la oameni răi. Așa dară oamenii sunt creatorii relelor întâmplate în timpuri, și de aceia prin abus se numesc timpurile rele, după cum și noi obișnuim a le numi. „Drept aceia nu fiți nepricepuți, dice, ci cunoscând ce este voea lui Dumnezeu.“

„Și nu vă îmbătați de vin, întru care este curvia“ (Vers. 18). Necumpătarea vinului face pe oameni furioși, îndrăzneți și lesne a greși, iuți și de nesuferit. Vinul s-a dat spre a înveseli inima omului, eară nu pentru beție; dară acum dacă nu se îmbată cine-va, e creștut faptul acesta ca rezultatul nevolniciei și de ris. Care speranță de mântuire vom avea? E de ris, spune-mi, de a nu se îmbăta cine-va? pe când e cu totul contrar, căci a se îmbăta trebuie a fi de risul și desprețul tuturor. Chiar și omul ordinar trebuie a sta departe de beție, dară cu cât mai mult încă ostașul, care se învârtășe printre spade, sânge și masacruri; cu atât mai mult, dic, ostașul, când și din altă parte este stăpânit de mânie, voit să dic, din cauza puterii și a stăpânirii pe care le represintă, și pentru că încontinuu el este băgat în certe și intrigi. Voești să afli în ce împrejurare vinul este bun? Ascultă scriptura, care dice: „Dați băutura, care îmbată, celor ce sunt în supărări, și vin să bea celor ce sunt în dureri“ (Pilde 31, 6), și cu drept cuvânt, căci vinul moie pe omul aspru și posomorit, și-l împărășie norii mâniei. „Vinul veseleşce inima omului“ (Ps. 103, 16). Deci cum vine beția din vin, pe câtă vreme nu e posibil ca vinul să lucreze asupra omului cele contrare destinațiunei sale? Așa dară e cert, că beția nu derivă din vin, ci din necumpătarea celui ce-l bea. Vinul nu ni-a fost dat pentru alt-ceva, de cât numai pentru sănătatea corpului, însă, necumpătarea împedică și aceasta. Ascultă pe acest fericit ce scrie și vorbește lui Timotheu: „Puțin vin primește pentru

stomachul tău, și pentru cele dese slăbaciunile tale“ (1 Thimoth. 5, 23). Pentru aceia Dumnezeu a făcut corpurile noastre cu atâta simetrie, ca să ne saturem cu puțin, învățându-ne de aici, că el ni-a făcut sprintenii pentru o altă viață. El voia ca de la început să ni dea acea viață, dară fiind-că ne-am făcut nevrednici de ea, a amânato; însă chiar în timpul acesta de amânare nu ne-a permis ca să usăm de vin în mod necumpătat. Un pahar mic de vin și o pâine e deajuns spre a umplea pântecul omului. Dumnezeu a făcut pe om mai cumpătat de cât toate cele-lalte vietăți pe care el le stăpânește, și prin analogie și corpul său e cu mult mai mic de cât al multora, ceea ce nimic nu învederează, de cât că ni s-a înlesnit puțința de a călători cu înțime către o altă viață. „Nu vă îmbătați de vin, dice, întru care este curvia“, pentru că beția nu numai nu salvează ci și prăpădește, și nu numai corpul, ci și sufletul. „Ci vă umpleți de Duchul, vorbind întru voi în psalmi, și laude, și cântări duhovnicești, laudând și cântând întru inimele voștre Domnului; mulțamind pururea pentru toate, întru numele Domnului nostru Iisus Christos, lui Dumnezeu și Tatăl, plecându-vă unul altuia întru frica lui Dumnezeu“ (Vers. 19--21). «Voești, dice, să te ve-selești? Voești să-ți petreci ziua cum se cade? Ei bine, eu ți dau băutura spirituală. Beția taie chiar vocea cea mai armonioasă, gângăvește și impletește limba noastră, strimba ochii, și în fine schimonosește totul din noi. Învăța a cânta, și vei vedea câtă plăcere vei simți, pentru că cei ce cântă cântări duhovnicești se umplu de Duchul Sânt, pe când cei ce cântă ode satanicești se umplu de duchul cel necurat.» Ce înseamnă ore: „întru inimele voștre Domnului“? Adecă a fi cu atențiune la ceea ce cântă, a fi cu înțepriune, pentru că cei ce nu iau sama, ci cântă cum s-ar întâmpla, li rătăcește inima și cugetul în timpul pe când pronunța vorbele. „Mulțamind pururea pentru toate, dice, întru numele Domnului nostru Iisus Christos, lui Dumnezeu și Tatăl, plecându-vă unul altuia întru frica lui Dumnezeu“, adecă, după cum dice tot acest fericit: „Întru toate prin rugăciune cu mulțamita cererile voștre să se arate lui Dumnezeu“ (Filip 4, 6), căci nimic nu înveșește

atât pe om, ca atunci când el este recunoscătorul. Mai cu samă noi putem a mulțami lui Dumnezeu, depărtând spiritul nostru de la cele spuse mai'nainte, și curățindu-l prin cele arătate. „Ci vă umpleți de Duchul“, dice. Așa dară, e în noi acest Duch? Negreșit că este în noi, saū că mai drept vorbind pōte fi în noi, căci dacă alungăm ori ce minciună de la noi, dacă îndepărtăm amărăciunea, și mânia, și iușimea, curvia și tōtă necurăția; când în fine devenim bunși, milostivi, și iertăm unul altuia; când măscărăciunea și glumele proște nu sunt cu noi; când noi inși-ne ne pregătim de a fi vrednici, apoi ce pōte împedeca pe Duchul Sânt de a nu se pogori asupra nōstre? Și nu se pogorā încă, cum s-ar întâmpla, ci umple inimele nōstre. Când interiorul nostru are atāta lumină, la urmă nici nu ni se pare a fi atât de grea practicarea virtuței, ci lesnicioasă și ușorā. «Mulțamind pururea“, dice. Adeacă ce? Noi trebuie a-i mulțami pentru tōte cele ce se întâmplā? Da; chiar de am fi în vre-o bōlă, și chiar de am fi în sārăcia cea mai mare; căci dacă chiar în legea veche un înțelept sfăluiește și dice: „Tot ce se va întâmpla ție, primește, și întru schimbarile smereniei tale depărtează de la tine mânia“ (Sirach 2, 4). adeacă rabdā îndelung, apoi cu atât mai mult noi cei din legea nouă trebuie a-i mulțami pururea chiar în suferințele nōstre. Chiar de nu știi cuvântul pentru care suferi, tu mulțamește-i lui, căci aceasta este adevărata mulțămire. Dacă tu-i mulțamești când prosperezi și ți merg bine tōte afacerile, nu e nimic de mirare; ceia ce se cere, este de a-i mulțami când ești în scārbe, în supărări și în necazuri. Nu vorbi nimic mai mult, de cât acest cuvânt scurt: mulțamescu-ți ție Stăpâne. Și ce dicē eu despre scārbele de aici? Noi trebuie a mulțami lui Dumnezeu chiar pentru gheena, pentru suferințele și pedeapsa de acolo. Acest fapt ne va folosi mult, fiind cu băgare de samă, căci vom avea, ca în loc de frău, pusă în iuimele nōstre frica de gheena.

*) Deci, noi să mulțamim lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile cele țarătate ce le primim de la dēnsul, ci și pentru cele nearătate, și chiar pentru acelea care ni le acordā fără voea nōstră, pentru că de multe-ori fără

*) Partea morală. Nu trebuie a examina cu minuțiozitate greșalele altora, ci a ne pleca unii altora întru frica lui Dumnezeu, și lui a-i mulțami pentru tōte. (Veron.)

să voim noi și fără să șcim, el ni face bine. Dacă pôte nu credeți, eu vă voi clarifica acest fapt. Elinii cel necurați și necredincioși nu ôre atribuie sôrelui totul, cum și idollilor lor? Dară ce? Nu ôre el li face bine și acestora? Nu ôre e rezultatul același pronit că aceia trăiesc, sunt sănătoși, fac copii, și cele-lalte? Dară așa numiți Marcioniști? Nu și aceștia hulesc pe Dumne-deu ca și Manicheii? Și cu toate acestea nu și lor li face bine pe fie-ce ăi? Dacă însă el face bine și acelora, cari nu-l cunosc, cu atât mai mult nouă. Ce altă indeletnicire e mai demnă de Dumne-deu, de cât de a face bine neamului omenesc, fie prin pedeapsă, fie prin iertare? Așa dară nu numai când suntem în prosperitate să-l mulțămim, căci aceasta nu e vre-o treabă mare. Aceasta o șcia și diavolul, pentru care și dicea: „Aū dōră în zadar se teme Iob de Domnul? Aū n-ai îngrădit tu toate cele dinafara și cele dinăuntru ale casei lui? Și toate cele ce sunt pri'mprejurul lui?... ci trimite mâna ta, și te atinge de toate câte are el, și nu te va bine-cuvēnta“ (Iob. 1, 9—11). Și cu toate acestea nimic mai mult n-a câștigat spurcatul, și nief să fie de a câștiga vre-odată ce-va de la noi, ei chiar când suntem în săracie, când suntem în bôle și în strimtorări, să-i adresăm mulțămiri lui Dumne-deu. Când ăci mulțămire nu înțeleg numai cu cuvintele și cu limba, ci cu faptele, cu cugetul și cu inima noastră. Să-i mulțămim din tot sufletul nostru, pentru că el ne iubește mai mult de cât născătorii noștri, și pe cât de mare este deosebirea între bunătate și răutate, pe atât de mare e deosebirea între iubirea lui Dumne-deu și cea a născătorilor noștri. Aceste cuvinte nu sunt ale mele, ci ale lui Christos, care ne-a iubit pre noi, căci ascultă ce ăci el: „Care om este dintre voi, de la care de va cere fiul său pâne, aū dōră peatră-i va da lui?..., Deci dacă voi rēi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai virtos Tatăl vostru cel din ceriuri, va da cele bune, celor ce cer de la dēnsul?“ (Math. 7, 10—12). Și earăși ascultă ce ăci aiurea: „Aū dōră va uita femeia pe pruncul său, sau nu-i va fi mila de fiit pântecelui său? că de va și uita femeia pre aceștia, dară eu nu te voi uita pre tine, ăci Domnul“ (Isaia 49, 15). Dacă el uu ne-ar iubi, apoi pentru ce

ne-a făcut? Nu cum-va avea el vre-o trebuință? Nu cum-va noi îndeplinim vre-o necesitate a lui, sau vre-o slujbă? Nu cum-va are vre-o nevoie de noi? Dară ascultă ce dice Profetul: „Dis-am Domnului: Domnul meu ești tu, că bunătățile mele nu-ți trebuiesc“ (Ps. 15, 2). Dară nerecunoscătorii și nesimțitorii dic, că dacă Dumnezeu este bun, apoi de bunătatea lui este absolut necesar a fi legată egalitatea către toți. Dară spune-mi nerecunoscătoriule: Ce anume dicți tu că nu este din bunătatea lui Dumnezeu, și de ce egalitate vorbești? «Cutare, dicți, e beteag din copilărie, un altui se infuriază și este demonizat, un altul a petrecut totă viața în sărăcie și a ajuns la adânci bătrânețe tot în sărăcie, un altul și-a consumat totă viața în boală; apoi aceasta, dicți, e faptul proniei lui? Unul este surd, altul mut, unul sărac, pe când un altul, de și stricat și spurcat cu desăvârșire se bucură totuși de averi, ține și întreține amante și paraziți, are casă strălucită, și în fine trăiește o viață trândavă». Și cu alte cuvinte bolborosesc multe de aceste acușatțiuni contra proniei lui Dumnezeu. Dară ce am putea dice noi către aceștia? Dacă ar fi Elini și ne-ar întreba: de cine se guvernează lumea? și noi li-am întreba earăși același lucru. Dară ce? Oare toate ce se văd, sunt fără nici o îngrijire din partea cui-va? Dară cum cinstiți voi deii, și vă închinați demonilor și eroilor? căci dacă este pronie, apoi acea pronie adumbrește pe toți. Dacă unia ar fi nemulțămii în sufletul lor, fie îi Creștini sau și Elini, și s-ar clătina în toate părțile, ce am putea să li spunem? Ia spune-mi, te rog: oare atâtea bunătăți, ce le vedem, ar putea să se desfășure în mod automatic? Lumina de toate dăilele, ordinea și pronia, drumul stelelor, succedarea regulată a dăilelor și a nopților, continuitatea naturii în plante, în vietăți și în oameni, de unde vin acestea? Cine, spune-mi, este, care guvernează toate acestea? Dară dacă nu se interesează nimeni, ci totul se mișcă automatic, apoi cine învârtind această cameră frumousă și mare,—voiu să dic ceriul—a aședat-o deasupra pământului, sau și pe ape? Cine dă timpurile cele fertile și trimite ploile cele îmbelșugate? Cine a aședat în semințuri și în plante atâta putere creatoare? Căci tot ceia ce vine automatic, e fără rândueală, pe când ordinea și buna rândueală se face numai cu artă. Dară spune-mi, oare în lucrurile de pre lângă noi, care se fac așa dicând automatic, nu vedem noi multă neorândueală, mult vuet și tulburare? Și nu dic de acel fapt întâmplat automatic, ci de

un lucru făcut de cine-va, însă fără vre-o artă. De exemplu : fie bună ôră lemne și petre, fie și var grămădite toate la un loc ; apoi apuce-se un om fără experiență de clădire ; clădească el, ăic, și ridice casa. Et bine, nu ar strica el totul ? Fie, apoi, o corabie și aibă toate cele trebuitoare, a- fără de căpitanul care să o cărnuiască ; et bine acea corabie—bine lucrata de alt-feliu—va putea ea ôre pluti singură ? Dară apoi pământul acesta atât de mare, cum de stă el pe ape, și cum de s-a învîrtos în trecerea timpului, fără de vr'o putere, care să-l combine și să-l înlăria-scă în așa feliu ? Care ar fi explicarea la toate acestea ? Dară dacă pământul sprijine și ceriul, iată și o altă greutate asupra lui, pe când dacă ceriul ar fi pus pe ape, iată și o altă nedumerire. În adevăr că nedumerirea aceasta înce-tează din moment ce noi vom vedea aici rezultatul proniei divine. Faptul e cert, că cele ce se pōrtă pe ape nu trebuie a fi convexe, ci concave. Și pentru ce aceasta ? Pentru că întregul corp al obiectului concav se acufundă în apă, după cum e cu corabia, pe când corpul convex este cu totul afară, și numai marginile lui se sprijinesc, ast-feliu că are nevoie de un alt corp întocmai, puternic și greu ca și el, ca așa să pōtă purta greutatea de pe el. Dară ôre aerul pōrtă ceriul ? Însă aerul e cu mult mai ușurel și mai rar, și nu pōte să supōrte chiar o mică greutate, ne cum o greutate atât de mare ca a ceriului. Dară aici care pōte fi răspunsul ? Ôre nu e de o mie de ori ridicul de a cugeta ast-feliu de lucruri, și a cere rațiunea de ce și pentru ce ? În general vorbind, dacă am voi a cerceta cu amănunțime și am scărmana cuvântul de ce și pentru ce, asupra proniei divine, et bine, secole întregi nu ni-ar ajunge, pentru că vom întreba, ceia ce cercetăm mai adine-ôrea : toate acestea sunt rezultatul proniei, sau al ne-pre-ingrijirei ? Dacă nu sunt al proniei divine, earăși vom întreba : dară cum s-au făcut ? Însă nu al ce răspunde. Vei ăice pōte, că nu știi ? Et bine, cu atât mai mult nu trebuie ca să cercetezi despre lucrurile omenești, și nici să le vînturi fără folos. Și de ce ôre ? Pentru că omul este cea mai cinstită făptură dintre toate cele l-alte ; pentru că toate acestea s-au făcut pentru dînsul, și nu el a fost făcut pentru dînsule. Dacă tu nu știi și nu pricepi chiar înțelepciunea proniei lui și a iconomiei lui, apoi cum vei putea ști rațiunile cele atîngătoare de persōna lui ? Spune-mi, te rog, de ce părțile de nord a le pământului sunt nelocuite ? de

ce cele de sud? De ce a făcut pe om atât de mic, și atât de departe de ceri, în cât mai că se îndoișcă despre fenomenele de sus? Spune-mi, de ce în timpul iernii noaptea e mai mare, și în timpul verii e mai mică de cât ziua? Pentru ce atâtă frig, atâtă ferbințală? Pentru ce corpul e muritoriu? Și altele mi-ai de întrebări îți fac, și dacă voești, nu voi înceta a te întreba, și tu nu vei ști ce să răspunzi nimic, ast-feliu că chiar din faptul acesta, că nu ni sunt cunoscute cuvintele de ce și pentru ce, noi putem vedea rezultatul promiei divine. Ar putea crede cine-va pe om ca pricină a toate, dacă nu cum-va aceasta ni-ar mărgini cugetarea noastră. «Dară cutare, ȳci tu, este sārăc, și sārăcia e rēu lucru. Altul e bolnav, eară bōia e greū de suportat». Ce este bōia? Ce este betesugul la om? Nimic nu sunt acestea, omule; un singur rēu există: a pēcātui și numai acest rēu suntem datorī a-l examina. Noi însă, lāsând la o parte adevēratele cauze ale relelor, în adevēr demne de cercetat, ne amestecām fără reson în alte chestiuni. Pentru ce nici unul dintre voi nu cercetează, de ce a pēcātuit? Őre în mine stă a pēcātui? Őre nu în mine? Și de ce am nevoie ca să rātăcesc în multe cuvinte? ci să caut mai bine rēul chiar în mine. Őre m-am stăpānit de mānie? Őre m-am stăpānit de iuțală? sau că pōte am făcut aceasta de rușine, sau de frica ōmenilor? Apoi după ce voi ȳsi obārșia rēului, voi afla, de sigur, că a pēcātui zace în mine însu-mi. Dară nimeni nu examinează aceste fapte, nimeni nu le censurează cu minuțiositate, ci simplu și mai mult la suprafață, după cum ȳce și Iob: „Omul înt’alt chip înōtă cu cuvintele” (Iob, 11, 12). Ce’ți pasă ȳie, dacă cutare e orb, dacă altul e sārăc? Dumnezeu nu ȳi-a ordonat ȳie de a pīndi pe alȳi, ci de a te pīndi pe tine singur ce faci. Dacă pōte te îndoișci că ai fi vre-o putere care privighează și diriguieșce totul din lume, de sigur că ești cel mai prost dintre toȳi ōmenī; eară dacă creȳi și ești convins de aceasta, apoi de ce te îndoișci, că trebuie a mulțāmi lui Dumnezeu? „Mulțāmind pururea pentru tōte lui Dumnezeu și Tatāl” și tu de ce te îndoișci? Du-te la doctor acasā, și vei vedea cum el taie și arde ranā bolnavului ce se găseșce acolo. Du-te la atelierul de lemnārie, și nu ai să cercētezi cu atātă amānunțime, de și pōte că nu știi nimic din cele ce se fac acolo; de și multe ȳi se par cu anevoe de explicat, ca de pildā cānd sculptează lemnul și-l transformā în ob-

ject de artă. Dară te voiŭ duce la un alt meşteşug mai lesnicios, şi acolo mai mult încă te vei confuŭa: de pildă pictura. Ei bine, nu ŭi se pare că ceia ce pictorul face, este fără scop? Ce înseamnă acele linii trase, şi acele învîrtituri de linii? Dară dacă se pun culorile necesare, atunci arta aceasta ŭi se pare frumoasă, şi cu toate acestea nici aşa nu vei putea afla exact. Dară de ce să vorbesc de lemnari şi pictori? Albina cum 'şt face fagurul? spune'mi, şi atunci vei vorbi şi de Dumneŭ. Află mai înainte cu exactitate despre activitatea furnicilor, a paianjenului, a rândunelei, şi atunci vei vorbi şi de Dumneŭ. Spune'mi despre acestea, dară nu poŭi răspunde. Aşa dară nu ai să încetezi, omule, de a căuta cele de prisos? pentru că cu adevărat că toate acestea sunt de prisos; nu vei înceta de a cerceta în zadar? Nimic nu este mai înţelept ca această neştiinŭă, când acei ce spun cu glas mare că nu şciŭ, sunt mai înţelepŭi ca toŭi cei-l-alŭi, pe când cei ce cercetează cu minuŭiositate sunt mai proşŭi de cât toŭi. Ast-feliŭ deci, a trimbiŭa cine-va cu glas mare că şcie, nu este tot-dea-una fapt de înţelepciune, ci câte-odată e chiar nebunie. Când un om ar spune în gura mare, că el întindînd funii a măsurat aerul de la pămînt la ceriŭ, şi un altul ar ride cu sgomol, şi s-ar arăta că el nu şcie, pe care din doi am ride? spune'mi; pe cel ce spune că şcie, sau pe cel ce dice că nu şcie? De sigur că pe cel ce dice că şcie. Aşa dară cel ce dice că nu şcie, e mai înţelept de cât cel ce se laudă că şcie. Când cine-va ar spune în gura mare, că el şcie câte vedre de apă sunt în marea, eară un altul ar dice că nu şcie, ei bine, ôre neştiinŭa acestuia nu este mai înţeleaptă de cât şciinŭa celuiia? De sigur că da. Şi de ce? Fiind că neştiinŭa unui lucru este scusabilă; fiind că cel ce dice că nu şcie, cunoşce deja o parte a celuiŭ lucru. Şi care e acea parte? Că faptul e nepriceput de mîntea omului, şi aceasta nu e puŭin lucru. Cel ce dice că el şcie un fapt ôre-care, mai presus de mîntea lui, apoi totmai acela este care uu şcie ce vorbeşce, şi de aceia se face de ris.

Vai! priu câte nu ne învăŭăm noi de a înfrâna curioŭitatea şi vorba cea multă şi fără rîndueală, şi cu toate acestea tot nu ne stăpînim, ci censurăm viaŭa altora, de ce cutare e beteag, de ce cela-l-alt e sărac? Şi cu chipul acesta, tot vorbind în zadar, noi am putea să cădem într'o nesfârşita aiurare: de ce cutare, bună-ôră, este fe-

mee, și nu bărbat, sau de ce nu sunt toți bărbați? de ce boi, de ce asin, de ce câne, de ce lup, de ce peatră, de ce lemn, și în fine cuvântul s-ar întinde la infinit. De aceea și Dumnezeu a pus holare și măsură cunoștințelor noastre, pe care le-a așezat în natură. Și privește răt e de mărginită curiozitatea omului, căci când noi privim malțimea și distanța de la pământ la ceriș nu patimim nimic, de'ndată însă ce ne suim într'un turn înalt, și voim ca să ne uităm puțin în jos plecându-ne capul, imediat ne cuprinde o amețială și intunecime a vederilor. Spune-mi acum cauza acestui fapt; însă nu o vei găsi. Pentru ce ochiul are cea mai mare putere, și este stăpânit de lucrurile cele mai depărtate? Ar putea vedea cine-va același fapt petrecându-se și cu urechea. Nu ar putea să strige însă atât de tare, ca să se umple aerul de strigarea lui, nici nu ar putea să audă dintr'o depărtare atât de mare, pe cât poate să o cuprindă ochiul. De ce deci nu sunt egale toate membrele corpului? De ce unul din ele nu a căpătat același serviciu ca altul, și nici nu este în același grad de necesitate cu acela? Și Pavel a cercetat acestea, sau mai bine zis nu a cercetat, căci era înțelept, ci a ajuns la acea concluziune înțeleaptă din pasajul unde dice: „A pus Dumnezeu modularile, pre unul fie-care dintr'însele în trup, precum a voit“ (I Corinlh. 12, 18), adică a atribuit voinței lui Dumnezeu totul, rămânând ca noi să-i mulțămim lui pentru toate. De aceea și dice: „Mulțamiți pururea pentru toate“. Aceasta e datoria servului recunoscătorii, aceasta a înțeleptului, aceasta a omului cumințe, eară aceia a omului flecariu, a celui ce nu are nici o ocupațiune și a celui curios pentru orice. Nu veți cele ce se petrec cu servitorii? Nu veți că acei ce sunt flecari și vorbesc multe, acei cari examinează cu curiozitate faptele stăpânilor, pe care dênșit vor pôte a le ascunde, nu veți dic, că aceștia sunt desprețuiți și considerați ca netrebnic? pe când pe cei cuminți și recunoscători, pe cei cari numai un lucru vîd înaintea ochilor lor,—cum să'și îndeplinească serviciul lor—nu veți cum stăpânii sunt mulțamiți de ii? Cel ce vorbește multe, nu face nimic, pe când cel ce lucrează mult, nu vorbește nimic fără timp și fără rost. De aceea Pavel dicea despre veduve: „Nu numai că se învața a fi fără de lucru, umblând din casă în casă, ci și limbute, grăind cele ce nu se cade“ (I Timoth. 5, 13). Spune-mi, care este cea mai mare deosebire: aceia

a vârstei noastre către vîrsta copiilor, sau aceia a lui Dumnezeu către vîrsta oamenilor? Deosebirea noastră de tîntari, sau aceia a lui Dumnezeu față de noi? Faptul e lămurit. De ce deci tu cerui cu atîta curiozitate lucrurile? Multămeșce lui Dumnezeu pentru toate. Dară ce? «Cum voi răspunde Elinului, diiei, care mă va întreba despre pronie?» El voește a afla de la mine, dacă este pronie, căci nu crede că este cineva care să se preocupe de lume». Ei bine, întorcînd cuvîntul întreabă-l și tu pe el dacă este pronie, pe care el o tăgăduiește, și spune-i: «cum că este pronie, e cert din cele ce ai diis; dară cum că acea pronie e nepricepută de mintea omenească, e cert din aceia că nu găsim cuvîntul de ce așa, și nu altminterea. » Dacă noi oamenii nu știm de multe-ori modul de administrare în afaceri de ale noastre, și multe din împrejurări ni se par de cele mai multe-ori absurdități, și de multe-ori ne plecăm și concedăm acelor împrejurări, apoi cu atît mai mult suntem datorii de a ne pleca și a conceda proniei Dumnezeiești, mai ales că nici nu rezultă din acea pronie ce-va absurd—dupre credința creștinească. De aceia deci să-î mulțămim pentru toate, și earăși pentru toate să-l proslăvim. „Plecându-vă unul altuia, diice, intru frica lui Dumnezeu“. Dacă tu te pleci de multe-ori stăpînitorului, fie pentru sîiala ce o ai către dînsul, fie pentru interesele tale materiale, apoi cu atît mai mult ești datoriu să te pleci pentru frica de Dumnezeu. Această supunere s-ar părea că este consecința vre-unei sclăvii, însă în cazul de față ea nu este sclăvie, căci nu döră unul se pune în rîndul celor liberi, eară cela-l-alt în rîndul sclavilor, ci stăpîni și sclavi sînt la un loc, și e mult mai bine de a se servi unii pe alții. Cu chipul acesta e cu mult mai de preferat de a fi sclav aici, de cît liber în altă parte. Cum că este așa, ascultă: fie de exemplu, cineva, care ar avea o sută de servitori, și nimeni să nu li serviască lor cu ce-va; fie apoi alți o sută de prieteni, cari s-ar servi unii pe alții la toate nevoile lor; ei bine, carit dia aceștia vor vieșui cu mai multă plăcere, și cu mai mare veselie sufletească? Aici nu vei vedea iuțală, nici mînie, sau alt-ceva de acest felu, pe cînd la cei dintîi vei vedea stăpînind frica și grîza. Acolo totul se face din poruncă, pe cînd la acești din urmă dio bună-voință; acolo se servesc și servesc din silă, pe cînd aici se servesc unii pe alții din dragoste. Ast-feliu voește Dumnezeu; de aceia a spălat picîorele ucenicilor sîi. Mai mult încă: dacă voești a cerceta cu exactitate, apoi vei

vedea și la stăpâni multă asemănare cu sclăvia. Pentru că în adevăr ce este, dacă fudulia lui nu-l lasă de a da pe față area sclăvie? Când tu îi dai serviciul tău corporal, eară el 'ți îngrijașce corpul și-l brăneșce cu mâncări, cu haine, cu încălțăminte, și altele, apoi aceasta nu este ore proba sclăviei lui? Când tu nu-i dai serviciul tău, și nici el nu-l dă pe al său, atunci el este liber și nici o lege nu-l pôte obliga de a te servi fără să fie recompensat. Deci dacă aceasta se petrece când e vorba de sclăvi, apoi ce absurditate pôte fi când faptul acesta se petrece între cei liberi? „Plecați-vă unul altuia, dice, întru frica lui Dumnezeu“. Câtă mulțămire sufletească nu simțim, când șcim că avem și plată pentru aceasta! Dară el nu voeșce a se pleca ție? Ei bine, pleacă-te tu lui; și vești că nu dice numai ca să ascuți, și ca să te pleci și să te supui lui, adecă să te găsești față de toți ca către niște stăpâni, căci cu modul acesta 'i vei face pe toți cât mai curând sclaviți tăi, legați cu cea mai grozavă putere a sclăviei. Atunci mai cu samă îi vei supune, când tu ne-foșosindu-te cu nimic de la densii, li vei da cu toate acestea serviciul tău. Aceasta este „Plecându-vă unul altuia, întru frica lui Dumnezeu“, adecă să ne stăpănim de toate patimile, să servim lui Dumnezeu, și să înțreținem dragostea unul către altul. Pentru că numai atunci vom putea să ne învrednicim de filantropia lui Dumnezeu, prin charul și îndurarea unuia născut al său fiu, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Femei, plecați-vă bărbaților voștri ca Domnului, pentru că barbatul este cap femeii, precum și Christos cap bisericii, și acesta este mântuitorii trupului: Ci precum Biserica se supune lui Christos, așa și femeile bărbaților săi întru toate“ (Cap. 5, 22—24).

Un bărbat înțelept (Sirach. 25, 1. 2) punând mai multe fapte în rândul fericirilor, a pus printre altele și aceasta:

„Bărbatul și femeea, dice, care se înțeleg bine unul cu altul“, și earăși în alt loc (Cap. 40, 23) pune tot în rândul fericirilor convietuirea femeii cu bărbatul în cea mai mare concordanță. Dară apoi chiar din început se pare ca Dumnezeu a pus o deosebită îngrijire în această convietuire, căci vorbind de amândoi, ca de unul singur, dicea astfel: „Barbat și femeie l-a făcut pre ii“ (Facere 1, 27), și earăși în alt loc prin gura apostolului Pavel dice: „Nu este parte bărbătească sau femească“ (Galat. 3, 28). Nu pôte fi atâta familiaritate între doi bărbați, pe câtă pôte fi între o femeie și bărbatul său, dacă sunt însoțiți după cum trebuie. De aceia și acel bărbat fericit (David) jelind pe unul dintre prietenii săi, și dând pe față marea lui iubire, nu a spus nici de tată, nici de mamă, nici de fiu, nici de frate, nici de prieten, dară ce? „A cădut asupra mea dragostea ta, dice, mai mult de cât dragostea femeilor“ (II Impărați, 1, 26). Cu adevărat că această dragoste e cu mult mai tiranică de cât ori ce tiranie. Și cele-l-ale dragoste sunt puternice, dară dragostea femeilor și dorința de ele are în sine arderea violentă, în același timp și continuitatea neamului omenesc. E posibil că un amor ôre-care este ascuns în natură, care fără știința noastră ne unește corpurile acestea. De aceia chiar de la început femeia a fost făcută din bărbat, eară după aceasta din bărbat și femeie se nasc ambele sexe. Vedi legătură nedeslegată, și cum nu a lăsat ea să se introducă vre-o altă esență de dinafară? Și priveșce câte a economisit Dumnezeu la început. A îngăduit lui Adam ca să aibă de soție pe sora sa, sau mai bine dis, nu pe sora, ci pe fiica sa, și mai mult încă, nu pe fiica sa, ci ce-va mai pre sus de fiică, adică chiar corpul său, eară totulul l-a făcut din început, reunindu-i pe amândoi într'un singur corp, după cum a făcut cu petrele. Nu a plăsmuit pe femeie din altă materie afară din cea a lui Adam, ca nu cum-va el să o considere de străină. După cum se petrece cu arborii, că aceia sunt mai frumoși, carii au un singur trunchi (buștean) și la vîrf se desfac în mai multe ramuri,—pe când dacă au mai multe trunchiuri ieșite din rădăcină, care în loc să se urce în sus se învîrtească mai mult pri'mprejurul rădăcinii, nu-i face de loc demni de admirat,—tot așa și în cazul de față. Dintr'un singur om (Adam) a făcut ca să se planteze întregul gen omenesc, hotărînd ca absolută necesitate, de a nu se des-

membra, ci încă mai mult i-a concentrat prin căsătorie. A hotărât apoi de a nu lua în căsătorie surorile și ficele noastre, ca nu cum-va prin aceasta să ni concentrăm iubirea noastră numai într'un punct, și pe de altă parte să ne separăm de lumea ceia-l-altă. De aceia a și zis: „Ce-l-a ce-a făcut dintăi, barbat și femei i-au făcut pre ii“ (Math. 19, 4). Multe și mari rele se nasc de aici, dară multe și mari bunuri în același timp, și în cetăți ca și în case. Nimic nu reușește viața noastră atât de strins și de puternic, ca amorul dintre bărbat și femeie. Pentru amor mulți iau chiar arma'n mânt și se luptă; pentru amor mulți și dau și sufletul. De aceia și Pavel, dacă nu ar fi fost lucrurile așa, nu ar fi făcut atâta vorbă, fără scop, asupra acestei chestiuni. „Femei, dice, supuneți-vă bărbaților voștri, ca Domnului“. Pentru ce? Pentru resonul, că dacă bărbatul și femeia sunt în comun acord, și copiii se cresc bine, și servitorii sunt în bună randueală, și vecinii se împărtășesc din aroma ce emană din acea casă, și prietenii și rudele; dară dacă e contrariul, apoi totul e resturnat pe dos, totul e în confușiune. Când generalii armatelor sunt în pace desăvârșită, lăte merg în ordine; dară când îi sunt tulburați, totul e în mare desordine. Intocmai așa este și aici. „Femei dice, plecați-vă bărbaților voștri ca Domnului.“ Dară apoi cum de se spune în alt loc: „Cine nu urășce pre tatăl său, și pre muma, și pre femei, și pre feciori... și care nu se leapadă de toate avuțiile sale, nu poate fi ucenic al meu“? (Math. 14, 26. 33) căci dacă trebuie a se pleca ca și Domnului, apoi cum trebuie de a se lepăda de bărbat pentru Domnul? Și cu toate acestea trebuie, afară numai că acea particulă „ca“ nu este de aceeași valoare peste tot locul. Său dice aceasta: «ca cunoscând voi, că prin această supunere serviți Domnului», ceia ce și aiurea dice, că dacă tu pentru bărbat, dară mai cu samă pentru Domnul; sau că dice, că pe cât timp te pleci bărbatului, servești lui ca Domnului, pentru că dacă cei ce se împotrivesc autorităților lumesci se împotrivesc poruncei lui Dumnezeu. apoi cu atât mai mult se împotrivesc femeia, care nu se pleacă bărbatului. Așa a bine voit Dumnezeu din început, căci pe bărbat l-a pus ca cap al femeii, eară pe femeie ca corp al bărbatului. A-
poi continuând apostolul, produce și resône, căci dice :

„Pentru că barbatul este cap femeii, după cum și Christos este cap bisericii, și acesta este mântuitorul trupului. Ci precum biserica se supune lui Christos, așa și femeile barbatilor se într-oțe”. „Barbatul, dice, este cap al femeii, după cum și Christos este capul bisericii, și acesta este mântuitorul trupului, căci ce alt este capul, de cât mântuirea corpului? Deja mai dinainte s-a încredințat bărbatului obiectul iubirii și i s-a impus îngrijirea de el, cu alte cuvinte s-a dat fiecărui rolul cuvenit, barbatului rolul de guvernare și de preingrijire, eară femeii rolul supunerii.” „Precum biserica se supune lui Christos”. Ce alta este biserica, de cât totalul barbaților și al femeilor? Deci așa să se plece și să se supună și femeile barbaților sîi, ca lui Dumnezeu.

„Barbați! iubiți-vă femeile voștre, precum și Christos a iubit biserica, și pre sine s-a dat pentru dînsa” (Vers. 25). Ai auzit felul supunerii? Ai lăudat și ai admirat pe Pavel, ca pe unul ce a reunit într'un mod puternic viața noastră, ca pe un bărbat în sine minunat și duhovnicesc? Bine ai făcut. Dară acum ascultă și ceia ce pretinde de la tine, cu care ocazie el face us de același exemplu: „Barbați, dice, iubiți-vă femeile voștre, precum și Christos a iubit biserica”. Ai auzit mai sus măsura supunerii? Ei bine, ascultă acum și măsura iubirii. Voesci ca femeia să te asculte, după cum biserica ascultă de Christos? Îngrijasce-te și tu de dînsa, după cum și Christos s-a îngrijit de biserică. Chiar de ar trebui să-ți dai sufletul tău pentru dînsa, chiar de ai pătimi mîit de rele, sau în fine de ai suferi ori-ce, tu nu te dai în iatură, căci de ai pătimi ori-ce, totuși nimic nu ai făcut în raport cu ceia ce a făcut Christos pentru biserică. Tu faci acestea fiind că ești însoțit și legat de dînsa, pe când ei a suferit pentru biserica, care-l ura și-l respingea. După cum el a adus la picioarele sale acea biserică, care-l ura, îl respingea, și care trăia în desmerdări, și a făcut aceasta nu cu amenințări, nici cu insulte, nu cu frica, sau și cu alte mijloace violente, ci numai prin marea lui îngrijire, tot așa și tu să te porți față de femeia ta. Chiar de ai vedea-o infumurată, sau aplecată la prea multe desmerdări, sau desprețuindu-te, tu o vei putea aduce la picioarele tale cu o îngrijire mare, cu dragostea și cu prietenia la cătră ea. Pe un servitoru ar putea pōte cine-va să-l lege de sine

prin frică, și pôte că nici pe acesta nu ar putea, căci iute ar fugi din casa stăpânului; dară tovarășul vieții, muma copiilor, obiectul ori-cărei plăceri și mulțămiri, nu ȳrebuie a fi legată cu frică și amenințări, ci cu dragoste. Cu adevărat ca nici o legătură nu e atât de tiranică, ca legătura dragostei dintre bărbat și femeie. Dară apoi, ce felu de însoțire pôte fi, când femeia tremură de frica bărbatului? Ce felu de plăcere va simți și bărbatul, când el trăiește cu o sclavă, și nu cu o femeie liberă? Chiar de ai suferi ce-va din partea ei, tu să nu o batjocorești, căci nici Christos n-a făcut așa față de biserică. „Și pre sine s-a dat pentru dēnsa, ȳce, ca pre ea să o sântască, curățind-o“. Așa dară era necurată, așa dară avea defect, așa dară era desfigurată, așa dară era urită. Ei bine, ori și ce felu de femeie ai lua tu, de sigur că nu va fi așa, ȳpre cum era mireasa lui Christos, biserica, și nici că va fi atât de depărtată de tine, pe cât a fost biserica de Christos, și cu toate acestea el n-a lălit'o și nici n-a urit'o din cauza slujeniei ei. Voești pôte să aȳdi ce felu era slujenia ei? Ascultă pe Pavel, carele ȳce: „Erați ȳre-când întunerec“ (Efes. 5, 8). Ai vȳdut întunecimea și negreața de pe fața ei? Ce pôte fi mai negru de cât întunerecul? „Eram ȳre-când, ȳce, întru rēutate și pisma viețuind“ (Tit 3, 3). Ai vȳdut necurățenia ei? „Fără de minte, ȳce, neascultători, rătăcindu-ne, slujind postelor și multor feliuri de desfătări“ (Ibid). Dară ce să mai spun? Era și fără de minte, și blasfemătoare, și totuși cu alătea lipsuri fiind, el n-a hesitat a se da pre sine pentru cea slută, ca și pentru una frumoasă, iubită și admirată. De aceea și Pavel minunându-se de aceasta, ȳcea: „Ca abea va muri cine-va pentru cel drept“ și earăști: „Și încă pēcătoși fiind noi, Christos pentru noi a murit“ (Rom. 5, 7. 8). Deci luând-o așa cum era, el a înfrumusețat'o, și a curățit'o, și în fine nu a trecut cu vederea de a face și aceasta „ca pre ea să o sântască, curățind'o cu baea apei în cuvēnt, ca să o pună înainte pre ea lui-și marita biserica, neavēnd înținaciune, sau sbārcitură, sau alt-ceva de acest felu, ci ca să fie sântă și fără prichană“ (Vers. 26, 27). Și noi dară să căutăm o ast-felu de frumuseță, și vom putea negreși a ne face creatorii ei. Nu cere tu de la fe-

mee, ceia ce nu este al ei. Ai vădut că biserica toate le a avut numai de la stăpânul a toate, de dânsul a fost slăvită. Prin el a devenit curată, prin el s-a făcut fără de prihană. Nu respinge ne femei din cauză că nu este frumoasă, căci ascultă ce dice scriptura: „Mică este între sburătoare albinda, și începutul dulceților este rodul ei“ (Sirach. 11, 3). A lui Dumnezeu creatură este și ea, și nu o batjocurești pe ea, ci pe cel ce a făcut-o. Cu ce este vinovată ea dacă e urâtă? Nu lauda ne femei pentru frumuseța ei. Acest fant este al suftelilor desfrânate. Tu caută frumuseța sufletului, și imitează pe mirele bisericei. Frumuseța exterioară e plină de mândrie și ușurință, te duce de multe-ori la gelosie, banuiești și de multe-ori comiți absurdități. Dară pôte că are voluptate? Luna întâia și a doua, sau cel mult un an întreg, eară după aceea de lor, căci ceia ce era o minune de frumuseță, se vestejește în trecerea timpului, după regula, nuse reiese ce mai înainte se acoperise prin frumuseța, ca de pilda mândria, ușurința și aroganța, rămân la locul lor. Nu tot așa însă este cu frumuseța sufletului, unde amorul odată început rămâne în vigoare pentru tot-deauna, căci e vorba de tandreț și de frumuseța sufletului, eară nu a corpului. Ce e mai frumos de cât ceriul? spune-mi; ce e mai frumos de cât stelele? Ori și ce corp ai numi, nu pôte fi atât de alb și de curat ca stelele, ori și ce ochi ai arăta, nu pot fi atât de senini și atât de frumoși ca ele. Când ele au fost făcute de Creatoriul, și ingerii le-au admirat, după cum le admirăm și noi acum, pôte nu tot așa, după cum erau admirate la început, căci ast-feliu ni este deprinderea, că nu ne impresionăm tot într'un felii asupra aceluiași lucru. Dacă deci ast-feliu se petrece cu frumuseța stelelor, apoi eu cât mai mult când e vorba de acea a femeilor? Dacă mai ales survine și vre-o boală, apoi imediat a sburăt totul de la ea. Noi să căutăm la femei dragostea, modestia și blândeța caracterului, căci acestea sunt semnele distinctive a frumuseței adevărate. Frumuseța corpului sa nu o căutăm, nici să o acusăm pentru lipsa unor ast-feliu de calități, pe care ca nu este stăpână, și chiar nici să o condamnăm în totul, sau să ne descurajăm și să ne imputinăm pentru aceasta, căci e ce-va prea îndrăzneț din partea-ni. Nu ai vădut căți bărbați si-au orădădit viața într'un mod de ieii după ce si-au luat de soții femei frumoase? Căți apoi, după ce și-au luat de soții femei nu tocmai frumoase, nu au ajuns la adânci bătrânețe petrecându-și viața în cea ma

mare mulțămire? Pata dinăuntru să o ștergem, sbârcitura din interior să o smulgem, defectele din suflet să le desrădăcinăm. O ast-feliu de frumuseță caută Dumnezeu, și deci noi să formăm pe femei ast-feliu, nu atâtea pentru noi, ci pentru Dumnezeu. Să nu căutam bani, să nu cerem noblețea exterioară, ci acea a sufletului. Nimeni să nu aștepte a se îmbogăți de la femei, căci o ast-feliu de bogăție este necurată și nedemnă de barnat: în fine să nu caute cine-va a se îmbogăți din căsătorie, pentru că iată ce spune Pavel în alt loc: „Cei ce vor să se îmbogățască, cad în ispite, și în curse, și în poște multe fără de socoteală și vatamătoare, care cufundă pre ómeni în peire și în perđare“ (I Timoth. 6, 9). Nu căuta deci la femei avere în bani, și atunci toate cele-lalte le vei afla cu ușurință. Cine, spune-mi, lăsând la o parte cele principale, se ocupă de cele secundare? Dară vai! peste tot locul noi suferim de acest rău. De câștigăm copil, noi nu ne îngrijim cum să-l facem bun, ci cum să li dăm de soții femei bogate. Nu ne batem capul ca să-l facem pe copil de a fi cu purtări bune în lume, ci cum ar putea să devină bogat. Chiar dacă-l formăm pentru vre-o profesiune óre-care, nu ne îngrijim ca el să fie scutit de greșeli, ci cum să ni aducă un mai mare câștig, și cu chipul acesta toate s-au transformat în bani. De aceea s-au și corupt toți, pentru că ne stăpânește amorul de bani.

„Așa sunt datorî bărbați să-și iubiască femeile lor, ca și trupurile sale“ (Vers. 28). Dară ce este aceasta? Cum de a ajuns la acest exemplu—care e și cel mai principal—ca la cea mai însemnată figură, după ce până acum a vorbit atâtea de Christos și de biserică? Cu drept cuvânt a făcut el aceasta, căci un ast-feliu de exemplu e și mai apropiat, și mai clar, și în același timp prin el se învederează și o altă obligațiune asupra bărbatului. Exemplul dinfeti nici nu era atât de necesar, căci acolo e vorba de Christos, care a fost și Dumnezeu, și de bună voe s-a predat pentru biserică. În acest de pe urmă însă, el cercetează mai metodic faptul, căci dice: „Așa sunt datorî“, adică că tantul iubirei nu e ce-va din grație, ci o datorie a bărbatului. Spunând apoi că sunt datorî să-și iubiască femeile ca și trupurile lor, adăoge: „Că nimeni nici-odată nu știa urît trupul său, ci-l hrănește și-l

încalzește pre el" (Vers. 29), adică se îngrijaște de el cu multă simțință. Și cum de este ea trupul bărbatului? „Aceasta acum este os din oșele mele. și carne din carnea mea" (Facer. 2, 23). Așa dară ea a fost făcută din materia corpului nostru. Și nu numai aceasta, ci încă: „Și vor fi amândoi un trup" (Fac. 2, 24). Mai departe apostolul dice: „Precum și Christos biserica", cu care ocazie s-a reîntors la anteiul exemplu. „Că mădulări suntem ale trupului lui, din carnea lui și din oșele lui" (Vers. 30). Dupre cum din Adam a fost făcută femeea, din oșele lui și din carnea lui,—căci acestea sunt cele mai principale în noi, oșe și carne, cele dintâi servind ca temelie, eară cea de a doua ca clădire,—întocmai așa și în cazul de față. Dară faptul cu Adam este cert; acest din urmă cum în-ê? «Dupre cum acolo, dice, este o apropiere atât de mare, tot așa și aici». Și ce înseamnă „din carnea lui"? Adică dintrênsul cu adevărat. Si cum suntem mădulări ale lui Christos? Adică ca ne-am renăscut printrênsul prin botez. Și cum din carnea lui? O știți aceasta voi toți căți vê împărtași cu sântele taine. „Os nu se va sdrobi dintrênsul", dice în altă parte (Ioan 19, 36); din acesta deci imediat ne replăsmuim. În ce felii? Ascultă earăși pe acest fericit apostol spunênd: „De vreme ce s-aû făcut pruncii părtași trupului și sângelui, și același asemenea s-a împărtașit acelorăși" (Ebrei 2, 14). Aici însă el s-a făcut părtaș nouê, și nu noi lui, și deci cum suntem os din oșele lui, și carne din carnea lui? Una voroesc de sânge și apă, însă nu este așa, ci precum el s-a născut fără amestecare de bărbat, și numai din Duhul Sânt, tot așa și noi ne născem prin baa botezului. Privește câte exemple ni aduce, ca să ne încredințăm de acea renaștere. Vă! câtă prostie la eretici! Cel deji născut se renaște prin apă, și devine produs al lui adevărat. Cum că devenim corpul lui, îi (ereticii) nu primesc aceasta. Dară dacă nu devenim corpul lui, apoi cum se potrivește cea ce se dice, că suntem trup din trupul lui și os din oșele lui? Dară tu cugetă la aceasta: Adam a fost creat, Christos s-a născut; din rîsta lui Adam a intrat stricăciunea în lume; eară din cîsta lui Christos a isvorit viața în lume; în paradis a răsărit mîrtea, eară pe cruce a fost desființată. Deci dupre cum fiul lui Dumnezeu a fost părtaș al naturii

noastre, așa și noi suntem părtași ai esenței lui, și după cum ei ne are pe noi în sine. tot asemenea și noi îl avem pe el în noi înși-ne. „Pentru aceea va lăsa omul pre tatăl său și pre muma sa, și se va lipi de femeia sa, și vor fi amândoi un trup“ (Vers. 31). Iată și al treilea decret legal, că adevărat bărbatul părăsește și pe nașcătorii săi, se însoțește cu femeia, eară după aceea tatăl, muma și copilul sunt un trup, combinat din esența fiecăruia din ei, pe resonul că amestecându-se semințele lor se naște copilul, ast-feliu că cătești trei formează un singur corp. Pentru ce așa? Pentru că din început s-a urmat ast-feliu. Să nu-mi spuți că e așa, sau altminterea. Nu vești că chiar în corpul nostru avem multe defecte? Unul este șchiop, altul are picioarele strâmbe, un altul mânele uscate, eară ceta-l-alt vr'un alt membru al corpului slab și netrebnic, și totuși nu se scârbește pentru aceasta, nici nu-l taie, ci încă de multe-ori îl preferă înaintea altora, și cu drept cuvânt, căci dăru e al său. Așa dară pe câtă iubire are cine-va către sine, tot pe atâta voește Dumnezeu ca să avem către femeie. Suntem părtași aceluiași naturi, dară cu toate acestea dreptul și datorita noastră către femeie ni impune încă ce-va mai mult. De și sunt două corpuri, totuși unul e capul, și ceta-l-alt corpul. Capul lui Christos este Dumnezeu. Aceasta și eu o ăic, că după cum Christos și Tatăl sunt una, tot așa și bărbatul cu femeia sa una sunt. Așa dară și Tatăl este capul nostru. Apostolul ni pune înainte două exemple, acel al corpului, și acel al lui Christos, și de aceea ca complectare a ideii introdusă el adăoge: „Taina aceasta mare este, eară eu ăic de Christos și de biserică“ (Vers. 32). Dară de ce această taină este mare? Pentru că fericitul Moisi, sau mai bine ăis însuși Dumnezeu, a făcut alusiune la ea, ca de ce-va mare și miraculos. «Acum, ăice, eu vorbesc de Christos, căci și el lăsând pe tatăl s-a pogorât pe pământ, și a venit la mireasa sa, și a devenit cu ea un duch», după cum ăice: „Cel ce se lipește de Domnul, un duch este cu densul“ (I Corinț. 6, 17). Bine a ăis că taina aceasta este mare, ca și cum pare că ar ăice: «am vorbit în alegorii, însă cu toate acestea taina căsătoriei mare este, și nu alegoria pôte resturna iubirea». „Deci dară și voi unul fie-care așa să-și iubiască pre femeia sa, ca și pre sine; eară femeia să se teamă de bărbat“

(Vers. 33). Cu adevărat că aceasta esle o taină, și încă mare, pentru că lăsând cine-va pe născătorul său, pe cel ce l-a crescut și l-a hrănit, lăsând pe ceia ce a avut dureri și s-a necăjit cu creșterea lui, lăsând pe cel ce l-a făcut alăteu bine-faceri, pe cel cu cari se obișnuise de a conviețui, și să se liplască de o ființă pe care nici macar că a vădută de mai multe-ori, cu care n-a avut nimic de comun pava atunci, și pe dânsa să o prefere înaintea tuturor, cu adevărat că este mare taină! Dară apoi și parinții nu se scârbesc când se petrec asemenea lucruri, ei se măhnesc când nu se petrec, și cu toate că cheltuiesc bani, și fac diferite pregătiri, costisitoare pôte, îi sunt mulțumiți. Cu adevărat că mare taină e la mijloc, care are în sine o înțelepciune negrăită. Aceasta profetezând-o apostolul dice mai sus: „Eară eū dīc de Christos și de biserica”. Și cu toate acestea el nu vorbește numai de Christos, ci și de aceia, că bărbatul să hrăniască și să încălzească pe femeia sa, duple cum și Christos biserica.

„Eară femeia să se teamă de bărbat”. El nu pune înainte numai datoritiile iubirei, ci încă mai adaoge: „să se teamă de bărbat”. Femeia este al doilea princip în creațiune, deci să nu pretindă egalitatea față de bărbat, pentru că este sub cap: dară nici barbaui să nu desprețuiască pe femeie, căci ea este corpul lui, și dacă capul desprețuiesce pe corp, apoi și ei se vede împreună cu coroul. Deci ca contra-balanță la supuerea femeii, bărbatul să introducă dragostea. Așa dară mânele, piciorete și cele-lalte membre ale corpului, să serviască capului, eară capul să se îngrijască de membrele corpului, ca cel ce are în sine toate simțirile. Nimic nu e mai bun și mai plăcut ca o astfel de însoțire nrin căsătorie. «Dară cum ar putea să fie dragoste, acolo unde este frica»? dicit tu. Mai cu samă atunci este iubirea, căci ceia ce se teme, și iubește în același timp, ceia ce iubește, se și teme; se teme de bărbat ca cap al ei, iubește pe bărbat ca membru al ei, fiind-că și capul este membru al întregului corp. De aceia pe femeie o a supus, eară pe bărbat l-a suprapus, pentru ca să fie nace. Unde este egalitate, nici-odată nu va fi pace, nici în cea mai democratică casa, nici în casele celor mai mari, și nici în altă narte. De aceia e necesar de a fi o singură autoritate, un singur cap. Dară aceștea trebuie a se petrece numai în atacerile pământești, de vreme ce acolo unde sunt bărbați duhovnicești, va fi pacea. Cinci mii de suflete erau, și nimient nu dīcea că este

ce-va al său din averea comunității, ci se supuneau unui altora. Aceasta este dovada prudenței și a înțelepciunii, cum și a temerei de Dumnezeu. Modul iubirii ni l-a arătat apostolul, dară modul temerei ce trebuie să o aibă femeia de bărbat, nu l-a arătat de loc. Și privește cum el mărește și întinde modul iubirii, prin povestirea celor atingătoare de Christos și de biserică, și prin povestirea celor cu privire la propriul corp al bărbatului, și cum apoi adaugă: „Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa”, pe când modul temerei femeii nu l-a arătat decât de puțin. Și de ce ore? Pentru aceea că voiesc a stăpâni mai mult iubirea. Înde este iubire, toate celelalte urmează de la sine; dară unde este frica. În general se înfăptuiește cu totul contrariu. Cel ce iubește pe femeia sa, chiar de nu ar fi ascultător, o va supune totuși prin iubire. Concordia este greu de introdus numai atunci, când soții nu sunt legați cu dragostea înfocată, dară în asemenea cas frica nu folosește la nimic. De aceea el stăruiește mai mult asupra iubirii, căci ea este cea mai puternică. Femeia s-ar nărea că este asuprită, prin faptul că i s-a ordonat de a se supune bărbatului; dară tocmai pentru aceasta ea covârșește pe bărbat. Principalul e, că bărbatului i s-a poruncit de a o iubi. «Dară ce? Țieci tu, dacă ea nu se teme de mine»? Tu iubește-o, împlinește-ți datoria ta, căci dacă nu ascultă de cele ce-ți spun alții, cel puțin va trebui să înțeleagă cele ce-ți spunem noi. Așa bună-ora ascultă ce Țieci Apostolul: „Plecați-vă unul altuia, Țieci, întru frica lui Dumnezeu”. Dară dacă unul nu se pleacă? Tu supune-te legii lui Dumnezeu. Femeia chiar de nu este iubită, totuși să se supună, că să nu dea nici un motiv de neîncredere din parte-i; deasemenea și bărbatul, chiar de nu s-ar teme femeia de el, totuși să și-o iubească, ca ast-feliu cu nimic să nu lipsască; și cu un cuvânt fie-care să-și îndeplinească datoria sa. Așa dară, aceasta este căsătorie după Christos, căsătorie duhovnicească, și naștere duhovnicească. Nașterea noastră nu este din sânge, nici din durere, și nici din pofta corpului. Ast-feliu a fost nașterea lui Christos, nu din sânge, și nici din durere; ast-feliu a fost și nașterea lui Isac, căci ascultă ce Țieci scriptura: „Și încetase Sarei a se face cele femeiești” (Fac. 18, 11). Deci și nunta nu este din pofta corporală, ci este cu totul spirituală, sufletul conlegându-se cu Dumnezeu prin o legătură, pe care el singur o scie. De aceea

dice: „Cel ce se lipește de Domnul, un duch este cu dânsul“. Privește cum se încearcă să uniască corpurile, ca și spiritele. Unde sunt acum ereticii? Căci dară nunta ar fi fost dintre faptele condamnate, nu ar fi vorbit de mire și de mireasă, nu ar fi pus la mijloc acele cuvinte: „Va părăsi omul pe tatăl său, și pe muma sa“, după care earăși adaoge, «că acestea le-a dîs de Christos și de biserică.» Despre această mireasă vorbește și psalmistul: „Ascultă fiica și veđi, și pleacă urechia ta, și uită pe poporul tîu și casa părintelui tîu, și va pofti împăratul frumuseța ta“ (Psalm. 44, 12, 13). De aceia și Christos a dîs: „Eū de la Dumneđeu am ieșit, și earăși merg la tatăl“ (Ioan 16, 28, 29). Dară cînd dice că a lasat pe tatăl, să nu 'ți inchipui vre-o schimbare de loc, duple cum se întîmplă la ómeni, pentru că dacă se dice că a «ieșit,» aceasta e cu privire la corpul lui. Tot ast-feliū trebuie a înțelege și dîcerea a părăsit pe tatăl. Dară de ce n-a dîs și despre femeie, că se va lipi de bărbatul său, și vor fi doi un trup? De ce? Fiind-că aici el vorbește despre iubire, și se adresează bărbatului, pe cînd cu ea vorbind despre frică, dîcea: „Bărbatul este cap femeii“, și Christos earăși este cap bisericii. Decî bărbatului 'l vorbește despre iubire, și lui 'l-a incredințat iubirea, și deci pe dînsul îl strînge mai mult și-l lipește de femeia sa. Pentru că în adevér, cel ce pentru femeie părăsește pe tatăl său, dacă la urmă o părăseșee și pe ea, de ce iertare pòte fi vrednic? Nu veđi de căta cînsle voește Dumneđeu a se bucura ea, de vreme ce tu te-ai desparțit de tatăl tîu, ca să te lipești de ea? «Dară dacă, deci tu, eū fac tot ceea ce sunt datoriu, și ea nu mă urmează?» Ei bine, ascultă ce dice tot Pavel: „Eară de se desparte cel necredincios, despartă-se, că nu este robu fratele său sora intr'unele ca acestea“ (I Corin. 7, 15). Cînd tu auđi că se vorbește de teamă, preține o ast-feliū de teamă ca de la o femeie liberă, eară nu ca de la o sclavă, căci dîră este corpul tîu, și dacă faci așa îți batjocurești singur corpul tîu necîstîndu-l. Care este acca teamă? Său mai bine dîs, de ce anume să se teamă ea? Să nu se îmotriviască bărbatului, să nu-l contradică la fie-ce pas, să nu iubiască întîetatea; până aici să se mărginiască teama ei. Dacă tu o urbești cu a-

deverat, vei face și mai mari de cât ți-a pretins ea. Sexul femeesc este ore-cum mai slab, și are nevoie de mult ajutoriu, de multă îngăduință. Ce ar putea dice cel ce contractează a doua căsătorie? Nu vorbesc acestea ca cum ași condamna; să nu fie una ca aceasta, căci și apostolul din spirit de toleranță a permis. Tote să le faci pentru femei, toate cele necesare să i le procuri, căci datoria te face. Aici el nu are pretenție de a'ți proba asemenea datorie prin introducere de exemple exterioare, după cum face în multe locuri, căci era deajuns exemplul acela cu Christos. „Va parasi omul, dice, pe tatal său și pe numea sa“. El nu a dis va convietui, ci se va lipi de femeea sa, arătând prin aceasta adevărata iubire, iubirea cu pasiune. Și nu s-a mulțumit nici cu aceasta numai, ci prin inducțiune a arătat o alt-feliu de supunere, în cât să nu se mai pară că sunt doi, ci unul singur. Nu a dis un duch, un spirit, căci aceasta e în totul posibil, ci ca să fie un singur corp. Acesta este al doilea princip, care conține în sine multă egalitate, dară totuși bărbatul are ce-va mai mult, și aceasta este cea mai mare mântuire a unei case. A luat acel exemplu cu Christos și cu biserica, nu numai că să arate că trebuie a iubi, ci, că trebuie de a și forma pe femeie. „Ca să fie, dice, sântă și fără prichană“. Dacă o vei forma sântă și fără de prichană, toate celelalte vor urma de la sine. Caută mai întâi cele ale lui Dumnezeu, eară cele omenești vor urma cu multă ușurință. Formează-ți femeea, căci numai ast-feliu se întepenesce temeinic casei. Ascultă pe Pavel, carele spune: „De voesc să se învețe ce-va, acasă să 'și întrebe pe bărbat lor“ (I Corinț. 14, 35). Dacă deci în acest feliu administrăm casele noastre, vom fi destoinici de a avea privilegii și asupra bisericilor, căci și casa este o mică biserică. Numai ast-feliu și bărbat și femeile se fac buni, și se întrec uni pe alții. Gândește-te la Abraam, la Sara, la Isaac și la acele trei-sute opt-spre-dece capete de familie (Facer. 14, 14), cum întreaga casă era bine gubernată, cum era în ea multă evlavie, și cum îndeplinea porunca apostolică. Și Sara se temea de bărbatul său, căci asculta-o pe ea ce dicea: „Încă nu mi s'a făcut aceasta până acum, și Domnul meu este bătrân“ (Facer. 18, 12), dară și el o iubia într'atâta, că asculta de tot ce spunea ea. Și copilul lor a fost virtuos, și servii lor au fost admirabili, căci nu au hesitat de a se primejdui împreună

cu stăpânul lor, nu au amânat îndeplinirea poruncei lui, și nici nu au cerut să li se spună cauza, ci unul chiar dintre dânsii, care era ca căpitanie a celor-l-alți, a fost atât de admirat, în cât i s-a încredințat grija pentru căsătoria fiului lor, și îndatorirea de a călători peste hotare. Dupre cum se petrece și cu un general, care 'și are concentrată toată armata într-o tabără bine înărită,—din care cauză inamicul nu poate pătrunde prin nici-o parte,—tot așa și aici, când bărbatul, și femeea, și copiii, și servitorii, sunt cu toții stăruiți în datoriile lor reciproce; atunci mare este și concordia în acea casă; eară dacă nu este așa, apoi de multe-ori chiar printr'un singur servitoriu stricat totul se restorță și se nimicește, unul singur, ăic, este în stare de a strica totul.

*) Deei să avem multă îngrijire de femei, de copii, și de servitori, cunoscând că numai cu modul acesta ni vom putea ținea cu ușurință autoritatea de bărbați și răspunderile ni vor fi mai blânde și mai cu îngăduință, căci vom putea ăice: „Iată eu și pruncii cari mi i-a dat Dumnezeu“ (Isaia 8, 18). Dacă bărbatul nu este vrednic de respect, dacă în fine capul nu este bun, apoi corpul nu va putea înfrunta nici chiar cei mai mic atac. Deei cu multă reson a spus apostolul că bărbatul să 'și iubiască pe femeie, eară femeea să se teamă de bărbat, ca de cap: «Și cum s'ar putea aceasta? ăici tu. Cum că trebuie a fi așa, apostolul a arătat clar, dară modul cum și în ce felii, îl voiți arăta eu vouă. Dacă vom desprețui averea, dacă vom avea privirea îndreptată numai asupra unui singur lucru, adică asupra virtuții spirituale, dacă în fine vom avea înaintea ochilor frica de Dumnezeu, ei bine, atunci numai căsătoria ni va fi fericită. Cea ce spunea servitorilor cătră cari se adresază: „Șciind că ori-ce bine va face fie-care, aceia va lua de la Domnul, ori robul, ori cel slobod“ (Efes. 6, 8), aceasta se aplică și aici. Tu nu iubești atâta pe femeie pentru cuvântul că e femeie, cât o iubești pentru iubirea ce trebuie să o ai cătră Christos. Aceasta a și dat'o a se înțelege, cind el ăice: „Ca Domnului“. Așa dară ca și cum ai asculta pe Domnul făcând totul pentru dânsul, tot așa și în cazul de față

*) Partea morală. Trebuie a avea bărbatul multă îngrijire de femei, de copii și de servitori. Despre supunerea femeii și despre onorea ei, cum și despre viața domnă și simplitate în îmbrăcăminte (Veron).

fa totul ca pentru densus. Aceasta e de ajuns de a le indemna si a le convinge, si tot-odata a nu lasa ca sa se introduca vre-o birfire asupra ei, si a se furişa vrajba in casa ta. Nimeni sa nu fie lesne credeloriu si sa birfiasca pe barbat din cauza femeii, dară nici barbatul sa nu creadă cu ușurință tot ce se vorbește contra femeii. Nici femeia apoi, să nu censureze cu amănunțime intrările și ieșirile barbatului de acasă, dară apoi nici barbatul să nu se facă vrednic de vre-o bănuială. Căci de ce, spune-mi, totă ziua tu ești la dispoziția prietenilor tăi, pe când la dispoziția femeii deabea seara, și nici atunci nu voesci a-i spune adevărul, ca ast-feliu să fii curat de bănuială? Chiar de te-ar acusa femeia, tu nu te supăra, căci această o face din iubire și nu din ușurință. Acusările ei sunt isvorite din iubirea ei cea interzantată, din predispoziția ei cea înălăcrată și din frica ce o are de tine, ca să nu te peardă. Ea se teme—și aceasta este teama ce trebuie să o aibă—ca nu cum-va cine-va să-i fi răpit favorea ei ce o avea la tine, ca nu cum-va să o fi păgubit de capitalul bunurilor ei, ca nu cum-va să-i fi furat barbatul—capul ei—, să nu-i fi săpat viața ei conjugală. Este apoi și o altă chestiune, care negreșit că e semnul unui suflet mic. Nimeni să nu se ocupe de servitori mai mult de cât trebuie, nici barbatul de fată, și nici femeia de servitori, căci toate acestea sunt indeajuns de a deșcepta bănueli. Gândește-te la omenii aceia drepti. Inseși Sara indemnase pe Abraam de a lua pe Agar, însăși ea poruncise patriarhului; nimeni nu a silit-o la aceasta, sau măcar i-a trecut prin minte, căci barbatul, de și petrecuse mult timp din viața sa fără copil, totuși ar fi preferat ca mai bine nici-odată să nu fie tată de copil, de cât să intristeze pe femeia lui. Dară după toate acestea, ce dice Sara? „Judece Dumnezeu între mine și între tine” (Fac. 16, 5. 6). Dacă Abraam ar fi fost ca mulți alții, ore nu s-ar fi mânia pe dânsa? Nu ar fi ridicat mânele în semn de mirare, ca cum ar fi voit să spună: «ce dici? eu nu voiam a mă apropia de femeie, Ți-am făcut gustul tău, și acum mă învinovățești? Nimic din acestea n-a spus, dară ce? „Iată slujnica ta în mânele tale, fa cu dânsa cum va plăcea ție”. A predat deci pe acea femeie, ca să nu supere pe Sara, arătând prin aceasta că cea ce s-a petrecut, nu a fost din cauza lui. Și reia ce este mai mult că a îndepărtat-o de la casa sa fiind ea îngrecată. Cine nu s-ar fi milostivit asupra celei îngrecate, cum și asupra pruncu-

lui său? Dară dreptul Abraam nu s-a încovoiat de loc, căci înaintea tuturor el punea iubirea cătră femeia lui legiuită.

Pe acesta deci să-l imităm și noi. Nimeni să nu dea faime sărăcia aprăpelui, nimeni să nu fie împătimit de bani, și atunci toate se resolvă cu bine. Femea să nu dică bărbatului: «Prostule și fricosule, ești plin de trândăvie și de somn mult; iată cum cutare, care este umilit și dintre cei umiliți, înfruntând primejdiile și făcând multe călătorii aū reușit ași face avere, și femeia lui poartă aurarii, și se preumblă peste tot locul purtată de călări albi, având priîmprejurul ei o sumedenie de servitori și de eunuchi,—eară tu, sermane, te-ai pitulat și trăiești degeaba!»! Să nu vorbiască femeia de acestea, căci ea este corpul bărbatului, și corpul nu poruncește capului, ci e supus și ascultătoriu. «Dară cum va putea suporta sărăcia? Ți-e tu, și unde va găsi ea încurajare?» Ei bine, gândească-se la cele mai sărace de cât ea; gândească-se apoi care iele nobile și din nobili, nu numai că nu aū primit ce-va de la bărbat, dară chiar li-aū adus zestre prin măritis, și cu toate acestea ii li-aū cheltuit totul. Cugete apoi la diferitele primejdii rezultate din niște ast-feliu de bogății, și atunci de sigur că va îmbrățosa viața liniștită și fără de sgomot. Dară dacă ea are adevărată iubire cătră bărbat, nu-i va dice nimic, ci va pretera ca să-l aibă lângă dânsa, chiar de nu i-ar procura nimic, de cât miile de talanți de aur, adunate din călătorii cu multe griji și necazuri spre a le aduce femeilor. Dară nici bărbatul când aude ast-feliu de muștrări—ea și cum ar avea vre-o stăpânire asupra femeii—să nu alerge la insulte și bălăt, ci să o sfătuiască, să o mângăie, ca pe una ce este imperfectă, să o convingă prin resone, și nici-odată să nu înfundă mâna asupra ei. De parte acestea de un suflet liber. Nici insulte, nici batjocuri, ci să caute mai bine a o forma, ca pe una ce este mai ușoră cu cugetarea. Și cum ar putea fi aceasta? Dacă ea va cunoște care e adevărata bogăție, dacă va afla filosofia cea înaltă, nu va mai acusa nici-odată pe bărbat pentru unele ca acestea. Să o înveți deci, că sărăcia nu este vre-un rău; să o înveți nu numai cu vorba, ci și cu fapta; să o înveți a despretui slava deșartă, și atunci de sigur că nici-odată femeia nu-ți va vorbi de acestea și nici că va dori bogăția. Dupre cum cine-va ducând în casa sa o statuie, din primul moment caută să o așeze bine, ca să fie plăcută la vedere, tot așa și tu din sara anteiă când

ai primit pe femei în casa ta, învaț'o să fie moderată în pretențiuni, să fie blândă; învaț'o cum să trăiască; chiar din capul locului, chiar de la început învaț'o și convioge-o ca să alunge de la ea dragostea de bani. Învaț'o să filosofeze, povățuiește-o ca să nu aibă nici-odată aurări a-târnavale pe umeri și pe lângă obraji, sau pri'mprejurul grumazului, nici spânzurate în salon, și nici haine aurite și prețioase, ci căsuța voastră să fie veselă, eară acea veselie și serenitate să nu se pogore în insulte. Tote acestea lăsându-le pe sama celor din șatră, tu înfrumusețează 'ți casa ta cu cea mai mare podobă, suflând în ea vântul moderațiunii, care va purta cu sine și cea mai plăcută mireasmă. Din aceasta rezultă două, sau mai bine dis trei bunuri mari. Mai'ntăiu că mireasa nu se va întrista dacă se desfac acele galerii de tablouri de prin odăi, dacă din fiecare odăe se alungă acele îmbrăcăminti prețioase, acele vase de argint și de aur. Al doilea, că mirele nu se va mai îngriji de pierderea lor, sau chiar și de paza lor. Al treilea și care este chiar principalul bunurilor, că din toate acestea se arată părerea lui, că adevă de nimic din acestea el nu simte vre-o mulțămire deosebită, și că și celelalte tot el le va îndepărta din casa sa, că nici dănturi, nici cântări desfrânate nu va permite vre-odată a se petrece sub acoperământul casei sale. Cunosce bine, că voiți părea ridicul pôte unora, când eu legiferez de acestea; dară dacă mă veți asculta, cu trecerea timpului dându-se pe față folosul rezultat, veți cunoște și câștigul. Atunci risul se va sfârși, veți ride pôte de obiceiul de acum; veți vedea în fine că ceia ce se petrece acum este cu adevărat faptul unor copii sburdalnici, a unor oameni beți, pe când ceia ce eu indemn este faptul prudenței, al unei filosofii și a unei vieți cu adevărat înalte.

Așa dară ce dic eu că trebuie a face? Tote acele cântece urite, satanicești, toate acele ode necuviințioase, toate acele sburdări ale tinerilor desfrânați alungă-le de la nunta ta, și toate acestea vor putea să cumițască din capul locului pe mireasă, căci imediat ist va dice în sine: «ce felu de bărbat este acesta atât de filosof? el nu consideră întru nimic viața prezentă, eară pe mine m-a adus în casa sa numai pentru facere și îngrijire de copil, și pentru ca să-i administrez casa». Pôte că aceste vor fi desgustătoare mireset? Numai în ziua întâi și a doua, eară la urmă nu vor mai fi, ba încă va simți cea mai mare mulțămire, căci se vede scăpată de orice bănuială. Cel

ce chiar în timpul nunței lui nu a suferit cântecele din fluere, nici jocurile sau acele frinturi de cântice, e mai mult ca sigur că unul ca acesta nu va suferi nici-o dată chiar de a vorbi ce-va uricios, dară de cum de a face. După aceasta apoi, când ai îndepărtat lotul de la nuntă, luându-ți femeia pe lângă tine, formează-o bine, scoțând pentru mult timp la iveală faptele cele rușinoase, în conversațiunile ce le ai cu ea. Dacă ea ar fi chiar cea mai nerușinată dintre toate fetele, totuși se va deprinde a tăcea știindu-se de tine ca bărbat, și în definitiv se va deprinde cu împrejurările. Tu deci, să nu îndepărtezi de la ea curând sentimentul de rușine și de sfilă, după cum tac bărbații cei destranați, ci întreține-i pe mult timp, căci mare folos vei avea de aici. Atunci ea nu te va acusa și nici nu te va muștra pentru ceia ce ai hotări. Așa dară toate le legește în acel timp, când rușinea și sfilă de tine, ca și un frâu, nu o va lăsa ca să te dojeniască sau să te acuse pentru cele petrecute, căci când ea se bucură de sinceritate și de curaj față de tine, atunci cu multă ușurință toate le restoră. Când poate fi un timp mai oportun spre a forma pe femei, dacă nu acela, când ea se sfiește de bărbat, se leme și se rușinează încă de dânsul? Atunci deci stabilește-i legile după care are a se povățui, și te va asculta în totul, cu voce sau fără voce. Dară cum să nu îndepărtezi de la ea sentimentul rușinei? Când te vei arăta și tu nu mai puțin rușinos ca ea, conversând puține cu ea, și chiar acelea spunându-le cu multă serioasă și concisiune. Atunci stabilește în ea cuvintele filosofiei celei înalte, căci sufletul ei primește; atunci introdu-i cea mai bună și mai frumoasă predispoziție sufletească, voiu să ăci rușinea. Dacă voii, eu vă voi vorbi și cu exemple, cum ce feliu trebuie a conversa cu ea. Pentru că dacă chiar Pavel nu s-a dat în latură de a spune: „Să nu opriți datoria unul altuia, fără numai de bună voință până la o vreme“ (I Corinții. 7, 5), și vorbea către femei măritate de curând, sau mai bine către fetele tinere, ci sufletelor duhovnicești, apoi cu atât mai mult noi nu ne vom da în latură de a spune de acestea. Așa dară ce trebuie a conversa cu ea? Trebuie a-i spune cu multă grație: «Eu, copilul meu, te-am luat de tovarășă vieții, și te introduc ca pe tovarășă mea în cele mai cinstită și mai necesare datorii, — în facerea și creșterea de copii și în administrarea casei mele. Deci ce te rog eu? Ca acestea să le știi de la început, și să mulțamești lui Dumnezeu.

carele a legiuit ast-feliu». De cât mai'nainte de aceasta e mai bine de a-î vorbi de dragoste, pentru că nimic nu contribuie atât de mult de a o convinge că cele vorhite sunt adevărate, ca atunci când îi vorbești de dragoste. Și cum îi vei arăta dragostea ta? Dacă 'î vei spune «că eu puteam să iau în căsătorie și pe altele, pôte și mai bogate saū și mai nobile ca tine, însă nu am luat pe nici una, ci te-am preferat pe tine, pentru că m-am îndrăgostit de tine și de educația ta, de demnitatea ta, de blândeta și de prudenta ta». Apoi imediat prepară calea cuvintelor celor cu privire la înalta filosofie, și acasă bogăția după cât-va timp. Dacă tu 'î vorbești cum s-ar întâmpla de bogăție și apoi cuvântul asupra ei, vei deveni greoiu; dară dacă vei proceda sistematic, toate le vei reuși. De alt-feliu vei părea în ochii ei ca un om aspru, neplăcut și microlog, dacă vei acusa fără rost bogăția, și vei face apologia sărăciei. Dară când vei lua subiectul din ineseși inconveniente bogăției, ea va fi mulțamită. Deci vei zice: «E răcesar a relua earăși vorba începută, că adevă eu nu am primit a lua în căsătorie femei bogate. Și de ce? De sigur că nu am făcut aceasta din întâmplare, ci m-am convins că bine, că bogăția nu este nimic alt de cât un lucru de desprețuit; ea este caracteristica tâlhărilor, a femeilor desfrânate și a profanatorilor de morminte. Și de aceea eu, lăsând la o parte pe toate femeile bogate, am avut în vedere virtutea ta spirituală, pe care o prefer înaintea oricărei bogății, și te-am luat pe tine, căci o fată tână, înțeleaptă și liberă de prejudițiile altora, o fată care se indelețnicește cu evlavie, este mai demnă și mai de respectat de cât lumea întreagă. Tocmai pentru aceasta eu te-am ales, te-am luat, te iubesc și te prefer sufletului meu. Viața prezentă nu este nimic. Eu doresc, mă rog și în fine totul fac ca noi să ne învrednicim de a trăi în această viață ast-feliu, în cât să putem și dincolo în viața viitoare de a fi împreună și a ne bucura de cea mai mare liniște. Timpul prezent este scurt și vremelnic; dară dacă ne vom învrednici ca să fim plăcuți lui Dumnezeu și să petrecem ast-feliu această viață, apoi vecinic ne vom găsi cu Christos și vom fi împreună cu mai multă plăcere. Eu pun iubirea ta mai presus de ori-ce, și nimic nu'mi va fi atât de greoiu și desolăcut, ca a mă certa cu tine. Chiar de ar trebui să perd totul, chiar de aș deveni mai sărac ca Iru (un cerșetoriu în Itaca pe timpul lui Odiseu), chiar de aș trece prin cele mai mari primejdii, sau aș pătimi ori-ce, toate 'uși vor fi suportabile și ușore, dacă eu mă

găsesc bine fața de tine. Și copii 'mî vor fi dorîți într'atît numai, intru cît și tu te vei găsi bine față de mine. De aceea va trebui ca și tu să faci tot așa». Apoi amestecă și cuvintele apostolice, arătând că ast-feliu voește Dumnezeu de a se stabili dragostea între noi. Ascultă ce dice scriptura: „Pentru aceasta va lasa omul pre tatăl său și pre muma sa, și se va lipi de femeea sa“. Așa dară să nu fie la mijloc nici un pretext, care să ni dea pe față micimea noastră de suflet. «Peară banii, lipsască mulțimea sclavilor, lipsască toate onorurile din lume, căci mie de cît toate acestea e mai de preferat dragostea ta». Ore niște ast-feliu de cuvinte nu vor fi mai plăcute femeii înaintea aurului și a mullor tesaure? Nu te teme, că fiind iubită ea își va perde rușinea față de tine, tu mărturisește-i că o iubești, căci dacă femeile perdute, care astă-zi sunt lângă un bărbat, mâine lângă un altul, cu drept cuvînt ar deveni impertinente auzind ast-feliu de cuvinte, o femeie liberă și o fată nobilă nici odată nu se va îngâmfa la auzul unor cuvinte de leliut acesta, ci încă mai mult s-ar pleca. Probează-i convietuirea cu ea într'un mod sincer, silește-te de a sta mai mult acasă pentru dînsa de cît în lîrg; prefer'o înaintea tuturor prietenilor și chiar copiilor ce-i nasce: dară și pe acestia tu să-i iubești pentru dînsa. Dacă face vre-o faptă bună și mărească, tu laud-o și admir-o; eară de comite vre-o absurditate, cum se înălămplă tinerelor, tu sfătuește-o și amintuește-i cele din început. În tot-deauna acusa averile și luxul, și dă-i a înțelege că ornamentul unei femei e acel isvorit din prudență și demnitate, și în fine învaț'o încontinuu cele convenabile.

Rugăciunile vîstre să se facă în comun. Fie-care să se ducă la biserică, eară despre cele ce au auzit acolo vorbindu-se sau cetindu-se să se întrebă acasă, bărbatul pe femei și femeea pe bărbat. De cum-va vî stăpînește sărăcia, în pune la mijloc pe bărbatul sânti, pe Petru și pe Pavel, cari au reușit mai mult de cît toți împărații și bogații pămîntului, cu toate că și-au petrecut viața în fîme și sete. Învaț'o că nimic nu pîte fi mai grozav în viața aceasta, ca a se pune cine-va contra poruncilor lui Dumnezeu. Dacă se însoră cine-va ast-feliu și sub ast-feliu de condițiuni, apoi nu va fi mai pre jos de cît cei ce duc o viață singuratică, sau de cît cei ne'nsurați. Dacă voești a face și ospete sau a da mese, bine, însă nimic necuviincios, nimic nedemn să nu se petreacă la ele, ci dacă vei găsi vî'un sărac sânt, care v-ar putea bioecuvînta casa, și

care prin întrarea lui ar introduce și binecuvântarea lui Dumnezeu în casa voastră, pe acela cheamă-l. Să mai spun și alt-ceva? Ei bine, nimeni dintre voi să nu caute a lua în căsătorie femei bogată, ci mult mai săracă ca el, pentru că dacă e cu avere, apoi nu va intra în acea casă atâtă mulțămire provocată de bani ei. Ne cât desgust provocat de bătăciunile ei, pe câtă pretentivă din parte-i de a cere mai mult de cât a adus ca zestre; în fine desgust din cauza insultelor, a luxului celui mare, și a vorbelor grede pe care le pronunță. Dară pôte va dice: «N-am cheltuit din al tău nimic, căci stau de față cele ale mele, pe care mi le-ai fost dăruit părinții mei». Dară ce spui, femei? Stau de față ale tale? Și ce cuvânt pôte fi mai urcios ca acesta? Tu nu ai alt corp propriu al tău, și apoi ai avere proprie a ta? După însurătoare nu mai sunteți două corpuri, ci unul singur; și dacă e așa, apoi averile sunt două și nu una singură? Vai, la câtă ușurință duce pe cine-va dragostea de bani! Un singur om, o singură ființă ai devenit amândoi prin însoțire, și tu încă dici ale mele? Blestemat fie acest cuvânt necurat, care a fost introdus de diavolul în gura ta. Tote cele trebuit-e nouă le-a făcut Dumnezeu comune, și banii nu sunt comuni? Nu poți dice nici-odată: lumina mea, sora mea, apa mea, căci toate sunt ale noastre tuturor, și banii nu sunt comuni? Peară banii de o mie de ori, și nu atâtă banii, pe cât acele intențiuți josnice, care nu știu a întrebuița banii după cum trebuie, ci-i preferă înaintea tuturor bunurilor. Și acestea învață, pe lângă toate celelalte, însă cu multă grație. Și fiind-că îndemnul spre virtute are prin sine ce-va posomorit, și mai cu samă făcut cătră o fată fragedă și tână, când i se spune cuvinte de o filosofie înaltă, inventează modul cum să poți a fi mai gracios în vorbă, și silescă-te de a desrădăcina din sufletul ei vortele acelea „al meu” și „al tău”. Când ea ar dice câte ale mele, tu răspunde-i: «care ale tale? căci eu nu cunosc. Eu nu am nimic propriu al meu, și cum tu de dici ale mele, de vreme ce toate sunt ale tale»? Răspunde-i acest cuvânt gracios. Nu vești că și cu copiii facem tot așa? Când ei ni smuncesc ce-va din mână, și apoi voesc a avea încă și ce a mai rămas, noi li permitem dicend: «da, copilul meu, și aceasta este a ta, ca și cea-l-altă». Ei bine, aceasta să o facem și față de femei, de vreme ce cugetarea e mai conștientă. De ar dice „cele ale mele”, tu res-

punde-i «da, toate sunt ale tale, si chiar eu sunt al tău». Vorba aceasta nu este din lingusire, ci are in sine multa prudenta. Cu modul acesta vei putea mânia ei, si-i vei șterge desgustul. Lingusire poate fi când cine-va ar comite ce-va nenobil pentru un rău ore-care, pe când aici e o mare filosofie. Ți-i deci: «Și eu sunt al tău, copilul meu! Aceasta mi-a ordonat mie Pavel zicând: „Barbatul, trupul său nu-și stăpânește, ci femeia” (I Corinth. 7, 4), de unde urmează că dacă eu nu am stăpânire pe corpul meu, ci tu, apoi cu atât mai mult ai stăpânire pe banii.»—Vorbind așa feliu tu ai liniștit-o, ai stins focul, ai rușinat pe diavolul, o ai făcut sclavă cumpărată cu bani, o ai legat cu ast-feliu de vorbe. Deci din cele ce-i vorbești învaț-o ca nici-odată să nu mai țină: al meu și al tău. Nici-odată apoi să nu te adresezi ei cum s-ar brodi, ci totdeauna să-i vorbești cu multă tandrețe, cu multă cinste, și cu multă dragoste. Cinstesc-o, si atunci nu va avea nevoie de cinstea altora, nici nu va avea nevoie de slava altora, pe călă vreme se bucură de slava ta. Pune o pe deșna mai presus de ori-ce, prefer-o înaintea tuturor, și laud-o pentru înmuseța sufletului si prudenta ei. Cu modul acesta o vei convinge fără de alte mijloce exterioare, și vei face haz de toți cei-l-alți. Iuav-o frica de Dumnezeu, și atunci toate vor curge ca din izvor, eara casa-ți va fi plină de mil de bunătați. Dacă noi căutam cele nestricăcioase, vor veni după acestea și cele ale lumii, voi să țină cele peritoare. „Căutați mai întâi, țină, împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui, și acestea toate se vor adăoge vouă” (Math. 6, 33). Ce feliu vor fi copiii unor ast-feliu de părinți? Ce feliu vor fi servitorii unor ast-feliu de stăpâni? Ce feliu în fine toți acei cari se apropie de ei? Ore nu vor avea aceștia sufletul lor împodobit cu mil de bunătați? Cele mai multe obiceiuri servitorii și le formează după acele ale stăpânilor, căci se identifică cu dorințele lor, și iubesc tot aceiași ca și dânsii, aceleași vorbesc, și în același mod trăiesc. Tot așa și cu copiii, cari nu vor face în viața lor, de cât ceia ce au vădut la părintii lor. Deci dacă noi ne formăm în așa mod, și dacă dăm atențiune sântelor scripturi, cele mai multe le vom învăța din ele; și cu chipul acesta noi vom putea mulțami pe Dumnezeu, viața presență o vom petrece întreagă în virtute, și ne vom învrednici de bunurile făgăduite celor ce-l iubesc pe

el. Căroră fie a ne învrednici prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul Sănt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI.

„Fiilor, ascultați pre părinții voștri întru Domnul, că aceasta este cu dreptate. Cinstește pre tatăl teü și pre muma ta, care este porunca cea dintâi întru săgăduință, ca să’ți fie ție bine, și sa fii cu dîile multe pre pămînt“ (Cap. 6, 1-3).

Dupre cum cînd cine-va plămîind un corp mai întîi pune capul, apoi brațele, și după aceia picioarele, tot ast-feliu înaintează cu cuvîntul și fericitul Pavel. A vorbit despre bărbat, apoi despre femeie, ca de a doua creatură; acum trece mai departe la a treia, adică la aceia a copiilor. Asupra femeii slăpînește bărbatul, cară asupra copiilor bărbatul și femeia, căci privește ce spune: „Fiil, ascultați pre părinții voștri întru Domnul, că aceasta este cu dreptate.... Aceasta este cea întîi poruncă într’u săgăduință“. Nimie nu vorbește aici de Christos, nimic de cele înalte, căci se adresează unor cugete fragede, fapt pentru care și indemnarea o face scurtă, de vreme ce copii nu pot să-l urmeze cu atențiunea pentru mult timp în vorba lui. De aceia nici că spune ce-va despre împărăția cerurilor, nefiind potrivit cu vîrsta lor de a auzi de acestea, ci li spune cea ce sufletul copilului dorește a auzi, că să facă așa, dacă voește să fie cu dîile multe pe pămînt. Dacă cine-va ar examina, de ce ore nu vorbește el copiilor despre împărăția cerurilor, ci pune de față numai cea ce se poruncește în lege, ar găsi că apostolul a procenat torte logice, căci dacă bărbatul și femeia vor trăi conform principiilor stabilite de el, nici că vor avea osteneală mare de a supune pe copii lor și a-i face ascultători. Cînd de la început lucrul are o basă bună, puternică și bine întornită, pe urmă lîte merg regulat pe calea leginită cu multă ușurință. Lucrul cel mai greu e de a se așeza temelia, și a se pune o basă puter-

nică. „Fil, ȳice, ascultați pre părinții voștri intru Domnul“, adecă dupre Domnul. «Dumneȳu, ȳice, aȳa a poruncit» Dară dacă părinții poruncesc lucruri absurde? ȳice tu. Părintele nu poruncește nici-odată lucruri absurde, chiar de ar fi el absurd, de cāt apostolul s'a asigurat și in această privinȳă, cāt ȳice „intru Domnul“, adecă ascultați-l in cele ce nu se înmotrivesc lui Dumneȳu; dară înse ar fi părintele Elin, sau eretic, nu trebuie a da ascultare de loc, cāt porunca lui atunci nu este intru Domnul. Dară rum de ȳice „care este porunca cea dintei“, pe cānd cea ȳintei este „să nu uciȳi“? Apoi el n-a vorbit de ordinea in care sunt trecute poruncile din lege, ci a numit-o ȳintei dupre făȳduinȳă. Pentru cele-lalte porunci nu se promite nici-o recompensă, ca unele ce poruncesc paza și părăsirea de rele, pe cīnd aici fiind vorba de practicarea celor bune, e pusă și recompensa, sau mai bine ȳis făȳduinȳă. Privește ce, basă admirabilă a pus la calea virtuȳei, — respectul și sfiala cātă părinții. Depărtāndu-i de fapte rele, și urmānd a-l duce spre practicarea celor bune, mai'nȳieȳ a poruncit ca să deȳ respectul cuvenit părinților, fiind-că după Dumneȳu aceștia au fost cauza existenȳei lor. Ast-feliu deci e lucrul stabilit, că dacă cei dintei părinți se vor bucura de rȳede copiii lor, atunci de sigur că și toți cei-lalți ȳomeni. De nu va fi cine-va supus și respectuos cātă părinții sei, nici-odată nu va fi blānd și îngāduitoru cātă alți ȳomeni.

După ce sfātuiește pe copil atāla cāt trebuia, imediat trece la părinți, și li ȳice: „Părinți, nu vȳ urgișiti pre fiil voștri intru mānie, ci-i creșceți pre ii intru învăȳătura și certarea Domnului“. (Vers. 4). Nu ȳice iubiȳi-i, cātă aceasta și fără voea lor o vor face fiind împinși de natură, și deci ar fi fost prisoselnie de a legiera și aceasta, ci; „nu vȳ urgișiti pre fiil voștri“, cea ce mulți fac, desmoșcenindu-i și lipsindu-i de cliromie, purtāndu-se cātă ii cu asprime, nu ca cātă sīnți libere, ci cātă sclavi. De aceia și ȳice: „Nu vȳ urgișiti pre fiit voștri“. Apoi arată și cum ar trebui să procedeze părinții față de copiii lor, și ridică earāși ințreaga chestiune așȳdādu-o in locul ei firese. Și dupre cum a arālat că femeia trebuie să se supunā bārbatului, ca causă a ei, drept care cele mai multe lui ii vorbește, indemnādu-l de a o încunjura cu dragoste, tot aȳa și aici, earāși la dȳeusul duce cauza, ȳicēnd: „ci-i creșceți

pre întru învățătura și certarea Domnului“. Vezi deci, că existând cele spirituale, vin după ele și cele corporale? Voești să fie copilul tău ascultătoriu? De la început chiar crește-l întru învățătura și certarea Domnului. Să nu-ți inchipui că ar fi de prisos de a pune pe copilul tău ca să asculte și să învețe sântele scripturi, pentru că acolo va auzi mai'nțeu spunându-se: „Cinstește pre tatăl tău și pre muma ta“, încât aceasta se face pentru tine. Să nu zici: «apoi aceasta este treaba călugărilor. Nu cum-va am să fac copilul meu călugăr? Nu e nici-o nevoie de a-l călugări». De ce te sperii de un fapt care e amestecat cu un mare câștig? Fa-l pe copil creștin. Mai ales celor din lume li e necesar de a ști asemenea învățături folositoare, mai ales copiilor, cari la acea vîrstă fragedă au multă nestatornicie și ușurință în judecata lor. Pe lângă sântele scripturi e bine încă ca să li se adauge și exemple din împrejurările profane, ca să afle acolo pe acei așa diși eroi admirabili de scrutoși, cari erau sclavi ai patimilor și fricoși înaintea morții, precum Achileu când se căiește că mîre pentru concubină, precum când un altul se îmbată, și multe altele de acestea. Are nevoie deci copilul și de medicamente de acestea. Dară apoi, cum nu pînă la absurd de a da pe copil la meșteșuguri, sau a-l trimite la școală, și în fine a face totul pentru dînsul, și în același timp a neglija ca să fie crescut întru învățătura și certarea Domnului? Tocmai din această cauză, cum am zis, noi cei întîi, părinții, vom culege rîdele, dacă creștem pe copil obraznic, nerușinat, neascultător și grosier. Să nu facem așa, deci, ci să ascultăm pe acest fericiț care ne povătuiește să-l creștem întru învățătura și certarea Domnului. Să li dăm exemple noi, făcându-i a se ocupa cu citirea sântelor scripturi din cea mai fragedă vîrstă. Dară vai! că de ore-ce eu vorbesc încontinuu asemenea lucruri, sunt crezut că spun nerozii. Dară eu nu voi conțeni a-mi face datoria ce mă privește. Din ce cauză, spune-mi, nu imitați voi pe cei vechi?... și mai cu samă voi femeilor, ar trebui să imitați pe acele femei minunate. S-a născut copilul?... tu imitează pe Anna; află exact ce a făcut aceia; du și tu copilul tău imediat la biserică. Care dintre voi nu ar dori ca copilul său să devină un Samuel, mai degrabă de cît împărat al întregii lumi? «Și cum e cu putință, zici, de a deveni ast-feliu.»? Dară de ce nu ar fi posibil? Nu se pînă, fiind-că nu voești, fiind-că nu dai copilul tău acelor cari pot să-l formeze ast-feliu. „Și cine

ar putea fi acela? întrebî tu. Ei bine, acela este Dumnezeu, pentru că și Anna lui l-a încredințat copilul său. Nici Ili, cel vestit, nu a putut să-l formeze. Și cum ar fi putut, el, care nu a putut forma chiar pe fiul lui? Dară credința Annei și buna ei voință a făcut totul. Acel copil a fost cel întâi născut de Anna, care nici nu știa dacă va mai naște sau nu altul. Ea nu a dis: «voiū așcepta ca să crească copilul, ca să se mai familiarizeze cu lucrurile omenești, voiū permite ca să-și petreacă puțin timp în vîrsta copilărească», ci toate acestea femeea făcându-le cu vederea, a făcut un singur lucru, acela adică ca de la început să afierosască lui Dumnezeu această statuă spirituală. Să ne rușinăm noi bărbați de filosofia acelei femei, care a încredințat copilul ei lui Dumnezeu, și acolo l-a și lăsat. De aceia și căsătoria ei a fost mai strălucită ca a altora, fiindcă ea a căutat mai întâi cele spirituale, fiindcă a afierosit lui Dumnezeu pîrgă (ἀπαρχή) pe fiul său cel întâi născut. De aceia și pîntecele ei a fost productiv, căci a născut și alți copii; de aceia a vădut pe Samuil prosperînd în lume. Dacă chiar oamenii cinstesc pe cei ce-l cinstesc, ore nu o face aceasta cu atât mai mult Dumnezeu, celor ce-l cinstesc pre el din adîncul sufletului lor? Până când deci vom fi stăpîniți de corp? Până când ne vom pleca spre pămînt? Toate să ni fie secundare față de îngrijirea copiilor și față de datoria de a-l crește întru învățătura și certarea Domnului. Dacă copilul se va învăța a fi filosof încă din început, atunci el a cîștigat o bogăție mai mare de cît ori-ce bogăție din lume, și o slavă mai puternică ca ori-ce. Nu va face pe copil atât de mare și slăvit chiar de l-ai învăța vre-un meșteșug sau totă învățătura profană, prin care să se priceapă a cîștiga bogății, pe cît dacă-l vei învăța arta de a desprețui averile. De voești ca să-l faci cu adevărat bogat, apoi fă-l ast-feliu, căci nu este bogat cel ce are nevoie de mulți bani, ci cel ce nu are nevoie de nimic. Aceasta să înveți pe copilul tău, cu aceasta deprinde-l, și atunci el va fi cel mai bogat de pe fața pămîntului. Nu căuta cum să-l faci de a fi slăvit prin învățăturile profane, și cum să fie lăudat, ci îngrijește-te cum să-l înveți de a desprețui stăva cea din viața prezentă, căci atunci el va fi mai strălucit și mai slăvit. Aceasta e cu putință de a o infiltra atât în cel sărac, cît și în cel bogat; aceasta o învață cine-va nu de la dascăl, și nici din vr'un meșteșug ore-care, ci din învățăturile dumnezeiești aflate în sînta scriptură. Nu căuta

cum el să trăiască aici pe pământ viață îndelungată, ci cum să trăiască acolo o viață nemărginită și fără de sfârșit. Dă copilului cele mari, căci nu cele mici. Ascultă pe Pavel când dice: „Creșceți copiii întru învățătura și certarea Domnului“. Nu te preocupa cum să-l poți face un mare orator, ci cum să filosofeze, căci nefiind orator nu este nici o pagubă, pe când dacă-l lipsește arta a filosofa, nu va putea avea nici un câștig din oratoria lui. Necesitatea cea mare este nu de cuvinte frumoase, ci de feliul de viață; de moravuri bune, eară nu de iscusință oratorică; de fapte, și nu de vorbe, căci numai acestea ni procură împărăția cerurilor, numai acestea ni pot chărăzi adevăratele bunătăți. Deci nu te gândi cum ai putea să-l asculți limba lui, ci cum să-l curăți sufletul. Acestea le vorbesc nu cu scopul de a împedea învățătura, ci vē slătuiesc de a te cu bagare de samă mai mult la cele ce vē spuseiū. Să nu crești că numai monachilor sunt trebuitore învățămintele din sânta scriptură, căci ast-feliū de învățăminte sunt trebuitore mai cu samă copiilor cari intră în lume. Corabia care stă neconținut în port, nu are atâta nevoie de o confecționare deosebită, nu are nevoie de căpitan, și nici de marinari, după cum are nevoie aceia care vecnic plutește pe mări. Tot așa este cu omul din lume, și cu monachul. Unul stă nemișcat, ca corabia din port, trăiește o viață fără griji și ocupațiuni grele, scutit, așa zicend, de or-țe furtună; cela-l-alt însă e vecnic pe mare, și vecnic plutește în mijlocul ei luptându-se cu multe valuri și furtuni. Chiar de nu ar avea el nevoie de cunoșcerea sântelor scripturi, totuși e necesar de a fi pregătit, ca la ocazie să pōtă astupa gurile altora, așa că ori-cât de fericit ar deveni în viața preseiū, el cu atât mai mult are nevoie de învățătura sântelor scripturi. De și-ar întor-ge privirea în palatele împărătești, ar vedea acolo mulți Elini, mulți filosofi, cum și mulți curteni îngâmfați și umflați în pânțece de slava prezenta. Ar vedea în sine un loc plin de omen ca hidropiciți, căci ast-feliū sunt palatele împărătești; toți sunt acolo infumurați și umflați de mândrie, eară cei ce nu sunt, se ocupă cum să se facă așa. Pricepe acum ce ar putea face fiul tău intrând acolo, cum el, ca și un doctor eminent, ar intra înăuntru cu aparatele care pot modera fudulia fie-căruia, cum apropiindu-se de fie-care l-ar vorbi și l-ar însănoșa corpul lui cel umflat ca de hidropică, punendu-i medicamentele acele din sântele scripturi, și vărsând pe partea cea bolnavă cuvinte de

filosofie înaltă. Dară monachul cu cine are a conversa? Cu zidurile și cu plafonul chiliei lui? Cu pustietatea și cu văile păduroase? Cu paserile și cu copacii? El nu are mare trebuință de o ast-feliu de învățătură, și totuși nevoea îl face și pe dînsul, nu alăta ca să învețe pe alții, cât pe sine singur. Deci, celor cari trăiesc în lume e cu mult mai trebuitoriū de a învăța și a șei sânta scriptură, de cât celui ce duce o viață singuratică, căci omul din lume e cu mult mai aplecat de a greși, de cât monachul. Dacă voești să aști, apoi chiar în lumea eceasta va fi mai destoinic cel ce cunoșce sânta scriptură, căci toți s-ar rușina de cuvintele acelea pronunțate de el, când mai ales îl vîd că el nu arde în foc pentru slavă, și nu dorește înțîetate. De alt-feliu dacă el nu o dorește, totuși o va avea, și atunci va fi mai respectat de cât chiar împăratul. Nu e cu puțință ca să greșască unul ca acesta. Cel ce e sănătos ar putea să facă greșeli când se găsește între mulți oameni sănătoși, dară când el se găsește între mulți bolnavi, apoi vestea de el iute ajunge până la urechea împăratului, și peste multe națiuni îl va pune să stăpîniască.

*) Deci șeiind voi acestea, creșteți pe copiii voștri întru învățatura și certarea Domnului. Dară pôte e sărac? Ei bine, cu nimic nu va fi mai sărac de cât cel ce se învîrtește prin palatele împărăteșet, prin faptul că nu esle în palaturi, ci încă va fi admirat, și iute va ajunge la înțetate, chiar fără vœa lui. Pentru că dacă unii bărbați Elint în valœre de trei oboli (un obol era a șesa parte din drachmă=16 bani), și cinci, căci ast-feliu era filosofia lor, sau mai drept vorbind nu atât filosofia, cât numele ei; dacă, dic, unii ast-feliu de oameni îmbrăcați cu mantaua filosofică, și cu părul lung, fac pe mulți de a-și pleca ochii în jos înaintea lor, apoi cu cât mai mult cei ce cu adevărat că este filosof? Dacă un chip de filosof minciunos, dacă umbra unei părute filosofii supune în așa mod pe alții, apoi ce va fi când noi vom iubi filosofia cea adevărată și sinceră? Nu ôre se vor îndrepta cu toții? Nu ôre cu toții vor încredința unor ast-feliu de adevărați filosofi, și casele lor, și femeile și copiii lor? Dară din nenorocire nu este astă-đi un ast-feliu de filosof. De accia nici exemplu nu putem găsi printre oamenii din lume, pe când prin-

*) Partea morală. Despre creșterea copiilor întru frica de Dumnezeu, despre blîndeța și cât respect produce ea sici; pentru desprîuirea slavei și a averei. Despre Abraam, și cum că fapta bună este după asemînarea sufletului. (Veron).

tre cei cu viața monachală am putea să găsim multe exemple. De aceia voiți vorbi de unul dintre cei mulți. Pôte că știți, sau pôte ați auzit, sau că pôte unia chiar alți și vădută pe bărbatul, despre care voiți a vă vorbi; ție de Iulian cel minunat (Biserica-l serbează la 21 Iunie). Acesta a fost bărbat de țeară, lucrător de pământ, smerit și dintre cei smeriți; era în totul necunosătoru de filosofa profana, pe când de filosofia cea neplăsmuită de mintea omenească el era înzestrat cu înbelșugare. Când el intra în cetăți,—și foarte rar se petrecea faptul acesta,—se făcea pri'mprejurul lui atăta îngrămădire și înbulzeală de popor, cum nu s'ar fi făcut nici rilorilor celor mai renumiți, sofistilor, sau ori-cărui altul. Și ce să mai spun? Ôre numele lui nu este mai strălucit de cât a tuturor împăraților, de vreme ce se laudă cu cântări și aslă-ți? Dacă deci lôte acestea se petrec în lumea aceasta, lume în care nimic nu ni-a făgăduit stăpânul a lôte, lume în care ni-a spus că suntem slreini, apoi să pricepem câte bunuri nu ni vor fi acordate în ceriuri. Dacă în această lume, unde îi erau ca bejenari, s-au bucurat de atăta cinste, dară acolo, unde îi sunt celătenti, de ce slavă ôre nu se vor învrednici? Dacă aici, unde ei a arătat că ne așceaptă necazuri, și au avut și atăta considerație, dară acolo, unde el făgăduiește onoruri, câtă mulțămire nu va fi? Voiți pôte să vă arătăm și ômeni din lume ajunși la această filosofie înaltă? În ziua de astă-ți nu avem, căci dacă pôte se găsesse unia îngăduitori și blândi, totuși încă n-au ajuns la cea mai 'naltă filosofie. Pentru care vă voiți spune exemple de ale sântilor din vechime. Câți din aceia având femei, și crescând copii, și cu lôte acestea nu au fost mai pre jos de cei ce duceau viața monachală? Aslă-ți însă nu se găsec „pentru nevoca de acum“ (I Corinth. 7, 26), după cum ție acest fericit. Pe cine voiți să vă arăt? Pe Noe, sau pe Abraam, sau pe Isaac, sau pe fiul acestuia? Pôte pe Iosif? Pôte voiți să venim la Profeti? La Moisi, sau la Isaia? Dacă credeți, să vorbim de Abraham mai ales că toți cestia-l-alți neconțenit ni-l pun înaintea. Ei bine, nu avea el femei? Nu avea el copii? Vă spun și eu vouă aceasta, cea ce dealt-feliu și voi ni 'spuneți nouă. Avea femei, de cât nu a fost miraculos fiind-că avea femei; a avut și copii, dară nu a fost fericit pentru că a avut copii; au avut și averi, însă nu din cauza averilor lui a mulțămit pe Dumnezeu; a avut sub ascultarea lui trei-sute opt-spre-dece capi de familie, și cu lôte acestea

nu pentru aceasta era admirat. Pöte că vöeşti a cunöşce, din ce cauză a fost el cinstit şi slăvit de toţi? Ei bine, pentru iubirea lui de străini, pentru despretuirea banilor, pentru demnitatea lui. Care este caracteristica filosofului adevărat? Nu öre de a despretui averile şi slava, şi în definitiv de a fi mai pre sus de öri ce invidie şi patimă? Atde deci, să-l aducem la mijloc, şi desvelöndu-l să vi-l arăt ce felü de filosof era el. Mai 'nlöiu că el nu considera întru nimic patria: „Ieşi, öice, din pamöntul töu, din rudenia ta, şi din casa tatălui töu“ (Fac. 12, 1), şi imediat a ieşit. Nu era legat de casă, căci dacă era, nu ar fi ieşit; nu era legat cu vre-o prietenie ca de obicei, şi nici cu alt-ceva. Apoi el despretuia slava în töte celelalte, despretuia averile, pe duşmani punöndu-i pe fugă în reboe şi pulönd a se folosi de pradă, el a despretuit şi nu a făcut aceasta. Apoi chiar copilul lui nu s-a făcut admirat pentru averi, ci pentru ospitalitatea lui, nu pentru copiii ce-l avea, ci pentru supunerea lui, nu pentru femeea lui, ci pentru stărpiciunea ei. El nu considera întru nimic viaţa prezentă, nu stringea averi, ci töte le despretuia. Spune-mi, care dintre plante este cea mai bună? Öre nu aceia care are puterea în sine însöşi, care nu pöte fi vätămată nici de secetă, nici de grindină, nici de furia vönturilor, nici în fine de vre-o altă anomalie, ci stă expusă despretuind öri ce, fără a avea nevoie de vr'un acoperemânt sau îngrăditură? Ei bine, ast felü este filosoful, ast felü este acel bogat: töte le are şi nimic nu are, sau mai bine öis, nimic nu are, şi töte le are. Zidul lui de apărare nu e pe dinafară, ci pe dinăuntru. Dară ce? Care corp e puternic? spune-mi; nu öre acela care e sănătos, şi nu se vätămă nici la föme, nici la măncare peste măsură, nici la frig, şi nici la arşita cea mare a sörelui? sau că pöte acela, care, pentru că să fie sănătos, are nevoie de bancheri, de fabricanţi de diferite materii, de vinători şi de doctori? Acela este bogat, acela este cu adevărat filosof, care nu are nevoie de nimic. De aceia acest fericit apostol öicea: „Creşceţi copiii voştri întru învăţătura şi cörtarea Domnului“. Nu 'i îmbrăcaţi cu acopereminte exterioare atât, pe cât cu de cele interioare, pentru că aceasta este adevărata bogăţie, adevărata slavă. Când acoperemintele cele de pe dinafară vor cădea, voiñ să öii de îngrădirea de pri'mprejurul plantei, atunci şi planta va cădea la pamönt şi se va nimici; nu numai că nu s-a fo

Josit cu ce-va, ba încă s-a vălămat, pentru că toate acele îngrădături erau mai mult puse ca să o apere de furia vânturilor, și odată cu căderea lor la pământ au tras cu ele și planta. Deci bogăția mai mult vătămă, de vreme ce face pe om neingrijitor față de anomaliiile vieții. Ast-feliu dară să pregătim pe copii, ca să poată rezista la toate împrejurările contrare, și de cele ce vor veni să nu se sperie. Să-i creștem întru învățătura și certarea Domnului, și mare resplătă vom avea. Dacă cei ce fac statuele împăraților, sau zugrăvesc chipurile lor, se bucură de multă cinste, apoi noi, cari înfrumusețăm chipul împăratului crește,—pentru că omul e după chipul și asemănarea lui Dumnezeu—, ore nu ne vom bucura de miș de bunătați, când îi vom înapoia chipul său întocmai, adică după asemănarea sa? Căci aceasta e de a fi după asemănarea sa, adică de a fi virtuos. Dară virtutea sufletească numai atunci o vor avea, când vom învăța pe copiii noștri a fi buni, nestăpâniți de iușime, când vor fi filantropi, fără de răutate, bine-făcători către alții, pentru că toate aceste calități sunt proprii ale lui Dumnezeu; când în fine îi vom învăța ca viața prezentă să nu o considere întru nimic. Așa dară aceasta să ni fie preocupățiunea noastră, ca și pe dânsii și pe noi înși-ne să ne formăm după cum trebuie, fiindcă dealt-feliu cu ce curaj ore ne vom găsi înaintea tronului lui Christos? Dacă cel ce are copil neascultător și nesupuș nu este demn de episcopie, cu atât mai mult nu va fi demn de împărăția lui Dumnezeu. Ce spu? Chiar de am avea femei nestatornică, chiar de am avea copii nestatornici, vom da ore sama, vom fi răspunzători înaintea lui Dumnezeu? Da, dacă nu vom contribui cu ceia ce suntem dalori, adică dacă nu li vom da învățătura cuvenită. Nu ni este deajuns pentru mântuire numai propria noastră virtute, căci dacă cel ce a primit un talant l-a îngropat în pământ și n-a câștigat nimic, și totuși a fost bedepsit, e cert că nu este deajuns numai propria noastră virtute pentru mântuirea noastră, ci se cere de a face virtuși și pe alții. Să avem deci mare îngrijire de femei, de copii și de servitori, să avem mare îngrijire și de noi înși-ne; și fie că i-am forma pe dânsii, fie că pe noi înși-ne. Să rugăm pe Dumnezeu ca să ne dea mâna de ajutoriu în această faptă măreață. Dacă el ne va vedea că ne ocupăm de aceasta și ne îngrijim, ne va ajuta; eară de va vedea că nu facem nimic, nu ni va da nici un ajutoriu, căci el nu vine în ajutoriul celor ce dorm, ci a celor cari

să obosesc și muncesc. Ajutorul se dă tot-deauna nu celui ce șede în trândăvie, ci celui ce muncește ca și cel ce vine în ajutoriu. Eară la urmă, bun și puternic este Dumnezeu că lucrul să-l ducă la un bun sfârșit, ca astfel să ne învrednicim bunurilor făgăduite, prin charul și îndurările a unuia născut al său fiu, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul Sânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII.

„Slugi! ascultați pre stăpânii voștri cei duple-trup, cu frică și cu cutremur, întru dreptatea inimii voștre, ca și pre Christos; nu numai înaintea ochilor slujindu-li, ca cei ce vor să placă oamenilor, ci ca slugile lui Christos făcând voea lui Dumnezeu din suflet. Cu bună-voința slujindu-li ca Domnului, eară nu ca oamenilor; știind că ori-ce bine va face fie-care, aceia va lua de la Domnul, ori robul, ori cel slobod“ (Cap. 6, 5—8).

Așa dară e mai presus de ori-ce înșoală, că în compunerea și în mersul regulat al unei case contribuie nu numai bărbatul, femeea și copiii, ci și vrednicia servitorilor. De aceia fericitul Pavel nu a neglijat nici această parte, ci mai la urmă vine și asupra acestor chestiuni, fiind că și servitorii se găsesc la urma tuturor cu serviciul lor. Multe li vorbește și lor, nu însă duple cum vorbește copiilor, ci cu mult mai complex, căci făgăduința nu li o dă pentru timpul present, ci pentru viitoriu. „Știind, dice, că ori-ce bine va face fie-care, aceasta va lua de la Domnul“, și-l învață a filosofa. Dacă îi sunt mai inferiori chiar și de cât copiii în privința serviciului lor, totuși cu cugetarea sunt cu mult mai superiori. „Slugi, ascultați pre stăpânii voștri cei duple-trup“. Privește cum din capul locului înalță sufletul întristat, cum de la început-l mângăie. «Nu te scârbi, dice, că ești mai inferior și de cât femeea, și de cât copiii, pentru că numai numele este de sclăvie; stăpânia asupra ta este duple-

corp, temporală și scurtă, căci tot ce este corporal, este schimbăcios și trecătoriu». „Cu frică și cu cutremur“. Ai vădut că el nu pretinde tot aceeași frică de la femeie și de la copil? căci acolo a dis simplu: „Eară femeia să se teamă de bărbat“, pe când aici cu intensitate, „cu frică și cu cutremur“. Apoi adaugă: „Intru dreptatea inimei vóstre, ca și pre Christos“. Incontinuu el pune această formulă, și ordonă a se executa. Dară ce spui, fericite Pavele? Servitoriul este și el frate, sau mai bine dis a devenit frate, și se bucură și el de toate cele-lalte, și apoi dicți; «ascultați pre stăpânii voștri cei după trup, cu frică și cu cutremur»? «Tocmai pentru aceasta, dice, am poruncit așa, căci dacă poruncese și celor liberi de a se supune unul altuia intru frica lui Dumnezeu: „Plecați-vă unul altuia intru frica lui Dumnezeu“ (Cap. 5, 21), dacă poruncese și femeii de a se teme de bărbat, de și ea este egală în cinste cu bărbatul, cu atât mai mult o dic această servitoriului.» Faptul că cine-va este servitoriū nu este înjositoriū, ci este chiar cea mai înaltă nobleță ca cine-va să se înjosească pe sine, să fie cumpătat, și să se umiliască față de aproapele său. Dară apoi chiar și cei liberi altă dată serviaū „cu frică și cu cutremur pe cei liberi. „Intru dreptatea inimei vóstre“ dice cu drept cuvânt, fiind-că e posibil a servi cine-va cu frică și cu cutremur, însă nu cu dragoste și cu bună voință, ci cu răutate, ca și cum l-ar fi permis și lui de a face rele. Mulți dintre servitori greșesc că se poartă rău față de stăpânii lor, și de aceea apostolul li distruge această răutate, dicând: „Intru dreptatea inimei vóstre, ca și pre Christos“, adică servindu-l nu numai în ochii lor, ca să se facă plăcuți oamenilor, ci ca servitori ai lui Christos, carii fac voința lui Dumnezeu din tot sufletul lor, „cu bună voință slujindu-li ca Domnului, eară nu ca oamenilor“. Veți, cât a trebuit ca să li sădiască în inimă acest bine, adică serviciul lor să-l facă cu dragoste și din suflet? «Vedem pe mulți servitori făcându-și serviciul lor de frică, la care nu puțin contribuie și amenințările stăpânilor; dară tu aratăm, dici, că servești ca lui Christos, eară nu ca omului, și că’l faci datoră din dragoste, și nu silit». După cum pe cel ce pătimește îl slătuiește și’l învață ca să rabde, tot așa slătuiește și pe servitori ca să’și facă datoria lor cu bună-voință. Fiind-că cel ce lovește pe un altul peste obraz, nu

a făcut aceasta pentru că cel lovit o dorea, ei din cauza propriei lui răutăți, apoi privește ce dice Mântuitorul: „Întoarce-î și celalalt obraz“ (Math. 5, 39), ca să arată prin aceasta că nu fără voe al suferit. S-ar părea că poate al făcut aceasta de frică, însă e aici o mare filosofie, și al dovedit că al suferit din această cauză, adică din dragostea ta către filosofia cea înaltă. Arată deci și acum, că cu bună voea la porți serviciul. Cel ce caută a se face plăcut oamenilor, nu este servul lui Christos, eară servii lui Christos nu caută ca să placă oamenilor. În adevăr, cine ore fiind servul lui Dumnezeu, voește să placă oamenilor? sau cine plăcând oamenilor poate să serviască lui Dumnezeu? „Din suflet, dice, cu bună-voință slujindu-l“. Fiind-că se poate ca cine-va să serviască pe un altul mai mult de formă, adică să îndeplinească numai ceea ce e datoriu, însă nu cu toată puterea și cu toată dragostea, de aceea dice ca să o facă aceasta cu bună-voință, nu silit, din dragoste și nu din silă. Dacă ast-feliu servești, adică dacă-ți porți serviciul cu dragoste, cu bună voință din tot sufletul tău, ca și cum ai servi lui Christos, apoi atunci tu nu ești serv. Un ast-feliu de serviciu făcea și Pavel, cel liber, care și striga dicând: „Că nu pre noi ne propoveduim, ci pre Christos Iisus Domnul, eară pre noi slujitori voué prin Iisus“. (II Corinth. 4, 5). Privește de aici, cum el îți sustrage înjosirea părută că ești serv. «Servim pe stăpâni, dice, pentru Christos.» „Șciind că ori-ce bine va face fie-care, aceia va lua de la Domnul, ori robul, ori cel slobod“. Fiind-că e firesc ca mulți dintre stăpâni să nu se rușineze, ca unia ce sunt necredincioși, și să nu respălăască pe servii lor pentru supunerea ce li o arată, privește cum el mângâie pe servitori ca să nu se îndoiască de resplătă, ci să aibă curaj și să fie încredințați de resplătă. Precum cei ce au primit vreun bine de la altii, dacă nu respălătesc pe binefăcători, apoi pe însuși Dumnezeu l-au făcut datoriu aceloră, tot ast-feliu și stăpânii; dacă nu te respălătesc pentru serviciul cel bun ce l-ai dat lor, prin aceasta încă mai mult ai fost resplătit, căci îi priu aceasta a făcut pe Dumnezeu datoriu ție.

„Și stăpânii, dice, aceiași să facă către dânsii“ (Vers. 9). Ce înțelege apostolul prin vorba „aceiași“? Adecă cu bună voință servind și îi pe servii lor. Nu a ăis pe față serviți și voi pe servii voștri, de și prin vor-

ba «aceiași» a arătat destul de clar că aceasta înseamnă, pentru că și stăpânul servește. «Nici voi, dice, nu pentru ca să plăceți oamenilor să o faceți aceasta, ci să fiți stăpâniți de frică și cutremur ca nu cum-va Dumnezeu să vă acuse pentru neîngrijirea voastră către servitori». „Slăbind îngrozirea“, adică nu fiți de nesuferit, să nu fiți greoi prin purtarea voastră față de ei. „Știind că și al vostru, și al lor, Domnul este în ceruri“. Văi la ce a făcut el aluziune, și cum a înfricoșat de grozav! Adecă mai lămurit „Cu ce măsură veți măsura se va măsura vouă“. Cu alte cuvinte să te temi de a nu auzi: „Sluga vicleană, totă datoria aceia ți-am iertat ție, pentru că m'ai rugat“ (Math. 7, 2. 18, 32), căci la densul nu este părtinire. «Să nu crezi, dice, că cele ce ai făcut servitoriului pe nedreptul ți se vor ierta, pentru că dacă legile lumesci fac vre-o deosebire între oameni, ca fiind și ele omenești, nu e tot așa cu legea stăpânului obștească, care nu prevede nici o deosebire, ci făcând binele deopotrivă tuturor, li înapoiesce după faptele lor». Dară dacă cine-va ar întreba: de unde ôre a venit în lume sclăvia, și pentru ce a intrat în moravurile vieții omenești? mai ales că știu pe mulți cari întrebă și voesc a cunoșce faptul,—eu vă voi spune. Lăcomia a născut sclăvia, bărbăria și nesațul de averi a zămislit acest păcat, fiindcă Noe n'a avut nici un sclav, nici Abel, nici Silb și nici cel după aceștia. Păcatul a născut acest fapt, insulta către părinți, voiți să dic, a fost obârșia răului. Audă aceasta copiii, că dacă îi sunt nerecunoscători către părinții lor, apoi sunt vrednici de a fi sclavi, sunt vrednici de a fi servitori altora. Copilul nerecunoscătorii către părinții lui singur și-a distrus noblețea sa, căci cel ce insultă pe tatăl său, nu mai este fiu. Dară dacă cel ce insultă pe tatăl lui nu mai este fiu al aceluia, apoi cel ce insultă pe tatăl nostru cel ecreșc cum va mai putea fi fiu? Singur s-a pogorît, singur a ieșit din nobleță, pentru că a insultat pe Dumnezeu, a insultat natura lui. Mai pe urmă însă s-a obișnuit a se lua prizonieri în războaiele dintre popore. Va dice cine-va însă, că și Abraam avea servitori; dară el nu-i întrebuința ca pe niște servitori, după cum vedem din sânta scriptură. Acum tu privește, cum apostolul pune sub dependența bărbatului, ca cap, totul din casa lui, căci îi ordonă, de a'și iubi pe femei, de a crește copiii într-o învățătura și certarea Domnului, de a se purta cu blânde

ță și dreptate față de servitori „știind, dice, că și al vostru, și al lor, Domnul este în ceriuri”. «Ast-feliu, dice, și voi stăpânitor, ca cei ce sunteți înși-vă servitori, fiți filantropi și îngăduitori către dânsii».

„Deci frații mei, întăriți-vă întru Domnul și întru puterea tariet lui” (Vers. 10). Dacă pôte voiți să auziți despre datoriile stăpânitor către servitori, apoi le puteți auzi mai sus, unde se vorbește de copii. Învațați-l a fi evlavioși, eară cele-l-alte vor veni de la sine fără îndoială. Așădi însă durându-se cine-va la theatru sau la bae, duce cu sine pe toți copiii și pe toți servitorii, pe când la biserică nici-odată, și nici nu-l silește de a veni și a asculta sântele rugăciuni. Și cum va fi el ascultătoriu, dacă tu ca stăpân dai atențiune altor afaceri? Ai cumpărat pôte pe servitoriul tău? Mai’nainte de ori-ce povățuiește-l și-l ordonă cele relative la Dumnezeu, ca să fie blând către cei-l-alți împreună servitori, și în definitiv vorbește-i mult de virtute. Fie-care casă e ca o cetate, în care căpitenia ei este fie-care bărbat, ca cap al familiei sale. Cum că casa celor bogați e ca o cetate, faptul e învederat, fiindcă acolo sunt și ogore cultivate, și epitropi, și privighetori, și mulți slujbași; dară eu dic că și casa celor săraci e ca o cetate, pentru că și aici sunt căpitenii. Bărbatul stăpânește pe femei, femeia stăpânește pe servitori, și servitorii stăpânesc pe femeile lor, și earăși femeile și bărbatul stăpânesc pe copiii și servitorii lor. Ôre nu ți se pare că bărbatul e atunci ca și un rege, căci are sub dânsul atâta subalterni, față de care e de datoria lui de a se purta cu cea mai mare iconomie, și cu cea mai mare politeță? Cel ce știe de a se purta și a întrebuița pe fie-care după aptitudinea lui, știe în același timp de a-și alege pe cei mai destoinici, și de sigur că va alege pe cei mai principali. Ast-feliu bună-ora în fie-care casă se găsește un alt rege, am putea zice fără coróna regală, femeia. Ei bine, cel ce știe cum să-și aleagă pe această regină, apoi toate cele-l-alte le va orându-i duple cum trebuie.

„Deci frații mei, întăriți-vă întru Domnul, și întru puterea tariet lui”. Când trebuie să sfârșască cuvântul, el totdeauna usază de această formulă. Ôre nu diceam eu bine din început, că casa fie-căruia este ca o cetate întreagă? căci iată că după ce a pus în ordine toate căpiteniile, la urmăți și înarmează și-l pune în ordine de

bătae. Dacă nimeni nu răpește dreptul de stăpânie al altuia, ci fie-care stă în locul său, apoi toate afacerile se găsesc în bună rânduială. „Întăriți-vă, dice, întru Domnul“. Dară ce este „întru Domnul“? Adecă în speranță în el, prin ajutorul lui. Fiind-că el a ordonat multe ce ar trebui să se facă, de aceea pare că dice: „nu vă spăimântați, aruncați speranța voastră în Dumnezeu, și el toate le va înlesni.“ „Și întru puterea țării lui, dice, și îmbracați-vă întru toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva meșteșugurilor diavolului“ (Vers. 11). El nu dice împotriva luptelor, sau a războaielor, ci împotriva meșteșugurilor diavolului. de ore-ce acest dușman nu se luptă pe față contra noastră, ci meșteșugil, care nu este alt-ceva, de cât că prin înșălăciune. A meșteșugi deci înseamnă a născoci viclenii, și prin ele a cucerii, fie cu vorbele, fie cu faptele care ne înșală. De exemplu: diavolul niciodată nu propune pe față păcatele, de idolatrie nu vorbește, ci pe departe el pregătește lucrul meșteșugind, adecă dă ca probabil cuvântul „de ce“, usând negreșit de brobode care astupă adevărul. Așa dară apostolul și în această privință a destăpănat pe ostasii, și i-a făcut a priveghia, i-a învățat și i-a convins că lupta noastră nu este contra celui mai experiment dintre dușmani, și dară îi să nu se reshoiască cum s-ar întâmpla și fără tactică, ci cu cel mai mare meșteșug. Mai-ntăie-i întărită contra diavolului făcând vorbă de meșteșugurile lui, apoi arătând natura și mulțimea cea mare a lor. El nu voia ca ostasii de sub densul să fie cucerii, și de aceea i-a ațîțat și i-a deșteptat spunându-li aceste sofisme, pregătindu-i de a priveghia. Dară ei s-ar fi mărginit numai de a povesti puterea diavolului, fără să mai spună alt nimic, de sigur că diavolul i-ar fi cucerit; dară când el și înainte și după aceasta arată că e cu puțință de a-l birui, prin aceasta mai mult-i întărită. Tăria dușmanilor cu cât va fi anunțată de noi mai lămurit, cu atât mai mult cei ai noștri vor fi mai prevădători. „Căci nu ni este nouă lupta împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, și a domniilor, și a stăpânitorilor. întunecatul veacului acestuia, împotriva duchurilor răutății întru cele cerești“ (Vers. 12). Apoi îi deșteaptă și-i întărită mai mult încă punendu-li înainte premiul acordat învingătorului, căci după ce li spune, că acești dușmani

sunt grozavi, adaoage că în cas de învingerea noastră, ne vor lipsi de mari bunătăți. Care? Lupta este pentru cele cerești, și nu e vorba de bani, nici de slavă, ci atacul lui este pentru robirea noastră, așa că lupta devine neimpăcată. Când lupta se face pentru cele mai mari împrejurări, atunci și ambițiunea e mai întăritată. Vorba „întru cele cerești“, este pusă în loc de „pentru cele cerești“, nu dăruie că îi învingând să se bucure cu ce-va, ci ca să ne lipsască pe noi de bunătățile de acolo, ca și cum pare că ar fi spus: «tracțul de pace în ce se găsește strins? negreșit că în cutie de aur, care este Christos». Vorba „întru“ deci, semnifică „pentru“. Acum tu privește cum ne desteaptă atențiunea asupra dușmanului, și cum ne face de a priveghia, și tot-odată a ști mai dinainte, că primejdia este pentru bunurile cele mari, și că și biruința noastră va fi tot pentru acele bunuri, căci vicleanul se încearcă a ne scote pe noi din ceriuri. El ni vorbește de ore-care stăpânii, începătorii și stăpânitorii ai întunerecului lumii aceștia. Dară de care întunerec spune? Poate că de întunerecul nopții? De sigur că nu, ci de acel al răutății. „Că eram ore-când, dice, întunerec“, numind așa răutatea din viața prezentă. Mai departe dușmanul nu va avea loc, nici în ceriuri, și nici în veacurile viitoare. Numește pe diavoli stăpânitori ai lumii, nu ca cum ar stăpâni ei lumea, ci ca cei ce sunt cauza faptelor rele, căci scriptura obișnuiește a numi și faptele cele rele „lume“, precum acolo unde Christos dice: „Voi nu sunteți din lumea aceasta, precum nici eu din lume nu sunt“- Dară ce? Nu erau ei din lume? Nu erau îmbrăcați cu corp? Nu erau ei născuți și crescuți de cei din lume? Și earăși în alt loc dice: „Lumea mă urășce pre mine, eară pre voi nu poate să vă urască“ (Ioan 17, 14. 7, 7), unde vorbește tot de faptele cele rele. Așa dară sub vorba lume el înțelege aici pe oamenii cei răi, eară demonii pe aceștia mai cu samă îi stăpânesc. „Impotriva duchurilor, dice, întru cele cerești“. El numește începătorii și stăpânii, după cum numește și celele îngerești domnii, începătorii și stăpânii. „Imbracati-vă întru toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva în ziua cea rea, și toate isprăvindule să stați“ (Vers. 13). Și sub numele de ei rea înțelege tot viața prezentă, cum și seculul

present îl înțelege ca secul viclean și rău, de la rălele ce se petrec în cursul lui. Va să zică, e trebuință de a fi vecnic înarmați. „Și toate isprăvindu-le“, adică și patimile, și poftele cele absurde, și în fine tot ce ne tulbură și neliniștește. El nu-și dă seama să le facem, ci să le isprăvim, în cât nu ni pretinde numai a le repune, ci încă în așa mod ca după aceasta să stăm, pentru că mulți după ce au biruit în luptă earăși au căzut. «Tote, dice, să le isprăvim, nu pe unele da, și pe altele nu, căci după învingere e nevoie de a sta. A fost surpat deja diavolul odată, dară dacă nu stăm, el earăși re'nviază, pe când dacă se ridică în timp ce noi stăm, de sigur că va cădea la pământ. Așa dară întru cât noi nu vom fi distrați întorcându-ne privirile încôce și încolo, el nu se va ridica. «Să ne îmbrăcăm, dice, cu toate armele lui Dumnezeu». Vezi cum a nimicit frica de diavol? Dacă e cu puțință de a isprăvi și a sta, apoi de ce eviți lupta? Stai după ce ai isprăvit, și atunci ai biruit cu adevărat; nu te minuna că ai putut scăpa din puterea dușmanilor, nu fii stăpânit de frică, ci aruncă de la tine trândăvia. „Ca să puteți sta împotriva, dice, în ziua cea rea“. Așa dară el și de la timp găsește ocazie de a încuraja, căci pare că ar dice: «timpul e scurt, așa că trebuie a sta după învingere; nu ve lăsați a fi biruiți de osteneală, după masacrul ce l-ați avut în luptă.»

*) Așa dară dacă este război, dacă sunt atâtea rânduri așezate în ordine de bătaie, dacă avem înaintea noastră începătorii necorporale, dacă avem pe stăpânitorii lumii aceștia, dacă avem contra noastră toate duchurile cele rele, apoi cum de te desfătezi? spune-mi; cum de ești atât de vesel? Cum ne vom putea apropia de el desarmați? Unele ca acestea fie care să 'și zică în cugetul său pe fie-ce di, când e stăpânit de mânie, sau de poftele corporale, când caută ca să 'și petreacă această viață în dezmerdări și desertăciuni. Audă deci fie-care ce spune fericitul Pavel: „Nu ni este nouă lupta împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor și a stăpânitorilor întunerecului veacului acestuia“. Războiul acesta este

*) Partea morală. Despre viața cea singuricioasă și cu băgare de samă, ea să nu fim biruiți de cel rău, care pe fie-ce di meșteșugăsește rele în toate faptele noastre. Despre neabăgarea în samă a celor prezente, și despre îngrijirea noastră pentru cele viitoare (Veron).

cu mult mai anevoios de cât cel corporal, lupta e cu mult mai înverșunată. Gândește-te cât de mult timp duce el lupta. Pare că aud pe cineva dicând: «Iată că acum a venit ca să se lupte cu mine». Aceste vorbe însă sunt pronunțate de cei trădători, eară tu omule, trebuie a mulțami că ești pus în pozițiune de a dobori pe acest dușman, dacă vei voi, eară nu să te scandalizezi, pronunțând cuvinte pe care numai un ostaș leneș și somnoros le pronunță. Cunoștii acum motivele pentru care el te atacă, și de aceea pândește pri'mprejurul tău și îngrădește-te din toate părțile. Lupta nu este numai contra diavolului, ci și contra puterilor lui. Cum ne vom putea lupta contra întunecului? Când vom deveni lumina. Cum ne vom putea lupta contra duchurilor celor rele? de cât numai atunci când vom deveni buni; căci răutatea e tot-deauna contra binelui, eară lumina alungă întunecul, și dacă noi suntem întunerec, de sigur că vom fi cuceriiți. Cum deci 'i vom putea predomina? de cât numai, ca ceea ce îi au de la natură, noi să o putem câștiga prin voința noastră, adică să devenim duhovnicești, afară din corp și sânge, căci numai ast-feliu 'i vom putea supune. «Să nu credeți, dice, că persecutorii voștri sunt cei ce vă resboiesc; nu, ci demonii sunt acei ce lucrează prin ei ca să vă combată, și de aceea lupta noastră contra lor e îndreptată». Din aceasta el pregătește două bunuri: pe deoparte pe noi ne face mai ne'nduplecați cătră dēușii, eară pe de altă parte că lor li temperează furia ce o au asupra celor pe carii 'i resboiesc. Dară din ce cauză, sau mai bine dis, de unde vine lupta noastră cătră dēușii? De acolo că noi avem de aliât al nostru Charul Sântului Duch. Am învățat o ast-feliu de arlă, că noi să ne putem lupta nu contra ômenilor, ci contra demonilor. Dacă am voi, nici că ne-am lupta, dară fiind că vom, de aceea este luptă. Puterea celui ce locuiește întru noi e atât de mare, în urma celor dișe: „Iată am dat voue stăpânire să calcați preste șerpi, și preste scôrpil, și preste totă puterea vrăjmașului, și nimic pre voi nu vă va vătămă“ (Luca 10, 19), în cât nu e nevoie de luptă. Ni-a dat totă puterea de a ne lupta, și de a nu ne lupta; dară fiind că noi suntem trădători, de aceea suntem siliți a ne lupta cu ei. Cum că Pavel nu s-a luptat, ascultă-l ce spune: „Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Dumnedeu? necazul, sau strimtorarea, sau góna, sau fómetea, sau golătatea

saŭ nevoea, saŭ sabia“ ? (Rom. 8, 35), și earăști: „Dumne-deul păcei să sdrobească pe Satana sub picioarele vóstre curând“ (Ibid. 16, 20). El avea pe diavol supus sub picioarele lui, căci 'l ȝicea: „Poruncescu-ȝi ȝie, întru numele lui Iisus Christos, să ieși dintreńsa“ (Eapl. 16, 18), de unde e cert că el nu s-a luptat, ei numai că l-a supus și l-a făcut prizonieră. Înă și Pétru nu s-a luptat cu diavolul, ci a făcut ceia ce era mai bine de căt a se lupta, adecă că 'l stăpânea atât pe el cât și pe toate puterile lui, ca să nu pótă vatama pe cei credincioși, pe cei ascultători și pe catichumeni. De aceia și ȝicea fericitul Pavel: „Ca nu este să nu șcim gândurile (meșteșugirile) lui“ (II Corinlh. 2, 11), de unde se invederează că el predomina pe diavol. Ascultă-l apoi ce spune în alt loc: „Nu este dar lucru mare (de mirat) de se prefac și slujitorii lui ca slujitorii dreptăȝei“ (Ibid. 11, 15), ast-felú că el cunoșcea fazele întregel lupte, și nimic nu-l era strein. Și în alt loc: „Că taina fără-de-legei se lucrează“ (II Thes. 2, 7), de unde earăști e invedat că lupta lui e contra noastră. Ascultă încă tot pe acest fericit: „Cine ne va despărȝi pre noi de dragostea lui Dumne-deu?... Pentru că încredințat sunt, că nici mórtea, nici viața, nici Ingerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare,... nici altă faptură óre-care nu pótă pre noi să ne despartă de dragostea lui Dumne-deu, care este întru Christos Iisus Domnul nostru“. Nu a ȝis de Christos, ci, de dragostea lui Christos, pentru că mulȝi se ȝic a fi uniȝi cu Christos, însă nu-l iubesc. «Nu numai că să nu te ademneșci de a-l tăȝadui, ȝice, ci încă chiar mai mult—să-l iubești». Deci dacă toate puterile cereșci nu au putut să-l despărȝă de dragostea lui Christos, apoi cine altul l-ar fi putut abate ? Nu ȝice acelea ca cum puterile ingeresci s-ar fi încercat de a-l schimba în păreriile lui, ci numai că face o presupunere, pentru care și ȝice din început sunt încredințat. Așa dară el nu se lupta, ci numai căt se ȝe-mea de vicleniile lui, pentru că ascultă-l ce spune aiurea: „Mă tem ca nu cum-va precum șerpele a amăȝit pe Eva cu vicleșugul său, așa să se strice și înȝelegerile (cugetele) vóstre de la adeverinȝa cea

intru Christos" (II. Corinlh. 11, 3). Da! ȕiei tu, de cȕt apostolul face us de acest cuvȕnt «mȕ tem» ŝi cu privire la dȕnsul personal, cȕnd ȕice: „Cȕ mȕ tem ca nu cum-va propoveduind altora, eȕ sȕ fiȕ nevrednic“, ŝi deȕ cum este incredinȕat cȕ nimeni nu-l va despȕrȕi de dragostea lui Christos? Veȕi deȕ, cȕ cuvȕntul acesta e rostit mai mult din umilinȕȕ ŝi din cumpȕtarea lui? pentru cȕ deja el locuia fu ceriuri, despre care ȕicea: „Cȕ nimic pre mine nu mȕ ŝȕtiȕ vinovat“ (I Corinlh. 4, 4), ŝi earȕŝi aiurea: „Calȕtoria am savȕrŝit“ (II Timolh. 4, 7), aŝa cȕ nu in acestea il impedeȕa diavolul, ci in cele ale discipulilor lui. ŝi de ce ȕre? Pentru cȕ nu numai el era stȕpȕnul lor, ci ŝi libera lor voinȕȕ. Deȕ acolo era unde diavolul il stȕpȕnia, ŝi inȕȕ nȕci acolo nu'l stȕpȕnia, ci mai mult era stȕpȕn pe trȕndȕvia celor lȕrȕ bȕgare de samȕ. Dacȕ cine-va dintre discipuli nu indeplinia cele ordonate de dȕnsul, fie din cauza lenei, fie din altȕ causȕ, atȕnci diavolul ii biruia; earȕ dacȕ el tȕte le fȕcuse deja ŝi aceia tot nu se supuneȕu, nu-l mai biruia diavolul pe el, ci necredinȕȕ ŝi nesupunerea acelorȕ, pentru cȕ ŝi bȕla nu pe doctor il stȕpȕneŝce, ci neorȕndueȕa celui bolnav. Cȕnd doctorul tȕte cele folositȕre le pregȕteŝce, earȕ bolnavul tȕte le strȕicȕ ŝi le respȕnge, de ŝigur cȕ acesta e cel invins, earȕ nu doctorul. Ast-feliȕ deȕ nicȕȕr diavolul nu a biruit pe Pavel. Dorinȕȕ de a ne putea lupta, de noi depinde, de ŝi Romanilor nu li doria aceasta, cȕci li ȕicea: „Eȕȕ Dumneȕeul pȕceri sȕ sdrobiasȕa pe Satana sub picȕȕrele vȕstre curȕnd“ (Rom. 16, 20), pe cȕnd Efesenilor nu li doreŝce aceasta, ci „Celul ce pȕte mai pre sus de tȕte a face preȕ de prisosit cele ce cerem saȕ gȕndim“ (Efes. 3, 20). Cel ce se luptȕ, este inȕȕ in puterea adversariului, de cȕt e de dorit ca sȕ nu eadȕ. Atȕnci biruinȕȕ e strȕlucitȕ, cȕnd noi scȕpȕm cu totul de aici. De pȕtȕȕ, fie o poŝtȕ rea cu care noi ne luptȕm; ei bine, numai atȕnci e ce-va minunat cȕnd noi de la inȕeptu chȕȕr nu primim asemenea poŝtȕ, ci o ŝtingem imediat; darȕ dacȕ aceasta nu e cu putȕnȕȕ, apȕt chȕȕr de ne am lupta, vecȕnic vom fi stȕpȕniȕi de ea, pe cȕnd dacȕ am scȕpat luptȕndu-ne, am biruit. Lupta aceasta nu este deopotrivȕ cu a luptȕtorilor din theatru, cȕci acolo dacȕ nu ai dovedit pȕ adversar, nu ai cȕŝtigat biruinȕȕ, pe cȕnd aici dacȕ nu ai fost biruit, ai ieŝit invȕngȕtorȕȕ, dacȕ nu

ai fost doborât de el, l-ai răpus, și cu drept cuvânt, căci pe când în luptele acelea amândoi adversarii sunt preocupați de biruință, și numai după ce unul este biruit celălalt se încununază, aici nu este așa, ci diavolul se ocupă pentru învingerea noastră. Deci când eu l-am nimicit ceea ce el urzia contra mea, atunci l-am biruit, nu alăta că l-am cucerit, pe cât că l-am constrâns de a se arunca la pământ. Eu atunci l-am biruit cu toful, căci el a fost aruncat jos și se găsește ca pierdut. Biruința lui nu constă în a se încununa, ci în a mă pierde, așa că chiar de nu l-ași răpune, eu l-am învins, dacă nu am fost cucerit de el. Deci care biruință este strălucită? Aceia de a-l călca pe el cu picioarele, după cum făcea și Pavel, carele toate lucrurile vieții prezente nu le considera întru nimic. Pe acesta să-l învâlm și noi, și să ne exercităm de a deveni superiori necuratului, și din nici-o parte să nu-i dăm motive de atac. Bogăția Ți dă un motiv puternic, precum și slava deșartă; acestea de multe ori l-a ridicat și l-a făcut ca să-l batea asupra omilor. Dară care e nevoea de luptă cu el? Care e nevoea de încercare cu el? Cel ce se încercă cu altul la luptă nu cunoaște cu siguranță sfârșitul, nu știe care din doi va fi cel învins, și deci e posibil ca el să fie cel cucerit, pe când cel ce calcă în picioare e sigur de învingere. Deci să călcăm în picioare puterea diavolului, să călcăm cu picioarele păcatele, toate cele lumești, mânia, pofta, mândria, și toate patimile, pentru ca durându-ne de aici acolo, să nu ne descoperim că am trădat puterea pe care ni-a dat-o Dumnezeu. Ast-feliu numai vom putea să ne bucurăm de bunurile viitoare făgăduite nouă. Dară dacă noi suntem răi, și ne arătăm nedestoinici față de diavol, apoi cine ore ni va încredința cele mai bune și mai mari binefaceri? Dacă noi nu putem să călcăm în picioare pe cel învins, pe cel necinstit, pe cel desprețuit, apoi cum ni va da ore atâtal cel cerește bunurile părintești? Dacă noi nu putem birui pe cel deja biruit și zdrobit, apoi ce curaj vom putea avea ca să intrăm în casa părintească? Spune-mi, dacă ai avea un fiu, care ar părăsi pe casnicii cei recunoscători ție, și s-ar amesteca cu cei ce le-au întristat, cu cei ce au fost alungați din casa părintească, cu cei ce se ocupă cu jocurile de noroc, și încă ar persista în răutate până la fine, ore nu l-ai desmoca? De sigur că da. Apoi tot ast-feliu și noi, lăsând pe cei ce mulănesc pe Dumnezeu, pe cei ce ni servesc nouă, voiți să Țic pe ingeri, și punându-ne în contact cu diavolul, desigur că vom

fi desmoșeenii. Dară să nu fie una ca aceasta, ci angajându-ne la luptă cu dânsul, și învingându-l cu ajutorul ingerilor celor de sus, ne vom face cliromoni al împărăției cerurilor. Dacă cine-va are vr'un dușman, care 'l nedreptățește, dacă cine-va se infuriază ca un sălbatec contra dușmanului său, e bine ca toată furia aceea, și toată răutatea adunându-le la un loc să le verse în capul diavolului. Aici mânia este bună, aici urgia este folositoare, aici e de laudă resbunarea, pentru că duple cum resbunarea pe omeni este un fapt rău și uricios, tot așa în rasul de față al resbunării asupra diavolului este un fapt bun. Așa dară, dacă al niscare-va delecte, aici le exercită, aici le aruncă, adecă asupra diavolului, dacă nu le poți depărta de la tine de cât odată cu membrele corpului tău. Te-a lovit cine-va? Ei bine, resbună-ți pe diavolul, și nici-odată să nu contenești dușmânia contra lui. Dară poate nu le-a lovit? Ei bine, și așa tu re-bună-ți pe dușmanul nostru al tuturor, pentru că a insultat pe stăpânul a toate și al tău, pentru că s-a învrăjbit cu el, pentru că vatămă și resboiește pe frații tăi. Vecnic să-l fii dușman, vecnic posomorit, vecnic ne'mblândit față de el, căci numai așa el va fi umilit, desprețuit și ușor de supus. Dacă noi ne arătăm ca salbatiei către el, atunci el nu va fi salbatie către noi; dacă noi vom fi blânzi cu dânsul, el va fi sălbatec față de noi. El este dușman și resboinic al vieții și al mântuirii noastre, în același timp, dușman și al său chiar. Dacă el nu se iubește pe sine, apoi cum va putea ca să ne iubească pe noi? Deci să ne punem în rând de bălăe și să-l atăcăm, având aliat mare și puternic pe Domnul nostru Iisus Christos, carele va putea să ne facă a nimici cu ușurință cursele lui, și să ne învrednicim de bunurile viitoare. Căroră fie a ne face pe toți părtași, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, să cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII.

„Stați drept aceia încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul“ (Vers. 14).

Complectând deci cadrele armatei, aranjându-l în tabără și ațitându-li buna lor voință spre luptă,—căci era nevoie și de a fi aranjați, de a fi disciplinați, în același timp și de a li întăriți mânia lor, și tot-odăla încingându-l, pentru că și de aceasta era nevoie,—la urmă'i și înarmează. Nici un folos nu va avea luptătorii de arme, dacă mai 'ntăi nu vor fi aranjați cu toții în ordine, și dacă nu va fi ațităta mânia în sufletul ostașului. Trebuie deci mai întâi să înarma pe ostaș în interior, și după aceea să înarma exteriorul lui. Deci dacă asemenea lucruri se petrec cu ostași romeni, cu atât mai mult cu ostașii aceștia, intelectuali așa dicând, cari nu au nevoie de a fi armați exterior, ci numai în interior. A ațitat deci mânia lor și l-a înflăcărat, li-a infiltrat îndrăzneala, și l-a pus în ordine bună, acum privește și cum li comandă să iee armele. „Stați“, dice. Mai 'ntăi e caracteristica ostasilor regulați ca să știe de a sta bine și în ordine, căci rara de aceasta multe s-ar întâmpla. De aceea de multe-ori vorbește el despre modul de a sta, precum când dice: „Stați, priveghiați“ (I. Corinth. 16, 13) și earăși: „Așa stați întru Domnul“ (Filip. 4, 1), și earăși: „Celui ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cadă“ (I. Corinth. 10, 12), și earăși: „Ca toate isprăvindu-le să stați“ (Efes. 6, 12). Așa dară el nu vorbește de o stare ôre-care cum s-ar întâmpla, ci de o stare în bună ranqueala. Cei cari sunt cu experiență de reșori, știu cât e de necesar ca să știe cine-va a sta. Pentru ca dacă și celor ce se lută cu pumnul în teatru aceasta li ordonă instructorii de la început, adecă de a sta, cu atât mai mult în re-bôe și în afacerile ostăsești. Cel ce stă, trebuie să stea drept, eară nu plecat spre cine-va, sau distras. Adevărata stare dreaptă numai atunci se vede, când ostașul e pus în front. Astfelu deci numai cei ce sunt ridicați drept pe picioare, aceia stău, pe când cei ce nu stău, nu sunt ridicați pe picioare drept, ci sunt împrășcieri din linie și distrași. Cel ce se dezmeardă în poște, nu stă drept, ci este aplecat în altă parte; deasemenea și cel ce este iubitoriu de bani, cum

și în genere cel ce e ne'nfrânat. Cel ce știe a sta, chiar din slărea lui, ca de pe o temelie puternică, toate ale lui le va avea la îndemână. „Stați, ȳice, incingându-vă mijlocul vostru cu adevărul“. El nu vorbește aici despre incingătorea cea vădută, ci în acest pasaj toate le vorbește în sens intelectual și figural. Privește cum el merge mai departe cu această idee. Mai 'ntâiu el re'ncingă pe ostaș. Dară ce este aceasta? Nimic alt, de cât că pe cel sdremțaros și flenduros din cauza poftelor, pe cel ce e tras la pământ în judecățile lui, îl ridică drept pe picioare prin incingătore, și nu-l lasă de a se împedeca în hainele ce se împleticesc printre picioare, ast-feliu ca cu picioarele libere el să pôla merge în voe. „Stați deci incingându-vă mijlocul vostru“, ȳice. Vorbește aici de mijlocul corpului omenesc. După cum carena (τρονίς = lemnul cel lung de desuptul corăbiei, pe care se combin laturile ei Trad.) de la corăbie este baza, așa ȳicând, a corăbiei, tot așa și mijlocul nostru este baza întregului corp. El este ca o temelie, pe care e clădit întregul corp omenesc, după cum ȳice doctorii. Așa dară incingându-ni mijlocul nostru, prin aceasta stringem bine din toate părțile tocmat ceia ce este principal la corp; de cât, după cum am ȳis, el nu vorbește aici de mijlocul cel vădut, ci discută în sens moral. După cum mijlocul corpului este temelia membrelor—și a celor de deasupra, ca și a celor de desupt,—tot așa e și cu mijlocul acel intelectual. De multe ori cei obosiți punându-și mâinile pe ei ca pe o temelie, se sprijinesc așa ȳicând, și se susțin pe ei, ca să nu se aplece în altă parte. Și cingătorea tot pentru aceasta se întrebuințază în timp de război, ca adecă să lege și să țina strinsă temelia coroului nostru. De aceia și fugim suntem înrâniși, pentru că incingătorea ni asigură mai mult tăria din noi. «Aceasta deci să se facă și cu sufletul, ȳice, pentru ca ori-co vom face, să fim tari. Mai cu samă ostașilor se cade să facă așa». Da, ȳici tu, ostașii se incing cu cureaua de pele peste mijlocul corpului lor, dară mijlocul acela intelectual, de care ni vorb-șef, cu ce să l incingem? «Cu ceia ce e principal, ȳice, cu ceia ce formeză capitalul resonămintelor noastre», pentru că iată ce spune: „Incingându-vă mijlocul vostru cu adevărul“. Și ce este „cu adevărul“? Adecă să nu iubim minciuna, toate lucrurile să le facem în adevăr, să nu mințim unii altora; chiar de ar fi vorba de slavă, noi adevărul să-l cântăm înainte de toate; chiar viața

de ar fi la mijloc, noi să căutăm pe cea adevărată. Dacă ne vom încunjura cu aceasta, dacă ne vom încinge cu adevărul, nimeni nu va sta împotriva noastră. Cel ce caută numai adevărul, nu va cădea pe pământ. Cum că cele neadevărate sunt de pe pământ, e învederat din patimile cărora servese toți cei din lume, carii urmează numai propriilor lor raționamente. De aceea, dacă suntem cu priveghere, nici nu mai avem nevoie de lecție asupra fabulelor celor cu privire la Eliut. Nu vedeți cât sunt aceia de molatieri și de secti, că nu pot să primiască nimic serios, nici un raționament despre Dumnezeu mai presus de om? Pentru aceia și mijlocul lor s-a moleșit, acel mijloc, dic, care e accesibil de semănături născătoare, pentru aceia în definitiv s'a moleșit și puterea raționamentelor lor. Nu vedeți apoi și pe Manichei, cum îndrăznesc de a grăi totul numai din propriile lor resonăminte? «Dumnezeu, dic îi, nu putea face lumea fără să aibă materia la îndemână». Și de unde poate fi aceasta probat? «De jos, răspund îi, diu păvânt, cum și de la noi». Mai adaogă apoi, că și omul nu poate să facă vr'un lucru cât de mic, fără să aibă materia. Ascultă apoi earăși pe Marcion ce dice: «că nu putea Dumnezeu ca luând corp omenesc să rămână curat.» Dară de unde se poate proba? «Pentru că nici omeniți nu sunt curați, pe cât timp sunt în trup» răspund îi,—de și e posibil ca omeniți să fie curați. Valentin, earăși, trăgându-și raționamentele de jos, tot din pământ găsește, ca și Pavel al Samosatelor. Privește apoi ce dice și Arie: «că nu putea Dumnezeu să nască pe fiul său, fără palimă». Și de unde îndrăznești ca să vorbești acestea, O! Arie? Cum poți să probezi? «Cu cele ce se petrec cu noi» dice. Ai vădut cum resonămintele tuturor acestora sunt trase de jos, cum aceste resonăminte deșănțate respiră din pământ? Aceasta se petrece cu dogmele, dară apoi și cu viața lor e tot așa. Cei desfrânați, cei ce iubesc banii, cei ce iubesc slava, cei ce în fine sunt robii celor-lalte națiuni, toți se trag pe pământ, nu au mijlocul lor încins și drept, ca fiind obosiți să pună mânele său să se razime pe el, ci ca unia ce nu au punctul de razim se moleșesc și se lasă la pământ. Cei ce este încins cu adevărul, măntieiu că nici-odată nu se ostenește, și al doilea că chiar de s-ar osteni el se repausază pe însuși adevărul. Căci, spune-mi, ce l-ar putea face ca să se obosască? Sărăcia poate? Nici-odată, pentru că el se repausază pe cea ce cu adevărat este bogăție, eară prin sărăcie el va putea cunoște adevărata sclăvie. Poate că sclăvia îl va face ca să se obo-

sască? Cătuși de puțin, pentru că el știe care e adevăra-
ta selăvie. Póte bóla? Dară nici aceasta. „Să fie mijló-
cele vóstre încinse, dice, și făcliele aprinse” (Luc. 12,
35), adecă lumina să fie nestinsă. Aceasta a fost porunci-
a și Evreilor, când au iesenit din Egipt. De ce óre îi măn-
cau pascha încinși? Voeșei póte să altu cauza mireagă?
Voeșei să vorbesc faptul istoriceșce, sau prin înălțarea
spiritului la cele metafisice? Dară eu pe amândoué le voiú
spune; voi numai să le rețineți în minte, căci în definitiv
eu nu vorbesc ca să fie vorbit, ci ca vorbele nóstre să se
tránsforme în fapte. „Mijlócele vóstre fiind încinse,
dice, și încălțămintele vóstre în picióarele vóstre, și
toegele vóstre în mânele vóstre, și să-l măncați
cu grabă, ca sunt Pașcele Domnului” (Exod. 12, 11).
Înficoșate și mari misterii, care au mullă adancime! Da-
că în tipuri și erau atât de mari și grozave, apoi cu at-
tât mai mult în adevér. Din Egipt iese, și mănâncă mie-
lul paschal. Ia aminte! „Pașcele nóstre Christos, dice,
că pentru noi s-a jertfit” (I. Corinț. 5, 7). Pentru ce
erau îi óre încinși? Acesta e tipul călătorilor, căci de a
avea încălțăminte pe picióre, toege în mâni, și a mânca
stând pe picióre drepti, nimic alt nu învederează. Voiți
mai’nleiu să audți faptul istoriceșce, sau să fac theoria
metafisică a acestui fapt? Cred că e mai bine ca să spun
istoria mai’nleiu. Așa dară ce ni spune istoria? Că Iudeii
ulaú necontenit binefacerile lui Dumnezeu cătră deoșii,
și de acela și Dumnezeu a conlegat binefacerile lui nu
numai cu timpul, ci și cu forma. sau cu felul cum îi stau
de mănâncă pascha. Pentru acela deci îi mănâncă pascha
încinși, ca fiind întrebați, să răspundă: «că suntem gata
de călătorie, că va trebui să iesim din Egipt și să ne
ducem în pământul făgăduinței, și că suntem gata de ple-
care». Acesta este tipul, pe când adevérul e duple cum
urmează: Și noi mănăcăm pascha, pe Christos. „Pascha
nóstre Christos”, dice. Dară ce rezultă de aici? Că și
noi suntem datori să mănăcăm pascha încălțați și încinși.
Pentru ce? Pentru că și noi trebuie să fim gata de ple-
care, de călătoria nóstre de aici.

*) Nimeni din cei ce mănâncă pascha aceasta să nu-și

*) Partea morală. Trebuie să fim gata și slatormici spre virtu-
te, și despre pascha pe care noi o mănăcăm, cum și ce este Egiptul.
Că cei ce admiră pământul, desprețuiesc cerul. (Veron).

întoarcă privirea către Egipt, ci către ceriū, către Ierusalimul cel de sus. De aceea tu mănânci pascha încălțat și incins, pentru ca să ații, că îndată ce începi a o mânca, ești datoru ue a călători și de a aveam drumet. Două lucruri ni da a înțelege în raptul acesta: și ca trebuie a ieși din Egipt, și că dacă rămânem, să ne considerăm la urmă ca streini, pentru că și dice: „Ca petrecerea noastră în eeriuri este“ (Filip. 3, 20), adică că trebuie a fi gata în totă viața, ca ast-feliū fiind chemați să nu amânăm plecarea, ci să dicem: „Gata este inima noastră Dumneșeule“ (Ps. 107, 2). «Dară aceasta o putea dice Pavel, carele nu se șcia cu nimic greșit, pe când eū care am nevoie de mult timp pentru a mă pocăi, nu o pot dice.» Cam acesta e răspunsul multora. Și cu toate acestea e nevoie ca și noi să fim vecnic gata. Cum că a se încinge cineva e faptul unui suflet treaz, ascultă ce dice Dumneșeu către dreptul acela: „Încinge ca un bărbat mijlocul tău, și te voi întreba, eară tu să'mi răspunzi“ (Iob. 38, 3) și earăși către toți profeții dice același lucru, de a se încinge, precum dice și către Moisi. Dară chiar Dumneșeu se vede incins în profetiile lui Iezechiil, și ingeri apoi ni se reprezintă fiind incinși ca și ostași. Din feliut cum se încinge ostașul depinde mțășoșarea lui de om voioic; tot asemenea și din modul stărei lui în front se poate vedea destoinicia lui în a se încinge. Și noi vom ieși de aici, și multe pedici grozave vom întâmpina în calea noastră. Când noi trecem această câmpie, diavolul imediat se înflințază, toate făcându-le, toate urzindu-le, numai ca să peardă pe cei scăpați din Egipt, pe cei ce trec marea roșie, pe cei izbăviți din ghiarele demonilor, cum și de miile de rane. Dară dacă vom priveghea, vom avea și noi, dacă vom voi, acel stâlp de foc, adică charul Santului Duch. Acel stâlp și luminează, dară și întinecă. Vom avea mana, și mai bine dă, nu mana, ci mai mult ce-va de căl mana; vom avea băutură duhovnicească, și nu apă ieșită din peatră. Vom avea și lagăr în pustiu cel locuim și noi acum, pentru că cu adevărat pământul a devenit asiăți pustii de fapte bune, și chiar mai puțin de cât cel din Arabia. Pentru ce pustia aceea era respingătoare și fugiată omeni de ea? Pentru că avea în ea scorpi și șerpi veninoși „întru care, dice, n-a umblat când-va bărbat, nici a locuit om acolo“ (Ierem. 2, 5). Dară nu e atât de neproductivă acea pustie în rōde, pe căl e

de neproductivă firea omenească. Acum câte scorpion, câte vipere nu vezi în această pustie, câți șerpi, câți puți de viperă nu întîmpinăm în calea noastră! Dară să nu ne înspăimântăm; căci conducătorii ai acestei ieșiri nu este Moisi, ci Christos. Și ce să facem ca să nu pătimim în timpul acestei călătorii, cele ce au pățimit Iudeii? Să nu facem ca dănsii. Aceia cărteau contra lui Moisi ca și contra lui Dumnezeu, și erau nerecunoscători. Să nu facem deci ca dănsii. De ce au cădut aceia toți? Pentru că au desprețuit pământul dorit. Cum l-au desprețuit? Pentru că îl admirau numai, pentru că nu voiau a se osteni pentru el, ci se molesise cu totul. Așa dară să nu desprețuim și noi ceriul. Și nouă ni s-a dăruit rod din ceriul, nu însă strugure purtat în pârângă, ci arvona duchului, petrecerea cea din ceriuri, după cum a spus Pavel și toți acei miraculoși agricultori. Nu Chalil al lui Iefoni, nici Iisus al lui Navi au adus aceste rode, ci Iisus al tatălui îndurătorilor, fiul adevăratului Dumnezeu, a adus întreaga virtute, toate rodele cele de acolo, ni-a adus, dic, imnurile cele cerești, căci cele ce dic Cherubimii în ceriuri, aceia ni-a poruncit: și nouă a dice, «Sânt, Sânt, Sânt». Ni-a adus de acolo virtutea ingerilor. Ingerii nu se însoră, nici se mărită; dară acest bun l-a plantat și aici pe pământ. Ingerii nu iubesc averile și nici altele de acest felii; dară și acest rod l-a semănat în noi. Ingerii nu mor; dară și nouă ni-a chărăzit nemurirea, căci mărtea noastră nu e în realitate mărte vecnică, ci somn. Ascultă-l ce spune el: „Lazăr prietenul nostru dărmă” (Ioan 11, 11). Ai vedut rodele ceriului? Ai vedut rodele Ierusalimului celui de sus? Dară ce este încă mai minunat, că rezultatul resboiului încă nu a fost hotărit, și cu toate acestea ni s-au fost dăruit toate mai înainte de slăsi. Aceia, chiar după ce au intrat în pământul făgăduinței se munciau, sau mai bine dis nu se munciau, căci dacă ar fi voit a fi ascultători lui Dumnezeu, ar fi cucerit toate cetățile fără armie și desfășurare de putere armată, după cum a făcut cu Iericho, pe carea a cucerit-o mai mult cîntînd, de cît luptîndu-se,—noi însă nu ne resboim după ce odată am intrat în pământul făgăduinței, adică în ceriuri, ci în timpul cît suntem în pustiul, adică în viața prezentă. „Că cel ce a intrat în odihna lui, și acela s-a odihnit despre lucrurile sale, precum și Dumnezeu de ale sale” (Ebr. 4, 10). Așa dară după cum dice în alt loc: „Fa-

când binele să nu slabim, că la vremea sa vom secera neostenind" (Gal. 6, 9). să ne silim a face binele din toată puterea noastră. Acum tu privește la acest fapt, că adevărat după cum a scos pe aceia din Egipt, tot așa și pe noi. Acolo vorbește de mană și de pustiu. „Nici celui ce avea mult n-a întrecut, nici celui ce avea puțin n-a lipsit" (Exod. 16, 18), dară și aici ni s-a poruncit aceasta, adevărat să nu stringem coimori pe pământ. Dară dacă noi stringem, apoi nu le vatămă viermele cel vedut, după cum se petrecea cu mana în pustie, ei le va lua în stăpânire viermele cel nesfârșit; nu le va topi sorașele acestora vedut, ci sorașele dreptății. Deci toate să le facem așa felii, în cât să nu fim dați viermelui ca hrană bine pregătită. „Nici celui ce avea mult, ție, n'a întrecut". Aceasta se întâmplă și printre noi zilnic, pentru că cu toții îndeplinim aceeași măsură a pântecelui. De cât e fapt cert, că ceea ce e de prisos, e un adaos mai mult la grijile omenești. Aceasta a și indicat-o prin dăcerea: „Ajunge ției răutatea ei" (Math. 6, 34). Deci să nu fim nesățioși, să nu fim nerescunoșcători, să nu căutăm case strălucite pentru locuința noastră, căci noi călătorim, și nu locuim. Când cine-va știe că viața prezentă este drum și călătorie către ceri, nu va căuta clădiri strălucite, sau cum s-ar ție, așa numitele fosate. Căci cine, spune-mi chiar de ar fi foarte bogat, ar prefera să clădiască o casă strălucită deasupra așa țiilor fosate? (Cuvântul e latin și înseamnă canal, sanț. Trau). De sigur că nimeni, căci s'ar face de ris. El ar clădi acea casă mai mult pentru adăpostul dușmanilor lui, și mai mult pe aceștia i-ar atrage. Așa dară dacă noi suntem cu priveghere, nu vom face aceasta, pentru că viața prezentă într-o nimică nu diferă de fosate și expedițiuni ostășești. De aceea vă rog, ca toate să le facem, pentru că aici nimic să nu stringem; să nu grămădim averi peste averi, ca ast-felii când va veni furul, iute să putem a ne duce de aici. „Priveghiați, ție, că nu știți ziua, nici ceasul, în care furul va veni" (Math. 24, 43), numind ast-felii morțea. Dară mai'nainte de a veni, toate acele tesauri să le trimitem în patria noastră, ca ast-felii să fim sprinteni în călătorie, să putem birui pe dușman, și cu bine să ajungem la limanul cel vecnic; căruia fie

a ne invrednici, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Săptul Duch se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV.

„Stați drept aceia încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul, și îmbrăcându-vă cu zaua dreptății, și încălțându-vă picioarele întru gătirea evangheliei păceri; peste toate luând pavăza credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile vicleanului cele aprinse, și coiful mântuirii luați, și sabia Duchului, care este cuvântul lui Dumnezeu” (Vers. 14—17).

„Încingându-vă, ăce, mijlocul vostru cu adevărul”. Ce ăre este aceasta? Vi s-a spus deja în omilia de dinaintea ăceștia. Acolo vi s-a spus și cum trebuie a merge și a nu avea nici-o pedică. „Și îmbrăcându-vă, ăce, cu zaua dreptăței”. Precum zaua este imposibil de a fi spartă, și deci apăra pe cel ce este îmbrăcat cu ea, tot așa este și dreptatea. Sub cuvântul dreptate, aiei înțelege viața în general virtuăasă. Pe un ast-feliu de om nu-l va putea birui cine-va, ci chiar de l-ar lovi cât de mulți cu săgeți, totuși nimeni nu-l va răni de mărte, nici chiar diavolul. „Îmbrăcându-vă cu zaua dreptăței”, e tot una că cum ar fi ăis „îmbrătoșând faptele cele drepte”. Despre unia ca ăceștia ăice Christos: „Fericiți cei ce flămădesc și însătoșază de dreptate ca ăcia se vor sătura” (Math. 5, 6). Unul ca acesta e tot așa de puternic, ca și zaua; unul ca acesta nici-odată nu se va mânia. „Încălțându-vă picioarele întru gătirea evangheliei păceri”. Ceia ce ăice aiei e cam întunecat. Ce voește el să spună? Său că ăice, ca să fim gata pentru predicarea evangheliei, și pentru aceasta face us de vorba picioare, încălțate bine, și pregătește mai dinainte drumul evanghelistului; sau că dacă nu e ăceasta, apoi voește a spune că să fim gata de ieșire. Dară apoi gătirea evanghe-

liet ce altă p^ote fi, de c^{at} via^{ta} virtu^osă? „Evangheliei p^ăcei“, ^o dice, și cu drept cuv^{en}t, fiind-că aluⁿeⁱ c^{an}d a amⁱnⁱlit de r^{es}boi^u și de luptă, a ar^ălat că lupta tre^buie a o avea cu demoniⁱ, e^{ar}ă acum vor^bind de evanghelie, era imposibil să nu pună ală^turea de ea p^ăcea, pentru că chiar în cuv^{en}tul de evanghelie se cuprⁱnde p^ăcea. Res^boiul contra diavoluⁱ aduce după sine încetarea res^boiului contra lui D^{um}ne^de^u, pentru că res^boi^ud pe diavoluⁱ noi ne împ^ăcăm cu D^{um}ne^de^u. Nu te teme deci, iubitu^e, căci fiind vorba de evanghelie, biruⁱn^ta este pronuⁿțată deja. „Pe^ste t^ote lu^ănd pavăza credin^teⁱ“. Sub numele de credin^tă în locuⁱ de fa^ța, el nu nume^sce cuno^scin^ta, căci nu ar fi pus-o la urma tuturor, ci charul prin care se fac minunⁱle. Cu drept cuv^{en}t nume^sce el credin^ta pavăza, căci după cum pavăza ap^ără întreguⁱ corp al ostasuluⁱ, ca cum ar fi un zid^u, întocmai așa și credin^ta, pentru că t^ote sunt în^vinse de ea. „Cu care veⁱ putea stinge sa^getile vicleanuluⁱ cele aprinse“, ^o dice, și cu drept cuv^{en}t, pentru că nimie nu se p^ote împotrivi credin^teⁱ. „De veⁱ ave^a credin^ta ca un grăunte de mu^stari^u, veⁱ ^o dice munteluⁱ acestuia mută-te de aici acolo, și se va muta“ (Math. 17, 20). Și cum vom putea avea credin^tă? C^{an}d vom îndeplini cele ar^ătate mai sus. Sub numele de s^ăgeⁱ se în^teleg și ispitele vicleanuluⁱ, cum și po^stele cele absurde. „Cele aprinse“, ^o dice, pentru că ast^ă-fel^u sunt po^stele acestea. Dacă credin^ta a ardonat până și demonilor, apoi cu atât mai mult patimilor suflete^sci. „Și coiful m^{ân}tuirii lu^ăți“, adecă a m^{ân}tuirii v^ostre, care v^e îngrăde^sce jur împrejur. „Și sabia duchuluⁱ, ^o dice, care este cuv^{en}tul lui D^{um}ne^de^u“, adecă sa^u duchul, sa^u cu sabia duchuluⁱ, căci cu această sabie t^ote se taie, t^ote se despart, până și capul draculuⁱ tot cu această sabie se taie.

„Prin t^otă rugaciunea și cererea, ^o dice, rugându-v^e în tot timp^ul întru Duchul, și la în^seiⁱ aceastăa priveghind cu t^otă rabdarea și rugaciunea pentru to^{ți} s^{ân}țiⁱ, și pentru mine, ca să mi se dea mie cuv^{en}t, întru deschiderea gurei mele, cu îndrăzneală a ar^ăta taina evangheliei, pentru care fac solie în legături, ca întru d^{en}sa cu îndrăzneală să graiesc, precum mi se cuvine a gr^ăi“ (Vers. 18—20).

Dupre cum cuvântul lui Dumnezeu toate le poate, tot așa și cel ce are harul duhovnicesc, precum dice și în alt loc: „Viū este cuvântul lui Dumnezeu și lucrătorii, și mai ascuțit de cât toată sabia ascuțită de amândouă părțile“ (Ebr. 4, 12). Acum tu privește înțelepciunea acestui fericit. După ce l-a înarmat cu toată siguranța, ce mai trebuia la urmă? Să cheme și să roge pe Împăratul a toate ca să li dea mână de ajutoriu: „Prin toată rugăciunea și cererea, dice, rugându-vă în tot timpul întru Duchul“. Ast-feliū deci, se poate întâmpla ca cine-va să nu se roge întru Duchul, adică când el bolborosește cuvinte multe fără șir (βαττολογειν), după cum dice Mântuitorul (Maih. 6, 7). „Și la însăși această priveghind“, adevă fiind treaz, pentru că aceasta e datoria soldatului înarmat, care e pe lângă împărat, adevă să fie treaz și cu priveghere. „Cu toată răbdarea și rugăciunea pentru toți sântii, și pentru mine, ca să mi se dea mie cuvânt întru deschiderea gurei mele“. Dară ce sputi, fericite Pavele? Ai tu nevoie de discipuli? De alt-feliū bine a dis el „întru deschiderea gurei mele“, de unde se învederează că el nu se gândia la ceia ce vorbia, ci după cum a dis Christos: „Nu vă grijiți cum saū ce veți grăi, că se va da vouă într'acel ceas ce veți grăi“ (Math. 10, 19) el toate le făcea numai prin credință, toate le săvârșia cu ajutoriul harului. „Cu îndrăzneală, dice, a arăta taina Evangheliei“, adevă să mă justifice după cum trebuie. Așa dară, tu ești legat cu lanțuri, și ai nevoie de rugăciunile altora? «Da, răspunde el, căci și Petru era în lanțuri, și totuși se făceau pentru dânsul rugăciuni îndelungate prin biserică». „Pentru care fac solie în legături, ca întru dânsa-cu îndrăzneală să grăiesc“, adevă cu curaj, cu bărbăție și cu înțelepciune multă să pot răspunde.

„Eără ca să știți și voi cele pentru mine, ce fac, toate vouă le va arăta Tichic, iubitul frate, și credincioasa slugă întru Domnul“ (Vers. 21). Fiind-că a amintit de legături, a lăsat lui Tichic sarcina de a li spune cele relative la dânsul. Chestiunile cele cu privire la dogme și sfătuirii le-a arătat prin epistolă, iar cele relative la o simplă înștiințare despre persoana lui, le-a fa-

credință purtătorului acestei epistole. „Ca să știți, dice, și voi cele pentru mine“, adică să aflați cele pentru mine. Prin aceasta li-a arătat și dragostea lui către dănașii, cum și dragostea lor către el. „Pre care pentru înseși aceasta l-am trimis la voi, ca să știți cele pentru noi, și să mângâie inimele voastre“ (Vers. 22). Acestea nu le-a dis el în mod simplu, ci după ce mai înainte li-a spus: „Îmbracându-vă“ și „Încălzându-vă“, ceea ce este o dovadă nestrămutată, că n trebuiau de a fi pururea gata de luptă. Cum ră este așa, ascultă pe Profetul care dice: „Să-i fie lui ca o haină, cu care se îmbracă, și ca un brâu, cu carele pururea se încinge“ (Ps. 108, 18). Profetul arată și pe Dumnezeu îmbrăcat cu zăua dreptății, învațându-ne prin aceasta că noi pururea, și nu numai pentru un timp scurt, trebuie a fi înarmați cu armele duhovnicești, căci trebuința de resboi este veșnică. „Dreptul, dice, ca un leu îndrăznește“ (Pvov. 28, 1). Un ast-feliu de ostaș înarmat nu se teme de rândurile dușmanului cele desfășurate înaintea lui, ci se aruncă în mijlocul adversarilor. „Ca frumuseța în munți, dice, ca picióarele celui ce binevestește audirea păcii“ (Isaia 52, 7). Cine nu ar alerga, cine nu ar servi unei ast-feliu de cauze, când se binevestește pacea, și încă pacea lui Dumnezeu către omeni, cari cu nimic nu s-au obosit spre a o căpăta, ci numai Dumnezeu e acel ce a făcut totul? Ce anume este gătirea evangheliei, să ascultăm pe Ioan Botezătorul carele dice: „Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările lui“ (Math. 3, 3); dară această gătire e mai înainte de botez, căci după botez este o altă gătire, aceea adică de a nu face nimic, ce ar fi nedemn de pacea cea evanghelizată nouă. Fiind-că picióarele sunt sfetnicii vieții noastre în cele mai multe mișcări a le corpului, de aceea încontinuu îndemnându-ne dice: „Vedeți cum să umblați cu paza“, făcând alușione la viața noastră, adică ca să facem fapte demne de evanghelie, să arătăm viața și faptele noastre curate. «S-a bine vestit pacea, dice, dați deci acestei vesti bune, dați evangheliei calea pregătită, eară dacă earași vă faceți dușmani, apoi aceasta nu este gătirea păcii. Fiți gata, și nu întârziati, nu amânați pacea predicată de ea. Dupre cum v-ați gătit pentru pace și credință, tot așa gata fiți de a rămănea, de a stărui în acestea. Pavăza e cea'nălău

care primește toate atacurile dușmanilor; ea este care păstrează armele nesfărâmate. Deci dacă credința este dreaptă, și viața este dreaptă, și armele toate rămân nesfărâmate.»—Multe vorbește el despre credință și speranța mai cu seamă în epistola către Ebrei. «Credeti, țineți, în bunurile viitoare, și nimic din relele prezente nu vă va vătăma; pentru că dacă în strimțorări și în dureri veți avea cu tine credința și speranța, veți conserva intacte acele bunuri». „Trebuie cel ce se apropie la Dumnezeu să creadă cum că este, și celor ce-l caută pre dânsul este datoriu de plată“ (Ebr. 11, 6). Credința este pavază, dară dacă sunt la mijloc sofisme, raționamente și socoteală „de ce așa“ și nu altminterea, apoi atunci ea nu mai este pavază, ci chiar ne împedică. Aceasta deci să fie credința noastră, ca să ne acopere peste tot, ca și o pavază. Să nu fie scurtă, ca să ni rămână piciorarele goale, sau vre-o altă parte a corpului, ci să fie acea pavază potrivită cu corpul. „Cele aprinse“. Multe raționamente ard sufletul nostru, multă nesiguranță, și multe contrarietăți, dară toate acestea credința cu adevărat că le temperează. Multe introduce diavolul în sufletul nostru înfăcărându-l și punându-l în indoeală la fie-ce pas, pre cum de pildă când dic unia: ore este înviere? ore este judecată? ore este resplata faptelor? Et bine, în toate acestea dacă este credința la mijloc, ea va stinge toate săgețile diavolului. Ți-a trecut prin cugetul tău vre-o poftă ore care? Pune înainte credința bunurilor viitoare, și uu se va mai înfățișa niciodată, ci se va perde din sufletul tău acea poftă. „Tote săgețile“, țineți, adevărat nu pe unele da, și pe altele nu. Ascultă pe Pavel ce spune: „Că socotesc, că nu sunt vrednice patimirile timpului de acum către mărirea cea viitoare, care va să se descopere către noi“ (Rom. 8, 18). Vedeti căle săgeți au slins dreptii pe atunci? Sau pôte nu ți se par a fi săgeți aprinse, care ard pe Patriarhi, când ei aduce ca sacrificiu pe fiul seû, și când se pregătește să-l pună pe lemnele ce ardeau? Dară și alți drepti au slins toate săgețile vicleanului. Așa dară, dacă resonămintele greșite resboesc cugetul nostru, uoi să punem înainte credința; dacă fapte absurde ne muncesc, de credință să facem us; și în definitiv dacă durerile și scârbele se grămădesc asupra noastră, numai pe credință ne putem repausa. Ea este cu drept cuvânt pază și apă

rătorea tuturor celor-lalte arme, și dacă nu o posedam, apoi și acela lăte se fring. „Preste toate ȋice, luând pavaza credinȃi?” Ce înseamnă „preste toate”? Adecă și în adevăr, ȋice, și în dreptate, și în gătirea evangheliei, pentru că toate acestea au nevoie de credinȃ. De acela a și adaos: „Și coiful mântuirii luați”, adecă că prin acesta veți putea ca să deveniți la urmă în siguranȃ. Coiful mântuirii luați, adecă să evitați primejdia; căci după cum coiful acopere precis din toate părȃile capul, și nu-l lasă de a suferi ce-va, ci-l apără, tot așa și credinȃ devine a ținea locul pavăzei și a coifului mântuirii. Dacă noi stîngem săgeȃtele lui, apoi grabnic vom primi, sau mai bine ȋis, ni vor reveni raȃionalimentele cele care ne salvează, și nu lasă judecata noastră de a pătimi ce-va. Dacă acele resonăminte contrarii se sting, apoi grabnic cele-lalte resonăminte, care ne salvează și ne fac a avea speranȃe bune, se vor naște în noi. Și precum coiful înfășură capul jur-împrejur, așa și ele vor înfășura și apără judecata noastră. Dară nu numai aceasta, ei încă vom lua și sabia duchului, așa că nu numai vom putea a ne asigura de cele îndepărtate deja de la noi, ci pe însuși diavolul îl vom putea răni. Suȃietul care nu e desnădăjduit, și care nu primește săgeȃțile cele aprinse, cu multă bună voinȃ se va arunca asupra dușmanului, și-i va sparge zăua cu care el este acoperii, după cum a făcut și Pavel, carele prin această sabie a frânt și a robil cugelările dușmanului; un asemenea suȃiet, ȋic, va sfășia și va tăia capul dracului. „Care este cuvântul lui Dumnezeu.” Prin aceste vorbe, săd că înȃlege porunca lui Dumnezeu, săd îndemnul lui, săd în fine că în numele lui Iisus Christos numai vom putea să păstrăm poruncile lui Dumnezeu. Dacă noi vom face poruncile lui Dumnezeu, prin această vom dobori și vom ucide pe dracul, pe șerpele cel viclean. Fiind-că a ȋis: „veți putea stinge săgeȃțile vicleanului cele aprinse”, apoi ca nu cum-va îi să se mândrieșă, îi povățuieșă ca pentru toate să se rōge lui Dumnezeu, căci ce ȋice? «Prin toȃ rugăciunea și cererea voastră vor fi acestea, ȋice, adecă rugându-vē, ori ce veți reuși. Nierodată apropiindu-te de Dumnezeu să nu le rogi numai pentru tine personal, și ast-feliu vei avea pe Dumnezeu îndurat cătră tine». „Prin toȃ rugăciunea și cererea, ȋice, rugându-vē în tot timpul intru Duchul, și la înseși această priveghind cu toȃ răbdarea și ru-

găciunea pentru toți sântii". Așa dară să nu'mi holărești timpul din ți, căci ascultă ce spune el: în tot timpul să te rogi, după cum dice și Mântuitorul: „Neconținut v-e rugați" (Math. 15, 27). Dar'apoi n-ai audīt de vėduva aceea, cum prin stăruința ei a reușit în ceia ce a cerut? N-ai audīt de acea femeie din Finicia Siriei (Marc. 7, 24—30) cum prin continuarea conversațiunei ei a atras favoarea stăpânului? Ei bine, acestea cum și alții mulți, prin rugăciune stăruitoare au reușit. „Rugându-v-e în tot timpul intru Duchul", adică cele după Dumnezeu să le cerem, și nimic pămēntesc, nimic lumesc. Și nu e nevoie numai de a ne ruga accoutenit, ci și de a priveghea. „Și la ineseși aceasta, dice, priveghind". Fie că vorbește aici de priveghere de lōtă nōptea (αζυγος—ιδος), fie că vorbește de trezvia sufletului, căci pe amândou-e părerile le primesc. Veđi cum priveghea acea Chananiancă, că de și Domnul nu-i respundea, ba încă și căne o numise, ea totuși dicea cu curaj: „Adevērat, Dōmne, că și cāni mănānca din faramăturile ce cad din masa Domnilor sei" (Math. 15, 27)? Veđi că ea nici că s-a depārlat de el, până ce n-a reușit în cererea sa? Veđi cum acel prieten a stāruit în ora înaintatā a nopței, până ce l-a trezit și l-a imblāndit pe acela cu stāruința?

Aceasta va să dicā a priveghea. Voeșei pōte a afla despre priveghere în rugăciune? Ei bine, uitā-te la Anna, și ascultā cuvintele ei: „Adonai, Eloi Sabaoth" (I Imp. pār. 1, 11), de cât e mai bine ca să ascultī ce s-au petrecut mai'nainte de pronunțarea acestor cuvinte. «S-au ridicat, dice, toți de la masă, și aceea imediat nu s-a dus la culcare, nu a alergat la repausare», de unde mi se pare că și la masă ea nu și-a îngreuiat stomachul cu māncări, ci a stat acolo mai mult de formā, căci deall-feliū nu ar fi putut vārșa atātea lacrimi. Dacă noi fiind de-jā infrānați cu postul, și deabea ne putem ruga ast-feliū, sau mai drep-tul vorbind nici-odată nu ne putem ruga ast-feliū, apoi cu atāt mai mult nu s-ar fi putut ruga ea după masă, dacă nu ar fi fost ajunată. Sā ne rușinām noi bărbați de acea femeie, sā ne rușinām, dic, noi, cari rugānd pe Dumnezeu că sā ni acorde împārāția ceriurilor, stām la rugăciune cu gura căscată; sā ni fie spre rușine această femeie, care se ruga și plāngea ca sā i se dea copil. „Și a stat dice, înaintea Domnului" (I Imp. 1, 9) și ce spunea ea?

„Adonai, Eloi Sabaoth“, ceia ce înseamnă: Dómné, Dumneđeul puterilor; și pronunțând aceste cuvinte lacrimile-l curgeau șiróe, căci credea și era convinsă că prin lacrimi îl va îndupleca. Unde sunt lacrimi, negreșit că acolo e și mahnire și necaz; dară unde este necazul și strimtorarea, fără greșală că acolo este și multă filosofie, cum și multă bagare de samă. „De vei căuta, dice, spre rugăciunea róbei tale, și de vei da róbei tale semánța barbâteasca, voiú da pre el dar înainte ta până la díua morței lui“ (Ibid. Vers. 11). Ea nu a díș «il voiú da pentru un an, saú doț», după cum facem noi, nici nu a díș «dacă-mi vei da copil, îți voiú da bani» ci «întregul dar, pe fiul meu cel ántéú născut, pe fiul rugăciunei mele îl voiú da ție pentru tot-dea-una». Aceasta a fost síica lui Abraam cu adevérat. Ea dá lui Dumneđeú mai'nainte chiar de a fi câștigat cererea, dară și Dumneđeú-l acordá cererea fiind rugat. De cât tu privește de aici și marea evlavie a acestei femei. „Și ea grăia, dice, întru inima sa și buzele ei se mișcău, eară glasul nu se auđia“ (Ibid. Vers. 13). Ast-feliú se rógá lui Dumneđeú cel ce voește a reuși în cererea sa, eară nu moleșit, nu cu gura căscată, nici scărpínându-se, saú fiind fără nici-o bagare de samă la ceia ce vorbește, saú fără nici-o grijă. Pare că Dumneđeú nu putea sa-i dee și fără a mai cere ea? Nu șcia el póle dorința femeii și mai'nainte de a se ruga? Șcia de sigur, și putea sa-i îndeplínască dorința și fără de rugăciune, însă dacă-i da copil mai'nainte de a cere, nu s-ar fi arátat buna-voință a acestei femei, virtutea ei nu s-ar fi învederat, și nici că ar fi câștigat o ast fetiú de recompensă. Așa dară amána-rea ei până atunci nu provenia dórá din învidie către Fenana *), nici din réutate, ci mai mult din îngrijirea și dragostea către barbat. Decí când tu auđi că spune scriptura că i-a fost inclis Dumneđeú pán-tecele ei, și că era scărbită și necájită pe rivala ei, care avea copil, pe când dên-sa nu avea, să înțelegi de aici că voește a aráta filosofia acestei femei. Pentru că judecă singur: ea avea pe bárbatul seú, Elcana, ca sclav al seú, căci îl dicea: „aú nu sunt eu ție mai bun de cât dece fiú“? de și póte o amána-rivala ei, adevă o lua în ris, și o împunea cu vorbe sar-

*) Cartea I a împaráților, cap. 1. și urm. (Trad.)

castice din cauza stărpăciunii ei, totuși ea nu se apăra, nici nu o blestema, și nici că dicea bărbatului: «resbună-mă, fiindcă rivala mea mă baljocurește». Aceia avea cu adevărat copii, dară și aceasta avea ca contra-balanșa iubirea bărbatului. De aceia și dicea el: „nu sunt eu ție mai bun de cât de ce fi?” mângâind-o prin această. Să vedem acum earăși filosofia acestei femei. „Și li o a socotit pre ea beată” (Ibid, Vers. 13), la care privește ce răspunde: „Nu socoti pre răba ta ca pre o fata păgâna, că din mulțimea multelor mele cugetări, și din mulțimea măhnirei mele m-am topit*) până acum” (Vers. 16). Aceasta cu adevărat că este fapt al unei inimi înfrântă și umilită, când noi nu ne mănem pe cei ce ne insultă, când nu ne împunăm, când ne justificăm. Nimic nu poate face inima filosofă, ca scârba și slăbimțorarea. Nici un lucru nu este atât de plăcut, ca a fi cine-va înfrânt și măhnit înaintea lui Dumnezeu. „Din mulțimea multelor mele cugetări, dice, am prelungit până acum”. Pe aceasta deși să o imităm cu toții. Auziți aceasta voi femeilor, care sunteți sterpe, voi care doriți copii, auziți aceasta, dic, și bărbați și femei, pentru că și bărbaților se întâmplă de multe-ori de a dori copil și a se ruga lui Dumnezeu. Ascultă ce dice scriptura: „Și s-a rugat Isaac Domnului pentru Rebecca femecea sa, că era stearpă, și l-a ascultat pre el Dumnezeu” (Facer. 25, 21). În adevăr, că mari lucruri se pot face prin rugăciune! Dară să ne întorcem la vorbele Apostolului. „Prin totă rugăciunea și cerearea, dice, rugându-vă în tot timpul întru Duchul, și la înseși aceasta priveghind cu totă rabdarea și rugăciunea pentru toți sântii, și pentru mine”, punându-se pe sine tocmai la urmă. Dară ce faci Pavel? Te pui pe sine-ți tocmai la urma tuturor? «Da, dice el. „Ca să mi se dea mie cuvânt, întru deschiderea

*) Originalul e precum urmează: „ὅτι ἐκ πληθους ἀδολεσχίας μου ἐπέταξα ἑως νῦν”. Parachimenul ἐπέταξα este din verbul ἐπέτινω=a prelungi, și nici de cum din verbul τήνω=a topi. Așa dară traducerea justă este: „că din mulțimea multelor mele cugetări am prelungit (rugăciunea) până acum”. Trad.

gurei mele, cu îndrăzneală a arăta tatna evangheliei, pentru care fac solie în legături“. Dară unde ai tu solie? «Cătră ômeni», dice. Vai! cât de mare e filantropia lui Dumnezeu cătră noi, căci a trimis soli din ceriū, cari să vorbiască în locul lui, soli de pace, dară pe cari ômenii prindându-i i-au pus în legături, și nu s-au rușinat macar de legea comună, după care cel ce are vre-o solie nu pătimește nici un reū. «Cu toate acestea eu fac solie în legături», dice „ca intru dēnsa cu îndrăzneală să grăiesc, precum mi sē cuvine a grăi“. „Lanțul acesta'mi este pus de ômeni ca să astupe gura mea, și să nu am curaj, însă rugăciunea vōstre va deschide gura mea, ca să spun toate cele pentru care am fost trimis a spune».

„Eară ca să știți și voi cele pentru mine, ce fac, toate vouē le va arăta Tichic, iubitul frate, și credincioșă sluga intru Domnul“. Dacă este credincios, nu va minți de loc, ci toate cele adevărate le va spune. „Pre care pentru inșeși aceasta l-am trimis la voi, ca să știți cele pentru noi, și să mângăe inimile vōstre“. Vai! câtă iubire. «Ca să nu vē infricoșați, dice, de cei ce voesc a vē spălmânta», căci după cât se vede îi erau în mari necazuri. De alt-feliū chiar vorba «ca să mângăe inimile vōstre» aceasta dă a înțelege; «ca să nu vē lase, dice, de a cădea.»

„Pace fraților și dragoste cu credința de la Dumnezeu Tatăl, și Domnul Iisus Christos“ (Vers. 23). Li dorește lor pace și dragoste cu credință, și bine a dis, căci nu e de ajuns numai de a avea pe buze cuvântul de dragoste, și în același timp a se amesteca cu cei de altă credință. Său că spune aceasta aici, său că-i alină de a avea credință într'atâta, în cât să fie cu curaj pentru cele viitoare. «Pace cătră Dumnezeu și dragoste», dice, și cu drept cuvânt, căci dacă este pace, va fi și dragoste, și dacă va fi dragoste, va fi și pace. „Cu credință“. Nici un folos nu este de dragoste, dacă nu e credință, său mai drept vorbind, nici că pōte să fie dragoste în alt mod. „Charul cu toți, cari iubesc pre Domnul nostru Iisus Christos, intru nestrăcaciune. Amin“ (Vers. 24). Pentru ce ôre a separat el aici pacea de char. căci a pus pacea mai sus, eară aici numai charul? «Intru nestrăcaciune»

ciune, dice, Amin". Ce este „întu nestricăciune" ? Adecă cu cumpătare, cu modestie, său mai pre sus de cele stricăciune, ca de exemplu: nu în bogăție, nu în slavă, ci în cele nestricăciune. Particula întu este luată în loc de prin. «Prin nestricăciune, dice, adecă prin virtute,» căci ori-ce păcat este stricăciune, și după cum vorbim de o fecioră sedusă, tot așa e și cu sufletul. De aceea și dicea Pavel: „Nu cum-va să se strice și cugetările vóstre" (II. Corinth. 11, 3), și earăși în alt loc: „Întu învățătură, nestricare, cinste, nestricăciune" (Tit. 2, 7).

*) Ce ôre este, spune-mi, stricăciunea corpului ? Nu ôre desfacerea lui totală și descompunerea lui ? Aceasta se întâmplă și cu sufletul, când păcatul a intrat în el. Frumuseța sufletului este prudența, dreptatea; sănătatea sufletului este bărbăția, este înțelepciunea și prosperitatea lui. Și desfrânatul ca și lacomul este infect, precum infect este și cel ce se predă pe sine faptelor rele; și fricosul ca și lășul este slab, precum și cel prost este slab de suflet. Înceă și păcatele aduc stricăciunea, căci fac pe ômeni desfrânați și slabi, și la urmă-i trântesc în bôte grele. Când noi dicem că o fecioră a fost sedusă, nu vorbim aceasta principalmente cu privire la corpul ei, ci mai mult pentru nelegiuirea făcută cu ea, căci pe lângă corp i s-a corupt sufletul ei. De alt-feliu faptul petrecut cu ea nimic alt n-a fost de cât promiscuitate, și dacă aceasta ar fi stricăciune, apoi de sigur că și nunta ar fi stricăciune. Așa dară nu promiscuitatea este stricăciune, ci păcatul. Ce alta mai cu samă ar putea fi stricăciunea unei case, de cât deteriorarea ei ? Stricăciunea peste tot locul este o schimbare spre mai rău, o trecere de la starea dinainte la o altă stare de lucruri, la alt obicei. Ascultă ce spune scriptura: „Tot trupul își stricase calea sa pre pământ" (Fac. 6, 12), și earăși: „Omeni stricați la min-te" (II Timoth. 3, 8). Corpul nostru este stricăcios, eară sufletul nestricăcios. Deci să nu-l stricăm și pe el. Păcatul cel dintâi a făcut corpul stricăcios și peritoriu, eară păcatul săvârșit după baea renașterei pôte strica și sufletul, și îl face ca să pôta fi ușor de luat în stăpânire și

*) Partea morală. Cum că corpul nostru este stricăcios, eară sufletul nestricăcios, drept care trebuie ca noi să fim tot-deauna a-geri, spre a evita stricăciunea, ca nu cum-va să pătimim cele ce a pătimit bogatul din evanghelie. (Veron).

ros de viermele cel nemuritoriu. Viermele nu se atinge de diamant, și chiar de s-ar atinge cu nimic nu-l pôte vătăma. Așa dară nu-ți corupe sufletul, căci tot ce e corupt e plin de infecție. Ascultă pe profetul, care ȳice: „Impuțitu-sau și au putrezit ȳesele mele de cătră fața nebuniei mele“ (Ps. 37, 6). Această stricăciune, deci, se va îmbrăca intru nestricăciune, pe când aceia nici-odată, căci unde este nestricăciune acolo este stricăciune. Ast-feliu deci stricăciunea este nestricata, neavând sfârșit, este mörte nemuritoare, ceia ce s-ar fi întâmplat dacă corpul rămănea nemuritoriu. Ast-feliu dacă noi ne ducem de aici având stricăciunea în noi, avem acea stricăciune nestricata și nesfârșită. Pentru că în adevăr, a se arde și a nu se consuma, și a fi vecinic ros de vierme, fără să fie nimic, este o stricăciune nestricăciȳsă, precum s'a întâmplat cu fericitul Iob, carele se strica, se deteriora corporalmente în trecerea unui timp îndelungat, și el tolași nu se prăpădia, ci într'una muia bulgării pământului reze-mându-se pe puroi (Iob. 7, 5). Așa ce-va va suferi și sufletul atunci, când viermii vor sta pe lângă el și-l vor rȳde, nu în timp de doi ani, nici trei, nici ȳece, nici o sută și nici mil de ani, ci fără de sfârșit. „Unde viermele lor nu mȳre, și focul nu se stinge“, ȳice (Marc. 9, 44).

*) Să ne temem, vȳ rog, să ne înfricȳșăm de acele cuvinte, pentru ca să nu cădem cu faptele. Lăcomia este stricăciune, ba încă o stricăciune mai rea de cât toate cele-lalte, căci ea duce la idololatrie. Să fugim de stricăciune, și să preferăm nestricăciunea. Te-ai lăcomit la avutul altuia? Lucrul de care te-ai lăcomit se strică, pe când lăcomia rămăne, devenind obiect de stricăciune fără sfârșit. Mulțămirea trece, pe când păcatul rămăne intact. Este un rău mare de a nu se lepăda cine-va de totul din această viață, și mare nenorocire este ca ducându-ne acolo să purtăm cu noi sarcini de păcate. „Căci în iad, ȳice, cine se va mărturisi ȳie“? (Ps. 6, 6) Acolo este tribunal, și nu este atunci timp de pocăință. Cât nu s-a văl-cărat bogatul acela cătră Abraam? Dară nimic n-a folosit. Câte nu ȳiceau cei ce nu au hrănit pe Christos? Și cu

*) Partea morală. Trebuie a ne teme de amenințări, ca ast-feliu să fugim de faptele rele: cum că plăcerile trec, eară neacordarea de milostenii, cum și ori-care alt păcat, ne face necunoscuți de Dumnezeu, carele toate le cunoșce, și carele ni-a ordonat unȳe să facem cele ce contribuiesc la mântuire. (Veron).

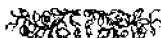
tôte acestea au fost aruncați în focul cel nestins și vecinic. Câte nu au ținut și acei ce au făcut fără de legi: „Dămine, Dămine, au nu cu numele tău am prorocit, și nu cu numele tău draci am scos“? (Math. 7, 22) Și cu toate acestea nu au fost cunoscuți de el. Tôte acestea se vor petrece atunci, și nici un folos nu vom avea, dacă nu vom face acum binele. Să ne temem deci, ca nu cumva să ținăm și noi atunci: „Dămine, când te-am văzut flămând, și nu-ți-am dat să mănânci“? (Ibid. 25, 37). Acum să-l hrănim, nu o ținem, nici două, nici trei, căci ține scriptura: „Milostenia și credința să nu-ți lipsască“ (Prov. 3, 3). Nu a ținut: «fa milostenie odată, sau de două ori», pentru că și feciôrele acelea aveau unt-de-lemn în candelile lor, însă nu deajuns. Ast-feliu că avem nevoie de mult unt-de-lemn, și ca un maslin roditoriu trebuie a sta noi în casa Domnului. Fie-care din noi să cugetăm la sarcinile de păcate pe care ie avem, și să așezăm ca contra-balanță bine-facerile noastre, și încă mai multe chiar se punem în cumpănă, pentru ca nu numai păcatele să se stingă, dară încă ca dreptățile noastre să se aibă în vedere la justificarea noastră. Dacă nu vor fi tot pe atâtea fapte bune, pe câte fapte rele sunt în sarcina noastră, ba încă chiar mai multe, ca ast-feliu din cele prisoselnice să ni se calculeze la justificarea noastră, nimeni nu ne va putea sustrage de la pedeapsă. De care fie a ne scăpa cu toții, prin harul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, caruia, împreună cu Tatăl și cu Sântul Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor: Amin.

F I N E

TABLA MATERIEI.

	<u>Pagina</u>
SUBIECTUL	3— 4
OMILIA I (Partea dogmatică. Egalitatea Fiului cu Tatăl)	5— 14
OMILIA II (Pecatul este contra naturii noastre).	14— 22
OMILIA III (Despre corpul Domnului în cina cea de taină)	22— 33
OMILIA IV (Chreștinul trebuie a face toate fap- tele cele bune)	34— 43
OMILIA V (Deosebirea dintre păcatele corpo- rale și cele spirituale)	44— 52
OMILIA VI (Care sunt însușirile dascalului)	52— 61
OMILIA VII (Cum trebuie a iubi pe Dumnezeu și pe aproapele)	62— 70
OMILIA VIII (Despre lanțul lui Pavel)	71— 91
OMILIA IX (Prin dragoste e salvată legătura păcii)	91— 99
OMILIA X (Umblarea după slavă deșartă aduce neorociri în biserică)	99—106
OMILIA XI (Contra Schismaticilor)	107—119
OMILIA XII (Contra idololatriilor și contra dife- ritelor superstiții ce-l predomină)	119—126
OMILIA XIII (Bărbatul prin virtute mai cu sa- ma trebuie a fi superior femeii)	126—137
OMILIA XIV (Nu trebuie a insulta și a vorbi cuvinte proste)	137—146
OMILIA XV (Contra iușelei, și că stăpânele nu trebuie a bate pe servitore)	146—154

	Pagina
OMILIA XVI (Dragostea este basa creștinismului)	155—161
OMILIA XVII (Nu trebuie a vorbi glume proste. Într'un spirit glumeț e un pustiū complet de idei sănătose)	161—169
OMILIA XVIII (Trebuie a certa pe cel ce greșase)	169—178
OMILIA XIX (Umilința creștinească)	178—190
OMILIA XX (Despre dragostea dintre bărbat și femeie, și ce se înțelege prin „teama” ce femeia trebuie a o avea de bărbat)	190—212
OMILIA XXI (Despre creșterea copiilor în frica de Dumnezeu)	212—221
OMILIA XXII (Despre desprețuirea celor pământești)	221—233
OMILIA XXIII (Cel ce admiră pământul și cele pământești, desprețuiește ceriul. Despre Pascha noastră)	234—241
OMILIA XXIV (Cum că corpul nostru este stricacios, eară sufletul nestricacios)	241—254

E R A T A

Micelc greșeli tipografice, ca de pildă la pagina 18 rândul 17, pag. 32 rândul 15, pag. 63 rândul 2 de jos, pag. 75 rândul 10 de jos pag. 132 rândul 22 etc. etc. cititorul este rugat a le îndrepta singur.